

UNDERDÅNIGT BETÄNKANDE

AFGIFVET AF

DEN AF KUNGL. MAJ:T DEN 3 OKTOBER 1902
TILLSATTA KOMMITTÉ

RÖRANDE

REGLERING AF STATENS ÄMBETSVERKS OCH MYNDIGHETERS LÖNEFÖRHÅLLANDEN M. M.

III.

REGLERING AF LÖNEFÖRHÅLLANDEN M. M.

VID

KAMMARRÄTTEN.

STOCKHOLM

KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER
1904

INNEHÅLL.

	Sid.
Underdånig skrifvelse till Konungen	I—II.
Betänkande och förslag.	
Historisk öfversikt	1.
Summariska uppgifter angående kammarrättens ämbetsverksamhet . .	11.
Kommitténs förslag till ändringar beträffande kammarrättens ämbets- verksamhet.	
A. Upphörande af underställning hos kammarrätten af vissa mål	14.
B. Öfverflyttning till de allmänna domstolarna af vissa mål . . .	33.
C. Ändring af gränserna för kammarrättens ämbetsbefattning i af- seende å vissa grupper af mål	39.
D. Besvärsmåls afgörande af kammarrätten såsom sista instans. .	42.
Kommitténs förslag till förenklingar m. m. inom kammarrättens arbets- område.	
A. Förenkling i formerna för besvärsmåls förberedande behandling	57.
B. Förenklingar i formerna för ärendenas registrering, skriftsättet m. m.	61.
C. Förändringar i afseende å revisionsarbetet inom kammarrätten	86.
D. Förenklingar i formerna för ärendenas föredragning och af- görande	105.
E. Utsträckning af föredragningsskyldigheten och arbetstiden . . .	120.
Kommitténs förslag till villkor för åtnjutande af de med ordinarie be- fattning inom kammarrätten förenade aflöningsförmåner	
	126.

	Sid
Kommitténs förslag till organisation af kammarrätten	134.
Aflöningar och pensionsbelopp m. m.	162.
Öfvergångsförhållanden	183.
Sammanfattning	186.
Nuvarande stat för kammarrätten	194.
Kommitténs förslag till stat för kammarrätten	195.
Särskilda yttranden af	
ledamoten af kommittén, f. d. kaptenen <i>F. E. Pettersson</i>	196.
» » », revisorn <i>F. H. Schultzberg</i>	197.
representanten för kammarrätten, kammarrättsrådet <i>J. Östberg</i>	217.
Bilagor till revisor Schultzbergs särskilda yttrande	226.

Till KONUNGEN.

Den kommitté, åt hvilken Eders Kungl. Maj:t den 3 oktober 1902 uppdragit att afgifva underdånigt utlåtande och förslag rörande reglering af statens ämbetsverks och myndigheters löneförhållanden m. m., får här-

med i underdånighet öfverlämna delen III af dess betänkande, innefattande förslag i nämnda hänseende beträffande Eders Kungl. Maj:ts och Rikets Kammarrätt.

Vid denna del af kommitténs betänkande äro fogade särskilda yttranden, som till kommitténs protokoll afgifvits dels af vissa ledamöter af kommittén, dels ock af kammarrättsrådet m. m. J. Östberg såsom af Eders Kungl. Maj:t förordnad representant för kammarrätten.

Stockholm den 18 juni 1904.

Underdånigst
F. H. SCHLYTERN.

CARL PERSSON.	FREDR. PETTERSSON.	HENRIK SCHULTZBERG.
JOHAN WIDÉN.	I. WILK.	

Allan Cederborg.

Reglering af løneförhållanden m. m.

vid

kammarrätten.

Historisk öfversikt.

Kammarrätten har, liksom åtskilliga andra centrala ämbetsverk, bildats genom utbrytning från det äldsta af dem alla, räkne- eller räknekammaren eller, såsom verket sedermera blifvit benämndt, kammarkollegium.

Redan vid räknekammarens inrättande under konung Gustaf Vasas regering angafs såsom hörande till detta ämbetsverks hufvuduppgifter att öfvervaka, det fogdarnas redovisningar i rätt tid afgåfvos, och att granska desamma. Och i instruktionen för kammarråden den 18 april 1613 samt kammarordningen den 14 oktober 1618 föreskrefs, att alla offentliga räkenskaper skulle ingifvas till räknekammaren för att där undergå granskning. Enligt nämnda kammarordning skulle i afdömandet af de vid granskningen uppkomna anmärkningar med »samptlige CammerRådet» deltaga fyra eller sex af de i räknekammaren anställda kamrerarna.

Granskningen af räkenskaperna tillkom ursprungligen räknekammarens alla kontor, men uppdrogs sedermera åt en särskild afdelning af ämbetsverket, benämnd till en början besvärskammaren, men senare revisionskammaren eller kammarrevisionen.

År 1653 bestod denna särskilda afdelning af en kommissarie och sex assessorer; men i riksstat för 1655 upptogos under nämnda afdelning ett kammarråd och tre assessorer. Detta kammarråd förvandlades sedermera af konung Carl XI:s förmyndarregering till en direktör för revisionen.¹⁾

Beträffande afgörandet af de till ifrågavarande afdelning hörande målen stadgades i interimsinstruktionen för kammarkollegium den 3 juli

¹⁾ Se F. F. Carlson, »Om den Svenska statsförvaltningens förändrade skick under konung Carl XI:s regering», Stockholm, 1860, sid. 16 och 17.

1655, att, »der någon Cammersaak skall gå till dombs, hafua Commissarien och Assessorerne i Revisionen, Secretereren och Camnerererne sin frije vota». Den af dem och vederbörande öfverordnade sålunda bildade domstolen kallades redan vid denna tid kammarrätt.

I den mån göromålen såväl inom kammarkollegium i dess helhet som särskildt inom kammarrevisionen tilltogo i mängd och betydighet, befunnos de fastställda formerna för revisionsmålen afgörande alltför omständliga. Genom det af kammarkollegium den 18 februari 1687 utfärdade reglementet för kammarrevisionen erhöll denna befogenhet att utan vidare förfrågan afskrifva de anmärkningar vid räkenskaperna, öfver hvilka nöjaktig förklaring afgifvits. Öfriga anmärkningar skulle däremot fortfarande hos kammarkollegium anmälas till utsökning eller afdömande. Emellertid skulle allenast saker af särdeles vikt och värde upptagas till rättegång och dom i collegium in pleno, medan i de mindre viktiga »en aff CammarRåden alternatim med Assessorerne af Revision och twenne Camnererare, som jämbwäll kunna alternera», skulle »alldeles utharbete Saakerne till dombs, och sedan inför Collegio giöra Relation dher af, at Saakerne wijdare dher fullkombiligen må kunna komma till sluth, ock domen således in pleno blifwa publicerad». Revisionens personal tillökades med fyra kommissarier, »hwilka skola hafwa at åthniuta sin lön effter dheras vocationers innehåld af dhe Poster, hwilka dhe genom egen flijt kunna observera och upsökia».

Den 29 november 1689 utfärdade konung Karl XI en förordning »innehållandes 1. Then Process, som wid Rättegångerne i Cammar- och Commercie-Collegierne. 2. Uti CammarRevisionen och 3. wid Tullarne och Accisen skal brukas». Uti denna förordning, som jämväl innefattade ett »Reglement för Cammar-Revisionen», uppräknas i sju punkter de ärenden, hvilka skulle höra under »Cammar-Rätterne» och bland hvilka särskildt må nämnas anmärknings- och balansmål. I reglementet för kammarrevisionen föreskrefs, att alla förmiddagar, då rättegång icke hölls i kammarkollegium eller därstädes ej förehades några viktiga och angelägna ärenden, så att samtliga kollegii ledamöter behöfde vara tillstädes, skulle i revisionen hållas »Cammar-Rätt». Om »Cammar-Presidenten» var hindrad att föra presidiet i kammarrätten, fick det kungl. råd, som var närmast presi-

denten, i hans frånvaro presidera därstädes. I öfrigt skulle kammarrätten bestå af »en Cammar-Råd alternative, Directeuren och Revisions Assessorerne, samt twänne Cammererare, hwilka i lika måtto skole omväxla, jämväl then af Commissarierne, som Referent är i Saken». Rätten skulle bestå af minst sju personer, »som Votum hafwa i Saken».

På grund af kungl. bref den 18 december 1691 utfärdade kammarkollegium den 4 januari 1692 instruktion för kammarrevisionen, hvari meddelades vissa bestämmelser till lättnad vid revisionsmälens behandling. Så medgafs »Cammar Rätten» att, äfven om något kungl. råd ej kunde vara tillstädes, afdöma sådana rättegångssaker, »som flyta af Räken-skaper och dess observationer, och icke stiga öfwer 500 dahl:r Silfwer-mynt, ej heller röra ens heder, Embete och remotion från tjänsten». Revisionens direktör tilläts ock att jämte två assessorer på eftermiddagarna afgöra alla smärre poster till högst 50 daler silfvermynt. Först genom denna instruktion befriades direktören från deltagande i själfva granskningsarbetet.

En ännu mera själfständig ställning erhöll kammarrätten med den därunder lydande revisionen genom kungl. förordningen den 14 oktober 1695 angående processen vid rättegångssakerna i kammarrätten. Visserligen skulle kammarkollegii president fortfarande tillika vara president i kammarrätten, men ärendena kunde, efter presidentens bepröfvande, företagas och afgöras äfven i hans frånvaro; och bisittare i kammarrätten voro blott dess egna assessorer. Emellertid medgafs tillika, att, om kammarrätten i följd af någon assessors opasslighet eller eljest icke blefve domför, någon af kommissarierna finge taga säte i rätten. År 1696 erhöll kammarrätten sin särskilda president.¹⁾

I den af Kungl. Maj:t den 26 juni 1720 utfärdade instruktion framträdde ämbetsverket för första gången under benämningen Kungl. Maj:ts och Rikets kammarrevision. Enligt denna instruktion skulle verket vara försedt med en president och sex assessorer samt på staten uppförda kommissarier och betjante. Assessorerna borde vara »skickelige och förståndige at bekläda Domare-Embetet, särdeles uti Sveriges lag och förordningarne,

¹⁾ Se F. F. Carlson, sid. 30.

samt alt hwad till Cammarwäcket hörer, förfarne och öfwade, beskiedelige och upricktige, efter de bästa ämnen derpå kan wara uti Riket». I fråga om kommissarierna säges, att deras förnämsta syssla väl bestode i reviderandet, »men när angelägenheten så fordrar, och CammarRevisionen, förmedelst någon af dess Ledamöters opasslighet eller annat laga förfall, icke är domför, så tillåter Kongl. Majjt, at någon af Commissarierne må sitta i dess ställe, på det med Sakernas afgjörande ej må komma att studza och uppehållas; Som och Commissarierne dessutan i CammarRevisionen böra hafwa deras säte och stämman, enär de föredraga de Saker, som de sielfwa utarbetat».

Vidare heter det uti ifrågavarande instruktion: »Till Rättegångar och Observationernes afgjörande böra åhrligen ifrån Februarii månadz begynnelse till d. 12 Julii, och ifrån begynnelsen af Septembr. månad till d. 24 Decemb. alla förmiddagar i weckan brukas och användas. På hwilka tider Præsidenten med de förordnade Bisittiare, 7 till antalet, skola wara tillstädes, de förefallande ärender at slita och åtskillia. Och der hända skulle, at Præsidenten af andre Kongl. Majjts och Riksens förrättningar, siukdom eller annat laga förfall wore förhindrad, och wäcket doch måste ohinderligt fortgå; Så hafwer den äldste Bisittieren derom at draga försorg. Sedan åligger också 2:ne Assessorer och en Commissarius på förber:de tider eftermiddagarne, Onsdag och Lördag undantagandes, at afgjöra alla små poster till 100 d:r S:mt, hwarwid Assessorerne och Commissarierne hafwa at alternera, och de ifrån sessionerne ledige Ledamöter deras tid på Contoirs-arbetet at använda. Skolandes Betienterne, såwäl förr- som eftermiddagarne på sine wisse tider och stunder, jemwäl wid deras sysslor i Contoiren och Cancelliet flitigt upwackta.»

Genom kungl. bref den 30 april 1799 omorganiserades ämbetsverket. Detsamma skulle, enligt nämnda kungl. bref, bestå af en president samt två kammarrevisionsråd och fem assessorer såsom ledamöter; men af det kungl. brefvet inhämtas, att vid den tidpunkten ledamöternas antal så vuxit, att de utgjorde ända till fjorton, i anledning hvaraf och, såsom det säges, »emedan erfarenheten visar, at flere Personers deltagande i Collegiale öfwerläggningar än behofwet egenteligen fordrar, merendels werkar en trögare Ärendernes gång, utan motswarande förbättring i besluten»,

Kungl. Maj:t beviljade sju dåvarande kammarrevisionsråd tjänstefrihet tills vidare med åtnjutande af full lön. Själftva revisionen organiserades på fem kontor, tre för uppbörds- och två för utgiftsräkenskaperna, och med en personal af fem kommissarier, trettio revisorer och tio kammarskrifvare. Då vederbörande ledamöters dittillsvarande åliggande att såsom kontorsförmän hafva tillsyn å revisionen ansågs medföra, att de blefve »både Actor och Domare», skulle detta åliggande upphöra och kontorens närmaste förmän blifva kommissarierna, hvilka såsom tillerkända andel i anmärkningsarfvodet ej vidare fingo säte och stämma i rätten. Däremot skulle assessorererna utöfva inspektion hvar öfver sitt revisionskontor.

»Sluteligen», heter det i kungl. brefvet, »och på det den med KammarRevisionsverket til dess förbättring nu widtagne förändring må hos alla dem, som derwid blifwa tjänstgörande, gifwa et starkare intryck, til uplifwande af en rättskaffens arbetshog och et nitiskt bemödande til det nu föreskrefne arbetssättets wederbörlige verkställande och göromålens driftiga skötande, utan at äldre wanor och bruk måga, til ursäkt för efterlåtenhet och försummelse, åberopas; Så emedan detta Werk ej allenast är et RevisionsStälle för Rikets Räkenskaper, utan äfwen en Domstol uti alla dithörande mål; Ty hafwe Wi i Nåder funnit godt, det kommen I hädanefter at, i stället för Kammar-Revision, bära namn af Wår och Rikets KammarRätt, med bibehållande af samma rum I hittils ibland Wåre och Rikets Collegier innehaft.»

Den organisation, som gifvits åt kammarrätten genom kungl. brefvet den 30 april 1799, bibehölls i hufvudsak uti instruktionen den 21 juni 1814.

Inom kort uppstod emellertid fråga om utvidgning af gränserna för kammarrättens ämbetsbefattning. Den af Kungl. Maj:t år 1819 tillsatta kommittén för omorganisation af rikets styrelseverk hemställde i sitt år 1822 afgifna betänkande, att åt kammarrätten måtte uppdragas att afdöma, förutom anmärknings- och balansmål, äfwen vissa andra grupper af mål. Och en liknande uppfattning uttalades af det särskilda utskott, som för behandling af nämnda betänkande tillsattes af Rikets Ständer vid 1823 års riksdag. Af detta utskott framhölls därjämte särskildt, hvad ock 1819 års kommitté synes hafva uppmärksammat, att dåmera åtskilliga

räkenskaper af stor betydighet icke blefvo för granskning öfverlämnade till kammarrätten; och hemställde utskottet om rättelse därutinnan.

De af nämnda kommitté och utskott såväl i dessa som i vissa andra hänseenden uttalade önskemål blefvo sedermera genom särskilda författningar delvis genomförda. Särskildt är härvid att erinra om den i kungl. kungörelsen den 10 april 1828, angående gränserna emellan kammarkollegii, statskontorets och kammarrättens befattningar med uppbörds- och räkenskapsverket m. m., meddelade föreskriften, att alla kronans räkenskaper, med undantag af jordeböckerna, skulle ingå till kammarrätten för granskning i dess revisionskontor; hvarjämte torde böra nämnas, att den kammarkollegium förut tillhöriga pröfningen af besvär öfver pröfningskommittéernas beslut rörande bevillningen redan enligt kungl. kungörelsen den 20 januari 1824 öfverflyttats till kammarrätten.

Den 15 oktober 1831 utfärdades förnyad instruktion, enligt hvilken det tillhörde kammarrätten att upptaga och afgöra, jämte anmärknings- och balansmål, en mängd andra ärenden, hvaribland

besvär öfver Konungens befallningshafvandes utslag i frågor om förment orätt beräkning och påföring af ej mindre sådana allmänna kronoutskylder, som på debitering ankommo, än ock andra räntor, dock med vissa undantag,

besvär öfver pröfningskommittéernas beslut i taxeringsärenden,

besvär i tvistefrågor om rätta stället för skattskyldigas mantals- och skattskrifning, äfvensom

alla sådana af Konungens befallningshafvande förut pröfvade frågor, som angingo nedsättning, eftergift, afkortning eller restitution af redan i kronans kassor levererade medel, samt alla frågor om afskrifning, hvilka till afgörande förekommo hos andra förvaltande verk än Kungl. Maj:ts och Rikets kollegier, samt hos Konungens befallningshafvande, stationschefer vid flottan och andra ämbetsmän, som hade sig anförtrodda förvaltningar; och borde uti alla i sistberörda momentet omnämnda mål de utfärdade utslagen underställas kammarrättens pröfning, jämte det hänvisning lämnades vederbörande part till besvärns anförande darsammastädes inom viss tid.

Enligt 1831 års instruktion bestod kammarrätten af en president, en vice president och sex kammarrättsråd samt hade till biträde för målens

handläggning och expedition ett kansli och ett advokatfiskalskontor. Under kammarrättens öfverinseende stod ett öfverrevisionsdepartement, hvilket, under inseende af en öfverkommissarie, var fördeladt på tre revisionskontor, hvart och ett under ledning af en kommissarie.

Under det i 1831 års instruktion var stadgadt, att de sammanträdesdagar, då plenum icke erfordrades, endast fem ledamöter behöfde vara tillstädes, föreskrefs genom kungl. brefvet den 2 juni 1837, att mål, som icke voro af juridisk beskaffenhet eller borde in pleno förhafvas, kunde afgöras af tre ledamöter. Men denna föreskrift upphäfdes genom kungl. brefvet den 9 mars 1847, enligt hvilket för kammarrätten skulle i afseende å domfört antal ledamöter och onröstande till dom galla, hvad i 23 kapitlet rättegångsbalken och särskilda författningar var stadgadt för hofrätt.

Då 1874 års kommitté för reglering af de förvaltande ämbetsverkens och myndigheternas löneförhållanden den 6 november 1878 afgaf betänkande angående lönereglering m. m. för kammarrätten, framhöll kommittén, att vissa grupper af mål och ärenden, hvilka enligt 1831 års instruktion tillhört ämbetsverket, antingen upphört att vidare förekomma eller öfverflyttats till de allmänna domstolarna. Å andra sidan påpekades, att genom tid efter annan meddelade bestämmelser tillförts ämbetsverket åtskilliga nya göromål, hvaribland särskildt enligt kungl. förordningarna den 13 juli 1853 och den 9 juni 1871 pröfningen af besvär öfver Konungens befallningshafvandes beslut i frågor rörande fattigvården inom riket. Beträffande verkets organisation hade de förändringar vidtagits, att år 1836 vicepresidentbefattningen och år 1845 öfverkommissarietjänsten indragits samt vid den lönereglering, som år 1858 ägt rum, någon minskning skett i de underlydande tjänstemännens antal.

1874 års kommitté, som förordade åtskilliga förändringar i afseende å tjänstgöringen och arbetet inom kammarrätten, hemställde i sitt förslag till stat för ämbetsverket, att kammarrätten fortfarande skulle bestå af president och sex kammarrättsråd, men vissa förändringar vidtagas beträffande den underlydande personalen. Kommitténs förslag blef, i hvad angick den ordinarie personalens antal och aflöningsbelopp, af såväl Kungl. Maj:t som Riksdagen godkänt; och i enlighet därmed utfärdades den 14 november 1879 ny stat och instruktion för ämbetsverket.

Sedan genom lag den 18 maj 1894 förordnats, att klagan ej må föras öfver kammarrättens beslut i fattigvårdsärenden, vidtogos genom kungl. kungörelsen den 7 december 1894 vissa däraf föranledda ändringar i verkets instruktion. Och efter det vid 1901 års riksdag kammarrättens ordinarie arbetskrafter blifvit förstärkta med två kammarrättsråd och en notarie, hafva genom kungl. kungörelsen den 15 november 1901 ytterligare ändringar i instruktionen ägt rum.

Numera består kammarrätten alltså af president och åtta kammarrättsråd, hvilka sistnämnda samtliga tillhöra den tredje af nuvarande normala lönegrader för tjänstemän inom de centrala ämbetsverken. Hos kammarrätten äro anställda å kansliet en sekreterare, tillhörande andra lönegraden, samt fyra notarier och en aktuarie och registrator, samtliga i första lönegraden, å advokatfiskalskontoret en advokatfiskal, tillhörande andra lönegraden, samt å revisionsafdelningen tre revisionskommisssarier, tillhörande andra lönegraden, och aderton revisorer, samtliga i första lönegraden. Härtill komma amanuenser, för närvarande till ett antal af sjutton, af hvilka fyra äro anställda å det egentliga kansliet, en hos aktuarien och registratorn, en å advokatfiskalskontoret samt elfva å revisionsafdelningen.

Uti § 1 af nu gällande instruktion finnas i tjugu särskilda moment uppräknade de mål och ärenden, hvilka kammarrätten äger att till behandling och afgörande upptaga; och angifvas dessa sålunda:

1) balansmål eller angifvelser emot kronans och allmänna verks uppbördsmän och redogörare för tillgrepp och förskingring af sådana dem, under eget ansvar inför kronan eller verket, anförtrödda medel eller persedlar, för hvilka redogörelse ingår till kammarrättens revisionsafdelning;

2) åtal mot publika ämbets- och tjänstemän för fel och försummelser i afseende å såväl uppbörden, förvaltningen och redovisningen af de i mom. 1) omförmälda medel och persedlar som ock kontrollen och tillsynen därvid;

från de i mom. 1) och 2) nämnda mål dock undantagna åtal mot ämbets- och tjänstemän vid krigsmakten för förbrytelse, som i strafflagen för krigsmakten är med straff belagd, eller, efter ty i nämnda lag sägs, skall vid straffets bestämmande efter allmän lag anses såsom under försvårande omständigheter begången, så ock för brott i öfrigt, som föröfvats under fält- eller sjötåg utom riket och åtalas medan taget varar;

3) alla revisionsafdelningens eller advokatfiskalens anmärkningar, uppkomna vid eller föranledda af de till granskning inkomna räkenskaper för kronans eller andra allmänna medel eller persedlar, ehvad sådana anmärkningar angå uppbörden, förvaltningen, redovisningen eller kontrollen; dock att, därest anmärkningen eller åtal, som i mom. 2) sägs, skulle afse Kungl. Maj:ts och Rikets hofrätter eller kollegier, statskontoret, armé- eller marinförvaltningen, kammarrättens åtgärd ej må sträcka sig längre än att öfverlämna frågan till justitiekanslersämbetets handläggning;

4) anmälanden och åtal i anledning af försummelse att inom föreskrifven tid till kammarrätten aflämna räkenskaper för granskning;

5) frågor om kammarrättens tjänstemän tillkommande aktorats- eller anmärkningsarfvode;

6) tvister angående betalning på grund af borgen för kronans uppbördsmän;

7) besvär öfver Konungens befallningshafvandes beslut i frågor om beräkning och påföring ej mindre af sådana allmänna kronoutskylder, som på debitering ankomma, än ock af alla andra räntor, därifrån endast undantagna frågor om tiondesättning, förändring af grundskatter och andra kronans af skattläggning beroende inkomster;

8) besvär öfver Konungens befallningshafvandes förordnanden, som angå utfordrande af kronans räntor och ingälder, samt afse beskattningsförfattningarnas tillämpning och verkställighet, då icke fråga är om hvad utnätas skall eller om förment olaglighet vid själfva utmätningen;

9) besvär öfver pröfningskommittéernas beslut i taxeringsärenden, så ock öfver Konungens befallningshafvandes beslut i frågor om böter enligt bevillningsförordningen samt om debetsedelslösen;

10) besvär öfver Konungens befallningshafvandes beslut i frågor rörande rätt mantalsskrifningsort samt om böter enligt förordningen angående mantals- och skattskrifningarnas förrättande;

11) af Konungens befallningshafvande pröfvade och genom besvär eller underställning inkomna mål angående afkortning, afskrifning eller restitution af kronoutskylder, böter eller andra allmänna medel, äfvensom de af andra förvaltningsmyndigheter, med undantag af de i mom. 3) om-

förmälda ämbetsverk, pröfvade, till kammarrätten genom underställning eller besvär inkomna afskrifningsmål;

12) frågor om afskrifning i kammarrättens advokatfiskalskontors eller revisionsafdelnings aktoratsräkningar;

13) af vederbörande förvaltningsmyndigheter pröfvade, underställningsvis eller genom besvär inkomna frågor angående öfverskott och brister uti arméns eller flottans persedelförråd eller s. k. reskontreringsmål;

14) besvär öfver förvaltningsmyndigheternas beslut i anmärknings- eller redogörelsemål;

15) besvär öfver utslag, meddelade af Konungens befallningshafvande och konsistorierna i riket gemensamt eller af dessa senare ensamt i frågor om orätt förvaltning af eller bristande redovisning för allmänna läroverks och kyrkors med flera dylika medel;

16) af Konungens befallningshafvande pröfvade fattigvårdsmål enligt särskildt gifna föreskrifter;

17) sådana från fängvårdsstyrelsen, enligt den för detta ämbetsverk gällande instruktion, till kammarrätten öfverlämnade anmärkningsfrågor, där yrkande om ersättning blifvit väckt emot landshöfding eller landshöfdingämbete;

18) åtal mot civilstatens pensionsinrättnings redogörare och tjänstemän i balans- och uppbördsfrågor samt mot inrättningsens direktion för fel och förseelser i afseende å balans- och räkenskapsfrågor;

19) de anmärkningar mot förmyndarkammarens i Stockholms förvaltningsåtgärder och räkenskaper, som af vederbörande revisorer i deras berättelse blifvit framställda; samt

20) åtal för fel och försummelse i tjänsten af kammarrättens tjänstemän och vaktbetjante.

Summariska uppgifter angående kammarrättens ämbets- verksamhet.

Af förestående historiska öfversikt framgår, att kammarrätten, från att ursprungligen hafva ägt att behandla hufvudsakligen frågor rörande redovisningen för statens medel, under loppet af 1800-talet utvecklats till en administrativ domstol för afdömande äfven af andra än anmärknings- och balansmål, därmed emellertid fortfarande förenande egenskapen af ett förvaltande verk för själfva granskningen af statens och andra allmänna räkenskaper.

Till utredning angående omfattningen och beskaffenheten af kammarrättens ämbetsåligganden hafva från verket erhållits vissa uppgifter.

Enligt dessa uppgifter hafva de till kammarrätten inkomna mål och ärenden under nedannämnda år uppgått till följande antal, nämligen:

	1881.	1891.	1897.	1900.	1901.	1902.	1903.
I kammarrättens allmänna diarium upptagna . . .	3,020	3,214	5,809	3,122	3,340	3,618	3,792
De afskrifningsmål, som upptagits i särskildt diarium	524	1,034	991	944	1,088	1,081	1,003
Kungl. Maj:ts utslag och bref	171	180	264	322	319	341	309
Summa	3,715	4,428	7,064	4,388	4,747	5,040	5,104

Frånses sådana till kammarrätten inkomna mål och ärenden, hvilka omedelbart öfverlämnats till vederbörande kontor, hafva öfriga mål och ärenden vid handläggningen fördelat sig på sätt, som framgår af efterföljande sammandrag af kammarrättens arbetsberättelser, vid affattandet af hvilket sammandrag hänsyn tagits till motsvarande tabell i 1874 års löneregleringskommittés betänkande angående kammarrätten:

I n k o m n a m å						
tillhörande ledamöters föredragning.						
	Fattigvårdsmål.	Andra besvärsmål.	Underskilda mål (ut- om afskrifningsmål, tillhörande sekretetera- rens föredragning).	Balans- och instäm- da mål samt fiskalska aktioner.	Kungl. remisser.	Summa.
År 1881, 6 ledamöter samt under vår- och höst- sessionerna 2 adjunkter	328	647	54	15	275	1,319
» 1891, d:o d:o	529	961	114	4	294	1,902
» 1897, d:o d:o	543	3,636	89	1	190	4,459
» 1900, 6 ledamöter och 2 adjunkter samt därutöf- ver 2 adjunkter under vår- o. höstsessionerna	566	1,013	51	1	270	1,901
» 1901, d:o d:o	580	1,147	36	2	340	2,105
» 1902, 8 ledamöter samt under vår- och höst- sessionerna 2 adjunkter	634	1,441	34	3	291	2,403
» 1903, d:o d:o	651	1,530	44	3	313	2,541

Under samma år hafva från kammarrätten expedierats utslag och domar samt bref och underdåniga utlåtanden till antal, som nedanstående tabell utvisar:

	Utslag och domar.	S. k. missiv- skrifvelser.	Andra bref samt underdåniga utlåtanden.	Summa.
År 1881	—	—	—	4,800
» 1891	1,518	1,520	2,149	5,187
» 1897	3,823	1,586	1,886	7,295
» 1900	1,972	1,984	3,134	7,090
» 1901	2,101	2,355	2,251	6,707
» 1902	2,167	2,245	2,317	6,729
» 1903	2,357	2,494	2,242	7,093

o c h ä r e n d e n									Afgjorda mål och ärenden				Till nästföljande år balanserade mål och ärenden.	Summa afgjorda och balanserade mål och ärenden.
tillhörande sekreterarens föredragning.				tillhörande revisions-tjänstemäns föredragning.				Summa inkomna.	tillhörande ledamöters föredragning.	tillhörande sekreterarens föredragning.	tillhörande revisions-tjänstemäns föredragning.	Summa.		
Kungl. Maj:ts utslag och bref.	Ansöknings- m. fl. ärenden.	Afskrifningsmål.	Summa.	Anmärkningsmål.	Ansöknings- och verkställighetsmål.	Kungl. remisser.	Summa.							
171	138	524	833	567	269	19	855	3,007	1,572	836	864	3,272	710	3,982
180	218	1,034	1,432	489	107	18	614	3,948	1,829	1,395	480	3,704	1,403	5,107
264	181	991	1,436	408	195	54	657	6,552	3,955	1,342	590	5,887	3,167	9,054
322	194	944	1,460	374	138	48	560	3,921	2,135	2,501	583	5,219	1,741	6,960
319	196	1,088	1,603	387	137	49	573	4,281	2,327	1,586	570	4,483	1,539	6,022
341	215	1,081	1,637	373	122	57	552	4,592	2,427	1,630	475	4,532	1,599	6,131
309	188	1,003	1,500	427	103	61	591	4,632	2,533	1,561	576	4,670	1,561	6,231

Till den närmare innebörden af dessa afvensom andra från kammar-rätten erhållna summariska uppgifter varder tillfälle att i det följande återkomma.

Kommitténs förslag till ändringar beträffande kammarrättens ämbetsverksamhet.

A. Upphörande af underställning hos kammarrätten af vissa mål.

Enligt § 1 mom. 11 och 13 i gällande instruktion äger kammarrätten att till behandling och afgörande upptaga:

af Konungens befallningshafvande pröfvade och genom besvär eller underställning inkomna mål angående afkortning, afskrifning eller restitution af kronoutskylder, böter eller andra allmänna medel;

de af andra förvaltningsmyndigheter, med undantag af Kungl. Maj:ts och Rikets hofrätter och kollegier, statskontoret samt armé- och marinförvaltningarna, pröfvade, till kammarrätten genom underställning eller besvär inkomna afskrifningsmål; samt

af vederbörande förvaltningsmyndigheter pröfvade, underställningsvis eller genom besvär inkomna frågor angående öfverskott och brister uti arméns eller flottans persedelförråd eller s. k. reskontreringsmål.

Kommittén, som längre fram återkommer till behandlingen i vissa andra afseenden af nu ifrågavarande mål, har ansett det böra till en början, ur förenklingssynpunkt, utredas, om och i hvad mån föreskrifterna om *underställning* af vederbörande myndigheters beslut i dessa mål kunna anses fortfarande af behovet påkallade.

Vid behandlingen af denna fråga torde, hvad afskrifningsmålen angår, böra skiljas emellan, å ena sidan, s. k. *ordinarie afskrifningar* eller Konungens befallningshafvandes beslut om afskrifning af kronoutskylder, böter eller andra allmänna medel på grund af bristande kännedom om den

betalningsskyldiges vistelseort och, å andra sidan, *extra ordinarie afskrifningar* eller af vissa myndigheter meddelade beslut om afskrifning af penningar eller persedlar, hvilka för kronan gått förlorade genom olyckshändelse eller eljest förkommit.

Hvad då först angår Konungens befallningshafvandes beslut angående afkortning, afskrifning eller restitution af kronoutskylder, böter eller andra allmänna medel, är det uppenbart, att underställningen af dylika beslut under kammarrättens pröfning, i den mån sådan underställning fortfarande äger rum, skall föranleda en ganska väsentlig omgång vid ärendenas behandling och slutförande. Förutom den skriftväxling mellan Konungens befallningshafvande och kammarrätten, som i följd af underställningsskyldigheten måste äga rum och som kräfver både tid och arbetskrafter, medför underställningen äfven i öfrigt ett ganska afsevärdt arbete inom kammarrätten.

Mål angående afkortning, afskrifning eller restitution af kronoutskylder, m. m. Instr. § 1: 11.

Vidkommande det stora flertalet af dylika mål, nämligen de ordinarie afskrifningarna, är enligt den för kammarrätten gällande arbetsordningen af den 17 december 1880 åt amanuensen på kammarrättens advokatfiskalskontor uppdraget att granska och afgifva utlåtande i dessa mål; och torde dessa göromål nästan uteslutande upptaga hans tjänstgöringstid.

Föredragningen af nyssnämnda mål tillhör sekreteraren. Om de än i regel icke äro af någon invecklad art och om än, såsom det meddelats kommittén, föredragningen sker helt summariskt, med återgifvande af handlingarnas innehåll allenast i de afscenden, där anmärkning under granskningen å advokatfiskalskontoret förekommit, så är dock gifvet, att föredragningsarbetet liksom det förberedande arbete, som föregått detsamma, och den efter föredragningen följande expeditionen af kammarrättens beslut i de särskilda målen innefatta en icke oansenlig arbetsmängd. Under åren 1901, 1902 och 1903 hafva till kammarrätten inkommit respektive 1,088, 1,081 och 1,003 dylika mål.

Af hvad sålunda anförts torde framgå, att ett upphäfvande af skyldigheten för Konungens befallningshafvande att underställa sina beslut uti ifrågavarande mål kammarrättens pröfning skulle, förutom den lättnad,

som därigenom blefve Konungens befallningshafvande beredd, medföra för kammarrätten en ganska väsentlig besparing i tid och arbete. Vid sådant förhållande lärer anledning förefinnas att vidare undersöka, huruvida ur andra synpunkter hinder skäligen böra möta för ett dylikt upphäfvande.

Först torde då böra erinras, att beträffande den nu ifrågavarande underställningsskyldigheten, om hvilken stadgades i den ofvan omförmälda kungl. kungörelsen *den 10 april 1828* äfvensom i instruktionen för kammarrätten *den 15 oktober 1831* och till hvilken jämväl hänför sig § 23 i landshöfdinginstruktionen *den 10 november 1855*, äfven sedermera i vissa fall lämnats föreskrifter uti tid efter annan utfärdade författningar angående uppbörd eller indrifning af kronoutskylder m. m., under det att i andra hithörande fall särskilda föreskrifter i enahanda afseenden ej upptagits, hvaraf följden blifvit en viss osäkerhet i myndigheternas praxis beträffande underställning af beslut uti ifrågavarande ämnen.

Så innehöll den numera upphäfdade kungl. kungörelsen *den 5 juli 1884* angående förändrade föreskrifter i afseende å allmänna utskylders uttagande hos personer, som från skattskrifningsorten afflyttat, i § 5 den bestämmelsen, att, därest afskrifning af från skattskrifningsorten bortflyttad persons utskylder var hos Konungens befallningshafvande begärd, Konungens befallningshafvande ägde pröfva förhållandet och, under vissa förutsättningar, bevilja den sökta afskrifningen genom utslag, som skulle underställas kammarrättens pröfning. Men hvad angår afkortning af utskylder, hvarom i samma författning äfven var fråga, nämndes däremot ej något om underställning af Konungens befallningshafvandes beslut i sådant hänseende — oaktadt *afkortning* ju innebär en verklig eftergift af påfördt belopp, medan *afskrifning* enligt nämnda författning, liksom i andra fall af ordinarie afskrifning, innebär allenast beloppets afföring tills vidare ur räkenskapen, utan att den skattskyldiges betalningsskyldighet därigenom upphör, och så att beloppet, därest han framdeles anträffas, må hos honom uttagas.

I uppbördsreglementet *den 10 maj 1895*, genom hvilket upphäfdes ofvannämnda kungörelse af den 5 juli 1884 — och till hvilket sedermera uti ifrågavarande afseende anslutit sig kungl. kungörelsen *den 3 december 1897* angående nytt reglemente för uppbördsverket i Stockholms stad —

finnes likaså underställning föreskrifven i fråga om Konungens befallningshafvandes beslut om afskrifning af utskylder eller afgifter, men icke hvad angår afkortning eller restitution.

I kungl. förordningen *den 3 december 1897* angående bevillning af fast egendom samt af inkomst säges i § 80, att gällande uppbördsförfattningar skola tillämpas på bevillningsuppbörden och därmed förenade bestyr, och i § 82 hänvisas, angående sättet för afkortning, till uppbördsreglementet. Och kungl. förordningen *den 21 juni 1902* om inkomstskatt hänvisar i § 36 till bevillningsförordningen beträffande debitering, uppbörd och redovisning samt i § 44 till uppbördsreglementet angående sättet för afkortning.

I kungl. kungörelsen *den 5 juli 1884* angående redovisning inom länen för verkställigheten af meddelade bötesbeslut och för influtna bötesmedel finnes väl föreskrift om underställning af sådant afskrifningsbeslut, som grundas å bristande kännedom om den bötfälldes vistelseort, men däremot icke beträffande beslut om afförande eller afskrifning till följd af »annan laga orsak».

Föreskriften om underställning af Konungens befallningshafvandes beslut angående afkortning, afskrifning eller restitution af kronoutskylder, böter eller andra allmänna medel har naturligen, liksom enahanda stadgande i fråga om vissa myndigheters beslut rörande extra ordinarie afskrifningar, haft sin grund i omsorgen, att statsverkets inkomster och tillgångar ej måtte utan trängande skäl lida minskning. Hvad särskildt angår skyldigheten för Konungens befallningshafvande att underställa nu ifrågavarande beslut, är emellertid att uppmärksamma, att direkta skatter och sakören, hvilkas uppbörd det ålåg Konungens befallningshafvande att öfvervaka, förr spelade en jämförelsevis mycket betydande roll i statens hushållning, hvarmed och följde, att hvarje särskild skatte- eller sakörespost tillades större betydelse än nu.

Men för öfrigt lär det näppeligen finnas skäl att befara, att genom ett borttagande af underställningsskyldigheten uti nu förevarande hänseende statens intressen skulle lida någon skada. Enligt uppgifter, som från kammarrätten lämnats, visar sig, att under åren 1901, 1902 och 1903 af kammarrätten afgjorts respektive 978, 1,058 och 1,062 ordinarie

afskrifningsmål, samt att därvid ändring skett allenast med afseende å respektive 22, 21 och 15 af dessa mål. Vidkommande de under samma år afgjorda restitutionsmålen, respektive 14, 19 och 28, har ändring skett endast under år 1903 i 2 mål.

Hvad nu angår beslut om *ordinarie afskrifning*, synes den Konungens befallningshafvande därvid tillhörande pröfning, huruvida personen i fråga blifvit vederbörligen eftersökt, vara af den enkla beskaffenhet, att det tryggt torde kunna öfverlämnas åt Konungens befallningshafvande att i sista hand verkställa denna pröfning. Den föregås dessutom af ett från den underordnade uppbördsmyndigheten inkommet, på bifogade handlingar grundadt förslag. Ärendet har alltså redan förut af en myndighet behandlats och pröfvats, innan det inkommer till Konungens befallningshafvande, som sålunda underkastar detsamma pröfning i andra hand. Ett obehörigt medgifvande af dylik afskrifning lärer därför ej ifrågakomma annat än till följd af förbiseende och således, hvad af ofvan meddelade uppgifter jämväl bestyrkes, jämförelsevis sällan. Äfven i de fall, där, med nu gällande ordning, Konungens befallningshafvandes afskrifningsbeslut af öfverinstansen pröfvas icke vara lagligen grundadt, inskränker sig merendels felet därtill, att ett eller annat intyg, som enligt författningarna kräves för att afskrifning må ske, saknas eller icke är behörigen affattadt, hvadan resultatet af det hela blifver, icke att några medel därigenom ytterligare tillkomma det allmänna, utan allenast att intygen vederbörligen kompletteras. Slutligen må ock uppmärksammas, att, om Konungens befallningshafvande skulle i något enstaka fall obehörigen medgifva den begärda afskrifningen, densamma, såsom förut är nämnt, icke innebär någon ovillkorlig eftergift af det allmännas rätt, utan det ifrågavarande beloppet kan, därest den betalningsskyldige anträffas, hos honom uttagas, hvilket, särskildt med afseende å böter, uppgifves icke så sällan inträffa.

Beträffande *afkortning*, som däremot innefattar eftergift af det allmännas rätt, grundas beslut därom i de flesta fall på den betalningsskyldiges död eller, i fråga om utskylder, på bristande tillgång till deras gäldande. Vid afkortning på grund af dödsfall har Konungens befallningshafvande allenast att tillse, att uppgifna fakta äro behörigen styrkta. Och hvad angår afkortning af utskylder på grund af fattigdom, torde därom

gällande föreskrifter kunna anses erbjuda säkerhet för, att dylikt beslut ej meddelas utan vederbörlig utredning och fullgoda skäl. I uppbördsreglementet den 10 maj 1895 är nämligen stadgadt, att den afkortningslängd, som fogas vid vederbörande kronofogdes eller magistrats framställning till Konungens befallningshafvande om afkortning, skall, då fattigdom utgör grund för den sökta afkortningen, vara »ej blott åtföljd af utmätningens bevis om bristande tillgång till utskyldernas gäldande, utan ock granskad, i stad af en magistratsperson och minst två ledamöter i årets taxeringsnämnd och å landet i utlyst kommunalstämma, om hvilken granskning och hvad därvid förekommit intyg skall finnas å längden tecknad, i stad af förenämnda magistratsperson och ledamöter i taxeringsnämnden och på landet af kommunalstämmans ordförande jämte två socknemän». Och hvad sålunda föreskrifvits för städer i allmänhet är äfven enligt kungl. kungörelsen den 3 december 1897, angående nytt reglemente för uppbördsverket i Stockholms stad, gällande för hufvudstaden.

Hvad slutligen *restitution* angår, borde väl icke möta betänklighet att tillerkänna Konungens befallningshafvandes beslut om restitution af utskylds- m. fl. belopp giltighet utan underställning, då sådan underställning icke förekommer i fråga om Konungens befallningshafvandes restitutionbeslut i vissa ärenden, som kunna vara af vida större betydelse. Så till exempel fanns visserligen i den numera upphäfd kungl. förordningen *den 23 augusti 1876* angående villkoren för tillverkning af brännvin föreskrift därom, att Konungens befallningshafvandes beslut angående återbäring vid olyckshändelse af tillverkningsavgift skulle underställas kamrarrättens pröfning. Men i nu gällande förordning i ämnet af *den 13 juli 1887* nämnes icke om någon underställning af Konungens befallningshafvandes beslut angående restitution af tillverkningsavgift; likaså ej heller i kungl. kungörelsen *den 8 december 1882* angående restitution af brännvinstillverkningsskatt vid utförsel af brännvin till utrikes ort och till Norge, i kungl. förordningen *den 10 oktober 1890* angående denaturering af brännvin, i kungl. kungörelserna *den 30 november 1899* angående restitution af brännvinstillverkningsskatt för finkelolja, afsedd till tekniskt ändamål, samt angående bestämmelser i fråga om restitution i vissa fall af tillverkningsskatt för brännvin, som vid staten tillhörigt krutbruk an-

vändes för tillverkning af krut, eller i kungl. kungörelsen *den 19 februari 1904* angående restitution af erlagd skatt för malt vid utförsel ur riket af maldrycker. Då underställning i dessa fall eftergifvits, synes så med än större skäl kunna ske beträffande nu ifrågavarande utskylder och andra belopp.

Vid öfvervägande af ofvan anförda omständigheter har kommittén kommit till den åsikten, att gagnet af ifrågavarande underställning, där sådan ännu förekommer, ej närmelsevis uppväger därmed förenade omgång och arbete. Kommittén hemställer fördenskull,

att underställning till kammarrätten af Konungens befallningshafvandes beslut angående afkortning, afskrifning eller restitution af kronoutskylder, böter eller andra allmänna medel ej vidare må äga rum.

*Mål angående
extra ordinarie
afskrifningar.
Instr. § 1: 11.*

I fråga om *extra ordinarie afskrifningar* stadgas i kungl. förordningen *den 11 december 1830*, angående behandlingen af extra ordinarie afskrifningsfrågor och anmärkningsmål, att sådan afskrifning endast må beviljas i de fall, då den förlust i penningar eller persedlar, hvarom fråga är, utredes vara tillkommen utan någons förvållande, eller då tillgång till förlustens ersättning brister hos den eller dem, som därtill äro lagligen förpliktade. Innan extra ordinarie afskrifning får ske, skola därför i laga ordning undersökas alla omständigheter, som med frågan äga gemenskap.

Sedan utredning verkställets, äger vederbörande förvaltningsverk, då det är ett rikets kollegium, in pleno afgöra afskrifningsfrågan. Klagan öfver beslutet föres hos Kungl. Maj:t i den ordning, som är föreskrifven för besvär's anförande i ekonomiska mål.

Efter de grunder, som angifvits uti nämnda förordning, äga jämlikt § 7 i förordningen äfven andra förvaltningsverk än rikets kollegier, Konungens befallningshafvande, stationschefer vid flottan samt andra ämbetsmän, som hafva särskilda förvaltningar sig uppdragna, att meddela utslag i afskrifningsfrågor. Dessa utslag skola dock underställas kammarrättens pröfning och godkännande samt för sådant ändamål, enligt kungl. kungörelsen

den 14 november 1879, till kammarrätten insändas, tillika med handlingarna i målet, inom trettio dagar, räknade från den dag, då beslutet om afskrifningen fattades.

Sedan, af förekommen anledning, Riksdagen i skrifvelse den 20 april 1886 anhållit, att, då samma bestämmelser, som gällde för afskrifning af kronans fordringar i allmänhet, måhända icke borde tillämpas i afseende å kronans på järnvägstrafikens affärsverksamhet grundade fordringsanspråk, Kungl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, om icke särskilda föreskrifter borde meddelas, huru vid afskrifningar af järnvägstrafikens osäkra fordringar skulle förfaras, anbefallde Kungl. Maj:t styrelsen för statens järnvägstrafik att inkomma med yttrande, hvilka särskilda föreskrifter borde kunna i det af Riksdagen omförmälda afseende meddelas.

I underdånig skrifvelse den 29 september 1887 hemställde nämnda styrelse, att föreskrifter måtte meddelas därom, att de järnvägstrafikens fordringar hos enskilda personer eller till verket hörande tjänstemän, hvilka blifvit genom vederbörande myndighets beslut, eller, hvad angick fordringar hos enskilda, genom borgenärers godkännande under konkurs, till betalning fastställda, finge, där efter utredning i konkurs eller vid utmätning befunnes, att gäldenären saknade tillgång till deras gäldande, ur räkenskaperna afskrifvas; att pröfning, huruvida sådan afskrifning finge äga rum, skulle tillkomma styrelsen och underställning till kammarrätten sålunda icke vidare äga rum; samt att det skulle åligga styrelsen att låta upprätta särskild förteckning, hvori infördes samtliga de fordringar, om hvilkas afskrifning ur räkenskaperna styrelsen förordnat, äfvensom att hålla hand däröfver, att statens rätt till talan angående samma fordringar blefve mot vederbörande betalningsskyldiga i laga ordning bevarad samt fordringarnas belopp, i händelse tillgångar hos de betalningsskyldiga yppades, behörigen indrifna och i räkenskaperna ånyo införda.

Efter kammarrättens hörande meddelade Kungl. Maj:t i skrifvelse till järnvägsstyrelsen den 5 april 1889, att Kungl. Maj:t ansett förhållandena icke då påkalla, att i afseende å behandlingen af frågor om afskrifning af de i järnvägsstyrelsens räkenskaper upptagna osäkra fordringar andra bestämmelser blefve gällande än de, som voro meddelade för öfriga i § 7

af kungl. förordningen angående behandlingen af extra ordinarie afskrifningsfrågor och anmärkningsmål den 11 december 1830 afsedda förvaltande verk och myndigheter, samt att Kungl. Maj:t fördenskull funnit Riksdagens och styrelsens för statens järnvägstrafik ifrågavarande framställningar icke föranleda annat yttrande, än att det vore järnvägsstyrelsen obetaget icke blott att föra järnvägstrafikens osäkra fordringar i räkenskapen inom linjen utan ock, där styrelsen funne en sådan åtgärd lämplig, att uppföra dem å en särskild, räkenskapen bilagd förteckning; dock att, när afskrifning af fordran, som blifvit å dylik särskild förteckning uppförd, ifrågakomme, samma bestämmelser borde iakttagas, som eljest voro gällande för afskrifning af järnvägstrafikens osäkra fordringar.

Emellertid blef, i anledning af framställning från telegrafstyrelsen, genom kungl. bref *den 20 maj 1898*, angående ordningen och villkoren för afskrifning ur sistnämnda styrelses räkenskaper af telefonafgifter, förordnadt, att, sedan för fordran af ifrågavarande slag utmätning hos gäldenär eller bevakning i dennes konkurs ägt rum, utan att betalning kunnat erhållas, telegrafstyrelsen ägde att, därest densamma icke på grund af omständigheterna i särskildt fall funne fordran, för hvilken betalning sålunda icke kunnat erhållas, böra för bevarande af telegrafverkets fordringsrätt i räkenskapen fortfarande kvarstå, meddela beslut om det oguldna beloppets afföring, samt att beslut, som af telegrafstyrelsen sålunda meddelades, skulle äga giltighet utan att underställas kamrarrättens pröfning.

Sedermera har genom kungl. kungörelser *den 18 november 1898* angående statens järnvägar, *den 31 december 1902* angående post- och telegrafverken samt *den 8 april 1904* angående postsparbanken förordnats, att hvad i § 7 af kungl. förordningen den 11 december 1830 finnes föreskrifvet därom, att utslag i afskrifningsfrågor skola, innan afskrifning i räkenskaperna må ske, underställas kamrarrättens pröfning och godkännande, icke skall äga tillämplighet i fråga om afskrifning

i järnvägsstyrelsens och telegrafverkets räkenskaper af materiel, effekter och annan statens järnvägars eller telegrafverkets egendom, som genom olyckshändelse gått förlorad eller eljest förkommit,

i postverkets räkenskaper af persedlar, effekter och annan postverket tillhörig egendom, som genom olyckshändelse gått förlorad eller eljest förkommit, samt

i postsparbankens räkenskaper af persedlar, inventarier och annan postsparbanken tillhörig egendom, som genom olyckshändelse gått förlorad eller eljest förkommit.

Uppslaget till den större frihet i sistberörda hänseende, som medgifvits för statens järnvägsförvaltning, för post- och telegrafverken samt nu senast för postsparbanken, torde hafva gifvits af 1893 års järnvägskommitté uti dess den 24 oktober 1895 afgifna betänkande och förslag angående järnvägsadministrationen. I förslag till instruktion för järnvägsstyrelsen med underlydande distriktsförvaltningar, § 5 sista mom., hade järnvägskommittén upptagit bemyndigande för styrelsen att själf eller genom linjeförvaltningen förordna om afskrifning af materiel, effekter och annan statens järnvägars egendom, som genom olyckshändelse gått förlorad eller eljest förkommit. Kommittén anförde i afseende därå (delen II a, sid. 202 och 203), att detta bemyndigande visserligen skulle innebära ett förklarande, att vissa bestämmelser i ofvannämnda kungl. förordning den 11 december 1830 icke skulle vara på statens järnvägsförvaltning tillämpliga, men att ett sådant förklarande i själfva verket endast var ett fastslående af den praxis, som af lätt insedda skäl måst vid statsbaneindustrien utbilda sig. Det hade nämligen icke varit möjligt att i fråga om denna industri med de stora kvantiteter materialier och effekter af olika slag, som där användas, tillämpa de tunga och föråldrade bestämmelserna i 1830 års förordning, utan förvaltningen hade måst röra sig under enklare former och detta så mycket hellre, som mången gång kostnaderna för ett fullt reglementsenligt afskrifningsförfarande skulle blifvit större än värdet af den förkomna persedeln. Till undvikande af möjligt missförstånd ansåg sig järnvägskommittén likväl böra anmärka, att man icke afsett, att åt uttrycket »annan statens järnvägars egendom» skulle gifvas en så vidsträckt tolkning, att därunder skulle kunna inbegripas exempelvis järnvägens osäkra fordringar, uppkomna genom medgifven fraktkredit eller på annat sätt. I fråga om dylika osäkra fordringar syntes tills vidare och intill dess en allmän ändring af den år 1830 fastställda ordningen komme till stånd

böra gälla hvad Kungl. Maj:t, enligt hvad ofvan är nämndt, under den 5 april 1889 förklarat i anledning af Riksdagens framställning i skrifvelse den 20 april 1886.

Riksdagen hade emellertid i skrifvelse den 13 maj 1897 anhållit, att Kungl. Maj:t måtte taga i öfvervägande, huruvida icke sådan ändring i gällande bestämmelser angående afskrifning af kronans utestående fordringar kunde vidtagas, att vidsträcktare möjlighet till dylik afskrifning, än då förefanns, blefve beredd; och efter statskontorets och kammarrättens hörande utfärdade Kungl. Maj:t *den 3 maj 1901* kungörelse, hvarigenom, med ändring af kungl. förordningen den 11 december 1830, förordnades, att afskrifning af kronans utestående fordringar må, utom i de fall där sådan afskrifning redan medgifvits, äga rum jämväl, då gäldenär eller annan, som för fordran på grund af borgen eller eljest är ansvarig, blifvit tid efter annan och senast under tionde året, från det fordringen tillkom, i mantalsskrifningsorten af kronobetjänt eftersökt samt i Stockholm hos vederbörande roteman men eljest hos pastorsämbetet och å landet jämväl hos kommunalnämnden efterfrågad, utan att han anträffats eller kännedom om hans vistelseort här i riket kunnat erhållas, äfvensom då fordran varit utestående i tio år utan att kunna, oaktadt upprepade gånger verkställda utmätningförsök, indrifvas, dock att den sålunda medgifna vidsträcktare rätten till afskrifning ej må gälla fordran, hvars kapitalbelopp öfverstiger 300 kronor, samt icke heller tillämpas, då vederbörande myndighet finner särskilda förhållanden gifva anledning antaga, att fordran kan komma att inflyta, och för den skull anser fordringsrätten böra bevaras.

I det underdåniga utlåtande, statskontoret och kammarrätten den 18 september 1900 afgåfvo i nyssberörda ärende, erinrades om det ofvan åberopade kungl. brefvet den 20 maj 1898 angående ordningen och villkoren för afskrifning ur telegrafstyrelsens räkenskaper af telefonafgifter, hvarjämte omnämndes, att, efter underdånigt förslag af en för granskning af flottans reglemente tillsatt kommission, öfver hvilket förslag statskontoret och kammarrätten icke haft tillfälle att yttra sig, väsentligen förändrade bestämmelser i fråga om afskrifning af fordringar vid flottans stationer kommit till stånd genom det under *den 8 december 1899* fastställda förnyade reglementet för flottan, § 338. De af ämbetsverken sålunda åsyftade

bestämmelserna finnas införda i mom. 3 och 4 af nyssnämnda paragraf (uti delen I af reglementet). Enligt dessa moment äger uti de där afsedda fall stationsbefälhafvare eller varfschef att, då fråga är om materialier eller persedlar, meddela beslut om afskrifning jämte hänvisning för den, som är missnöjd med beslutet, att däröfver anföra besvär hos kammarrätten inom trettio dagar efter erhållen del af beslutet, men, då fråga är om penningar, beträffande afskrifning däraf afgifva förslag till marinförvaltningen. I fråga om afskrifning af materialier eller persedlar nämnes ej något om skyldighet för stationsbefälhafvare eller varfschef att underställa sitt beslut kammarrättens pröfning.

Efter tillkomsten af den ofvanberörda kungl. kungörelsen den 3 maj 1901 erinrade Riksdagen i skrifvelse den 10 maj 1902, att vid utarrendering jämlikt kungl. kungörelsen angående förändrade grunder för förvaltningen af kronans jordbruksdomäner den 10 november 1882 skall, för det fall att arrenderätten under arrendeperioden förverkas och egendomen för de återstående arrendeåren genom offentlig auktion till den högstbjudande utarrenderas, förbehållas statsverket för den förlust, som därvid kan uppkomma genom arrendesummans nedgående under hvad förut varit bestämdt, fordringsrätt i arrendatorns bo samt hos vederbörande arrendelöftesmän för den tid, deras borgen omfattar; och anhöll Riksdagen, att Kungl. Maj:t måtte taga i öfvervägande, huruvida icke föreskrift kunde meddelas därom, att dylika s. k. skillnadsarrenden, till kapitalbeloppet öfverstigande 300 kronor, kunde under de villkor, ofvannämnda kungl. kungörelse den 3 maj 1901 innehåller, få afskrifvas ur kronoräkenskaperna.

I anledning däraf blef, i fråga om kronans fordringar för sådana skillnadsarrenden, genom kungl. kungörelsen *den 18 december 1903* förordnad, att dylik fordran må, utan hinder däraf att dess kapitalbelopp öfverstiger 300 kronor, under de villkor och förbehåll i öfrigt, som för afskrifning af kronans utestående fordringar i kungl. kungörelsen den 3 maj 1901 stadgas, ur kronoräkenskaperna afskrifvas.

I berättelse om den år 1903 verkställda granskningen af statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1902 hafva Riksdagens revisorer vid behandling, under rubriken postverket, af frågan om vissa balanserade fordringar, uppkomna för afsevärdt

lång tid tillbaka, uttalat den uppfattningen, att möjlighet till afskrifning jämväl af fordringar, uppgående till större belopp än 300 kronor, under de i kungl. kungörelsen den 3 maj 1901 stadgade förutsättningar samt på i förordningen den 11 december 1830 angifvet sätt borde beredas, äfvensom att rätten till afskrifning af fordringar tilläfventyrs utan olägenhet kunde jämväl i andra afseenden något utsträckas.

I underdånigt utlåtande den 11 januari 1904 i anledning af nämnda revisionsberättelse har generalpoststyrelsen, med anslutning till revisorernas uttalande, framhållit, att under den tid, omförmälda kungl. kungörelse af den 3 maj 1901 varit i kraft, generalpoststyrelsen upprepade gånger haft tillfälle erfaras, huru önskvärdt det skulle hafva varit, om möjligheten till afskrifning af åtskilliga i posträkenskapen balanserade fordringar än mera ökats. Det vore nämligen otvifvelaktigt, att under nuvarande förhållanden många fordringar till större belopp än 300 kronor måste år efter år bokföras, utan att någon som helst sannolikhet för deras gäldande förefinnes, samt att ett icke ringa mått af arbete och kostnader fruktlöst tages i anspråk för sådana fordringars bibehållande vid gällande kraft och för försöken att dem indrifva. I fråga om postverkets dylika fordringar vore det ock i allmänhet förenadt med afsevärda svårigheter att åstadkomma nöjaktig sådan utredning, som jämlikt 1901 års kungörelse erfordras för afskrifningsåtgärd; och föga syntes vara att vinna af det ökade arbete och den omgång, som vållas däraf, att utslag i frågor rörande afskrifningar af ifrågavarande slag fortfarande skola underställas kammarrättens pröfning och godkännande.

Statsutskottet vid 1904 års riksdag har i afgifvet utlåtande tillkännagifvit, att utskottet delade revisorernas uppfattning om, att vidsträcktare möjlighet till afskrifning af kronans utestående fordringar än den, som förefinnes på grund af kungl. förordningen den 11 december 1830 och kungl. kungörelsen den 3 maj 1901, synes böra beredas, samt att utskottet föreställde sig, att nämnda förordning lämpligen borde omarbetas för åstadkommande af mera tidsenliga bestämmelser i förevarande hänseenden, men att utskottet dock fann sig förhindradt föreslå Riksdagen att i detta ämne hos Kungl. Maj:t göra framställning utöfver hvad revisorernas uttalande innefattade; hvadan utskottet hemställde,

att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida åtgärder lämpligen borde vidtagas för möjliggörande af en vidsträcktare afskrifning af postverkets äldre balanserade fordringar, än som enligt nu gällande författningar kan äga rum.

Hvad statsutskottet sålunda hemställt, har af Riksdagen bifallits.

Till den åtskillnad i afseende å behandlingen af extra ordinarie afskrifningsfrågor, som i 1830 års förordning gjorts emellan, å ena sidan, rikets kollegier och, å andra sidan, öfriga förvaltningsverk, Konungens befallningshafvande, stationschefer vid flottan samt andra ämbetsmän, som hafva särskilda förvaltningar sig uppdragna, lärer anledningen delvis vara att söka i den då gängse åsikten, att allenast den kollegiala handläggningen beredde full trygghet för en frågas allsidiga pröfning. Men till icke ringa del torde denna åtskillnad ock hafva haft sin grund i den uppfattningen, som äfven i öfrigt kommit till synes i kammarrättens instruktion, att till rikets kollegier hänförliga ämbetsverk, såsom i rang likställda med kammarrätten, ej borde i något afseende densamma underordnas.

I detta sammanhang lärer allenast den förra synpunkten böra tagas i betraktande; och att denna numera icke kan eller bör, åtminstone i förevarande ämne, tillerkännas samma betydelse som tillförne, lärer väl få anses obestridligt. Också har, oaktadt enligt § 1 i den för arméförvaltningen den 27 maj 1881 utfärdade instruktionen nämnda ämbetsverk »intager det rum bland rikets styrelse- och förvaltningsverk, som krigskollegiet förut innehade», i § 16 mom. 2 af samma instruktion stadgats, att frågor om extra ordinarie afskrifning af medel och persedlar, hvilka frågor förut (och i öfverensstämmelse med 1830 års förordning) tillhört arméförvaltningens plenum, skola pröfvas af vederbörande departement inom arméförvaltningen, sedan undersökning rörande förlusten förut i stadgad ordning ägt rum.

Enligt kommitténs uppfattning saknas giltig anledning att i extra ordinarie afskrifningsfrågor fortfarande bibehålla nämnda åtskillnad emellan olika slag af förvaltningsmyndigheter. Och synes äfven åt icke kollegiala myndigheter böra medgifvas att pröfva och afgöra hithörande frågor utan underställning till kammarrätten.

Ofvan lämnade redogörelse för hvad i hufvudsak å förevarande lagstiftningsområde inträffat efter år 1830 visar, att den då stadgade underställningsskyldigheten redan i ej obetydlig mån inskränkts. I mån af utvecklingens fortgång har nämligen underställningen befunnits allt för tyngande i förhållande till det gagn, som där af möjligen kunde förväntas. Kännbarast har naturligen behovet af friare former gjort sig gällande beträffande de tidt och ofta förekommande frågorna om afskrifning af effekter eller materialier inom vissa större förvaltningsgrenar. All underställning till kammarrätten i dylika frågor har ock upphört inom de stora kommunikationsverken och vid sjöförsvaret samt nu senast vid postsparbanken. Hvad kronans utestående fordringar angår, har äfven funnits nödigt att i ej ringa omfattning modifiera de i 1830 års författning innefattade bestämmelserna rörande extra ordinarie afskrifning. Förutom de särskilda medgifvanden, som i sådant hänseende lämnats telegrafstyrelsen och vederbörande vid flottan, må här erinras om hvad i kungl. kungörelsen den 3 maj 1901 förekommer i fråga om afskrifning af fordringar till kapitalbelopp ej öfverstigande 300 kronor. Och att äfven den för modifikationen i sistnämnda hänseende satta gränsen befunnits för trång, framgår ej mindre af det senare lämnade medgifvandet i fråga om afskrifning af skillnadsarrenden jämväl till högre belopp än äfven af hvad, såsom ofvan nämnts, blifvit af Riksdagens år 1903 församlade revisorer och af generalpoststyrelsen i dess underdåniga utlåtande den 11 januari 1904 anfördt samt af hvad i ämnet förekommit vid 1904 års riksdag.

Då en allmän revision af bestämmelserna angående extra ordinarie afskrifningar icke faller inom ramen för kommitténs uppgift, har kommittén ansett sig böra här inskränka sig till att föreslå sådana förändringar i nämnda bestämmelser, som kunna anses alldeles särskildt påkallade ur synpunkten af förenkling och önskvärd likformighet.

I sådant hänseende synes det kommittén, att några betänkligheter ej böra möta att medgifva samtliga vederbörande myndigheter enahanda rätt till afskrifning, utan underställning, af materiel, effekter eller annan till utestående penningfordringar ej hänförlig statsegendom, som redan lämnats vissa icke kollegiala verk. I verkligheten torde det i 1830 års författning stadgade omständliga och tyngande förfaringssättet redan hafva

såsom otidsenligt till stor del kommit ur bruk och myndigheterna i stället anlita andra utvägar för att få förkomna effekter m. m. ur sina räkenskaper afförda. Det synes därför vara på tiden att äfven ur lagstiftningen aflägsna stadgandena i detta hänseende.

Hvad kronans penningfordringar angår, torde ock befinnas lämpligt att i viss, ej obetydande mån medgifva rätt till afskrifning utan underställning. I detta afseende kunde dock tilläfventyrs för närvarande vara till fyllest, om medgifvande lämnas vederbörande myndigheter att själfständigt besluta om afskrifning af utestående fordran, hvars kapitalbelopp ej öfverstiger 1,000 kronor. Beträffande åter afskrifning af fordringsposter å än högre belopp, synes den kontroll, som en underställnings-skyldighet innebär, böra bibehållas och jämväl utsträckas, i förekommande fall, till rikets kollegier och med dem jämställda verk. För frågans lösning i sådan riktning torde finnas lämpligast, att underställning i nyss antydda fall vare sig från högre eller lägre myndigheter skall ske till Kungl. Maj:t. Därför torde icke böra möta något hinder ur synpunkten af ökad arbetsmängd inom vederbörande statsdepartement och hos Kungl. Maj:t, då afskrifning af fordringar, hvilkas kapitalbelopp öfverstiga 1,000 kronor, väl endast mera sällan förekommer.

På grund af hvad ofvan anförts, hemställer kommittén om följande ändringar i nu gällande bestämmelser angående extra ordinarie afskrifningar:

att någon underställning icke vidare må äga rum af vederbörande myndigheters beslut om afskrifning ur deras räkenskaper af materiel, effekter eller annan till utestående penningfordringar ej hänförlig egendom;

att underställning ej heller må äga rum i fråga om nämnda myndigheters beslut rörande afskrifning af kronans utestående penningfordringar, då fordrans kapitalbelopp ej öfverstiger 1,000 kronor; samt

att beslut om afskrifning af sådan fordran å högre kapitalbelopp än 1,000 kronor skall, af hvilken myndighet än beslutet meddelas, underställas Kungl. Maj:ts pröfning och godkännande.

*Reskontreringsmål.
Instr. § 1: 13.*

Såsom redan är nämnt, äger, enligt § 1 mom. 13 i instruktionen, kammarrätten att till behandling och afgörande upptaga af vederbörande förvaltningsmyndigheter pröfvade, underställningsvis eller genom besvär inkomna frågor angående öfverskott och brister uti arméns eller flottans persedelförråd eller s. k. reskontreringsmål.

Uti det af 1874 års löneregleringskommitté afgifna betänkandet angående kammarrätten erinrade kommittén, att enligt § 5 mom. 2 i 1831 års instruktion kammarrätten hade att upptaga och afgöra de af befälhafvarna vid Kungl. Maj:ts flotta pröfvade och kammarrättens skärskådande underställda frågor angående dels yppade brister å de under materialuppbörds-männens därstädes vård ställda persedlar dels ock vid levereringar genom misstag skedda ombyten däraf, och att detta moment i synnerhet ägde sin tillämpning på de s. k. reskontreringsmålen.

I afseende å dessa mål fäste kommittén uppmärksamheten därå, att desamma uppkomma, då vid skeende inventering i flottans stationsförråd brist uti ett eller flera persedelslag förekommer, under det öfverskott finnes i ett eller flera andra slag af persedlar, hvilka öfverskott efter vissa gifna bestämmelser få användas till betäckande af bristerna. För bedömande dels huruvida bristerna och öfverskotten vore af beskaffenhet att få mot hvarandra kvittas, dels ock om öfverskotten i värde motsvarade bristerna, tillsattes i hvarje särskildt fall en kompromiss, hvilken hade att i dessa afseenden afgifva utlåtande till vederbörande stationschef, som därefter meddelade utslag, hvilket underställdes kammarrättens pröfning. Helt annat var — meddelade kommittén vidare — behandlingssättet af liknande mål inom arméförvaltningen, som ock har stora persedelförråd under sin vård. Efter det inventering af ett förråd för ifrågavarande ändamål skett, skickades nämligen inventeringsinstrumentet till ett annat underlydande förråd för åsättande af värde å såväl de felande som öfvertaliga persedlarna, hvarefter målet, sedan vederbörandes yttrande inkommit, af arméförvaltningen afgjordes, utan att utslaget underställdes kammarrättens pröfning eller målet i annat fall kom till kammarrättens kännedom, än då balans var för handen eller då besvär öfver reskontreringsbeslutet hos kammarrätten anfördes. Bestämmelser saknades emellertid för dessa måls behandling i arméförvaltningen. Till följd däraf

fullföljdes de genom besvär än hos kammarrätten, än hos Kungl. Maj:t. Kommittén ansåg sig böra franhålla denna saknad af bestämda föreskrifter tillika med önskvärdheten däraf, att de bestämmelser, som i detta afseende syntes böra meddelas, blefvo i hufvudsak öfverensstämmande för arméns och flottans förvaltningar, så att målen i fråga, till sin beskaffenhet lika, äfven erhöilo en lika behandling.

I den för arméförvaltningen den 27 maj 1881 utfärdade instruktionen, § 16 mom. 1, säges emellertid, att med anmärknings- och balansmål — *s. k. reskontreringsmål däri inbegripna* — hvilka kunna hos arméförvaltningens olika departement förekomma, skall förfaras på sätt särskildt är stadgadt. I detta hänseende skall således, därest balans ej är för handen, tillämpas hvad enligt kungl. förordningen den 11 december 1830 gäller för handläggning af anmärkningsmål hos rikets kollegier, d. v. s. målen afgöras genom resolution af den ledamot (det krigsråd i arméförvaltningen), till hvars departement räkenskapen hör eller på hvars åtgärd målet beror, och resolutionen expedieras i departementets namn och å dess vägnar, med nämnda ledamots underskrift och kontrasignation af vederbörande kamrerare, hvilken senare deltagar i beslutet och anses hafva biträdt detsamma, då han icke reserverat sig. I händelse af missnöje med resolutionen må besvär anföras i kammarrätten, men någon underställning till kammarrätten förekommer ej.

Hvad flottan åter angår, innehåller reglementet för densamma af den 8 december 1899, delen I §§ 335—337, särskilda bestämmelser angående reskontreringsmål.

Så bör, om vid inventering af uppbörd visar sig, att både öfverskott och brist finnas, sådant af revisionen i vederbörlig ordning anmärkas och redogöraren eller hans rättsinnehafvare lämnas tillfälle att förklara sig, på sätt i afseende å anmärkningsmål är föreskrifvet, hvarefter målet behandlas i närmare angifven ordning. Efter det vederbörande räkenskapskontor uppgjort förslag till reskontrering äfvensom en sluträkning, tillsättes en nämnd, som äger utlåta sig, huruvida uppbörds mannen kan anses vara vållande till de i sluträkningen upptagna bristerna och för desamma böra ansvara eller icke. Sedan nämnden afgifvit utlåtande och revisionen lämnats tillfälle att däröfver inkomma med påminnelser samt vederbörande

kamrerare, advokatfiskal och förvaltningsdirektion, den senare i mål rörande uppbörd, som står under dess inseende, yttrat sig, utfärdar stationsbefälhafvaren eller varfschefen resolution, hvilken, försedd med besvärshänvisning, bör, jänte delgifningsbevis och öfriga till målet hörande handlingar, öfverlämnas till kammarrätten för den vidare handläggning, som denna rätt tillkommer, d. v. s. målet underställes kammarrättens pröfning.

Fortfarande förekommer alltså den åtskillnad i afseende å reskonteringsmål vid armén och flottan, att beslut i dylika mål af vederbörande vid flottan skola underställas kammarrättens pröfning, under det att sådan underställning icke erfordras beträffande beslut i enahanda mål af vederbörande inom arméförvaltningen.

Det synes kommittén, att nämnda åtskillnad bör, utan något afsevärdt äfventyr för statsverket ur kontrollsynpunkt, kunna häfvas genom att eftergifva underställningsskyldigheten beträffande vederbörande stationsbefälhafvares och varfschefer vid flottan resolutioner i reskonteringsmål, liksom redan ägt rum med afseende å deras resolutioner i vissa afskrifningsmål.

Kommittén hemställer fördenskull,

att underställning till kammarrätten ej vidare måtte äga rum i fråga om de resolutioner, som af stationsbefälhafvare eller varfschefer vid flottan utfärdas i reskonteringsmål.

B. Öfverflyttning till de allmänna domstolarna af vissa mål.

En fråga, som ur förenklingssynpunkt vid kammarrätten, liksom förut vid kammarkollegium, framställt sig för kommittén, är den, huruvida icke vissa af de kammarrätten tillhörande mål lämpligen kunna och böra öfverflyttas till de allmänna domstolarna.

I första rummet har ett dylikt spörsmål uppstått i fråga om de i kammarrättens instruktion § 1 mom. 1 och 2 omförmälda balans- m. fl. mål. *Balans- och därmed sammanställda mål.*

Enligt nämnda moment äger kammarrätten att till behandling och afgörande upptaga *Instr. § 1: 1—2.*

balansmål eller angifvelser emot kronans och allmänna verks upp-
bördsmän och redogörare för tillgrepp och förskingring af sådana dem,
under eget ansvar inför kronan eller verket, anförtrödda medel eller per-
sedlar, för hvilka redogörelse ingår till kammarrättens revisionsafdelning, och

åtal mot publika ämbets- och tjänstemän för fel och försummelser i
afseende å såväl uppbörderna, förvaltningen och redovisningen af ofvan om-
förmälda medel och persedlar som ock kontrollen och tillsynen därvid.

Från sålunda nämnda mål undantagas emellertid, enligt föreskrift i
mom. 2, åtal mot ämbets- och tjänstemän vid krigsmakten för förbrytelse,
som i strafflagen för krigsmakten är med straff belagd, eller, efter ty i
nämnda lag sägs, skall vid straffets bestämmande efter allmän lag anses
såsom under försvårande omständigheter begången, så ock för brott i
öfrigt, som föröfvats under fält- eller sjötåg utom riket och åtalas, medan
tåget varar. Och i § 1 mom. 3, sista stycket, stadgas vidare den be-
gränsning uti ifrågavarande afseende att, om åtal, som i mom. 2 sägs,
skulle afse Kungl. Maj:ts och Rikets hofrätter eller kollegier, statskontoret,
armé- eller marinförvaltningen, kammarrättens åtgärd ej må sträcka sig
längre än att öfverlämna frågan till justitiekanslersämbetets handläggning.
Talan emot kammarrättens utslag i balans- och därmed sammanställda
mål fullföljes genom besvär, som ingifvas till justitierevisionsexpeditionen
och pröfvas af Kungl. Maj:t i högsta domstolen.

Hvad balansmålen särskildt angår, så omfattar kammarrättens handläggning af desamma i allmänhet ej den förberedande behandlingen, utan denna är uppdragen åt den myndighet, under hvilken vederbörande uppördsman eller redogörare lyder.

I sådant hänseende har genom kungl. kungörelsen den 14 november 1879, utfärdad i sammanhang med fastställandet af förnyad instruktion för kammarrätten, blifvit — med upphäfvande af hvad dittills var stadgadt därom, att i de till kammarrättens handläggning hörande balansmål den förvaltande myndighet, som hade att i första hand utreda målet, borde fastställa balansbeloppet medelst utslag, som skulle underställas kammarrättens pröfning, — förordnadt, att i sådana mål skall efter ingången af år 1880 iakttagas det förfarande, att vederbörande förvaltningsmyndighet, efter utredning af balansen, allenast afgifver sitt utlåtande öfver densammas belopp och därefter till kammarrätten insänder nämnda utlåtande jämte öfriga handlingar i målet.

För flottan har sedermera en återgång till det äldre förfarandet i afseende å balansmåls förberedande behandling föreskrifvits, ity att enligt § 334 mom. 3 i reglementet af den 8 december 1899, delen I, vederbörande stationsbefälhafvare eller varfschef har att fastställa balansbeloppet genom utfärdad resolution, hvilken, försedd med besvärshänvisning, bör jämte delgivningsbevis äfvensom öfriga till målet hörande handlingar öfverlämnas till kammarrätten för den vidare handläggning, som denna rätt tillkommer.

Af ofvan åberopade föreskrifter i § 1 mom. 1—3 uti kammarrättens instruktion framgår, att ingalunda alla förbrytelser i där angifna afseenden äro föremål för kammarrättens afgörande. Förutom det i mom. 3 gjorda undantaget beträffande vissa verk, hvilket påtagligen har allenast den grund, att chefer och ledamöter i desamma ansetts ej böra dömas af den med dessa verk i rang jämställda kammarrätten, äro enligt mom. 2 från kammarrättens pröfning undantagna vissa grupper af mål angående förbrytelser af ämbets- och tjänstemän vid krigsmakten.

Men vidare är ock kammarrättens pröfning inskränkt till förbrytelser af ifrågavarande slag i afseende å sådana medel eller persedlar, *för hvilka*

redogörelse ingår till kammarrättens revisionsafdelning. I de fall alltså, där en statens uppbördsman eller redogörare tillika omhänderhar kommuns eller andra medel, hvilkas redovisande ej är föremål för granskning inom kammarrättens revisionsafdelning, äger allmän domstol att rannsaka och döma beträffande förbrytelser i afseende å dessa medel.

Slutligen är äfven att märka, att kammarrätten äger upptaga mål af ifrågavarande slag allenast i afseende å sådana medel eller persedlar, som varit kronans och allmänna verks uppbördsmän och redogörare anförtrödda *under eget ansvar inför kronan eller verket.* Där åter fråga är om medel eller persedlar, som omhänderhafts med redovisningsskyldighet inför öfverordnade uppbördsmän och redogörare, tillhör frågan allmän domstols handläggning.

Redan den omständigheten, att sålunda åtskilliga grupper af balans- och därmed sammanställda mål handläggas af allmän domstol — eller, i fråga om vid krigsmakten anställda personer, af krigsdomstol — utan att däraf veterligen försports någon olägenhet, innebär ett visst stöd för den uppfattningen, att äfven pröfningen af öfriga dylika mål skulle kunna från kammarrätten öfverflyttas å de allmänna domstolarna. Genom en sådan öfverflyttning skulle onekligen vinnas likformighet i afseende å det processuella förfarandet emellan dessa mål och andra rättegångsmål, hvarförutom tvifvelsutän utredningen i flera afseenden skulle däraf underlättas. Den större möjligheten såväl för den tilltalade att muntligen få svara inför domstolen som ock för anställande därstädes af förhör med vittnen och andra skulle särskildt i detta hänseende blifva af betydelse.

Det torde i detta sammanhang böra erinras om det förfarande, som enligt § 13 i kammarrättens instruktion skall iakttagas, om något hos kammarrätten anhängigt mål fordrar utredning i orten af andra personer än de till vederbörande redogörelseverk hörande ämbets- och tjänstemän. Kammarrätten har då att därom göra anmälan hos Kungl. Maj:t och därvid föreslå den eller dem, åt hvilken eller hvilka ett sådant uppdrag lämpligen må kunna anförtros. Finnes emellertid uti något på kammarrättens pröfning beroende mål muntligt förhör med part eller vittne af omständigheterna påkalladt och kan det ej lämpligen äga rum hos kammar-

rätten, må kammarrätten förordna om förhörets hållande vid underdomstol i orten och i sådant afseende meddela erforderliga föreskrifter; ägande kammarrätten därvid jämväl anmoda Konungens befallningshafvande utse ombud att vid domstolen föra kronans eller det allmännas talan.

En förändring, hvarigenom kammarrättens befattning med mål af ifrågavarande slag upphör, skulle vidare afhjälpa den olägenheten af de nuvarande bestämmelserna, att kronans och allmänna verks uppbördsmän och redogörare, hvilka omhänderhafva äfven andra medel och persedlar än sådana, för hvilka redogörelse ingår till kammarrättens revisionsafdelning, kunna för förbrytelser i afseende å dessa olika slag af medel eller persedlar komma att höra under skilda domstolar.

Härtill kommer ytterligare, att bestämmelsen därom, att balansmål, för att kunna af kammarrätten upptagas, skall afse medel eller persedlar, som varit uppbördsman eller redogörare anförtrödda under eget ansvar inför kronan eller vederbörande verk, i flera fall föranlett osäkerhet om den rätta tillämpningen. Hos domstolar och myndigheter har nämligen understundom yppats tvekan, huruvida, vid balans hos uppbördsman eller redogörare, denne kunde anses hafva varit för de tillgripna och förskingrade medlen direkt ansvarig inför kronan och vederbörande verk eller ej, och om således målet borde tillhöra kammarrättens handläggning eller icke.

I detta hänseende kan det vara belysande att erinra om ett i Nytt juridiskt arkiv för år 1903, afd. I sid. 170—172, infördt referat angående åtal mot en poststationsföreståndare för, bland annat, förskingring af frankoteckens- och lösenmedel samt medel, influtna vid försäljning af sparmärken, uti hvilket mål, sedan vederbörande underrätt hänvisat målet i nämnda del till kammarrätten och advokatfiskalsämbetet därstädes fört ansvars- och ersättningstalan, kammarrätten, med 8 röster mot 1, förklarade, att den tilltalade icke var att anse såsom sådan uppbördsman och redogörare hos allmänt verk, som afses i § 1 mom. 1 i kammarrättens instruktion, samt att kammarrätten fördenskull icke var behörig att till pröfning upptaga den af advokatfiskalen förda talan; och fann, uppå besvär af advokatfiskalsämbetet, Kungl. Maj:t, vid målets föredragning i högsta domstolen den 24 mars 1903, ej skäl att göra ändring i kammarrättens utslag.

Till stöd för bibehållande af den befattning, som tillkommer kammarrätten i afseende å förevarande slag af mål, har å andra sidan åberopats deras nära samband med den granskning af räkenskaper, som skall hos kammarrätten verkställas. Äfven där upptäckten af balans icke, såsom stundom varit fallet, föranledts af en vid denna granskning gjord anmärkning, så innebär dock i regel balansens upptäckt anmärkning, i ett eller flera hänseenden, mot vederbörande räkenskap. Stundom inträffar ock, att samtidigt med balansmålet anmärkningsmål kunna vara i särskild ordning anhängiggjorda mot samma redogörare, hvarvid det kan lända till reda, att målen varda skärskådade i sitt sammanhang af en och samma domstol och sedermera lagakraftvunna resolutioner bringas till verkställighet af samma tjänsteman, nämligen advokatfiskalen i kammarrätten. För kammarrätten står ock, i förekommande fall af balans, utan särskild omgång till buds det bevismaterial, som kan vara att hämta ur de för granskning dit öfverlämnade räkenskaperna. Det har äfven betonats, att kammarrätten vid pröfningen af balans- och därmed sammanställda mål besitter en alldeles särskild sakkunskap, och att dessa måls handläggning af en och samma öfverdomstol för hela riket måste anses bereda större säkerhet för en konsekvent lagtillämpning.

Vid öfvervägande af denna fråga har det visserligen syns kommittén, att de skäl, hvilka tala för upphörande af kammarrättens befattning med förevarande slag af mål, äro ganska tungt vägande. Enär emellertid frågan om en förändring härutinnan med däraf betingade ändringar i olika författningsrum förutsätter en omfattande och tidskrävande utredning, och då ifrågavarande mål, om än understundom mycket vidlyftiga och invecklade, dock i senare tider hos kammarrätten förekommit så pass sällan, att deras kvarblifvande eller borttagande för närvarande ej torde kunna anses i någon mera afsevärd mån inverka på ämbetsverkets behof af ordinarie arbetskrafter, har kommittén funnit sig icke äga tillräcklig anledning att här till vidare behandling upptaga nämnda fråga. Det torde emellertid kunna ifrågasättas, huruvida det särskilda undantagsstadgande uti förevarande afseende beträffande vissa verk, som omförmäles

i mom. 3, sista stycket, af § 1 i kammarrättens instruktion, numera kan hafva giltiga skäl för sig.

*Tvister om be-
talning på
grund af bor-
gen för kronans
uppbördsmän.
Instr. § 1: 6.*

Enligt § 1 mom. 6 i instruktionen äger kammarrätten att till be- handling och afgörande upptaga tvister angående betalning på grund af borgen för kronans uppbördsmän. Dessa tvister instämmas, jämlikt § 10, till kammarrätten af advokatfiskalen och behandlas på sätt allmänna lagen för hofrätt stadgar.

Uti delen I af sitt betänkande har kommittén behandlat frågan om upphörande af skyldigheten för vissa tjänstemän att ställa uppbörds- säkerhet. Kommittén har därvid omnämmt, att, i anledning af fram- ställning från kommittén för utarbetande af förslag till nya stater för post- och telegrafverken, Kungl. Maj:t, enligt nådiga bref den 6 juni 1902, förklarar, att befintliga föreskrifter rörande skyldighet för vissa posttjänstemän och vissa telegrafverkets tjänstemän att ställa uppbörds- säkerhet skola upphöra att gälla i fråga om uppbörd, tillhörande tiden efter utgången af år 1902.

Hvad som anfördes till stöd för borttagandet af skyldigheten för tjänstemän inom post- och telegrafverken att ställa uppbördssäkerhet äger, enligt kommitténs åsikt, i sin allmänlighet tillämpning äfven å andra stats- verkets redogörare. Tidigare gällande föreskrifter om skyldighet för vissa riksbankens tjänstemän att ställa uppbördssäkerhet hafva ock, på bankout- skottets hemställan, blifvit vid 1898 års riksdag uteslutna ur reglementet för riksbankens styrelse och förvaltning. Kommittén har därför äfven i afseende å de centrala ämbetsverken uttalat den meningen, att nu befintliga föreskrifter om skyldighet för vissa tjänstemän att ställa uppbördssäkerhet böra upphävas. Därest denna kommitténs mening kommer att i allmän- het vinna godkännande, skulle de till kammarrättens afgörande hörande tvister om betalning på grund af borgen för kronans uppbördsmän, hvilka mål redan nu sällan förekomma, blifva än sällsyntare; och det blefve väl i sådant fall blott en tidsfråga, när de komme att helt och hållet upphöra.

Om än alltså dessa slags mål må komma att framdeles äga ännu mindre betydelse än för närvarande med afseende på kammarrättens arbete,

har det dock synts kommittén, att deras kvarblifvande under kammar-rättens pröfning näppeligen är under något förhållande betingadt af deras beskaffenhet och behandlingssätt, och att de förty böra därifrån skiljas.

Skälet till nu gällande föreskrift har uppenbarligen varit det sam-band, som dessa tvister ansetts äga med balansmålen. Det sammanhang, som härvidlag förefinnes, lär dock icke medföra, att talan på grund af borgen för en kronans uppbördsman anställes i samband eller jämsides med talan mot uppbördsmanen. Tvärtom torde talan mot borgesmannen be-handlas som ett särskildt mål, i hvilket balansmålet allenast tjänar som bevismaterial i fråga om balansens belopp, under det att däremot frågan om borgesmannens skyldighet på grund af borgensförbindelsen behandlas och bedömes oberoende af balansmålet samt efter särskilda grunder. Men vid sådant förhållande synes intet skäl förefinnas att mot en sådan borgesman tillämpa ett annat processuellt förfarande än i allmänhet vid mål angående kraf på grund af borgen eller att undantaga här ifråga-varande slag af tvister från allmän domstols pröfning.

Kommittén föreslår alltså,

att, med ändring af nu gällande föreskrifter i ämnet, måtte till allmänna domstolarna öfverlämnas att upptaga och handlägga tvister angående betalning på grund af borgen för kronans uppbördsmän.

C. Ändring af gränserna för kammarrättens ämbetsbefattning i afseende å vissa grupper af mål.

Enligt § 1 mom. 3 i instruktionen höra till kammarrättens behand-ling och afgörande alla dess revisionsafdelnings eller advokatfiskals an-märkningar, uppkomna vid eller föranledda af de till granskning inkomna räkenskaper för kronans eller andra allmänna medel eller persedlar, ehvad sådana anmärkningar angå uppbörden, förvaltningen, redovisningen eller kontrollen. Från stadgandet i detta hänseende göres emellertid det undan-taget — i enlighet med hvad som gäller beträffande åtal enligt mom. 2 i samma paragraf — att, därest anmärkningen afser Kungl. Maj:ts och

*Anmärkningsmål
mot vissa ämbets-
verk.*

Instr. § 1: 2.

Rikets hofrätter eller kollegier, statskontoret, armé- eller marinförvaltningen, kammarrättens åtgärd ej må sträcka sig längre än att öfverlämna frågan till justitiekanslersämbetets handläggning.

Enahanda undantagsstadgande förekom jämväl i 1831 års instruktion. Med afseende å nämnda stadgande framhöll 1874 års löneregleringskommitté, att detsamma syntes kommittén sakna skäl för sig, helst ersättningsanspråk, väckta mot dessa förnämligare ämbetsverk eller deras ledamöter, enligt kommitténs förmenande icke borde afgöras i annan ordning eller efter andra grunder än dem, som uti dylika mål i allmänhet vunno tillämpning. Kommittén uttalade fördenskull den meningen, att ifrågavarande undantagsförhållande borde upphöra och kammarrätten därefter äga att till pröfning upptaga sådana mål — såvidt de inneburo ersättningsanspråk — jämväl mot ett kollegium, annat ämbetsverk med lika värdighet eller någon dess ledamot; hvaremot, om anmärkningen afsåg tjänstefel, kammarrättens åtgärd, fortfarande såsom dittills, syntes böra inskränkas till en anmälan hos justitiekanslern om förhållandet.

Uti underdånigt utlåtande den 29 november 1878 öfver 1874 års löneregleringskommittés betänkande tillkännagaf kammarrätten, att densamma i frågans dåvarande skick ej ansett sig äga anledning till anmärkning emot kommitténs förslag till förändrade bestämmelser i afseende å sättet för behandling af de ifrågavarande anmärkningsmålen.

Hvad 1874 års löneregleringskommitté uti detta afseende uttalat och hemställt ledde emellertid i hufvudsak ej till någon åtgärd, såsom framgår af åberopade stadgandet uti § 1 mom. 3, sista stycket, i nu gällande instruktion för kammarrätten.

Det synes emellertid lämpligt, att ifrågavarande undantag för kollegier och därmed jämställda verk, i hvad angår kammarrättens revisionsafdelnings eller advokatfiskals anmärkningar vid eller i anledning af inkomna räkenskaper, må undanröjas, samt att alla dylika anmärkningar, hvilket verk de än afse, varda behandlade i samma ordning, vare sig de innebära allenast ersättningsanspråk eller jämväl afse tjänstefel.

En dylik förändring, åtminstone då anmärkningen innebär allenast ersättningsanspråk, anser kommittén vara så mycket mera påkallad ur kontrollsynpunkt, som, efter hvad kommittén trott sig finna, den nu före-

skrifna proceduren understundom kommit eller kan komma att, emot hvad afsedt varit, utgöra ett hinder för framställande af äfven befogade anmärkningar i afseende å ifrågavarande verk, till följd af den obenägenhet, som ej lär undgå att göra sig gällande mot användande af den tunga och törhända enligt en eller annans uppfattning sårande formen af anmälan till justitiekanslern med därpå tilläfsventyrs följande fiskalisk aktion.

Kommittén anser sig följaktligen böra hemställa,

att, med ändring af det i kammarrättens instruktion § 1 mom. 3, sista stycket, meddelade undantagsstadgande beträffande formen för behandlingen af revisionsafdelningens eller advokatfiskalens anmärkningar mot hofrätter eller kollegier, statskontoret, armé- eller marinförvaltningen, dylika anmärkningar måtte, lika med anmärkningar i allmänhet, få af kammarrätten upptagas till behandling och afgörande.

Såsom i det föregående framhållits, äro för närvarande, i öfverens- Besvär öfver vissa ämbetsverks beslut om extra ordinarie afskrifningar. Instr. § 1: 11. stämmelse med kungl. förordningen den 11 december 1830, äfven i afseende å extra ordinarie afskrifningar gällande bestämmelser, som göra skillnad emellan, å ena sidan, rikets kollegier jämte andra ämbetsverk med lika värdighet och, å andra sidan, öfriga förvaltningsmyndigheter.

Hvad angår åtskillnaden olika myndigheter emellan i afseende å skyldighet att underställa beslut i afskrifningsmål, har kommittén redan framställt förslag om upphäfvande af denna åtskillnad. Men därutöver är att erinra, hurusom, med tillämpning af kungl. förordningen den 11 december 1830, jämförd med § 1 mom. 11 i den för kammarrätten gällande instruktion, besvär öfver kollegiers eller med dem likställda myndigheters beslut i extra ordinarie afskrifningsfrågor skola anföras direkt hos Kungl. Maj:t, medan besvär öfver andra förvaltningsmyndigheters beslut i enahanda mål tillhöra kammarrättens pröfning och afgörande.

Det synes kommittén, att för en dylik åtskillnad i afseende å fullföljd af talan emot olika myndigheters beslut i extra ordinarie afskrifnings-

frågor skäl så mycket mindre förefinnes, som enligt 1830 års förordning samt § 1 mom. 14 i instruktionen kammarrätten äger till behandling och afgörande upptaga besvär öfver samtliga förvaltningsmyndigheters beslut i anmärkningsmål.

Men om än således, enligt kommitténs åsikt, besvär öfver vederbörande myndigheters beslut i afskrifningsmål böra likformigt behandlas, hvilken myndighet än meddelat desamma, finner sig dock kommittén föränlåten att för vissa fall föreslå, att från kammarrättens pröfning och afgörande undantagas besvär i dylika mål, de må hafva afgjorts af hvilken myndighet som helst. Kommittén har nämligen, vid behandling af frågan om ändring af nuvarande bestämmelser i afseende å underställning af beslut rörande extra ordinarie afskrifningar, hemställt, att beslut om afskrifning af kronans utestående penningfordringar skola, då fordrans kapitalbelopp öfverstiger 1,000 kronor, underställas Kungl. Maj:ts pröfning och godkännande. Bifalles detta förslag, lära besvär öfver beslut om afskrifning af dylika större penningfordringar jämväl böra, i förekommande fall, anföras direkt hos Kungl. Maj:t.

Kommittén får därför hemställa,

att föreskrift måtte meddelas därom, att besvär öfver vederbörande myndigheters beslut i extra ordinarie afskrifningsmål skola anföras hos kammarrätten, utom i det fall att beslutet afser kronans utestående penningfordran å högre kapitalbelopp än 1,000 kronor, då besvär skola anföras hos Kungl. Maj:t.

D. Besvärsmåls afgörande af kammarrätten såsom sista instans.

I sitt betänkande (delen II) angående kammarkollegium har kommittén föreslagit, att en del besvärsmål, hvilka nu handläggas af kammarkollegium såsom andra instans, skola därifrån afskiljas och från den nuvarande första instansen fullföljas direkt hos Kungl. Maj:t. Härigenom skulle emellertid ovedersägligen, såsom kommittén erkänt, uppstå den olägenheten, att den redan förut stora arbetsbördan för Kungl. Maj:t komme att ökas. Då

kommittén det oaktadt ur förenklingssynpunkt ansåg sig icke kunna underlåta att föreslå mellaninstansens borttagande i dessa mål, framhöll emellertid kommittén, att tyngden för regeringen af de administrativa besvärsmålen handläggning — hvaröfver, oafsedt kommitténs berörda förslag, klagan redan länge varit förd — borde kunna lättas genom andra utvägar än genom bibehållande af en öfverflödigt administrativ mellaninstans i nämnda slag af mål. Och såsom en sådan utväg, »hvilken skulle medföra såväl förenkling i förvaltningen och ökad snabbhet i rättsskipningen som en betydande minskning af statsrådets arbetsbörda i afseende på besvärsmålen», erinrade kommittén om tanken »att låta kammarrätten, hvilken redan nu har att under domstolsformer i högsta instans pröfva vissa mål, som förut gått till högsta domstolen, likaså i egenskap af domstol i sista instans afgöra en del mål, hvilka nu gå därifrån till Kungl. Maj:t i statsrådet».

Ehuru en sådan anordning som den nyss antydda icke är af beskaffenhet att lända till minskning af arbetskrafterna i kammarrätten, har kommittén, med hänsyn till densammas stora betydelse för administrationen i dess helhet, ansett den böra af kommittén här upptagas, då densamma i allt fall står i närmaste samband med frågan om kammarrättens ämbetsområde och organisation.

Det bör emellertid i afseende å denna sak erinras, att Riksdagen genom skrifvelse den 28 april 1903, i syfte jämväl att lätta regeringens arbetsbörda, anhållit om utredning af frågan om inrättande af en särskild högsta domstol eller regeringsrätt med uppdrag, bland annat, att i sista instans afdöma administrativa besvärsmål, en utredning, som för närvarande pågår. Och det torde varit afsedt, att en del af de mål, som nu från kammarrätten fullföljas till Kungl. Maj:t, skulle i stället gå till den ifrågasatta regeringsrätten. Men kommittén har hållit före, att den sålunda väckta frågan om en regeringsrätt icke bör utesluta en undersökning rörande den af kommittén här ofvan ifrågasatta förenklingsanordningen. Äfven om en regeringsrätt kommer till stånd, lära dess uppgifter i allt fall komma att visa sig så omfattande, att den icke torde kunna — åtminstone utan bibehållande af de nuvarande mellaninstanserna — emottaga alla de administrativa besvärsmål, från hvilka det kunde vara önskligt att befria regeringen;

eller ock skulle man sannolikt se sig nödsakad att redan från början göra den nya institutionen större och mera kostsam, än ur många synpunkter kunde vara önskligt. Kommittén anser därför skäl vara för handen att undersöka, huruvida ej, jämsides med det ifrågakämda inrättandet af en regeringsrätt, åtgärder kunna och böra vidtagas för att äfven på annan väg från behandling af Kungl. Maj:t i statsrådet aflägsna en del administrativa besvärsmål och på samma gång genom förenkling af instansordningen, där det utan fara och olägenhet kan ske, bereda ökad snabbhet i rättsskipningen.

Såsom förut blifvit antydtt, har den af kommittén här ifrågasatta vägen redan blifvit beträdd med afseende å vissa till kammarrättens behandling hörande mål, nämligen fattigvårdsmålen.

Dessa mål, hvilka tidigare från kammarrätten fullföljts till Kungl. Maj:t i ecklesiastikdepartementet, tillhörde enligt kungl. förordningen angående fattigvården den 9 juni 1871 i sista instans högsta domstolens behandling. I syfte att genom lättande af högsta domstolens arbetsbörda nedbringa balansen därstädes af oafgjorda mål, afläts till 1894 års riksdag en kungl. proposition, hvari begärdes Riksdagens yttrande rörande en sådan ändring i fattigvårdsförordningen, att klagan icke skulle få föras öfver kammarrättens beslut i fattigvårdsärenden, med andra ord att kammarrätten i dessa mål skulle blifva sista instans. I sitt svar på denna framställning biträdde Riksdagen densamma, dock så att Riksdagen i sin skrifvelse i ämnet den 2 maj 1894 förmälde sig hafva funnit Kungl. Maj:ts förslag innefatta ett ämne, hvarom Riksdagen ägde besluta, och därför för sin del i anledning därpå antagit en lag af sådan lydelse, som Kungl. Maj:t föreslagit. Och blef därpå en sådan lag af Kungl. Maj:t den 18 maj 1894 utfärdad.

De skäl, som vid denna lagändring gjorde sig gällande ej blott hos Kungl. Maj:t utan äfven hos Riksdagen, synas hufvudsakligen hafva hänfört sig till angelägenheten att minska arbetsbördan för högsta domstolen, hvaremot den viktiga synpunkten af förenkling i instansordningen och vinnande därigenom af ökad snabbhet i rättsskipningen mindre framträdde. Äfven lade man vikt uppå att möta befarade och framställda invändningar mot förslaget. Af chefen för justitiedepartementet framhölls i den

skrifvelse till chefen för ecklesiastikdepartementet af den 12 december 1892, hvarigenom han öppnade behandlingen af denna fråga, bland annat, att under tiden från 1889 års början till den 1 december 1892 ändring af kammarrättens utslag eller återförvisning vunnits endast i 4:08 procent af fattigvårdsmål, som fullföljts hos Kungl. Maj:t; att i en säkerligen ej ringa del af de mål, i hvilka ändring i kammarrättens utslag skett, ändringen varit föranledd af ny, först hos Kungl. Maj:t framkommen bevisning, hvilken lika väl kunnat och bort i kammarrätten förebringas; samt att äfven med den ifrågasatta anordningen fattigvårdsmålen komme att pröfvas af en för hela riket gemensam domstol, hvarest en bestämd praxis kunde göra sig gällande i de fall, där fattigvårdsförordningens bestämmelser möjligen kunde lämna rum för skiljaktiga meningar, hvadan önskvärd enhet i rättsskipningen icke genom förslaget äfventyrades.

I Riksdagen utvecklades ytterligare dessa synpunkter. Särskildt framhölls, att, då kammarrätten inom sitt ämbetsområde är ensam öfverdomstol för hela riket, full trygghet förefanns för, att nödig enhet i rättsskipningen skulle vinnas i afseende å ifrågavarande mål, helst om, såsom ock vid ärendets föredragning i statsrådet antydts skola komma att ske, beträffande fattigvårdsmålen meddelades för kammarrätten väsentligen enahanda föreskifter, som enligt kungl. stadgan den 21 april 1876 äro för högsta domstolen gällande i fråga om måls handläggning i plenum. I följd af förhållandena kunde ingen domstol utbilda sig till en sådan förtrogenhet med och sådan insikt i behandlingen af där förekommande mål som just kammarrätten. Denna hade nämligen ett mycket inskränkt fält af författningar, inom hvilket den hade att röra sig; och hos en domstol med så speciell och begränsad kompetens vore det alldeles gifvet, att det skulle utbildas och vara till finnandes en insikt i dithörande författningar och en vana vid deras tillämpning, hvartill det vore mycket svårare att finna motsvarighet hos de allmänna domstolarna, som hade ett ofantligt stort arbetsfält och så mångskiftande författningar att tillämpa. Rörande det mot förslaget framförda skälet, att man i vårt land hade »ett i allmänna uppfattningen djupt rotadt anspråk att få sina angelägenheter i sista hand pröfvade af Kungl. Maj:t», framhölls i Riksdagen, att denna rätt att »gå till kungs» redan blifvit inskränkt i afseende å vissa

andra grupper af ärenden, och att den dessutom i sådana fall, där det utan förfång för allmänna rättstillståndet kunde ske, måste vika för den rättsökande allmänhetens kraf att få sina mål inom beräknelig tid bragta till slutligt afgörande. En långsam rättsskipning medförde en indirekt uppmuntran åt orättfärdigheten, som ingenting högre önskade än att så sent som möjligt tvingas att fullgöra sin plikt.

*Kommitténs
hemställan.*

Enahanda skäl, som sålunda åberopats till stöd för fattigvårdsmålens afgörande af kammarrätten såsom sista instans, tala enligt kommitténs mening äfven för en liknande anordning beträffande vissa grupper af administrativa besvärsmål, i hvilka kammarrätten nu utgör mellaninstans och hvilka slutligen pröfvas af Kungl. Maj:t i statsrådet. Uppenbarligen skulle häraf följa väsentligt gagn såväl för det allmänna genom lättnad i regeringens och vederbörande statsdepartementets arbete samt förenkling i förvaltningen som ock för de rättssökande genom minskad tidsutdräkt i afseende å målens slutliga afgörande. Och om beskaffenheten af de mål, för hvilka en dylik anordning sålunda ifrågasättes, eller formen för deras föregående behandling är sådan, att fullt nöjaktig utredning af desamma bör kunna åvägabringas, innan de af kammarrätten företagas till afgörande, så synes det kommittén, att målens afgörande i sista instans hos denna för hela riket gemensamma öfverdomstol bör anses innebära lika stora garantier för en allsidig och på grundlig erfarenhet byggd pröfning samt för enhet i rättsskipningen, som dessa måls afgörande i administrativ väg hos Kungl. Maj:t.

*Mantalsskrifningsmål.
Instr. § 1 : 10.*

Hvad sålunda yttrats gäller, enligt kommitténs åsikt, i främsta rummet om de s. k. mantalsskrifningsmålen, hvilka afses i § 1 mom. 10 uti kammarrättens instruktion. Enligt nämnda moment äger kammarrätten att till behandling och afgörande upptaga besvär öfver Konungens befallningshafvandes beslut i frågor rörande rätt mantalsskrifningsort samt om böter enligt förordningen angående mantals- och skattskrifningarnas för rättande.

Kungl. förordningen angående mantalsskrifning den 6 augusti 1894 — hvilken dock i fråga om mantalsskrifning i städerna Stockholm och

Göteborg hänvisar till hvad särskildt är eller varder därom stadgadt — innehåller i § 12 den bestämmelsen, att uti de i fråga om mantalsskrifning meddelade beslut och vidtagna åtgärder enhvar, hvars rätt däraf beröres, äfvensom vederbörande kommun må söka ändring genom besvär hos Konungens befallningshafvande i länet, samt att den, som är missnöjd med Konungens befallningshafvandes beslut, äger däröfver anföra besvär hos kammarrätten inom viss angifven tid efter erhållen del af samma beslut; och i § 14 mom. 4 stadgas, att den, som icke åtnöjes med Konungens befallningshafvandes beslut, hvarigenom han blifvit dömd till böter, äger att hos kammarrätten anföra besvär.

Enligt kungl. förordningarna den 28 maj 1897 angående mantalsskrifning i Stockholm och den 14 december 1883 om mantals- och skattskrifning samt kyrkoskrifning i Göteborg äro enahanda bestämmelser i hufvudsak gällande äfven för nämnda städer, med den skillnad dock att ifrågavarande mål där upptagas af polisdomstol, från hvilken målen fullföljas genom besvär till kammarrätten.

Talan mot kammarrättens beslut i mantalsskrifningsmål fullföljes hos Kungl. Maj:t i finansdepartementet, äfven då fråga är om tillämpning af de uti författningarna i ämnet innefattade ansvarsbestämmelser.

Mantalsskrifningsmålen lära, åtminstone i regel, icke kunna anses vara af den invecklade eller svärlösta beskaffenhet, att ur sådan synpunkt ett fullföljande af desamma till Kungl. Maj:t kan anses påkalladt. Enligt meddelande, som lämnats kommittén från kammarrätten, har ock uti de hos Kungl. Maj:t under åren 1900—1903 afgjorda dylika mål — utgörande år 1900 15, år 1901 4, år 1902 9 och år 1903 5 — allenast i *ett enda* fall ändring skett i kammarrättens utslag. Och då pröfningen af de kammarrätten tillhörande fattigvårdsmål i en mängd fall äfven innebär en pröfning af frågan om vederbörandes rätta mantalsskrifningsort, synes — äfven från denna synpunkt sedt — lämpligt, att frågor af sistnämnda slag varda i hvarje fall, och således äfven där de ej uppkomma i samband med frågor om fattigvård, likformigt behandlade i förevarande hänseende.

Enligt instruktionen § 1 mom. 7 har kammarrätten att pröfva be- *Debiteringsmål.*
svär öfver Konungens befallningshafvandes beslut i frågor om beräkning *Instr. § 1:7.*

och påföring ej mindre af sådana allmänna kronoutskylder, som på debitering ankomma, än ock af alla andra räntor, därifrån endast undantagna frågor om tiondesättning, förändring af grundskatter och andra kronans af skattläggning beroende inkomster.

Jämlikt kungl. kungörelsen den 10 april 1828, angående gränserna mellan kammarkollegiets, statskontorets och kammarrättens befattningar med uppbörds- och räkenskapsverket m. m., skulle besvär öfver Konungens befallningshafvandes beslut i frågor om förment oriktig debitering och beräkning af alla stadgade, i räkenskaperna påförda kronoutskylder och räntor anföras hos kammarrätten.

Uppbördsreglementet den 10 maj 1895 innehåller i § 8 att, om skattskyldig förmenar, att utskyld eller afgift, som i uppbördsbok eller särskild uppbördslängd finnes upptagen, genom fel vid debiteringen obehörigen eller med oriktigt belopp blifvit honom påförd, han äger att däri hos Konungens befallningshafvande söka rättelse genom besvär, samt att klagande, som icke åtnöjes med Konungens befallningshafvandes i anledning af besvären meddelade beslut, äger att däröfver besvara sig i kammarrätten.

Motsvarande stadgande finnes intaget i § 7 uti det i kungl. kungörelsen den 3 december 1897 innefattade reglementet för uppbördsverket i Stockholms stad.

Ifrågavarande s. k. debiteringsmål förekomma jämförelsevis mera sällan till behandling hos kammarrätten och äro i regel af enkel beskaffenhet. Liksom man framhållit angelägenheten af att högsta domstolen borde befrias från pröfningen af vissa enklare eller mindre viktiga mål, i hvilket afseende äfven åtgärder genom lagstiftningen vidtagits, så torde ock goda skäl föreligga att från pröfningen af de mål, om hvilka nu är fråga, befria Kungl. Maj:t i statsrådet och att låta dem i sista instans afgöras af kammarrätten.

*Afskrifnings-
m. fl. mål.
Instr. § 1: 11.*

Till kammarrättens behandling och afgörande höra vidare enligt instruktionen § 1 mom. 11 besvär öfver Konungens befallningshafvandes beslut angående afkortning, afskrifning eller restitution af kronoutskylder, böter eller andra allmänna medel äfvensom besvär öfver beslut i afskrifningsmål af andra förvaltningsmyndigheter med undantag af rikets hof-

rätter och kollegier, statskontoret samt armé- och marinförvaltningarna. I det föregående har kommittén hemställt om ändring af nu ifrågavarande bestämmelser i syftning, att besvär jämväl öfver de af förenämnda kollegier och med dem likställda myndigheter meddelade beslut i afskrifningsmål skulle anföras hos kammarrätten, undantagandes i fråga om afskrifning af kronans utestående penningfordran å högre kapitalbelopp än 1,000 kronor, i hvilket fall ärendet skulle, af hvilken myndighet än beslutet meddelas, därefter prövas hos Kungl. Maj:t.

Bifalles hvad kommittén sålunda hemställt, synes det kommittén, att utan någon olägenhet skulle kunna åt kammarrätten anförtros att i sista instans afgöra de besvärsmål af ifrågavarande slag, som sedermera komme att tillhöra kammarrättens pröfning. Skulle emellertid i anledning af sådana mål undantagsvis yppa sig fråga om obehörigt förfarande i ett eller annat hänseende af beskaffenhet att böra till ansvar föranleda, lärers denna fråga böra särskildt för sig behandlas i öfverensstämmelse med hvad som gäller beträffande de mål, hvilka afses i § 1 mom. 1 och 2 uti instruktionen för kammarrätten. Jämlikt § 41 i instruktionen, sådan denna paragraf lyder enligt kungl. kungörelsen den 7 december 1894, skall i balansmål, fiskaliska aktioner, frågor om obehöriga afkortningar och afskrifningar, overificerade kronorestantier med flera sådana ämnen, *som innefatta ett från lag och författningar afvikande förfarande, hvarå ansvar bör följa*, talan fullföljas hos Kungl. Maj:t genom besvär, hvilka ingifvas till *justitierevisionsexpeditionen*.

Vid behandling af frågan om besvärsmåls afgörande af kammarrätten såsom sista instans har kommittén slutligen riktat sin uppmärksamhet å ännu en grupp af mål, hvilken, vare sig man tager hänsyn till arbetena hos kammarrätten eller till den arbetsmängd, som hvilar å regeringen och vederbörande statsdepartement, är af vida större betydelse än de förut behandlade grupperna, nämligen de beskattningsmål, som afses i kammarrättens instruktion § 1 mom. 9, enligt hvilket moment kammarrätten har att pröfva, bland annat, besvär öfver pröfningskommittéernas (numera pröfningsnämndernas) beslut i taxeringsärenden.

*Beskattningsmål.
Instr. § 1: 9.*

Beträffande dessa mål är ett snabbt afgörande synnerligen eftersträfvansvärdt. För den skattskyldige är det uppenbarligen af stor vikt, att han ej behöfver länge vänta på afgörandet, hvilken skattebetalningsskyldighet åligger honom. Men äfven för den, som har att mottaga skatten, är det tydligen viktigt, att frågorna härom med all möjlig skyndsamhet afgöras. Och vikten och betydelsen häraf i såväl det ena som det andra afseendet ökas väsentligen genom sammanhanget emellan bevillningen och den kommunala beskattningen, i afseende å hvilken olägenheterna af den långsamma proceduren i beskattningsmålen torde framför allt göra sig gällande. Särskildt skarpt framträda dessa olägenheter, då, såsom nu ej sällan äger rum, besvär öfver ett års taxering icke varda slutligen pröfvade, innan taxering för ett följande år verkställles; den senare taxeringen kommer då gifvetvis att i regel ske efter samma grunder som den tidigare, hvaraf åter ofta nödvändiggöres, till olägenhet eller börda såväl för de skattskyldiga som för vederbörande myndigheter, ett eljest obehöfligt förnyadt anförande af besvär.

Till förekommande af dylika olägenheter vore det angeläget, att, i den mån sådant kunde ske, proceduren i dessa beskattningsmål blefve förkortad. Och det lär väl svårligen kunna förnekas, att den nuvarande proceduren är mer omständlig, än som af hänsyn till målens behöriga utredning kan anses af behovet påkalladt. För själfva taxeringsåtgärdens verkställande finnas nu ej mindre än tre särskilda lokala myndigheter, nämligen bevillningsberedning, taxeringsnämnd och pröfningsnämnd; och den skattskyldige kan, därest han är missnöjd med den af någon bland de lägre af dessa myndigheter föreslagna taxeringen, hos den närmast högre utveckla skälen till detta missnöje. Ofvan dessa finnas sedan för fullföljd af talan mot taxeringen två instanser, nämligen kammarrätten och Kungl. Maj:t.

Det vill synas, som borde alltså redan under den föregående behandlingen af taxeringsfrågan denna kunna varda så utredd, att det vore till fyllest, om öfver taxeringsmyndigheterna i orterna funnes allenast *en* gemensam öfverinstans. I detta afseende förtjänar särskildt att ihågkommas, att i följd af de nya bestämmelserna om inkomstskatt ett stort antal skattskyldiga måste på grund af den ålagda själfdeklarationsplikten redan vid beskattnings-

förfarandets början förebringa material för en riktig taxering. Och genom föreskriften att, om den skattskyldiges uppgift icke följes vid taxeringen, skälen därför skola af taxeringsmyndigheten tydligt angifvas samt under rättelse därom honom med allmänna posten, så fort ske kan, kostnadsfritt tillsändas, är åt den skattskyldige, som däraf är i behof, beredt tillfälle att i tid kunna bedöma, hvilken utredning han kan hafva af nöden för att vinna ändring i det ifrågavarande beslutet, och att förebringa denna utredning. Det synes därför med visshet kunna påstås, att rättssäkerheten ej kan i någon mån komma att lida däraf, att för fullföljd af talan mot pröfningsnämndernas beslut skulle finnas blott *en* instans.

Med den stora mängd af besvär öfver dylika beslut, som årligen anföras, är det emellertid uppenbart, att denna enda instans ej lämpligen kan förläggas till Kungl. Maj:t i statsrådet. Därigenom skulle nämligen en alltför betydande ökning i regeringens arbetsmängd uppkomma. Och äfven om en s. k. regeringsrätt varder inrättad, lära till denna komma att höra så många andra uppgifter, att densamma ej torde kunna såsom *andra* instans mottaga ifrågavarande mål. Lämpligare synes då vara att låta kammarrätten, hvilken redan nu har att pröfva dessa mål, i dem varda sista instans. Att kammarrätten i sin egenskap af en för hela riket gemensam öfverdomstol med relativt begränsadt ämbetsområde är väl ägnad för fyllandet af en dylik uppgift jämväl beträffande nu ifrågavarande mål, torde få anses visst och bekräftas äfven däraf, att i de till Kungl. Maj:t fullföljda mål af ifrågavarande art kammarrättens beslut — fränsedt de mål, där ny utredning förebragts — blifvit endast i jämförelsevis få fall af Kungl. Maj:t ändrade. Till utredning härutinnan åberopas följande från kammarrätten erhållna uppgifter:

Till Kungl. Maj:t fullföljda taxeringsmål.

	Antal mål, i hvilka Kungl. Maj:t ändrat kammarrättens utslag		Summa ändrade mål.	Antal mål, i hvilka Kungl. Maj:t ej gjort ändring i kammarrättens utslag.	Summa öfverklagade taxeringsmål.
	på grund af angifven ny utredning.	utan att ny utredning åberopats.			
År 1900	17	22	39	174	213
» 1901	28	28	56	182	238
» 1902	36	15	51	166	217
» 1903	27	15	42	158	200

Därest åt kammarrätten anförtros att i sista hand pröfva besvär öfver pröfningsnämndernas beslut i taxeringsärenden, synes enahanda anordning böra vidtagas i afseende å de i kammarrättens instruktion § 1 mom. 9 jämväl omförmälda besvär öfver Konungens befallningshafvandes beslut i frågor om böter enligt bevillningsförordningen samt om debetsedslösen.

I sammanhang härmed må erinras, att enligt kungl. förordningen den 21 juni 1902 om inkomstskatt, § 36, skall, med iakttagande af där meddelade särskilda bestämmelser, i tillämpliga delar jämväl vid taxering enligt sistnämnda förordning gälla hvad bevillningsförordningen stadgar, bland annat, rörande ordförandes i bevillningsberedning med flera persons skyldigheter, angående ansvar för underlåtenhet att fullgöra samma skyldigheter eller för annan förseelse i tjänsten eller arbetet, beträffande ordningen och sättet för ådömande af sådant ansvar och för tillämpning af eljest stadgadt bötesansvar äfvensom om besvär öfver Konungens befallningshafvandes därutinnan meddelade beslut samt i fråga om besvär öfver kammarrättens utslag i taxeringsmål.

Äfven då fråga är om tillämpning af de i gällande författningar inmeddelade ansvarsbestämmelser, fullföljes på grund af § 74 i bevillnings-

förordningen talan mot kammarrättens utslag hos Kungl. Maj:t i finansdepartementet.

På grund af hvad ofvan anförts, hemställer kommittén,

att klagan icke måtte få föras öfver kammarrättens beslut i följande slag af mål, nämligen:

besvär öfver vederbörande myndigheters beslut i mantalsskrifningsmål samt i fråga om tillämpning af ansvarsbestämmelser, meddelade i mantalsskrifningsföfattningarna;

besvär öfver Konungens befallningshafvandes beslut i frågor om beräkning och påföring af sådana allmänna kronoutskylder, som på debitering ankomma, äfvensom af andra räntor, i den mån besvär i sistnämnda hänseende ankomma på kammarrättens pröfning;

besvär öfver Konungens befallningshafvandes beslut angående afkortning, afskrifning eller restitution af kronoutskylder, böter eller andra allmänna medel äfvensom öfver vederbörande myndigheters beslut angående extra ordinarie afskrifningar, i den mån besvär i sistnämnda ärenden komma att tillhöra kammarrättens pröfning; samt

besvär öfver pröfningsnämndernas beslut i taxeringsärenden, så ock öfver Konungens befallningshafvandes beslut i frågor om debetsedelslösen samt om tillämpning af ansvarsbestämmelser enligt bevillningsförrordningen och förordningen om inkomstskatt.

Därest, i anledning af kommitténs ofvan gjorda hemställan, åt kammarrätten uppdrages pröfningen i sista hand af besvär äfven i andra mål än fattigvårdsmål, synes det kommittén att, till betryggande af en konsekvent lagtillämpning äfven i dessa andra mål, böra beträffande desamma

meddelas i hufvudsak enahanda föreskrifter angående måls handläggning i plenum i vissa fall och om förande af minnesbok, som äro gällande för fattigvårdsmålen och som innehållas i §§ 5 och 16 af kammarrättens instruktion, sådana dessa paragrafer lyda enligt kungl. kungörelsen den 7 december 1894.

Vid behandling inom kommittén af förevarande ämne har jämväl kommit under öfvervägande, huruvida åt kammarrätten äfven borde uppdragas att i sista hand pröfva de besvärsmål, som omnämnas i instruktionen § 1 mom. 8. Enligt nämnda moment, som till innehållet är lika med mom. 6 i § 5 af 1831 års instruktion, äger kammarrätten att till behandling och afgörande upptaga besvär öfver Konungens befallningshafvandes förordnanden, som angå utfordrande af kronans räntor och ingälder, samt afse beskattningsförfattningarnas tillämpning och verkställighet, då fråga icke är om hvad utmätas skall eller om förment olaglighet vid själfva utmätningen.

Vid öfvervägande af detta spörsmål har emellertid yppats tvekan, hvilka slag af mål numera kunna anses inbegripna under ifrågavarande stadgande. Såsom ett exempel på hithörande fall har hänvisats till ett af kammarrätten den 11 maj 1883 meddeladt utslag på besvär öfver Konungens befallningshafvandes i Kalmar län resolution den 12 juni 1882 i fråga om skyldighet för åborna å ett hemman att erlagga dem påförd ränta för ett torp.

Äfven om mål, som afses uti § 1 mom. 8 i kammarrättens instruktion, fortfarande kunna förekomma, torde dock vara uppenbart — hvad ock från kammarrättens sida bekräftats — att detta endast mycket sällan kan blifva händelsen. I hvarje fall skulle en bestämmelse om dessa måls pröfning af kammarrätten såsom sista instans icke inverka på arbetet hos Kungl. Maj:t i statsrådet, ty enligt § 41 i kammarrättens instruktion, sådan paragrafen lyder i kungl. kungörelsen den 7 december 1894, gäller i afseende på fullföljd af talan emot kammarrättens utslag i dessa mål

hvad i allmänna lagen finnes föreskrifvet för sökande af ändring i hof-rätts dom.

Vid dessa förhållanden har kommittén icke funnit skäl göra hem-ställan om ändrade bestämmelser i fråga om fullföljd af talan uti de i § 1 mom. 8 af kammarrättens instruktion afsedda besvärsmål.

Jämföres § 1 i kammarrättens nuvarande instruktion med de i det föregående af kommittén framställda förslag till ändringar i vissa hänseenden beträffande kammarrättens ämbetsverksamhet, visar sig, i hvilka fall talan fortfarande skulle få äga rum mot kammarrättens beslut. *Mål, i hvilka talan mot kam-marrättens be-slut fortfarande skulle få äga rum.*

Detta skulle till en början vara förhållandet beträffande de i § 1 mom. 1 och 2 af instruktionen afsedda balans- och därmed sammanställda mål äfvensom beträffande de närbesläktade, uti mom. 15 och 18 af samma paragraf omförmälda mål, som röra dels besvär öfver utslag, meddelade af Konungens befallningshafvande och konsistorierna i riket gemensamt eller af dessa senare ensamt i frågor om orätt förvaltning af eller bristande redovisning för allmänna läroverks och kyrkors med flera dylika medel, dels ock åtal mot civilstatens pensionsinrättnings redogörare och tjänstemän i balans- och uppbördsfrågor samt mot inrättnings direktion för fel och förseelser i afseende å balans- och räkenskapsfrågor. *Instr. § 1: 1, 2, 15, 18.*

Talan skulle vidare få fullföljas emot kammarrättens beslut ej mindre angående revisionsafdelningens eller advokatfiskalens anmärkningar vid eller med anledning af de till granskning inkomna räkenskaper än äfven på besvär öfver förvaltningsmyndigheternas beslut i anmärknings- eller redogörelsemål, de s. k. reskontreringsmålen därunder inbegripna. Och samma skulle vara förhållandet beträffande kammarrättens beslut dels i sådana från fängvårdsstyrelsen, enligt § 21 i dess instruktion af den 22 november 1877, till kammarrätten öfverlämnade anmärkningsfrågor, där yrkande om ersättning blifvit väckt emot landshöfding eller landshöfding-ämbete, dels ock på de anmärkningar mot förmyndarkammarens i Stockholm förvaltningsåtgärder och räkenskaper, som af vederbörande revisorer *Instr. § 1: 3, 13, 14, 17, 19.*

blifvit framställda i deras berättelse (jfr instruktion för förmyndarkammaren den 29 september 1876, § 12 mom. 7 a).

Instr. § 1: 4, 8.

Äfvenledes skulle rätt till klagan stå öppen mot kammarrättens beslut i fråga om anmälanden och åtal i anledning af försummelse att inom föreskrifven tid till kammarrätten aflämna räkenskaper för granskning, likasom till fullföljd af talan uti de i instruktionen § 1 mom. 8 afsedda besvärsmål.

*Instr. § 1: 5, 12.
20.*

I sakens natur ligger ock, att — därest ej särskildt undantag är gjordt, såsom i § 41 af instruktionen i fråga om erhållen varning, — talan bör få fullföljas emot kammarrättens beslut i frågor beträffande verkets personal. Hit höra de i instruktionen § 1 mom. 5 och 20 omförmälda frågor om kammarrättens tjänstemän i vissa fall tillkommande arfvode samt om åtal för fel och försummelse i tjänsten af kammarrättens tjänstemän och vaktbetjante. Likaså lära besvär fortfarande böra få anföras mot kammarrättens beslut i de uti § 1 mom. 12 omförmälda frågor om afskrifning i advokatfiskalskontorets eller revisionsafdelningens aktoratsräkningar.

Kommitténs förslag till förenklingar m. m. inom kammar- rättens arbetsområde.

A. Förenkling i formerna för besvärsmåls förberedande behandling.

I betänkandet angående kammarkollegium har kommittén gjort framställning därom, att i mål, som från Konungens befallningshafvande genom besvär fullföljas till kammarkollegium, besvären skola aflämnas till vederbörande befallningshafvande, som, med iakttagande af gifna föreskrifter, skall hafva att infordra vederbörandes förklaring och insända handlingarna jämte eget utlåtande till kollegium.

Kommittén har därvid framhållit, att en sådan anordning skulle vara ägnad icke blott att bespara parterna besvär och kostnad, utan ock att, till förmån för såväl parterna som det allmänna, medföra en förkortning i tiden för målens bringande i fullständigt skick och därmed äfven möjliggöra deras snabbare afgörande.

Därjämte har kommittén erinrat, att, om än föredragningen af besvärsmål för beslut om kommunikation sker på det mest summariska sätt, en öfverflyttning till länsstyrelserna af hela bestyret med besvärens kommunicerande skulle, enligt kommitténs åsikt, innebära lättnad för kammarkollegii personal utan att för länsstyrelserna medföra någon kännbar ökning af arbetsbördan.

Enligt hvad kommittén i sitt betänkande angående kammarkollegium jämväl framhållit, är redan i åtskilliga fall föreskrifvet, att vid fullföljd till central statsmyndighet af talan mot ortmyndighets beslut besvären skola

ingifvas hos vederbörande länsstyrelse och denna omedelbart besörja kommunikation, utan att, kommittén veterligen, däraf hittills försports olägenhet. Så gäller ock, hvad särskildt kammarrätten angår, att i vissa till dess behandling och afgörande hörande besvärsmål besvären skola inlämnas till Konungens befallningshafvande.

Enligt § 66 mom. 1 i 1897 års bevillningsförfordning, sådan denna paragraf lyder enligt kungl. kungörelsen den 3 december 1898, skola besvär öfver pröfningsnämnds beslut, ställda till kammarrätten, ingifvas till Konungens befallningshafvande, som öfver besvären inforrdar förklaring från vederbörande och till kammarrätten insänder samtliga handlingarna i ärendet med de upplysningar och erinringar, som besvären anses påkalla. Enahanda förfarande skall ock iakttagas uti de i § 67 af bevillningsförfordningen nämnda fall.

I 1902 års förordning om inkomstskatt, § 36, hänvisas, i fråga om besvär öfver taxeringsmyndighets beslut rörande taxering, till bevillningsförfordningen.

Enligt § 48 mom. 1 i förordningen angående fattigvården, sådan nämnda paragraf lyder enligt kungl. kungörelsen den 11 februari 1881, skola besvär öfver Konungens befallningshafvandes beslut i fråga om skyldighet för fattigvårdssamhälle att lämna fattigvård åt viss person aflämnas till Konungens befallningshafvande, som öfver besvären inforrdar vederbörandes förklaring och, sedan den inkommit, till kammarrätten insänder samtliga till målet hörande handlingar jämte eget utlåtande. Detsamma gäller för fullföljd af klagan öfver Konungens befallningshafvandes beslut i tvist mellan fattigvårdssamhällen, rotar eller enskilda i fråga om viss persons fattigvård eller hemortsrätt eller om ersättning för kostnad, som af hans fattigvård, hemsändande eller begrafning förorsakats.

Häraf framgår, att i de två, så till antal som betydenhet, främsta grupperna af de till kammarrättens pröfning hörande besvärsmålen, nämligen de från pröfningsnämnderna fullföljda taxeringsmålen äfvensom fattigvårdsmålen, bestyret med besvärens kommunicerande redan nu är uppdraget åt Konungens befallningshafvande.

I fråga om sådana i ofvannämnda och dem närstående författningar omförmälda, till kammarrättens pröfning hörande besvärsmål, som inne-

fatta klagan öfver Konungens befallningshafvandes beslut angående åläggande af böter, såsom enligt § 71 i bevillningsförordningen, § 36 i förordningen om inkomstskatt samt § 14 mom. 4 i 1894 års förordning angående mantalsskrifning, är emellertid föreskrifvet, att besvärerna skola aflämnas direkt till kammarrätten. Exempel saknas dock ej från andra rättsområden, att äfven besvär öfver af Konungens befallningshafvande meddelade beslut om åläggande af böter behandlas i enahanda ordning i afseende å formen för besvärens ingifvande och befordran till den pröfvande öfvermyndigheten, som angående taxerings- och fattigvårdsmålen ofvan angifvits. Så stadgas uti § 45 mom. 3 af värnpliktslagen den 14 juni 1901, att, om värnpliktig icke åtnöjes med Konungens befallningshafvandes beslut, hvarigenom böter blifvit honom slutligen påförda, han äger att inom viss tid till Konungens befallningshafvande ingifva eller med posten insända sina till Konungen ställda, underdåniga besvär, hvilka därpå af Konungens befallningshafvande jämte eget yttrande insändas till landtförvars- eller sjöförvarsdepartementet.

Redan ur likformighetens synpunkt måste det anses önskvärdt, att en och samma ordning varder, såvidt möjligt och lämpligt är, genomförd i fråga om de besvärsmål, som från ortmyndighet fullföljas till kammarrätten. Dessutom gäller jämväl i afseende å andra af dessa mål än de ofvanberörda taxerings- och fattigvårdsmålen, att en sådan anordning, som den i sistnämnda mål föreskrifna, bör vara ägnad icke blott att bespara parterna besvär och kostnad, utan ock framför allt att, till förmån för såväl parterna som det allmänna, medföra en förkortning i tiden för målens bringande i fullständigt skick och därmed äfven möjliggöra deras snabbare afgörande. Och likaså synes det beträffande de mål, om hvilka nu är fråga, vara uppenbart, att, medan en öfverflyttning på länsstyrelserna af bestyret med besvärens kommunicerande icke skulle för dem medföra någon kännbar ökning af arbetet, en sådan öfverflyttning skulle för vederbörande personal inom kammarrätten innebära åtskillig lättnad. I dess instruktion, § 11, säges, att öfver inkomna besvär i de till kammarrättens pröfning hörande mål kammarrätten har att, där så nödigt pröfvas, infordra vederbörandes förklaring eller utlåtande. Enligt hvad från kammar-

rätten meddelats, plägar emellertid i de mål, där besvären skola ingifvas direkt till kammarrätten, kommunikation esomoftast äga rum. Och hvarje beslut härom förutsätter föredragning af ärendet, om än summariskt, vid sammanträde i ämbetsverket samt föranleder anteckningar i protokoll, diarium, rotel, expeditiionslista m. m., uppsättande af en kommunikations-resolution eller en skrifvelse, som skall i behörig ordning undertecknas, samt expedierande af denna resolution eller skrifvelse jämte akten till vederbörande länsstyrelse o. s. v.

För närvarande skola direkt till kammarrätten ingifvas besvär öfver vederbörande ortmyndigheters beslut i följande slag af mål nämligen:

Konungens befallningshafvandes beslut i s. k. debiteringsmål (instr. § 1 mom. 7), i frågor om böter enligt bevillningsförordningen samt om debetsedelslösen (1 : 9), i ärenden rörande mantalsskrifning (1 : 10) samt i mål angående afkortning, afskrifning eller restitution (1 : 11), äfvensom sådana af Konungens befallningshafvande meddelade förordnanden, som i § 1 mom. 8 afses;

af Konungens befallningshafvande och konsistorierna i riket gemensamt eller af dessa senare ensamt meddelade utslag i frågor om orätt förvaltning af eller bristande redovisning för allmänna läroverks och kyrkors m. fl. dylika medel (1 : 15); samt

af stationsbefälhafvare eller varfschef vid flottan meddelade beslut i afskrifnings-, reskontrerings- och anmärkningsmål (1 : 11, 13 och 14);

hvertill, på grund af särskilda föreskrifter, komma af polisdomstolarna i Stockholm och Göteborg meddelade beslut enligt de för nämnda städer gällande författningarna angående mantalsskrifning.

I afseende å dem af nu uppräknade mål, i hvilka talan får hos kammarrätten fullföljas emot beslut af andra ortmyndigheter än Konungens befallningshafvande, anser kommittén sig icke böra ifrågakälla annan ordning än den nu gällande, då det icke torde kunna anses lämpligt att åt dessa andra myndigheter uppdraga bestyret med kommunikation af besvären och detta uppdrag i dessa fall ej heller synes böra läggas på Konungens befallningshafvande. Däremot synes det kommittén, att en sådan anordning bör komma till stånd uti alla de mål, som från Konungens befallningshafvande fullföljas till kammarrätten.

Kommittén finner sig alltså böra hemställa,

att i samtliga de mål, där talan fullföljes till kammarrätten mot beslut, meddelade af Konungens befallningshafvande, besvären skola aflämnas till vederbörande befallningshafvande, som, med iakttagande af gifna föreskrifter, inforrar vederbörandes förklaring och insänder handlingarna, jämte eget utlåtande, till kammarrätten.

B. Förenklingar i formerna för ärendenas registrering, skrifsättet m. m.

Enligt § 24 i kammarrättens instruktion, sådan denna paragraf lyder i kungl. kungörelsen den 15 november 1901, åligger det aktuarien och registratorn att mottaga och i diarium anteckna alla till kammarrätten inkommande räkenskaper och andra handlingar med undantag af från Kungl. Maj:t ankomna utslag och bref, hvilka enligt § 21 i samma instruktion skola af sekreteraren införas i särskildt diarium.

*Gällande bestämmelser och praxis.
Diarier öfver inkommande mål.*

De mål och ärenden, hvilka det sålunda enligt instruktionen tillhör aktuarien att diarieföra, införas i det allmänna diariet, utom hvad angår kammarrättens pröfning underställda ärenden angående afskrifning af kronoutskylder och böter, påförda eller ådömda från skattskrifningsorten bortflyttade personer. Dessa s. k. ordinarie afskrifningsmål antecknas af aktuarien i ett särskildt diarium.

Uti det *allmänna diariet* införas målen efter tiden för inkommandet, med angifvande af denna tid, målens diarienummer och en kortfattad rubrik, hvarjämte i särskild kolumn sedermera af aktuarien antecknas de i målen vidtagna åtgärderna. Till detta diarium föres alfabetiskt register.

De nyssberörda *ordinarie afskrifningsmålen* införas till en början, efter tiden för inkommandet, i en till det *särskilda diariet* öfver dessa mål hörande förteckning, däri målen tilldelas diarienummer och de myndigheter antecknas, från hvilka målen inkommit. I själfva diariet införas de ifrågavarande målen länsvis, med angifvande af dagen för målets inkommande, dess diarienummer, det distrikt, hvartill målet hänför sig, det un-

derställda beslutets datum samt det afskrifna beloppet; och antecknas sedermera i särskilda kolumner data för målets remitterande till och återkomst från advokatfiskalen, (i förekommande fall äfven för beslut om kommunikation och ingång af förklaring, för förnyad remiss till advokatfiskalen och målets återkomst från denne) samt för målets slutliga afgörande.

Uti *sekreterarens diarium öfver de från Kungl. Maj:t ankomna utslag och bref* införas dessa med angifvande af handlingens datum, tiden för dess inkommande till kammarrätten, diarienummer i tidsföljd efter inkommandet, en kortfattad rubrik och tiden för handlingens föredragning inför kammarrätten. Däremot göres uti ifrågavarande diarium icke någon anteckning angående det af kammarrätten vid föredragningen fattade beslutet. Till detta diarium föres jämväl alfabetiskt register.

Målen fördelning till föredragning eller annan behandling.

De till kammarrätten för granskning inkomna räkenskaperna varda omedelbart, sedan de diarieförts och af aktuarien försetts med påskrift om ankomstdag och diarienummer, öfverlämnade till vederbörande revisionskontor. Kungl. Maj:ts utslag och bref, ordinarie afskrifningsmål samt vissa ärenden rörande verkets personal och ekonomi, som angifvas i instruktionen § 5 mom. 4, 5 och 7, så ock Kungl. Maj:ts remisser i anledning af förd klagan öfver kammarrättens beslut i nyss omförmälda mål och ärenden skola enligt instruktionen § 21 föredragas af sekreteraren och öfverlämnas därför till honom. Öfriga mål och ärenden åter fördelas genom lottnings å de särskilda ledamöternas rotlar, dock med vissa undantag.

Hvad angår revisionsafdelningens anmärkningsmål jämte därmed sammanhang ägande ansöknings- och verkställighetsmål, är sålunda i instruktionen, § 20, stadgadt, att presidenten efter öfverläggning med ledamöterna beslutar om fördelning ledamöterna emellan af skyldigheten att föredraga dylika mål, men att föredragning af såväl nyssnämnda slag af mål som äfven Kungl. Maj:ts remisser i anledning af förd klagan öfver kammarrättens beslut i samma mål må af kammarrätten uppdragas åt tjänstemän inom revisionsafdelningen, där sådant finnes lämpligen kunna ske.

Vidare skall enligt § 20 i instruktionen Kungl. Maj:ts remiss i anledning af klagan öfver beslut, som kammarrätten meddelat uti något af ledamot föredraget mål, tillfalla den, som i målet varit referent. Och i kammarrättens arbetsordning, § 12, är stadgadt, att från Kungl. Maj:t till

kammarrätten återförvisadt mål eller mål, som, efter att hafva af kammarrätten visats åter till underordnad myndighet, ånyo hos kammarrätten anhängiggöras, utan lottning skall tillfalla den rotel, från hvilken målet tillförne föredragits. Härjämte finnes rörande beredande af de utaf advokatfiskalen hos kammarrätten anhängiggjorda mål, till dess de komma i skick att kunna med slut afhjälpas, i instruktionen meddelad den bestämmelsen, att detta tillkommer en af ledamöterna, som presidenten därtill utser.

Lottningen af mål emellan ledamöterna försiggår en gång i veckan vid kammarrättens plenum. De till lottning föreliggande målen delas därvid i tre grupper, nämligen fattigvårdsmål, Kungl. Maj:ts remisser, med undantag af dem, om hvilka ofvan särskildt nämnts, samt öfriga mål och ärenden; och verkställes lottning inom hvar och en af dessa grupper. Beträffande lottningens utgång föras anteckningar i den s. k. *lottlistan*.

De kammarrättens ledamöter tillfallna mål och ärenden införas i ledamöternas *rotlar* med angifvande af tiden för inkommandet till kammarrätten, diarienummer och sakrubrik. I särskild kolumn verkställes sedermera af ledamoten själf eller genom hans försorg anteckning om de i målen vidtagna åtgärderna.

Målens anteckning hos föredragandena.

Öfver de till sekreterarens föredragning hörande ordinarie afskrifningsmålen föres af honom en särskild bok, benämnd »diarium», hvori dessa mål införas efter tiden för inkommandet och beträffande desamma göras enahanda anteckningar som i aktuariens ofvan omnämnda diarium öfver samma mål, dock att i sekreterarens anteckningsbok ej upptagas de belopp, som afskrifvits, men i stället angifves deras natur (utskylder eller böter).

De till sekreterarens föredragning hörande personal- och ekonomiärenden antecknas af honom uti en ytterligare särskild bok, äfven den benämnd »diarium», och erhålla därvid nytt nummer i en blott dessa mål omfattande nummerföljd. Uti denna anteckningsbok, som är försedd med alfabetiskt register, angifves tiden för ärendets inkommande, dess allmänna diarienummer såväl som dess nya nummer samt en kortfattad rubrik. I särskild kolumn göres sedermera af sekreteraren anteckning om det i ärendet fattade beslutet och tiden för detta.

Af de revisionstjänstemän, åt hvilka uppdragits föredragningen af anmärknings- med flera mål, föras rotlar öfver de till enhvars föredragning hörande mål och ärenden, i hvilka rotlar antecknas dagen för målets inkommande, dess nummer i aktuariens diarium samt rubrik och de åtgärder, hvilka vidtagas med målet.

*Särskild diarie-
föring m. m. å
revisionsafdel-
ningen.*

Å hvarterda af *revisionsafdelningens* tre kontor föres, enligt § 14 i arbetsordningen, *diarium* öfver de för granskning dit öfverlämnade räkenskaperna. I dessa diarier, som äro till det väsentliga lika inrättade, antecknas i särskilda kolumner räkenskapens titel, antal räkenskapsband, räkenskapsår, tiden för räkenskapens inkommande, namnet å den revisions-tjänsteman, åt hvilken granskningen af räkenskapen uppdrages, tiden, då granskningen anmäles vara verkställd, samt meddelande, om granskningen skett med eller utan anmärkning.

Öfver räkenskapernas behöriga fördelning revisionspersonalen emellan i och för granskning föres å hvarje kontor ett särskildt *diarium*, hvari antecknas den reviderandes namn, den till granskning utlämnade räkenskapen, räkenskapsåret, den tid, som beräknats åtgå för granskningen på grund af uppskattning, hvarom i det följande närmare förmäles, samt tiden, då räkenskapen lämnas till granskning och då granskningen anmäles vara verkställd, hvarjämte finnes en särskild kolumn för andra anteckningar.

Vid granskningen uppkomna anmärkningar införas å vederbörande revisionskontor i ett därför afsedt *diarium*, hvari antecknas titeln å den räkenskap, vid hvilken anmärkning framställes, anmärkningsförfattarens och förklarandens namn, tiden, då anmärkningsmålet inlämnas till kammarrätten, det nummer, akten därvid erhåller i aktuariens diarium, samt de olika tidpunkterna för anmärkningens utställande till förklaring, för dennas inkommande, för kontorets utlåtande i anledning af förklaringen och anmärkningsförfattarens öfver förklaringen afgifna påminnelser, äfvensom för kammarrättens beslut; hvarjämte, i förekommande fall, i detta diarium antecknas, om och när kontoret afgifver påminnelser i händelse af uteblifven förklaring, samt den ytterligare förklaringstid och det vitesbelopp, som, på grund af sistberörda påminnelser, af kammarrätten bestämmas.

Till kontroll därå, att medel, hvilka, efter gjord anmärkning, af kammarrätten fastställas till betalning, verkligen inflyta eller behörigen

uppdebiteras, föres å hvarje revisionskontor s. k. *aktoratsbok*, upplagd i debet och kredit. I debet antecknas dagen för kammarrättens beslut om medlens fastställande till betalning, den räkenskap beslutet gäller, anmärkningsförfattarens namn, namnet å den, som återbetalningsskyldigheten åligger, samt det till betalning fastställda beloppet. I kredit verkställas sedermera anteckningar angående ingången af bevis om tiden för delgifning med vederbörande af kammarrättens utslag i anmärkningsmålet, angående anförda besvär öfver samma utslag samt angående fullgörandet af hvad ådömdt blifvit.

Vidare föres å hvarje revisionskontor ett *diarium*, hvari under särskilda upplägg införas *ansöknings-, redogörelse- och verkställighetsmål*, till kontorets handläggning öfverlämnade *underställnings- och besvärsmål* samt *Kungl. Maj:ts remisser*. Beträffande hvarje sådant mål antecknas dagen för dess inkommande till kammarrätten, dess nummer i aktuariens diarium, dess rubrik samt de åtgärder, som vidtagas med målet.

Äfven hos kammarrättens advokatfiskal föras vissa diarier. Enligt § 10 i arbetsordningen är honom ålagdt att föra *diarium öfver alla mål, som af honom handläggas*, och vid hvarje mål göra anteckning om de åtgärder, han med detsamma vidtagit, äfvensom om dagen, då kammarrättens eller, i händelse af underdåniga besvär, Kungl. Maj:ts beslut i målet meddelats. Uti detta diarium införas i särskilda grupper ordinarie afskrifningsmål, Kungl. Maj:ts remisser m. m., kronobalansmål, anmärkningsmål och fiskaliska aktioner, s. k. norska fattigvårdsmål eller mål angående ersättning för fattigunderstöd, som i Norge lämnats svenska undersåtar, restitutionsmål, extra ordinarie afskrifningsmål, hos annan myndighet än kammarrätten anhängiggjorda mål och ärenden samt öfriga ärenden. Blott öfver ordinarie afskrifningsmål föres alfabetiskt register.

Enligt föreskrift i samma paragraf af arbetsordningen har advokatfiskalen vidare att föra särskildt s. k. *verkställighetsdiarium*, hvari upptages i korthet innehållet af kammarrättens beslut i mål, i hvilka på åtal af advokatfiskalen någon blifvit dömd till ansvar eller ersättningsskyldighet, samt, därest målet blifvit till Kungl. Maj:t fullföljdt, när Kungl. Maj:ts beslut meddelats jämte hufvudsakliga innehållet däraf; hvarjämte antecknas de af advokatfiskalen vidtagna åtgärder för ådömda medels indrivande,

*Särskild
diarieföring
å advokat-
fiskals-
kontoret.*

hvad af dylika medel influtit, och tiden, när sådant skett, samt, i händelse afskrifning af post, som ej kunnat indrivas, blifvit begärd, kammarrättens därom gifna beslut.

Protokoll. Vare sig att de till kammarrätten hörande mål och ärenden handläggas af presidenten och ledamöterna gemensamt i plenum eller behandlas å särskilda divisioner eller afdelningar, skall öfver all föredragning föras *protokoll*, utvisande, hvilka ledamöter vid föredragningen närvarit, de föredragna målens diarienummer och rubriker samt kammarrättens beslut, hvarvid, om detta affattas i utgående expedition, hänvisning sker till denna. Enligt arbetsordning och praxis skall, under ordinarie session, den hos enhvar af ledamöterna anställda notarien eller amanuensen hvarannan vecka föra protokollet å dag, då enligt det för ledamöternas tjänstgöring uppgjorda schema den ledamot, hos hvilken han är anställd, skall föredraga, äfvensom därjämte i tur tjänstgöra vid protokollet å revisions-tjänstemännens föredragningsdagar och ansvara för protokollet å pleni-dagarna. Under ferierna äger särskild indelning rum.

Expeditions-lista; protokolls-diarium. Det åligger protokollsföranden att i den s. k. *allmänna expeditions-listan* införa alla mål och ärenden, i hvilka domar, utslag, utlåtanden eller bref efter föredragning af ledamot eller revisionstjänsteman beslutats; hvarvid antecknas målens diarienummer, föredragandens namn, föredragningsdagen, protokollsförandens namn samt expeditionens beskaffenhet. De af sekreteraren föredragna mål och ärenden åligger det denne att i listan införa.

Protokollsföranden har vidare att i det s. k. *protokollsdiariet* införa sitt namn för den dag, tjänstgöring vid protokollet ägt rum, jämte tiderna för sammanträdet början och slut samt för vederbörande ledamöters närvaro.

Memorial-protokoll. Förutom de anteckningar angående vid föredragningen fattade beslut, som af protokollsföranden verkställas i protokollet och af denne eller sekreteraren i expeditionslistan, föres öfver alla vid sammanträde förekommande mål och ärenden anteckning af yngste närvarande ledamoten i det s. k. *memorialprotokollet*. I detta antecknas dagen för föredragningen, de närvarande ledamöternas namn med angifvande särskildt af föredraganden, protokollsförandens namn, målens nummer och rubriker samt kammarrättens beslut.

Efter föredragningen vidtager *uppsättningsarbetet*. Till kommunika-^{Uppsättning och justering.}tionsbeslut, som meddelas genom påteckning å handlingarna — hvilket i regel äger rum allenast i ordinarie afskrifningsmål — uppsättas icke koncept, men beslutet införes af protokollsföranden såväl i protokollet som i den s. k. *kommunikationsboken*. Till öfriga utgående expeditioner uppsättas däremot koncept.

Sekreteraren åligger att uppsätta koncepten till expeditioner i de af honom föredragna mål och ärenden, då besluten ej meddelas genom protokollsutdrag. Enligt föreskrift, hvars tillämpning dock i allmänhet ej ifrågasättes, tillhör honom ock att uppsätta koncept till de underdåniga utlåtanden, hvilka beslutats på föredragning af ledamot. Den hos enhvar af ledamöterna anställda *notarien eller amanuensen har att uppsätta koncepten* till alla på ledamotens föredragning beslutade domar, utslag och bref. Notarierna åligger därjämte att i tur besörja uppsättningen af de vid revisionstjänstemännens föredragning beslutade utslag, bref och underdåniga utlåtanden. Liksom emellertid hvarje ledamot vid slutlig föredragning af de honom såsom referent tillhörande målen skall hafva förslag till beslut skriftligen affattadt, så är ock enahanda skyldighet pålagd föredragande revisionstjänsteman till iakttagande vid föredragningen af hans mål.

Angående tiden för öfverlämnandet af de föredragna handlingarna till vederbörande tjänsteman i och för uppsättning verkställes anteckning i expeditiionslistan.

Notarie eller kansliamanuens har att, så fort ske kan och senast inom fjorton dagar efter mottagandet af handlingarna i föredragna mål, uppsätta och till referenten *för justering aflämna* koncepten till beslutade domar, utslag, bref och sådana utlåtanden, för hvilkas uppsättning notarie eller amanuens ansvarar. Sekreteraren har att för justering aflämna koncepten till expeditionerna i de af honom föredragna plenimålen till äldste ledamoten, koncepten till beslut i afskrifningsmål till någon af öfriga ledamöter i tur dem emellan samt koncepten till utlåtanden i mål, föredragna af ledamot, till referenten. Angående tiden för konceptexpeditioners aflämnande till justering verkställes anteckning i expeditiionslistan.

Koncepten till kammarrättens *domar och utslag* samt till *bref, innefattande slutligt beslut i anmärkningsmål*, återställas genast efter granskningen till vederbörande tjänsteman för utskrift af det exemplar därpå, som skall kvarstanna i kammarrätten. Detta s. k. *inneliggande exemplar* kontrasigneras i de af sekreteraren föredragna afskrifningsmålen af denne, i anmärkningsmål af både föredragande revisionstjänstemannen och vederbörande notarie samt i öfriga fall af notarie eller kansliamanuens och cirkulerar därefter bland de ledamöter, som i beslutet deltagit, för erhållande af deras underskrifter i enlighet med § 15 i instruktionen. Därvid åtföljes i fattigvårdsmål inneliggande utslaget af de pröfvade handlingarna. I samtliga de mål, där inneliggande exemplar af dom, utslag eller skrifvelse upprättats, förvaras icke vidare det ursprungliga konceptet.

Hvad angår koncept till *underdånigt utlåtande i anledning af kungl. remiss i mål, som ej innefattar klagan öfver kammarrättens beslut*, plägar vederbörande ledamot, efter det konceptet blifvit färdigt, låta detsamma, oftast åtföljdt af handlingarna i målet, för vidare granskning cirkulera bland de ledamöter, som i beslutet deltagit.

Uti *öfriga mål* däremot är vanligt, att koncepten omedelbart af vederbörande ledamot förses med anteckning om deras enlighet med kammarrättens beslut.

Angående tiden, då justeringen verkställts, samt då inneliggande utslag framlagts till underskrift och blifvit underskrifvet, verkställas anteckning i expeditiionslistan.

Utgående expeditioner.

Efter justeringen och sedan inneliggande exemplar af domar, utslag eller bref undertecknats, lämnas koncept, inneliggande exemplar och handlingar åter till vederbörande notarie eller kansliamanuens eller, hvad angår de af sekreteraren föredragna mål, till denne för besörjande af vederbörlig utskrift. Missivskrifvelser till kammarrättens utslag äfvensom skrifvelser angående pröfning af underställda beslut i ordinarie afskrifningsmål utskrifvas i regel å blanketter, medan alla öfriga expeditioner utskrifvas i sin helhet. Sedan utskrift skett, hafva notarierna och kansliamanuenserna att kollationera de utgående expeditionerna mot koncept och inneliggande exemplar samt att därefter öfverlämna expeditioner och inneliggande exemplar till sekreteraren.

Sekreteraren åligger att underskrifva kommunikationsresolutioner »på kammarrättens befallning» samt att kontrasignera alla *utgående expeditioner*, som böra vara med kontrasignation försedda. Dessa expeditioner underskrifvas »på kammarrättens vägnar» af presidenten eller, i hans frånvaro, af äldste tjänstgörande ledamoten, dock att underdånigt utlåtaude underskrifves af alla de ledamöter, hvilka i beslutet därom deltagit.

Afsändande af utgående expeditioner åligger notarierna och kansliamanuenserna, och om tiden härför skall af dem göras anteckning såväl i expeditionslistan som å koncepten. Stämpelbeläggning af domar och utslag, där sådan förekommer, tillhör likaledes notarierna och kansliamanuenserna, medan stämpelbeläggning af fullmakter, konstitutorial och tjänstebetyg åligger sekreteraren.

Sedan beslutade expeditioner afsändts, tillställas inneliggande exemplar af domar och utslag aktuarien att förvaras. Öfriga koncept varda, efter tiden för expeditionernas afgang, numrerade i en månatlig nummerföljd och antecknas i det s. k. *brefdiariet* med angifvande af nyssnämnda nummer, den beslutade expeditionens datum och rubrik samt dagen för dess afgang; hvarefter koncepten, som enligt arbetsordningen skola förvaras af sekreteraren, till dess de böra tillställas aktuarien för inbindning, öfverlämnas till kansliet. Efter inbindningen kvarstanna koncepten i aktuariens förvar.

Domar och utslag bindas för sig i en serie, kammarrättens *dombok*, medan koncepten till öfriga utgående expeditioner bilda det s. k. *registraturet*. Domboken pagineras; och numreras dessutom domar och utslag i en årlig nummerföljd. Till domboken upprättas alfabetiskt register.

Efter det samtliga vid föredragning beslutade expeditioner justerats, har vederbörande notarie eller kansliamanuens att aflämna protokollet för justering, hvilken bör ske å plenidag, senast den i sjätte veckan, sedan protokollet hållits. Protokollsföranden skall därvid, enligt hvad i arbetsordningen stadgas, förete samtliga inneliggande exemplaren af de till protokollet hörande expeditioner, domarna, utslagen samt de bref i anmärkningsmål, hvilka innefatta hufvudsakligt beslut, vederbörligen underskrifna. Därest i protokollet förekommer af sekreteraren föredraget pleniärende, åligger honom att före protokollsjusteringen genomgå protokollet

*Förvaring
af koncepten.*

*Protokollets
justering
och förva-
ring.*

i den delen och därom göra anteckning å detsamma. Angående protokollsjusteringen verkställes anteckning i därför afsedd kolumn af protokollsdiariet, hvarefter protokollet emot kvitto i en annan kolumn af samma diarium öfverlämnas för förvar till aktuarien. *Protokollen*, hvilka bilda en särskildt inbunden serie, pagineras och förses med register, hvilket dock i regel omfattar allenast de af sekreteraren föredragna personal- och ekonomiärendena.

Akter.

Sedan justering af besluten i afgjorda mål skett och handlingarna ej vidare äro behöfliga för protokollets uppsättande, varda desamma för förvar öfverlämnade till vederbörande kontor. Hos sekreteraren förvaras handlingarna i de af honom föredragna personal- och ekonomiärenden äfvensom Kungl. Maj:ts utslag och bref för det löpande året. Handlingarna i anmärkningsmål återställas till det revisionskontor, som anhängiggjort målet; akterna i balansmål, af advokatfiskalsämbetet utförda fiskalska åtal samt restitutions- och afskrifningsmål tillställas advokatfiskalskontoret, de sistnämnda målen dock endast så långt utrymmet medgifver, enligt hvad i arbetsordningen sägs. Handlingarna i alla öfriga mål och ärenden öfverlämnas till aktuarien. Denne har att å ineliggande exemplar af domar och utslag teckna kvitto, att han mottagit därtill hörande handlingar, medan öfriga vederbörande, till hvilka handlingar för förvar öfverlämnas, i de flesta fall hafva att kvittera desamma i särskildt inrättad kvittensbok.

Af de inkomna handlingar, hvilka förvaras hos aktuarien, inbindas Kungl. Maj:ts utslag och bref i en särskild serie, till hvilken föres alfabetiskt register.

I afseende å akterna i afgjorda besvärsmål är särskildt att märka, att aktuarien, utan att dock någon föreskrift därom lämnats, för hvarje år upprättar ett *diarium öfver de besvärsmål, som under året afgjorts*; hvarvid akterna förses med nya nummer, s. k. arkivnummer. Ifrågavarande diarium upplägges alfabetiskt efter klagandenas namn och under hvarje bokstaf registreras akterna efter utslagens data. För hvarje akt angifves, jämte utslagets datum, klagandens namn, utslagets folionummer och ordningsnummer i domboken samt arkivnumret.

Sedan genom lag den 18 maj 1894 förordnats, att öfver kammar-rättens beslut i fattigvårdsärenden klagan ej må föras, erhöll genom kungl. kungörelsen den 7 december 1894 § 16 i kammarrättens instruktion förändrad lydelse, innefattande jämväl föreskrift därom, att i en med register försedd *minnesbok* skola antecknas kammarrättens i fattigvårdsmål tillämpade rättsgrundsatser eller meddelade tydning af lag eller författning i de fall, då målen afgjorts i plenum eller kammarrätten eljest finner anteckningen erforderlig till upplysning för framtiden. Denna anteckning uppsattes af sekreteraren och granskas af referenten, som bestyrker dess riktighet medelst sin underskrift i minnesboken. *Minnesbok.*

Då böter eller viten blifvit af kammarrätten till utgifvande ådömda, åligger det vederbörande notarie eller kansliamanuens att ofördröjligen, sedan beslutet därom justerats, i *saköreslängden* anteckna dagen för beslutet, den sakfälldes namn och hemvist, åklagarens namn, målets rubrik samt det ådömda beloppet och, i förekommande fall, dess fördelning. Då inleverering af böter eller viten sker, antecknas i saköreslängden dagen för inlevereringen, verifikationsnumret och det levererade beloppet. *Saköreslängd.*

Ofvan är nämnt, att, då handlingar i afgjorda mål för förvar öfverlämnas till vissa vederbörande, handlingarna merendels antecknas och kvitteras i särskild *kvittensbok*. Ett dylikt antecknande och kvitterande äger rum äfven i andra fall, då handlingar öfverlämnas af en till annan inom verket. Bland sådana kvittensböcker märkes den af sekreteraren förda s. k. *anordningsboken*, i hvilken införas alla af honom föredragna, till kammarrätten ställda och på vederbörande disponerade medelsanordningar, med undantag af anordningar å aflöningsmedel, i fråga om hvilka gälla särskilda bestämmelser. *Kvittensböcker.*

Vidare föras i kammarrätten liksom i åtskilliga andra ämbetsverk förteckningar öfver verkets tjänstemän och betjante samt de dem beviljade ledigheter och meddelade förordnanden. Förandet af dessa förteckningar åligger sekreteraren. *Matrikel.*

Å revisionskontoren föras anteckningsböcker dels öfver sådana af kammarrätten i anmärkningsmål fattade beslut, genom hvilka meddelas föreskrift om något sådant iakttagande för framtiden, som ej angår uppdebitering af penningar eller effekter, *Särskilda anteckningar å revisionskontoren.*

dels öfver de räkenskaper och i kontoret förvarade handlingar, hvilka därifrån utlämnas,

dels ock öfver de Kungl. Maj:ts beslut, som delgifvas vederbörande revisionskontor.

Antecknandet af sistnämnda beslut sker i de flesta fall så, att de kungl. breffen afskrifvas i sin helhet.

Därest i någon till granskning inkommen räkenskap medel eller effekter afföras till redovisning i annan till revisionsafdelningen ingående räkenskap, men denna icke ännu inkommit, har enligt arbetsordningen vederbörande revisionstjänsteman att öfver dessa medel eller effekter upprätta förteckning och förse denna med hänvisning till folium i den räkenskap, hvori medlen eller effekterna afföras. Dessa *påföringsförteckningar* numreras och förvaras i en s. k. liggare, hvarefter vid granskning af de räkenskaper, uti hvilka de afförda medlen eller effekterna skola redovisas, det åligger vederbörande revisionstjänsteman att, därest dylik redovisning finnes lämnad, där-om verkställa anteckning i påföringsförteckningen. Å revisionsafdelningens tredje kontor har emellertid numera, i stället för dylika samlingar af särskilda påföringsförteckningar, upplagts en liggare, hvori motsvarande poster antecknas.

Enligt föreskrift i arbetsordningen skall å hvarje revisionskontor föras s. k. *rotul*, i hvilken enhvar af vederbörande reviderande tjänstemän antecknar de tider, han i kontoret tillstädesvarit, och i händelse af uteblifvande orsaken därtill.

*Aktorats-
räkning.*

Med ledning af ofvan omförmälda aktoratsböcker upprättas årligen å de särskilda revisionskontoren *aktoratsräkning*, hvaruti främst upptages såsom ingående balans hvad enligt äldre beslut kan vara af ådömda anmärkningsposter ännu obetaladt och därefter införas de under året i aktoratsboken gjorda anteckningar samt såsom utgående balans upptages hvad af de till betalning fastställda medel vid årets slut kvarstått obetaladt. En liknande aktoratsräkning upprättas jämväl af advokatfiskalen öfver alla på hans talan ådömda ersättningsbelopp; hvarjämte honom tillhör att, efter granskning af revisionskontorens aktoratsräkningar, upprätta ett generalsammandrag öfver samtliga aktoratsräkningar.

Såsom kommittén i delen I af sitt betänkande erinrat, bör uppenbarligen i dess uppdrag äfven ingå en utredning, huruvida ej ökning af arbetsprodukten inom de centrala ämbetsverken jämväl skulle kunna i någon mån vinnas genom i vissa afseenden förbättrade arbetsmetoder vid ärendenas behandling. Vid skärskådande ur denna synpunkt af de former, under hvilka ärendena i kammarrätten nu behandlas, har kommittén till en början fäst sin uppmärksamhet vid *diarieföringen* af de till kammarrätten inkommande målen.

*Kommitténs
hemställan.*

Kommittén har i nyssnämnda del uttalat den uppfattningen, att *diarieföringen*, eller antecknandet af ärendena och hvad med dem åtgöres, bör anordnas på ett enklare sätt, än nu i allmänhet äger rum. Detta har, enligt kommitténs öfvertygelse, sin tillämpning äfven hvad kammarrätten angår.

*Diariieförin-
gen.*

I regel torde inom de centrala ämbetsverken och jämväl i kammarrätten kunna anses till fyllest, att endast *ett* diarium föres. Detta kan dock, där sådant befinnes lämpligt, fördelas i särskilda afdelningar efter olika slag af ärenden eller efter annan grund.

Uti kammarrätten tillämpas emellertid i afseende å de dit för granskning ingående räkenskaperna det förfarandet, att anteckning om desamma först göres af aktuarien i det allmänna diariet, men att därjämte å de särskilda revisionskontoren föras fullständiga diaries öfver de räkenskaper, som från aktuarien dit öfverlämnas. En dylik dubbelföring synes kommittén obehöflig. Då räkenskaperna, omedelbart efter det de inkommit och blifvit af aktuarien diariesförda, öfverlämnas till vederbörande revisionskontor och först där blifva föremål för egentlig behandling, borde det väl vara tillräckligt med deras diariesförande å revisionskontoren, hvilkas diaries öfver de inkomna räkenskaperna då blefve att betrakta såsom särskilda afdelningar af ämbetsverkets allmänna diarium.

Alla öfriga till kammarrätten inkommande mål och ärenden — således äfven Kungl. Maj:ts utslag och bref — synas böra diariesföras af aktuarien; hvarvid naturligen intet hinder finnes för, att i särskilda afdelningar af diariet upptagas Kungl. Maj:ts utslag och bref äfvensom de öfriga grupper af mål eller ärenden, i fråga om hvilka sådant anses lämpligt, exempelvis anmärkningsmål eller personal- och ekonomiärenden.

*Målens vi-
dare anteck-
nande hos
föredragan-
dena eller å
vederbörande
kontor.*

Det har i delen I af kommitténs betänkande vidare framhållits, att de anteckningar, hvarje föredragande utöfver diariet må hafva af nöden för att kunna följa fortgången af de på hans föredragning hvilande ärendena, böra föras af honom själf, samt att dessa anteckningar ej böra göras mer omständligt eller med spillande af mera tid, än ändamålet kräfver.

I fråga om tillämpningen häraf på kammarrätten har kommittén ansett sig böra särskildt erinra, med afseende å de till sekreterarens föredragning hörande ordinarie afskrifningsmålen, att, äfven om dessa mål skulle komma att i samma utsträckning som hittills af kammarrätten behandlas, vederbörande föredragandes särskilda anteckningar angående desamma ej torde kräfva sådan vidlyftighet som i den af sekreteraren nu förda särskilda anteckningsboken, såvida de icke till och med, i betraktande af det fullständiga sätt, hvarpå dessa mål diaries föras af aktuarien, kunna anses helt och hållet öfverflödiga.

I detta sammanhang torde ej heller böra förbigås, att de till sekreterarens föredragning hörande personal- och ekonomiärenden, oaktadt de redan blifvit af aktuarien diaries förda, ytterligare införas med nytt nummer, i en allenast dessa mål omfattande nummerföljd, uti sekreterarens särskilda anteckningsbok för dessa mål, hvilken ock är försedd med alfabetiskt register. Härutöfver åligger det än yttermera sekreteraren att i förteckningarna öfver verkets tjänstemän och betjante anteckna dem beviljade ledigheter och meddelade förordnanden. I detta afseende bör, till undvikande af dubbelföring, förenkling lätteligen kunna åstadkommas.

Den förenkling, som kommittén i allmänhet funnit önskvärd i afseende å de af föredraganden förda anteckningar, bör, enligt kommitténs uppfattning, ock komma till stånd beträffande de särskilda anteckningsböcker, som för göromålens behöriga fullgörande må finnas nödiga å vederbörande revisionskontor. I detta afseende må här endast erinras, hurusom för närvarande anteckning om enahanda förhållanden verkställes i flera särskilda, för olika ändamål afsedda anteckningsböcker. Så antecknas i olika böcker tiden, då granskningen af räkenskaperna anmäles vara fullbordad. De vid granskningen uppkomna anmärkningarna diaries föras af aktuarien, som ock skall göra anteckningar i sitt diarium rörande de i målen vidtagna åtgärderna, men dessutom föras å revisionskontoren detal-

jerade anteckningar rörande dessa anmärkningsmål och deras behandling.

Såsom i första delen af kommitténs betänkande erinrats, har inom flera i senare tid om- eller nyorganiserade centrala ämbetsverk protokolls-
föringen i de flesta fall afskaffats och protokollet ersatts med föredragningslistor, i hvilka ärendena till föredragningen införas och summarisk anteckning om besluten verkställas. Protokoll föres endast i sådana fall, där skiljaktiga meningar förekomma, hvilka skola i protokollet antecknas, där ett ärende enligt sin natur eller gifna föreskrifter bör i protokoll upptagas, eller där eljest förordnas, att i särskildt ärende protokoll skall föras. *Protokolls-
föringen.*

Om än kammarrättens protokoll för närvarande torde föras så kortfattadt som möjligt, är dock påtagligt, att dess ersättande, förutom i ofvan angifna särskilda fall, med en föredragningslista, så inrättad, som nyss omförmäls, skulle innebära åtskillig lättnad i arbete; hvarjämte det vill förefalla, som skulle, i jämförelse med protokollet, föredragningslistan erbjuda förmånen af större öfverskådlighet. För kommittén har då uppställt sig den frågan, huruvida icke desto mindre, med hänsyn till kammarrättens egenskap af domstol, kunde finnas nödigt att i detta ämbetsverk bibehålla protokollsringen orubbad. Kommittén har likväl ej kunnat finna detta vara af behovet påkalladt. Att öfver hvarje muntlig domstolsförhandling med parter eller vittnen måste föras protokoll, är uppenbart; men en dylik förhandlingsform torde numera i kammarrätten knappast någonsin förekomma. Vid den rent skriftliga proceduren lära, utom i fall af skiljaktiga meningar, behöfliga anteckningar kunna lika väl och med all den precision och tydlighet, som ur rättssäkerhetens synpunkt erfordras, verkställas i föredragningslista som i protokoll. Och detta bekräftas jämväl däraf, att vid de centrala verk, inom hvilka i allmänhet föres föredragningslista i stället för protokoll, icke, kommittén veterligen, gjorts något undantag i detta hänseende för de af dessa verk pröfvade besvärsmål.

Kommittén är fördenskull af den meningen, att protokollsringen i kammarrätten bör, i enahanda omfattning som inom vissa andra centrala verk, afskaffas och ersättas med föredragningslistor.

Inom de verk, där dylika föredragningslistor införts, äro desamma i allmänhet så inrättade, att af desamma framgå dagen för föredragningen, de i besluten deltagande samt de föredragna målens diarienummer och sakrubriker, hvarjämte förekommer en kortfattad anteckning om de i målen fattade besluten. Då föredragningslistan naturligen upptager äfven de mål, i hvilka af särskild anledning protokoll föres, bör densamma, sålunda inrättad — helst om listorna förses med nummerbeteckning — äfven göra kammarrättens nuvarande *protokollsdarium* öfverflödigt. Men det synes kommittén, som om äfven den *allmänna expeditionslistan* skulle kunna afskaffas. Utöfver de anteckningar, som skulle ingå i föredragningslistor af ofvan angifna slag, innehåller expeditionslistan allenast anteckningar om handlingars öfverlämnande från en till annan inom verket samt om beslutad expeditions afsändande. Anteckningarna i det förra afseendet synas kommittén saklöst kunna och äfven böra bortfalla. I sådant hänseende tillåter sig kommittén åberopa, hvad i första delen af dess betänkande anförts, att föredraganden bör kunna, utan hjälp af dylika anteckningar, följa med och öfvervaka den behöriga behandlingen och fortgången af de till hans rotel eller afdelning hörande ärenden. »Det är fara», yttrade kommittén i detta sammanhang, »att det myckna antecknandet, som nu kan ersätta ett dylikt mera personligt öfvervakande, kan bidra till, att den stadiga, intresserade tillsynen öfver de underordnade hos honom slappas, likasom det äfven för honom underlättar att ägna sin uppmärksamhet och sitt intresse åt utanför tjänsten liggande angelägenheter». Hvad åter angår den i allmänna expeditionslistan förekommande anteckningen om tiden för beslutad expeditions afgång, lär, på sätt kommittén vid behandlingen af kammarkollegium föreslagit, för motsvarande anteckningar kunna beredas plats i särskild kolumn af föredragningslistan.

Protokollets ersättande med föredragningslista torde icke behöfva föranleda någon olägenhet i afseende å justeringen af kammarrättens beslut, utan synes denna kunna ske på hufvudsakligen samma sätt som nu, med den af nämnda förändring betingade olikheten, att, då justeringen af protokollet i allmänhet bortfaller, justering af besluten alltså icke behöfver blifva beroende eller uppehållas af protokollets iordningsstäl-

lande. Den förenklingen torde äfvenledes kunna och böra vidtagas beträffande justeringen af inneliggande exemplar af domar och utslag samt de bref, som innefatta slutligt beslut i anmärkningsmål, att föredraganden ensam har att svara för och medelst signering bestyrka riktigheten af rubriken, hvaremot jämväl samtliga öfriga i beslutet deltagande ledamöter böra, såsom för närvarande, hafva tillfälle att justera själfva beslutet och medelst underskrift eller signering bestyrka dess riktighet. Genom en sådan anordning skulle den tidsödande granskning, som nu äfven af de sistnämnda ofta nog lärer ägnas åt rubrikerna i vissa mål, bortfalla. I öfrigt torde den väl rundligt tillmätta tiden för justeringen kunna förkortas, helst om, såsom synes vara ändamålsenligt, rubrikerna till utslag m. m. uppsättas före föredragningen.

Utöfver anteckningarna i protokollsdiarium och den allmänna expeditionens listan har i kammarrätten träffats den anordningen, att alla föredragna mål och ärenden af yngste närvarande ledamoten antecknas i det s. k. *memorialprotokollet*, hvilket ligger till grund för det senare uppsatta protokollet. Därest förändret af föredragningslistorna sker med tillbörlig noggrannhet, torde äfven memorialprotokollet kunna anses obehöfligt.

I händelse kommitténs förslag dels om upphörande af skyldigheten för myndigheter att underställa sina beslut kammarrättens pröfning, dels ock om förenkling i den förberedande behandlingen af vissa besvärsmål varda genomförda, skulle *kommunikationsboken* förlora det allra mesta af sitt innehåll och torde jämväl kunna utan olägenhet undvaras.

Till de kontrollanteckningar i kammarrätten, som åtminstone skulle kunna väsentligt inskränkas, höra, enligt kommitténs förmenande, äfven de kvitton i särskilda böcker eller listor, som alltför ofta påfordras, då en handling öfverlämnas från en till annan inom verket. Gagnet af dylika *kvittoanteckningar*, hvilka i andra ämbetsverk kunna utan afsaknad undvaras, torde vara ganska ringa och i hvarje fall icke uppväga det med dem förbundna besväret och tidsutdräkten för såväl aflämnare som mottagare.

Det är förut omnämndt, att kammarrättens domar och utslag — hvilka äro betecknade med de respektive målens diarienummer — bindas i en serie, benämnd kammarrättens dombok, hvilken pagineras, hvarjämte

*Förändret af
andra anteckningar.*

domarna och utslagen numreras i en årlig nummerföljd, enligt hvad det uppgifvits för utrönande af deras antal för året. Till domboken upprättas ock alfabetiskt register. Men dessutom upplägges af aktuarien alfabetiskt en *förteckning*, äfven den benämnd »diarium», *öfver de besvärsmål, som under året afgjorts*, hvarvid akterna erhålla ytterligare nummer, s. k. arkivnummer.

Enär emellertid akterna i afgjorda besvärsmål omhänderhafvas af aktuarien, hos hvilken ock finnas tillgängliga de diaries, med tillhörande register, i hvilka besvärsmålen blifvit införda, då de till kammarrätten inkommo, vill det synas, som borde en särskild förteckning öfver afgjorda dylika mål knappt vara behöflig, än mindre en ny numrering af desamma.

Hvad angår den å de särskilda revisionskontoren förda s. k. *rotuln* eller anteckningsboken rörande de reviderande tjänstemännens dagliga arbetstid, är att erinra, att, medan revisionsafdelningens lokaler alla söcknedagar skola för räkenskapsgranskningens verkställande hållas öppna emellan klockan 8,30 f. m. och klockan 3 e. m., arbetstiden blifvit bestämd för revisorerna till endast 30 och för revisionsamanuenserna till 20 timmar i veckan, hvilken arbetstid de ansetts berättigade att efter eget godtfinnande inpassa å den tid, då lokalerna hållas öppna. Med hänsyn härtill har emellertid föreskrifvits, att, till kontroll å den bestämda arbetstidens utfyllande, anteckningar skola af vederbörande tjänstemän verkställas uti den ifrågavarande boken angående tiderna för den dagliga tjänstgöringen.

Kommittén är för sin del af den meningen, att det bör åligga vederbörande öfverordnade att öfvervaka de underordnades arbete. I afseende å arbetet inom kammarrättens revisionsafdelning synes så mycket mindre böra vara erforderligt att göra något undantag därifrån eller meddela några särskilda kontrollföreskrifter uti ifrågavarande hänseende, som kommittén uttalat såsom en allmän förutsättning för kommitténs löne-regleringsförslag beträffande de centrala ämbetsverken, att en tid af sex timmar bör i allmänhet föreskrifvas, då ordinarie tjänstemän och betjante skola vara å tjänsterummen tillstädes hvarje söckendag, och kommittén i det följande kommer att hemställa om fastställande, i tillämpliga delar, af en sådan tjänstgöringstid äfven för kammarrätten. Därest ett sådant

öfvervakande, som ofvan antydts, vederbörligen sker, lärer däri ligga en vida mera verksam kontroll än i de anteckningar, som nu skola af tjänstemännen själfva göras angående tiden för den dagliga tjänstgöringen. I följd däraf skulle dessa anteckningar kunna upphöra.

I § 11 af instruktionen heter det, att öfver inkomna besvär i de till kammarrättens pröfning hörande mål kammarrätten har att, där så nödigt pröfvas, infordra vederbörandes förklaring eller utlåtande; att i inkomna afkortnings-, afskrifnings-, restitutions- och reskontreringsmål utlåtande infordras från advokatfiskalen samt i restitutionsmålen jämväl från revisionsafdelningen; att äfven i andra mål advokatfiskalens eller revisionsafdelningens yttrande må inhämtas, när sådan åtgärd för iakttagande af kronans eller det allmännas rätt anses erforderlig; samt att, därest advokatfiskalens eller revisionsafdelningens yttrande innefattar sådana erinringar, som påkalla en närmare utredning eller upplysning, samma yttrande må med vederbörande kommuniceras. Jämväl i andra paragrafer af instruktionen talas om infordrande af förklaring, om tilltalads hörande, om anmärkningars anmälan till kommunikation, m. m. (jfr §§ 6, 7 och 9). Samtliga de ifrågakvarande förberedande åtgärderna beslutas vid föredragning i kammarrätten och tagas, om än summariskt, till dess protokoll; ägande, enligt § 12 i instruktionen, kammarrätten för underlåtenhet att inom föreskrifven tid aflämna infordrad förklaring, efter omständigheterna, förelägga antingen lämpliga viten eller ock det äfventyr, att målet på för handen varande skäl afgöres.

I första delen af sitt betänkande har kommittén redan uttalat den åsikten, att förberedande åtgärder för bringande af ett ärende i det för dess pröfning erforderliga skick böra utan föredragning vidtagas af vederbörande ledamot, därvid anteckningen i diariet om dylik åtgärd bör vara tillfyllestgörande för den kännedom, som annan ledamot i verket eller dess chef kan hafva behof att taga om sådana åtgärder. En sådan rätt att vidtaga förberedande åtgärder är äfven flerstädes vederbörande ledamöter medgifven; och särskildt må i detta hänseende här erinras, att, enligt den för nedre justitierevisionen gällande instruktionen af den 16 december 1901, §§ 8 och 9, vederbörande revisionssekreterare äger, förutom vidtagande af vissa andra åtgärder, att genom remiss till vederbörande myndighet eller

Förberedande åtgärder.

utfärdande af kommunikationsresolution infordra förklaring eller utlåtande i besvärsmål och ansökningsärenden; hvarjämte han för uraktlåtenhet att fullgöra meddelad föreskrift kan, där viss påföljd ej enligt lag äger rum, stadga vite från och med tjugufem till och med etthundra kronor, eller att målet ändå företages till afgörande, dock att, när förelagdt vite försittes, nedre justitierevisionen äger att förordna om dess uttagande. Äfven i kammarrätten bör det kunna åt vederbörande föredragande öfverlämnas att vidtaga nödiga åtgärder för bringande af mål och ärenden i det för deras pröfning erforderliga skick.

Kommittén hemställer,

att i instruktion och arbetsordning för kammarrätten måtte, med tillämpning af ofvan angifna grunder, meddelas bestämmelser, i syfte bland annat att

dels åstadkomma förenkling i sättet för ärendenas registrering samt antecknandet af vidtagna åtgärder och fattade beslut, så att dubbelföring icke må förekomma samt äfven i öfrigt, såvidt görligt, undvikas den mångfald af anteckningar, som nu verkställas under fortgången af ett måls handläggning eller i öfrigt till kontroll å arbetet,

dels ersätta protokollen med föredragningslistor, dock så att protokoll föres i de fall, då skiljaktiga meningar förekomma, eller ett ärende enligt sin natur eller gifna föreskrifter bör i protokoll upptagas, eller eljest förordnas, att protokoll skall föras, samt

dels låta det ankomma på vederbörande föredragande att utan föredragning vidtaga alla nödiga förberedande åtgärder för bringande af mål och ärenden i det för deras pröfning erforderliga skick.

*Förenklingar
i konceptfö-
ring, expe-
ditionssätt
m. m.*

Kommittén har i första delen af sitt betänkande påpekat, att jämväl i åtskilliga andra hänseenden, än de ofvan nämnda, förenklingar böra kunna vidtagas i afseende å arbets- och särskildt skriftsättet inom de centrala

ämbetsverken, därvid kommittén emellertid tillika betonat, att dessa åtgärder i viss mån äro af den beskaffenhet, att de icke ägna sig att göras till föremål för några en gång för alla fastställda regler eller föreskrifter, utan att det måste ankomma på ämbetsverken att själfva bedöma, om och i hvad mån de i förekommande fall kunna vinna tillämpning. Så har gjorts gällande, att i många fall förändret af koncept torde kunna utan olägenhet bortfalla, såsom vid kommunikationsresolutioner, infordrande af upplysningar m. fl. dylika åtgärder, beträffande hvilka i allmänhet synes böra vara nog med åtgärdens antecknande i diariet. Men därjämte borde i regel vid dylika förberedande åtgärder icke aflåtas någon särskild skrifvelse, utan beslutet bringas till vederbörandes kännedom medelst s. k. tergalresolution eller påteckning å akten. Hvad sålunda anförts synes böra i tillämpliga hänseenden vinna beaktande inom kammarrätten.

Särskildt må ock uppmärksamheten fästas å de skrifvelser, med hvilka kammarrättens utslag tillställas ortmyndigheterna för kännedom eller vidare-sändande till vederbörande parter. Af dessa skrifvelser är det öfvervägande flertalet helt och hållet eller till det mesta af lika lydelse med undantag i hvad angår myndigheters och parters namn; hvarför ock för desamma till såväl koncept som utgående expedition användas tryckta formulärblanketter. Uppenbart är emellertid, att det skulle innebära betydande ytterligare förenkling och besparing af tid och kostnad, om såväl koncept som utgående expedition bortfölle och allenast genom påteckning exempelvis nederst å utslagets främsta sida angäfves ändamålet med utslagets öfversändande till ortmyndigheten. I detta hänseende må här erinras, att å formulärblanketter tecknade koncept till dylika missivskrifvelser förekomma i kammarrättens registratur till ett antal af 1,814 år 1900, 2,082 år 1901, 2,015 år 1902 och 2,072 år 1903. Med införande af det nyss antydda förfaringssättet skulle jämväl registraturet vinna genom väsentligen minskadt omfång och ökad lätthet att återfinna viktigare skrifvelser. Till stöd för det nu uttalade önskemålet må ock erinras, att vid öfverlämnande af högsta domstolens utslag till vederbörande länsstyrelser för att tillställas parter eller för annat ändamål någon missivskrifvelse icke plägar aflåtas, utan allenast å utslaget möjligast kortfattadt antecknas ändamålet med öfversändandet.

I kammarrättens registratur ingå äfven till betydande mängd å blanketter tecknade koncept till skrivelser angående pröfning af underställda beslut i ordinarie afskrifningsmål. Antalet dylika å blanketter tecknade koncept utgjorde 1,969 år 1900, 949 år 1901, 1,052 år 1902 och 1,063 år 1903. Då nämnda skrivelser äro lika lydande med undantag af beloppet, hvilket åter finnes antecknad i vederbörligt diarium, synes förändret af koncept till dem vara fullkomligt öfverflödigt och därför böra bortfalla, i den händelse ej, genom bifall till kommitténs hemställan därom i det föregående, all underställning till kammarrätten af ifrågavarande mål kommer att upphöra.

I första delen af sitt betänkande har kommittén vidare, beträffande arbetssättet inom de centrala ämbetsverken i allmänhet, framhållit, att enklare skrivelser eller resolutioner böra af föredraganden kunna göras fullt färdiga till föredragningen och då framläggas i utskrift, så att de kunna genast justeras; samt att i allmänhet meddelelserna emellan ett verk och dess särskilda afdelningar eller tjänstemän äfvensom emellan dessa inbördes böra försiggå under enklare former än nu och icke, såsom understundom äger rum, föranleda skriftväxling, registrering m. m. af enahanda beskaffenhet, som om ärendet handlades emellan skilda ämbetsverk. Dessa kommitténs uttalanden torde i ett och annat hänseende för tjäna beaktande äfven inom kammarrätten.

Ehuru, såsom ofvan antydts, kommittén ansett det böra ankomma på vederbörande ämbetsverk att i en del hänseenden själfva vidtaga eller hos Kungl. Maj:t föreslå de åtgärder, som må finnas ändamålsenliga och verkställbara, har dock kommittén vid beräkning af de nödiga arbetskrafterna i kammarrätten utgått från den förutsättningen, att äfven i ofvan berörda hänseenden önskvärda förenklingar, såvidt görligt, genomföras. Och kommittén har ansett det vara så mycket mera skäl att här erinra därom, som den för kammarrätten nu gällande arbetsordningen af den 17 december 1880 nogsamnt lär ädagalägga, i huru hög grad förenklingar i arbetssättet äro behöfliga inom nämnda ämbetsverk. I alldeles särskild grad framträder detta, om man skärskådar § 11 i arbetsordningen, hvarest afhandlas de åligganden, som tillhöra de hos ledamöterna anställda notarierna och amanuenserna. Förutom i en inledning upptagas

nämnda åligganden i ej mindre än elfva särskilda moment från litt. a till och med litt. l, omfattande i det allra närmaste fyra tryckta sidor och angifvande ända in i de minsta detaljer hvarje åtgärd, som bör af nämnda tjänstemän vidtagas, äfven om den än så mycket ligger i sakens natur eller, så att säga, faller af sig själf. I afseende härå synes med fog kunna tillämpas hvad kommittén i första delen af sitt betänkande uttalat därom, att ett alltför minutiöst reglementerad anteckningsväsen bidrager till att för de underordnade göra vederbörande ämbetsverk i dess helhet till ett dödt maskineri och därigenom ej heller torde vara utan skuld i det missförhållande, som ej sällan framhålles, att underordnade icke äro dugliga att vinna befordran till högre poster inom verket.

En fråga af den vikt ur förenklingssynpunkt, att densamma bör särskildt för sig upptagas till behandling, är frågan om möjligheten af inskränkning inom kammarrätten af rubrik- och recitskrifningen. *Rubrik- och recitskrifningen.*

Kommittén har i detta ämne uti första delen af sitt betänkande erinrat, att inom en del centrala verk en betydlig tid upptages med affattandet i utslag och utlåtanden af s. k. rubriker eller reciter, innehållande redogörelser för hvad i ärendet förekommit, samt att dessa redogörelser ej sällan äro mycket utförliga och ofta upptaga större delen af expeditionen, under det verkets eget beslut eller yttrande kan rymmas på några få rader. Och kommittén har framhållit, att, enligt hvad allmänt erkännes, en inskränkning i afseende å denna rubrik- och recitskrifning skulle medföra afsevärd, i många fall till och med högst betydande arbetsbesparing. Emot den invändning, som kunde väntas, att genom en dylik inskränkning skulle äfventyras säkerheten för bevarande till framtida upplysning af hvad i hvarje ärende af någon vikt förelupit, har kommittén ställt det förslaget, att i dylika ärenden skulle upprättas promemior, på hvilkas affattning icke behöfde användas mer än en ringa del af det arbete och den tid, som måste ägnas åt rubriker eller reciter. De olägenheter i andra hänseenden, som af en reform i antydda riktning kunde vara att befara, skulle, enligt kommitténs förmenande, icke blifva så betydande, att för deras skull borde uppoffras hvad genom en väsentligare inskränkning i rubrik- och recitskrifningen utan allt tvifvel stode att vinna, nämligen en stor lättnad i arbetet med därpå beroende ökning i arbetsprodukt

och ojämförligt större skyndsamhet i ärendenas behandling och expedition, i förening med icke ringa besparing i renskrifningskostnader. Och då en utförlig rubrik- och recitskrifning, sådan den nu förekommer, icke, såvidt kommittén förmådde inse, i öfrigt kunde vara ur någon synpunkt nödig eller dessmera gagnelig, har kommittén förordat en verksam förenkling härutinnan.

Beträffande *utslag* borde det enligt kommitténs uppfattning i regel vara nog, om i rubriken eller reciten, där sådan skall förekomma, upptages allenast den grundläggande framställningen i målet med dess sakliga motiv jämte undermyndighetens beslut, om sådant föregått, samt klagandens yrkande, till hvilket de anförda grunderna däremot ej synas behöfva angifvas, likasom ej heller skälen för den underordnade myndighetens beslut i annan händelse, än att detta beslut, utan anförande af nya skäl, af öfvermyndigheten fastställles. Allenast då upptagandet af andra i målet förekomna omständigheter än de ofvan angifna anses nödigt för att grunda själfva slutet, syntes dylika omständigheter böra i utslaget refereras.

Likaså har kommittén, i fråga om *utlåtanden till Kungl. Maj:t*, ansett i allmänhet till fyllest, om den inledande delen af expeditionen endast upptager ett kort angifvande af remissens innehåll med nödig individualisering af själfva ärendet och vidare en uppgift å de vederbörande, som blifvit däri hörda, men af deras yttranden ingenting annat, än som betingas af innehållet i själfva utlåtandet med dess motivering.

Hvad angår *yttranden från ett verk till ett annat*, borde dessa affattas med allra största korthet, så att allt hvad reciterande inledningar heter ur desamma uteslutes.

Hvad nu särskildt kammarrätten angår, torde rubriker och reciter till dess beslut eller yttranden i allmänhet ej kännetecknas af samma vidlyftighet som t. ex. i kammarkollegium. Men icke dess mindre representerar rubrik- och recitskrifningen inom kammarrätten ett betydande arbete, beroende dels däraf att dess beslut uti förekommande ämbetsärenden i så talrika fall taga form af dom eller utslag, men dels och framför allt därpå, att så stora kraf i formellt hänseende ställas å dessa rubriker och reciter. Då, såsom det uppgifvits, justeringen af en enda rubrik understundom kan för vederbörande ledamot kräfva nära nog en dags arbete, är uppenbart, att sträfvandena

efter formell fulländning drifvits för långt, med förbiseende däraf att den orienterande inledning, som rubriken eller reciten lämnar, dock är en bisak i förhållande till själfva decisionen. De stora formella kraf uti ifrågavarande afseende, som sålunda af ledamot uppställas, medföra naturligen, att underordnade tjänstemän, i hvilkas åligganden ingår att uppsätta förslag till rubriker eller reciter, föranledas att åt detta arbete ägna synnerlig möda och omsorg; och det hela resulterar i, att på ett arbete, som, sakligt sedt, är af mera underordnad vikt och nytta, nedlägges en oproportionerligt stor kraft och tid, som kunde bättre användas på annat sätt, särskildt inom ett ämbetsverk, hvilket, såsom kammarrätten, sedan lång tid tillbaka årligen arbetar med en anseelig balans af oafgjorda mål. Man torde icke misstaga sig, om man antager, att till denna sakernas ordning i afseende å rubrik- och recitskrifningen i viss mån bidragit den här förut berörda anordningen i afseende å justeringen af kammarrättens beslut i vissa slag af mål, hvilken anordning är ägnad att medföra omgång och inbjuda till uppehåll vid formella obetydligheter.

Säkerligen skulle inom kammarrätten en väsentlig besparing af tid och arbetskraft kunna vinnas genom en reform å detta område därhän, att arbetena i afseende å rubrik- och recitskrifningen i möjligaste mån inskränktes och att rubriker och reciter i alla de fall, där lämpligen så kan ske, ersattes med promemior. Anordningar i sådant syfte böra kunna desto lättare vidtagas, om, såsom kommittén föreslagit, kammarrätten i de flesta densamma tillhörande besvärsmål varder sista instans. Och synes, i den mån rubrikerna komma att kvarstå, justeringen af dem, på sätt förut framhållits, böra ankomma allenast på föredraganden och ej betunga de öfriga i beslutet deltagande ledamöterna.

Då förevarande fråga onekligen har stor vikt vid tillmätandet af arbetskrafter i kammarrätten, har kommittén funnit sig böra föreslå,

att förenkling måtte i möjligaste mån vidtagas i afseende å arbetet med rubriker och reciter samt i stället för dessa, där så ske kan, upprättas promemior att biläggas akterna.

C. Förändringar i afseende å revisionsarbetet inom kammarrätten.

Vid sidan af de uppgifter, som under loppet af 1800-talet blifvit kammarrätten anförtrodda, kvarstår fortfarande som en synnerligen betydande gren af dess verksamhet *revisionsarbetet*, under hvilket uttryck i mera vidsträckt bemärkelse är att hänföra *ej blott* den kammarrättens revisionsafdelning omedelbart eller i andra hand tillhörande granskningen af kronans och andra allmänna räkenskaper och framställandet af därvid uppkomna anmärkningar *utan ock* den dömande verksamhet, kammarrätten har att utöfva i anmärkningsmål. I fråga om dessa ämbetsuppgifter gäller, att vikten af desamma men äfven svårigheterna vid deras fullgörande ökas, i samma mån som statsförvaltningen varder alltmera vidtomfattande. Det är därför ur det allmännas synpunkt i hög grad angeläget att tillse, att kammarrättens ämbetsverksamhet å detta område så ordnas och handhafves, att den i möjligaste mån erbjuder trygghet för utöfvande af erforderliga kontroller och för behörigt beaktande jämväl i öfrigt af det allmännas intressen, såvidt på kammarrättens ämbetsverksamhet skäligen må ankomma.

För utredning, i hvad mån detta må kunna anses nu vara fallet, torde blifva nödigt att till en början något redogöra för det sätt, hvarpå kammarrättens revisionsarbete i dess angifna, vidsträcktare betydelse för närvarande besörjes.

*Revisions-
arbetets nu-
varande
anordning.*

Föremål för granskning inom kammarrättens revisionsafdelning äro, enligt § 25 i instruktionen, de kronans och andra allmänna räkenskaper, i afseende å hvilka ej är annorledes förordnad. Dessa räkenskaper finnas uppräknade i kungl. kungörelsen den 22 januari 1897, angående tiden för aflämnande till kammarrätten af de räkenskaper, hvilka där böra undergå granskning.

Beträffande räkenskapsgranskningen är i § 25 af kammarrättens instruktion vidare stadgadt, att, så snart räkenskaperna inkommit, skall med dem ofördröjligen företagas en förberedande undersökning i hufvudsakligt syfte att utröna, huruvida proprietalans eller äfventyr för kronans eller det allmännas säkerhet i något hänseende må förefinnas, i hvilken

händelse anmälan därom genast bör göras hos kammarrätten. Detta s. k. förgranskningsarbete utföres i regel af den revisor eller amanuens, som sedermera skall verkställa den vidare granskningen af räkenskapen.

Därefter skola de räkenskaper, hvilka icke förut undergått granskning i detalj, fullständigt granskas samt de redogörelser, som i det redovisande verket blifvit detaljgranskade, underkastas, i den mån tiden det medgifver, ytterligare revision, mindre i afseende å redogörelsernas sifferuppgifter än till kontrollerande af vederbörande myndigheters förvaltningsåtgärder.

Denna s. k. *ordinarie revision* bör vara fullbordad senast inom ett år från den dag, räkenskapen blifvit till revisionsafdelningen aflämnad, där ej för granskningen af någon särskild räkenskap är eller kan varda annorlunda föreskrifvet. *Efterrevision* kan dock äfven äga rum.

Granskningsarbetet är fördeladt mellan revisionsafdelningens tre kontor sålunda, att i *första* kontoret granskas alla landsböcker och därmed gemen-skap ägande räkningar, i *andra* kontoret arméns och flottans tillika med öfriga försvarsverket rörande räkenskaper äfvensom lotsverkets räkenskaper, och i *tredje* kontoret de civila verks och myndigheters räkenskaper, hvilka icke tillhöra de öfriga kontoren.

Närmare bestämmelser i afseende å granskningsarbetet äro gifna uti § 15 i kammarrättens arbetsordning.

För detta arbetes rättvisa och lämpliga fördelning emellan tjänstemännen inom hvarje revisionskontor varder för enhvar till kontorets granskning hörande räkenskap, genom uppskattning i månader eller trettiondelar af månad, bestämd en viss, längre eller kortare, tid, som på grund af vunnen erfarenhet anses böra åtgå för räkenskapens granskning och ej må öfverskridas. Dylik uppskattning äger rum, så ofta kammarrätten därom förordnar, och verkställles inom hvarje kontor af revisionskommis-sarien i samråd med därvarande revisorer.

Vid uppdelningen af räkenskaperna på tjänstemännen beräknas i regel för hvarje revisor s. k. hel revisionslott, omfattande tolf månaders revision enligt den gjorda uppskattningen. Härvid är dock att märka, att, som hvarje revisor är berättigad att åtnjuta en månads semester årligen, han i själfva verket icke kommer att för året granska flera räkenskaper, än som

äro uppskattade till sammanlagdt elfva månaders revision, under det att en vikarierande revisor utför granskningsarbetet för den tolfte månaden. Som semester i allmänhet brukar tillgodonjutas under sommarmånaderna och under denna årstid dessutom tjänstledighet åtnjutes af en stor del revisionstjänstemän, uppstår då ofta svårighet att erhålla vikarier för dessa samtidigt från arbetet lediga revisorer samt för tjänstlediga amanuenser. Af detta skäl, äfvensom för att bereda de äldre extra ordinarie tjänstemännen möjlighet att erhålla så långvariga förordnanden samt så sammanhängande arbete som möjligt, har i regel inom kammarrätten så förfarits, att semesterarbetet fått å hvarje kontor utföras i ett sammanhang eller ock i två omgångar, under våren och hösten.

De å revisionsafdelningen tjänstgörande amanuenserna hafva enahanda granskningsarbete som revisorerna, men då enligt kammarrättens beslut den 12 mars 1880 arbetstiden för dessa amanuenser är bestämd till 20 timmar i veckan eller två tredjedelar af den för revisorerna samtidigt fastställda, erhåller i regel hvarje amanuens å revisionsafdelningen två tredjedels revisionslott eller således räkenskaper med en uppskattad granskningstid af åtta månader.

Från nu omförmälda anordning finnas emellertid vissa undantag. I kammarrättens instruktion § 28, sådan denna paragraf lyder enligt kungl. kungörelsen den 15 november 1901, är stadgadt, att, därest revisionskommissarie förordnas till föredragande i anmärknings- m. fl. mål, vissa honom eljest åliggande göromål skola i hans ställe bestridas af den revisor eller amanuens, kammarrätten därtill utser, och denna s. k. kontorsförmän erhåller då lindring i de honom tillhörande granskningsbestyren. Vidare är ock minskning i granskningsarbetet medgifven den revisor å hvarje kontor, hvilken har sig uppdraget att ombesörja expeditionsgöromålen jämte vissa andra i arbetsordningen § 20, sista stycket, angifna bestyr.

Enligt nyssberörda paragraf i arbetsordningen, jämförd med §§ 26 och 28 i instruktionen, skall vederbörande revisionstjänsteman inom slutet af den revisionstid, hvartill räkenskapen blifvit uppskattad, till revisionskommissarien, eller, därest denne är förordnad till föredragande, till kontorsförmannen aflämna därvid uppkomna anmärkningar i koncept; hvarefter revisionskommissarien eller kontorsförmannen har att ge-

nomse, granska och med räkenskapen jämföra anmärkningarna. Godkännas de, har anmärkningsförfattaren att efter konceptets återfående skyndsamt utskrifva de godkända anmärkningarna, hvarefter de tillställas revisionskommissarien eller kontorsförmannen för att förses med dennes underskrift och af honom ingifvas till kammarrätten. Revisionskommissarien eller kontorsförmannen har ock att med sitt yttrande beledsaga anmärkningsförfattarens påminnelser i anledning af inkommen förklaring.

Godkänner ej revisionskommissarien eller kontorsförmannen vid räkenskap gjord anmärkning, äger anmärkningsförfattaren, såsom framgår af § 27 i instruktionen, att till kammarrätten ingifva anmärkningen, försedd med egen underskrift.

De af vederbörande revisionskontor anhängiggjorda anmärkningsmålen handläggas i regel å afdelningssammanträden i kammarrätten.

Beträffande föredragningen af dessa mål, som förut besörjdes af kammarrättens ledamöter, föreslog 1874 års löneregleringskommitté den anordningen, att åt en hvar af revisionskommissarierna skulle öfverlämnas att föredraga de från hans kontor anhängiggjorda anmärkningsmålen, i sammanhang hvarmed ock ansågs böra honom åläggas att föreslå beslut samt att ansvara för uppsättningen genom vederbörande tjänsteman af bref och öfriga expeditioner i dessa mål. Kommittén afsåg, att den därigenom åstadkomna lindringen i ledamöternas göromål skulle i väsentlig mån bidraga till ett hastigare afgörande af ej blott anmärkningsmålen utan jämväl öfriga ärenden. I sitt öfver kommitténs betänkande afgifna underdåniga utlåtande afstyrkte emellertid kammarrätten bifall till hvad kommittén i nämnda hänseende föreslagit och instämde i den af kommitténs ordförande, dåvarande presidenten i kammarrätten C. O. W. Burén, uti afgifven reservation uttalade meningen, att, för den händelse kommitténs förslag skulle i hufvudsak vinna godkännande, det åtminstone under en öfvergångstid måtte få ankomma på kammarrätten att bestämma, om föredragningsbestyret skulle anförtros åt revisionskommissarie eller åt annan tjänsteman inom öfverrevisionsdepartementet, åt den sistnämnde i sådant fall mot särskildt arfvode.

Uti § 20 i 1879 års instruktion är, såsom redan nämnts, i förevarande hänseende stadgadt, att presidenten har att, efter öfverläggning med ledamöterna, besluta om fördelning dem emellan af skyldigheten att föredraga revisionsafdelningens anmärkningsmål jämte därmed sammanhang ägande ansöknings- och verkställighetsmål; dock att föredragning af såväl nu nämnda slag af mål som äfven Kungl. Maj:ts remisser i anledning af förd klagan öfver kammarrättens beslut i samma mål må af kammarrätten uppdragas åt tjänstemän inom revisionsafdelningen, där sådant finnes lämpligen kunna ske; i hvilket sistnämnda fall af presidenten verkställas fördelning mellan ledamöterna af skyldigheten att närmast utöfva erforderlig kontroll i de af revisionstjänstemännen föredragna målen. I sammanhang härmed föreskrefs i § 28 af instruktionen, att enhvar af revisionskommissarierna och revisorerna är pliktig att, därest han af kammarrätten därtill förordnas, verkställa föredragning af ifrågarörande mål.

I sitt underdåniga utlåtande den 15 maj 1902 i anledning af kungl. cirkuläret den 25 oktober 1901 har kammarrätten, beträffande det i instruktionen lämnade medgifvandet att åt revisionstjänstemän uppdraga föredragningen af anmärknings- m. fl. mål, yttrat, att denna anordning, som i instruktionen bestämts såsom alternativ till ledamotsföredragningen, varit, sedan densamma stadgades, alltjämt använd, och att med tämlig visshet torde kunna förutsägas, att detta förhållande äfven kommer att för framtiden fortfara.

Kammarrätten upplyser ock i nämnda utlåtande, att under den första tiden efter instruktionens utfärdande föredragningen för hvarje af de tre revisionskontoren bestreds af en revisionstjänsteman från kontoret, men att i senare tider i följd af särskilda omständigheter revisionskommissarien å tredje kontoret föredragit både för sitt kontor och andra kontoret.

Föredragande revisionstjänsteman har att med skyndsamhet foga anstalt om de förberedande åtgärder, som kunna erfordras för de till hans föredragning hörande målens försättande i skick att kunna med slut afhjälpas; att vid målens föredragning hafva förslag till beslut skriftligen affattadt; samt att vaka däröfver, att de af kammarrättens beslut föranledda expeditionsåtgärderna besörjas med noggrannhet och erforderlig skyndsamhet.

Jämlikt § 2 i arbetsordningen bestämmer presidenten efter öfverläggning med ledamöterna föredragningstiden för de revisionstjänstemän, hvilka af kammarrätten förordnas att föredraga de mål, om hvilka nu är fråga. För närvarande gäller i detta hänseende såsom regel, att under kammarrättens vår- och höstsessioner, d. v. s. under tiderna från och med den 1 februari till och med den 15 juni samt från och med den 16 september till och med den 31 december, föredragning af ifrågavarande anmärkningsmål och öfriga därmed gemenskap ägande ärenden försiggår två timmar hvarje helgfri torsdag å afdelningssammanträde före kammarrättens plenum. Under de mellan sessionerna infallande ferierna äger däremot dylik föredragning i allmänhet ej rum. Dessutom har, åtminstone under senare år, sådan föredragning ej ägt rum vare sig å skärtorsdagen eller å den sista torsdagen under vårsessionen; hvarjämte äfven i öfrigt tillfälligtvis rubbningar i den vanliga föredragningsordningen kunnat inträffa. I följd af nu omförmälda förhållanden har antalet föredragningsdagar i detta hänseende blifvit inskränkt, så att exempelvis under åren 1900—1903 detta antal utgjort respektive 31, 30, 29 och 30.

Emellan de båda föredragande revisionskommissarierna har den anslagna föredragningstiden i regel varit sålunda fördelad, att hvar och en af dem föredragit två timmar hvarannan vecka.

Efter det kommittén sålunda i hufvudsakliga hänseenden redogjort för, huru revisionsarbetet inom kammarrätten i dess ofvan angifna vidsträcktare bemärkelse för närvarande besörjes, tillåter sig kommittén att, i fråga om själfva *räkenskapsgranskningens omfattning*, erinra därom, att, enligt hvad redan framhölls af 1874 års löneregleringskommitté, redovisningarna för de statens inkomster, hvilkas uppbörd tillkommer de under generalpoststyrelsen, järnvägsstyrelsen och generaltullstyrelsen lydande förvaltningarna, väl undergå granskning hos vederbörande styrelser, men antingen alldeles icke eller ock endast till en del ingifvas till kammarrätten för granskning i andra hand. Skälet härtill har varit, att, på grund af dessa uppbördsredogörelsers ofantliga omfång och ökningen i synnerlig mån af göromålen för öfrigt inom kammarrättens revisionsafdelning, någon kontrollgranskning därstädes af ifrågavarande redogörelser med tillhörande verifikationer omöjligen kunnat medhinnas. Från öfverrevision i kammarrätten

hafva likaså kommit att undantagas telegrafstyrelsens uppbördsredogörelser i hvad angår debiteringen af telegramporten, af den anledning att telegramkoncepten, som därvidlag utgöra de egentliga verifikationerna, skola hemlighållas.

1874 års löneregleringskommitté uttalade såsom sin uppfattning, att en fullständig öfverrevision i kammarrätten af alla dessa uppbördsredogörelser skulle förutsätta en mycket stor tillökning af revisionspersonalen därstädes och därigenom medföra allt för stora kostnader för staten i förhållande till de resultat, som däraf kunde vinnas. Den medelvägen borde emellertid, enligt nämnda kommittés mening, i detta afseende följas, att hvarje räkenskap, vare sig den angick inkomster eller utgifter, fullständigt granskades en gång, och öfver- eller kontrollrevisionen inskränktes till allenast en delvis speciell granskning till den omfattning, arbetskrafterna det medgäfvæ. En dylik kontrollgranskning borde således, i den mån ske kunde, verkställas äfven af ofvannämnda uppbördsredogörelser, för så vidt som de voro för offentlighet tillgängliga. Det af kommittén sålunda uttalade önskemålet har emellertid ej uppnåtts.

Sedan den tid, då nämnda uttalande gjordes, har flertalet af de räkenskaper, som till kammarrätten ingifvas, särskildt arméns och flottans samt de stora kommunikationsverkens, erhållit än större omfång, i hvilket afseende, hvad telegrafverket angår, må erinras om telefonväsendets tillkomst; hvarförutom nya räkenskaper tillkommit, exempelvis från postsparbanken, patent- och registreringsverket samt riksförsäkringsanstalten.

Då efter den omorganisation, kammarrätten erhöll genom 1879 års stat, revisionspersonalen icke erhållit någon ökning i antal, har följden blifvit den, att, samtidigt därmed att flertalet räkenskaper svällt ut, granskningstiden för desamma måst minskas. Så har, för att nämna några exempel, granskningstiden nedsatts

för fängvårdsstyrelsens räkenskaper	från	8	till	5 månader;
» utrikesdepartementets	»	»	2	»	1 »
» generalpoststyrelsens	»	»	11	»	5 »
» telegrafstyrelsens	»	»	6 ¹⁵ / ₃₀	»	5 »
» järnvägsstyrelsens	»	»	16 ¹⁵ / ₃₀	»	13 »
» statskontorets	»	»	7 ¹¹ / ₃₀	»	5 »
» generaltullstyrelsens	»	»	5	»	3 »

I detta sammanhang torde ock böra särskildt erinras om en omständighet, som bidragit att verka tyngande vid granskningen inom kammarrätten af arméns omfattande räkenskaper och minska möjligheterna för medhinnande af en effektiv öfverrevision af desamma. Enligt hvad som påpekats af Riksdagens revisorer i deras berättelse om granskningen af statsverkets jämte tillhörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1902, har en afsevärd del af de redovisningar, som från de under arméförvaltningen lydande regements- och andra förvaltningsmyndigheter ingått till arméförvaltningen och sedermera jämte dess hufvudbok öfverlämnats till kammarrätten, icke undergått granskning inom arméförvaltningens revision, dit de dock remitterats för sådan granskning. Arméförvaltningen har i afgifvet utlåtande uppgifvit, att berörda underlåtenhet hade sin grund i de disponibla arbetskrafternas otillräcklighet, i samband hvarmed ock antydts möjligheten af en sammanföring af revisionsarbetet inom ämbetsverket, »hvilken tvifvelsutan skulle medföra särskilda fördelar äfven i fråga om detta arbetes reglerande och därigenom blifvande ökning i arbetsprodukt». Följden af det anmärkta förhållandet har emellertid blifvit, att, hvad ifrågavarande räkenskaper angår, den dem tillmätta, allenast för en öfverrevision afsedda granskningstiden å kammarrättens revisionsafdelning till väsentlig del kommit att ägnas åt en tidsödande detaljgranskning af dessa i arméförvaltningen ej granskade räkenskaper.

Hvad därefter angår *formerna för framställandet af de vid granskningen uppkomna anmärkningarna och fullföljden af desamma*, må erinras, att 1874 års löneregleringskommitté därutinnan föreslog den förändringen, att de ordinarie revisionstjänstemännen i kammarrätten skulle själfva underskrifva sina anmärkningar och ansvara för deras riktighet samt äfven i öfrigt såsom själfständiga aktörer utföra dessa mål jämväl i det fall, att de fullföljdes hos Kungl. Maj:t.

Kommittén anförde i sådant hänseende, bland annat, att i andra ämbetsverk den grundsatsen i allmänhet gjort sig gällande, att hvarje tjänsteman borde utöfva en själfständig verksamhet inom det honom anvisade område och således själf svara för sina åtgöranden. Då i generaltull-, generalpost- och telegrafstyrelserna till revisorer kunde antagas personer, som endast aflagt afgangsexamen från högre elementarläroverk, och dessa

ansågos kompetenta att på egen hand väcka och fullfölja talan i anmärkningsmål, borde en dylik kompetens ej fränkännas revisionstjänstemännen inom kammarrätten, för anställning inom hvilket verk fordrades att hafva aflagt examen till rättegångsverken eller Kungl. Maj:ts kansli. Orsaken till berörda olika tjänstemannaställning för revisorerna i kammarrätten i förhållande till deras vederlikar i de andra nämnda verken skulle, enligt hvad kommittén inhämtat, vara att söka dels däri, att det ansetts befordra större enhet i afseende å de yrkanden, som i anmärkningsmål af liknande beskaffenhet framställdes, om anmärkningarna för hvarje revisionskontor inom kammarrätten ingåfves af en och samma person och i hans namn, än om revisionstjänstemännen, oberoende af hvarandra, ägde framkomma med de påståenden, till hvilka hvar och en ansåge sig befogad, dels ock däri att det ifrågavarande förfaringssättet antagits vara nödvändigt för att förekomma, att omogna och obehöriga anmärkningar mot vederbörande anhängiggjordes, hvarigenom kammarrättens anseende skulle komma att lida.

Hvad sistnämnda skäl angick, ansåg kommittén detsamma desto mindre förtjäna afseende, som å ena sidan kunde antagas, att, innan någon anställdes såsom ordinarie revisionstjänsteman i kammarrätten, han redan hunnit förskaffa sig tillräckligt mått af erfarenhet och duglighet i fråga om räkenskapsgranskningen, för att en dylik omogenhet skulle i allmänhet läggas i dagen, samt å andra sidan instruktionen stadgade, att till kammarrätten ingifna anmärkningar skulle af föredraganden, innan desamma till kommunikation anmälades, noga granskas, och, om desamma helt och hållet eller i någon viss punkt funnes obehöriga och skäligen icke kunde till redogörarens förklaring utställas, sådant borde vid anmärkningarnas föredragning till kommunikation genast anmälas, hvarefter kammarrätten, om den gillade föredragandens åsikt, ägde utan kommunikation afslå anmärkningarna. Kammarrätten saknade således, enligt kommitténs uppfattning, icke utväg att själf förekomma grundlösa anmärkningars delgifvande, om sådana verkligen skulle från kontoren till kammarrätten inlämnas; och hvad beträffade den förmenta fördelen af enhet vid anmärkningarnas afgifvande, syntes densamma kommittén vara minst sagdt tvifvelaktig, då en *olika* uppfattning af hvad som lagligen vore föremål för anmärkning just fram-

kallade en mångsidigare och mera omfattande pröfning af den förvaltning, för hvars kontroll räkenskapen afgafs.

Kommitténs ordförande, presidenten Burén, som i nämnda hänseende var af skiljaktig mening, uttalade i den af honom afgifna reservationen, att, om den revisionskommisarierna åliggande granskningen af anmärkningar skulle upphöra och anmärkningsförfattaren ensam ansvara för deras riktighet, det var att befara, att kammarrätten ofta nog komme att besväras med anmärkningar, hvilka befunnos vara af beskaffenhet att ej böra till kommunikation utställas, och hvilkas pröfning komme att medtaga en tid, som därpå ej behöft uppoffras, i händelse, på sätt då i de flesta fall tillgick, slika anmärkningar ej blefve till kammarrätten ingifna i anseende till deras underkännande af revisionskommisarien.

I sitt underdåniga utlåtande öfver kommitténs betänkande instämde kammarrätten med kommittéordföranden och afstyrkte alltså bifall till kommitténs förslag uti ifrågavarande afseende. Kammarrätten framhöll därvid, bland annat, vikten däraf, att de anmärkningar, öfver hvilka ämbetsverk samt andra högre eller lägre myndigheter måste höras, blifva framställda med den reda och i den värdiga form, att icke själfva det sätt, hvarpå kronan utför sin talan, må gifva den förklaringskyldige berättigad anledning till missnöje. Därest den revisionskommisarien åliggande skyldigheten att granska anmärkningarna, innan kammarrättens pröfning af desamma påkallades, upphörde, skulle, enligt kammarrättens mening, såväl dess ledamöters som dess kanslis tid ofta kunna komma att upptagas med afgörandet af mindre grundade anmärkningar och uppsättandet af beslut öfver desamma.

Af den förut lämnade redogörelsen angående sättet för anmärkningarnas framställande och fullföljd framgår, att 1874 års kommittés hemställan i detta stycke icke ledt till någon påföljd.

I enlighet med hvad 1874 års löneregleringskommitté uttalade, synes det böra tillhöra kammarrättens revisionsafdelning ej mindre att fullständigt granska samtliga de räkenskaper, hvilka enligt föreskrift ingå till kammarrätten och icke förut undergått granskning i detalj, än äfven att, i den mån tiden det medgifver, underkasta jämväl de redogörelser, som i det redovisande verket blifvit detaljgranskade, en ytterligare re-
Kommitténs hemställan. Andringar i omfattningen af och formerna för arbetet å revisionsafdelningen.

sion, gående mera ut på kontrollerande af vederbörande myndigheters förvaltningsåtgärder än på granskning af redogörelsernas sifferuppgifter.

Med hänsyn till den betydelse ur kontrollsynpunkt, som ligger redan däruti, att *möjligheten* af en öfverrevision förefinnes, anser kommittén önskvärdt, att tillfälle beredes för en icke allt för sällan återkommande kontrollgranskning inom kammarrättens revisionsafdelning af åtminstone några delar af de uppbördsredogörelser från vissa förvaltningsgrenar, hvilka nu icke ingå till kammarrätten, äfvensom därtill hörande verifikationer, i den mån dessa äro för offentlighet tillgängliga. För verkställandet af en dylik partiell kontrollgranskning kunna ju från vederbörande förvaltningsverk rekvireras de delar af ifrågavarande uppbördsredogörelser, som äro afsedda att blifva föremål för kontrollgranskningen, försåvidt ej kammarrätten, med tillämpning af en föreskrift, som finnes intagen i § 25 i dess instruktion, finner skäl bestämma, att denna granskning skall af kammarrättens tjänstemän verkställas inom det redovisande verkets lokaler.

I afseende å den för närvarande stadgade fördelningen af det primära detaljgranskningsarbetet mellan kammarrättens revisionsafdelning och specialrevisionerna inom vissa förvaltande verk finner kommittén icke anledning att föreslå någon ändring. Men kommittén förutsätter, att det ofvan omförmälda, af statsrevisorerna anmärkta missförhållandet, att vissa räkenskaper, hvilka skola i arméförvaltningen undergå detaljgranskning, utan sådan inlämnas till kammarrätten, varder skyndsamt, om än tills vidare medelst tillfälliga anordningar, afhjälpt, på det att arbetskrafterna inom kammarrättens revisionsafdelning må kunna helt ägnas åt afdelningens ofvan angifna, redan i och för sig mycket kräfvande uppgifter.

Ofvan är nämndt, att till följd af ökningen i mängd och omfattning af de räkenskaper, hvilka skola i kammarrätten undergå granskning, de tider, som för de särskilda räkenskapernas granskning varit anslagna, måst efter hand icke oansenligt förkortas. Det torde icke saknas skäl för det antagandet, att minskningen i nämnda hänseende varit så pass stark, att redan nu vissa svårigheter möta för ett effektivt besörjande af det granskningsarbete, som åligger kammarrättens revisionsafdelning. Då revisionsafdelningens uppgifter, enligt de af kommittén ofvan

angifna grunder, skulle blifva i hufvudsak desamma som hittills, och något afbrott i tillväxten af hithörande räkenskaper uppenbarligen icke är att vänta, har kommittén funnit angeläget att tillse, hvilka anordningar må kunna träffas i syfte att bereda tillfälle för ett ändamålsenligt fullgörande af revisionsafdelningens granskningsarbete, jämväl för någon längre tid framåt, äfvensom af de ur detta granskningsarbete härflytande bestyren med anmärkningars framställande och deras pröfning hos kammarrätten.

I det förut återopade underdåniga utlåtandet den 15 maj 1902, har kammarrätten, med framhållande att dess revision i förhållande till andra verks revisioner intager ställningen af en öfverrevision, hvilkens granskningsplikt omfattar hela statsförvaltningen, för sin del funnit den enda utvägen att i längden få de kraf fyllda, som den anser böra ställas på revisionspersonalen, vara att söka i beredande åt denna personal af något högre aflöning än för andra nu jämställda tjänstemän samt af ökade befordringsmöjligheter. Kommittén, som i det följande återkommer till dessa förslag, vill emellertid här uttala den uppfattningen, att äfven annorledes åtskilligt torde stå att göra för tryggandet af en effektiv revision. Särskildt torde i detta hänseende böra beaktas, huruvida icke genom sådana förändringar beträffande formerna för revisionsarbetet, som äro ägnade att höja detta arbetes vikt och betydelse inom verket, revisionsarbetet kunde varda på ett såväl kvantitativt som kvalitativt mera tillfredsställande sätt besörjdt, än nu är fallet. Ty med allt erkännande af vikten och betydenheten af kammarrättens öfriga ämbetsuppgifter har det dock förefallit kommittén, som om revisionsarbetet under tidernas lopp kommit att inom ämbetsverket intaga en mindre betydande ställning, än detta arbetes vikt kräfver.

Då kommittén ur ofvan angifna synpunkter skärskådat det nuvarande revisionsarbetet inom kammarrätten, har kommittén till en början trott sig finna, att på revisionstjänstemännen hvilar en stor mängd rent mekaniskt granskningsarbete, i afseende å hvilket det måste anses såsom miss-hushållning att låta detsamma utföras af tjänstemän med juridisk bildning, likasom arbete af detta slag ingalunda är ägnadt att höja dessa tjänstemäns uppfattning af och intresse för tjänsten eller skärpa deras blick för fullgörandet af ett verkligt öfverrevisionsarbete. Kommittén

anser därför, att vissa delar af granskningsarbetet, som äro af enklare beskaffenhet, lämpligen böra kunna besörjas af biträden, hvilka ej aflagt akademisk examen.

Vid förfrågan hos revisionskommissarierna i kamrarrätten hafva dessa såsom sin åsikt uttalat, att »för en del siffergranskning, företrädesvis sådan, som för närvarande af brist på arbetskrafter icke kan behörigen fullgöras,» skulle möjligen kunna användas oexaminerade extra biträden till ett antal af förslagsvis tre.

Enligt kommitténs uppfattning kan emellertid ett mera vidsträckt arbetsfält anförtros åt dylika biträden. Kändt är, att i banker, försäkringsbolag och andra dylika anstalter det rena siffergranskningsarbetet i allmänhet icke besörjes af de å bolagsstämma eller i dylik ordning utsedda revisorerna, utan är uppdraget åt särskilda för detta arbete kvalificerade personer, medan revisorerna hufvudsakligen granska vidtagna förvaltningsåtgärder med mera sådant. Och känt är vidare, att inom vissa statens verk kvinnliga biträden utan akademisk bildning användas i stor omfattning och med god framgång för statistiska och taxe-arbeten, bokföring, siffergranskning m. m. Beträffande sådana arbetsområden, om hvilka nu är fråga, torde kunna sägas, att för arbeten, hvilka ej förutsätta författningskunskap utan allenast allmän skolbildning, den kvinnliga arbetskraften kan och äfven ur det allmännas synpunkt bör komma till användning i all den mån lämpligen ske kan.

Kommittén håller alltså före, att inom kamrarrättens revisionsafdelning skulle åt kvinnliga eller andra biträden utan akademisk bildning kunna öfverlämnas att besörja såväl rent siffergranskningsarbete som ock efterseendet, huruvida verifikationer medfölja till vederbörande poster och till själfva beloppen öfverensstämma med dessa. Granskningen åter däraf, huruvida bifogad verifikation må vara tillfyllestgörande, skulle naturligen tillhöra de examinerade tjänstemännen. Genom en dylik anordning af granskningsarbetet skulle dessa sistnämnda sättas i tillfälle att ägna sin tid åt en verklig öfverrevision, granskning af inkomst- och utgiftsposters natur och öfverensstämmelse med gifna föreskrifter samt befogenheten af de redovisande verkens förvaltningsåtgärder. Det torde emellertid icke vara lämpligt att åt ifrågavarande biträden öfverlåta att själfva under-

skrifva och till kammarrätten afgifva de anmärkningar, hvartill de vid granskningen funnit anledning, utan synes detta böra ankomma på den revisor, till hvilkens vidare granskning räkenskapen sedermera öfverlämnas, eller, ifall denne ej upptager anmärkningen, vederbörande kontorsförman.

I det föregående har nämnts, att 1874 års löneregleringskommitté uttalade den åsikten, att de ordinarie revisionstjänstemännen i kammarrätten borde åläggas att själfva underskrifva sina anmärkningar och ansvara för deras riktighet samt äfven i öfrigt såsom själfständiga aktörer utföra dessa mål.

Hvad i nämnda afseende sålunda blifvit anfördt är utan tvifvel värdt synnerligt beaktande. En dylik förändring skulle innebära väsentligen minskad omgång och besparing i arbetskraft samt äfvenledes kraftigt bidra att höja revisorernas ställning och därigenom inverka fördelaktigt på fullgörandet af deras arbete; och kommittén tyckar därför icke att upptaga förslaget därom. I detta afseende må dock här erinras, att revisionskommisarierna uti afgifven promemoria rörande vissa hithörande frågor uttryckt den åsikten, att det måste anses såsom en riktig grundsats, att en hvar revisor för talan i eget mål, men att likväl, i händelse af genomförandet af denna grundsats, en öfvergångstid borde bestämmas, hvarunder det skulle ankomma på kammarrätten, huruvida revisor kunde medgifvas att på egen hand utföra anmärkningsmål.

Såsom i det föregående framhållits, hafva amanuenserna å kammarrättens revisionsafdelning hittills med samma befogenhet som revisorerna förrättat granskning af räkenskaper och framställt därvid uppkomna anmärkningar. I nyssberörda promemoria hafva revisionskommisarierna yttrat, att den inom kammarrättens revisionsafdelning förvärfvade erfarenheten ådagalägger, hurusom för erhållande af nöjaktig arbetsprodukt och utbildande af revisorer är nödigt, att de fast anställda amanuenserna verkställa räkenskapsgranskning på eget ansvar, dock *utan* rätt att själfva underskrifva anmärkningar.

Då kommittén haft att öfverväga, hvilken ställning hädanefter borde tillkomma dessa amanuenser, har det äfven för kommittén syntts uppenbart, att de böra få på eget ansvar förrätta de granskningsarbeten, som åt dem

uppdragas. I afseende å anmärkningars framställande lära däremot amanuenserna icke böra erhålla samma själfständiga ställning, som af kommittén föreslås för revisorerna; utan torde i detta hänseende böra dem tillerkännas endast samma befogenhet, som nu tillkommer revisor eller revisionsamanuens. De anmärkningar, hvar till de funnit anledning, böra alltså, i enlighet med hvad nu äger rum, aflämnas i koncept till vederbörande kontorsförmän, som har att i sitt namn till kammarrätten ingifva dem af dessa anmärkningar, han finner befogade. De anmärkningar, som icke blifva af kontorsförmannen godkända, må emellertid anmärkningsförfattaren äga till kammarrätten ingifva, försedda med hans egen underskrift.

För närvarande hafva inom kammarrättens revisionsafdelning vederbörande tjänstemän att förrätta en del renskrifningsarbete. Så är dem ålagdt att, sedan de af dem uppsatta koncept till anmärkningar blifvit af revisionskommisarien eller kontorsförmannen granskade, utskrifva de godkända anmärkningarna. Vidare åligger dem att i en för ändamålet inrättad anteckningsbok å hvarje revisionskontor helt eller delvis afskrifva de kungl. bref, som meddelas kontoret, hvarjämte enligt tillämpad ordning en del annat renskrifningsarbete af dem nu besörjes. I afseende härå åberopas hvad kommittén i delen I af sitt betänkande anfördt därom, att det måste anses för en misshushållning att låta rent mekaniska arbeten såsom renskrifning och dylikt verkställas af examinerade tjänstemän. En dylik anordning bör därför, enligt kommitténs mening, icke vidare äga rum, utan allt sådant arbete besörjas genom extra, oexaminerade biträden.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, får kommittén i afseende å omfattningen af arbetet å revisionsafdelningen samt formerna för det samma hemställa,

att tillfälle må beredas till kontrollgranskning, i den mån ske kan, äfven af de för offentlighet tillgängliga uppbördsredogörelser från vissa förvaltningsgrenar, hvilka nu icke ingå till kammarrätten;

att för siffergranskning af de till kammarrätten ingående räkenskaperna äfvensom för besörjande, i den mån sådant befinnes lämpligen kunna ske, jämväl af andra vid räkenskapsgranskningen förefallande enklare göromål må anlitas kvinnliga eller andra biträden utan akademisk bildning;

att revisorerna må äga att själfva underskrifva sina anmärkningar och ansvara för deras riktighet samt äfven i öfrigt själfständigt utföra sina anmärkningsmål; samt

*att renskrifning och därmed jämförliga göromål icke må utföras af de å revisionsafdelningen anställda examine-
rade tjänstemännen, utan genom extra, oexaminerade biträden.*

Beträffande slutligen den nuvarande anordningen i afseende å anmärkningarnas föredragning och afgörande har kommittén, med hänsyn till den påfallande ringa tid, som för närvarande är anslagen till föredragning af ifrågavarande anmärkningsmål, funnit angeläget utröna, huruvida denna tid verkligen kan anses till fyllest. I sådant syfte hafva från kammarrättens särskilda revisionskontor införskaffats följande uppgifter rörande anmärkningsmåls handläggning:

Anmärkningsmålens föredragning och afgörande.

Anmärkningsmål.	1:a revisionskontoret.						2:a revisionskontoret.					
	Antal.	Afgjorda år				Balans till år 1904.	Antal.	Afgjorda år				Balans till år 1904.
		1900.	1901.	1902.	1903.			1900.	1901.	1902.	1903.	
Balans den 1 januari 1900:												
från år 1897	1	—	1	—	—	—	1	1	—	—	—	—
» » 1898	63	62	1	—	—	—	42	42	—	—	—	—
» » 1899	146	54	87	5	—	—	112	91	21	—	—	—
Inkomna år 1900	112	2	42	66	2	—	139	15	101	22	1	—
» » 1901	145	—	2	54	89	—	144	—	13	72	55	4
» » 1902	111	—	—	1	72	38	134	—	—	1	56	77
» » 1903	131	—	—	—	2	129	129	—	—	—	13	116
Summa	709	118	133	126	165	167	701	149	135	95	125	197

Anmärknings- mål.	3:e revisionskontoret.						Sammandrag för alla revisionskontoren.					
	Antal.	Afgjorda år				Balans till år 1904.	Antal.	Afgjorda år				Balans till år 1904.
		1900.	1901.	1902.	1903.			1900.	1901.	1902.	1903.	
Balans den 1 ja- nuari 1900:												
från år 1897	1	1	—	—	—	—	3	2	1	—	—	—
» » 1898	53	53	—	—	—	—	158	157	1	—	—	—
» » 1899	64	59	4	1	—	—	322	204	112	6	—	—
Inkomna år 1900	120	11	88	21	—	—	371	28	231	109	3	—
» » 1901	81	—	26	38	15	2	370	—	41	164	159	6
» » 1902	121	—	—	7	67	47	366	—	—	9	195	162
» » 1903	153	—	—	—	30	123	413	—	—	—	45	368
Summa	593	124	118	67	112	172	2,003	391	386	288	402	536

Af ofvanstående uppgifter framgår såsom ett betänkligt missförhållande, att dessa måls afgörande endast i enstaka fall äger rum under det år, då målet inkommit, men i regel först ett eller två år därefter. Häraf måste i talrika fall följa icke blott osäkerhet hos vederbörande redogörare eller myndighet i hithörande afseenden under tiden intill anmärkningens afgörande, utan äfven ett eljest måhända obehöfligt, upprepadt anmärkningsförfarande, som ytterligare ökar numerären af dylika mål. Af uppgifterna framgår äfven, att antalet balanserade anmärkningsmål varit i stigande, och att de vid 1903 års utgång balanserade med mer än ett hundratal öfversteget hela antalet under nämnda år inkomna dylika mål.

Till afhjälpan af sistberörda olägenhet anser kommittén, att för anmärkningsmålen föredragning bör först och främst beredas en något rikligare tillmätt tid, än för närvarande är fallet, samt att för sådant ändamål dylik föredragning bör äga rum i regel minst fyra timmar i hvarje vecka icke blott, såsom nu, under de egentliga sessionerna, och det med allenast de afbrott, som må betingas af infallande helgdagar, utan äfven under de s. k. ferierna, hvilket så mycket hellre bör kunna ske, som, på

sätt framdeles kommer att beröras, det icke är af kommittén afsedt, att feriesystemet skall tillämpas på föredragandena i dessa mål.

För ernående af bättre förhållanden i detta stycke torde emellertid härjämte krävas ändringar i själfva formerna för ifrågavarande måls föredragning och afgörande.

Ofvan har nämnts, att 1874 års kommitté hemställde, att åt revisionskommisarierna måtte öfverlämnas föredragningen af de från revisionskontoren inkomna anmärkningsmålen, samt att detta skedde i syfte att åstadkomma lindring i de kammarrättens ledamöter då tillhörande göromål och därigenom medverka till ett hastigare afgörande af ej blott anmärkningsmålen utan äfven öfriga ärenden. Jämväl är omtaladt, att kammarrätten afstyrkte bifall till detta förslag, men att, sedan i den för kammarrätten år 1879 utfärdade instruktionen föredragningen af nämnda anmärkningsmål i första rummet ålagts ledamöterna, under det att dock tillika medgifvits kammarrätten att öfverlämna denna föredragning åt revisionstjänstemän, denna senare anordning varit alltjämt använd, och att kammarrätten i underdånigt utlåtande den 15 maj 1902 uttalat, att med tämlig visshet torde kunna förutsägas, att detta förhållande äfven komme att för framtiden fortfara.

Med afseende härå synes det kommittén, att skäl ej förefinnes för vidare bibehållande af nuvarande alternativa bestämmelser rörande föredragningen af dessa anmärkningsmål, utan att detta bestyr bör definitivt öfverflyttas å revisionstjänstemän. Till föredragande anser kommittén emellertid böra ifrågakomma endast revisionskommisarierna eller, vid ledighet eller förfall för dem, deras vikarier. Kommittén har dock därjämte funnit sig böra föreslå den ändring i dessa föredragande revisionstjänstemäns ställning, att de uti de af dem föredragna anmärkningsmålen skola deltaga jämväl i besluten.

Det torde icke kunna förnekas, att vid behandlingen af dessa mål revisionskommisarierna sitta inne med en *sakkännedom*, hvilken näppeligen kan annat än i undantagsfall vara till finnandes hos dem af kammarrättsråden, som ej äro särskildt utbildade i räkenskapsväsendet, allra helst då de till det mesta äro upptagna med handläggning af mål af helt andra slag. Såväl hvad angår förståendet af räkenskaperna och deras rätta sammanhang som ock beträffande kännedom om tillämpliga föreskrifter och tidi-

gare afgjorda likartade fall torde revisionskommissarierna få anses besitta den särskilda styrka, som ligger i specialisering och koncentration å ett enda arbetsområde. Med hänsyn till de kompetensfordringar, som redan nu gälla för inträde i kammarrättens revisionsafdelning, lär ej heller finnas skäl antaga, att icke hos vederbörande revisionskommisarie skulle komma att finnas erforderlig juridisk insikt vid målens afgörande eller att han ej skulle kunna vinna erforderlig formell utbildning för ett nöjaktigt affattande af besluten.

En förändring uti ifrågavarande afseende skulle ock, såsom redan förut framhållits, för kammarrättsråden medföra en ganska betydande tidsvinst. Förutom att den dem nu åliggande specifika kontrollen i de af revisionstjänstemän föredragna målen komme att upphöra, skulle revisionskommissariernas inträde i rätten medföra, att ett mindre antal af kammarrättsråden, än nu är fallet, behöfde deltaga i anmärkningsmålen handläggning. Och denna tidsvinst blefve naturligen än större, därest, i enlighet med hvad kommittén i det följande föreslår, vissa grupper af mål, och däribland anmärkningsmål, finge behandlas och afgöras af ett färre antal ledamöter öfver hufvud taget än enligt nu gällande bestämmelser.

En annan vinst, hvilken enligt kommitténs mening skulle ernås genom en förändring i ofvan antydda riktning och hvilken för kommittén framträdte såsom den icke minst viktiga, är att arbetet med ifrågavarande anmärkningsmål härigenom skulle, så att säga, komma mera till sin rätt, i det att de med afseende på beredning och föredragning blefve mera likställda med öfriga mål i kammarrätten. Det torde kunna förväntas, att jämväl detta skall i sin mån hälsosamt återverka på revisionsarbetet i dess helhet.

Till frågan, huruvida revisionskommissariernas deltagande i kammarrättens beslut bör utsträckas utöfver de ofvannämnda anmärkningsmålen och de ärenden, som därmed stå i sammanhang, varder tillfälle att i det följande återkomma. Kommittén hemställer alltså,

att föredragning af revisionsafdelningens anmärkningsmål och därmed i sammanhang stående ärenden måtte äga rum i regel minst fyra timmar i hvarje vecka

under hela året, utan annat undantag, än som betingas af infallande helgdagar; samt

att revisionskommisarierna skola, hvar och en i hvad angår hans kontor, föredraga och såsom ledamöter deltaga i afgörandet af nämnda mål och ärenden.

D. Förenklingar i formerna för ärendenas föredragning och afgörande.

Då kommittén ansett ändamålsenligt att i ett sammanhang, särskildt för sig, skärskåda de förändringar, kommittén funnit erforderliga i afseende å revisionsarbetet inom kammarrätten, i detta arbetes angifna vidsträcktare bemärkelse, har alltså i nästföregående afdelning redan i viss mån afhandlats frågan om föredragning och afgörande af revisionsafdelningens anmärkningsmål.

Kommittén öfvergår nu till att i öfrigt redogöra för de förenklingar, kommittén ansett önskvärda i afseende å formerna för föredragning och afgörande af de till kammarrättens pröfning hörande mål och ärenden.

Dessa handläggas nu dels af presidenten och ledamöterna gemensamt i plenum och dels å särskilda divisioner eller afdelningar, och gäller, enligt § 4 i instruktionen, i afseende å domfört antal ledamöter och omröstning till dom hvad i 23 kap. rättegångsbalken och särskilda författningar finnes stadgadt för hofrätt. Hvarje division eller afdelning kommer i följd häraf att bestå af fyra ledamöter, presidenten däri inberäknad, om han deltagar i divisions- eller afdelningssammanträde, dock att, när skiljaktiga meningar uppstå, ännu en ledamot tillkallas, därest ej tre af de närvarande äro om slutet ense.

*Nuvarande
bestämmel-
ser.*

I plenum skola, enligt § 5 i instruktionen, sådan denna paragraf lyder i kungl. kungörelsen den 7 december 1894, handläggas:

1) ärenden rörande afgifvande af underdånigt utlåtande eller vidtagande af annan hufvudsaklig åtgärd i anledning af Kungl. Maj:ts befallning; dock med undantag af Kungl. Maj:ts remisser, som angå af kammarrätten afgjorda mål, de där icke af kammarrätten samfällt behandlats; börande alla från Kungl. Maj:t ankommande utslag och bref i plenum uppläsas;

2) frågor om regleringen af ledamöternas och tjänstemännens tjänstgöring;

3) frågor om arbetsordningen inom verket;

4) ärenden om upprättande af underdånigt förslag till ledig tjänst; om befordran till sådan tjänst, som kammarrätten äger tillsätta; om antagande af extra ordinarie tjänstemän och vaktbetjante samt om tjänstledighet, afsked och tjänstebetyg;

5) frågor om adjunktion samt förordnande att bestrida annan tjänstgöring i kammarrätten;

6) frågor om fel och försummelser i tjänsten af kammarrättens tjänstemän och vaktbetjante;

7) ärenden rörande verkets ekonomi; samt

8) fattigvårdsmål i fall, hvarom i § 16 uti instruktionen sägs, så ock andra frågor, som pröfvas vara af sådan beskaffenhet, att de böra i plenum behandlas.

Uti nämnda § 16 är stadgadt, att, om vid öfverläggning till afgörande af fattigvårdsmål, hvilket icke af kammarrätten samfällt behandlas, den därvid rådande meningen befinnes afvika från rättsgrundsats eller lagtolkning, som förut varit i fattigvårdsmål af kammarrätten antagen, de i målets behandling deltagande må förordna, att detsamma skall afgöras i plenum, dock att, därest i särskilda vid öfverläggningen kända beslut mot hvarandra stridande åsikter i fråga om viss rättsgrundsats eller lagtolkning å olika tider gjort sig inom kammarrätten gällande, nyssnämnda föreskrift äger tillämpning endast i det fall, att den rådande meningen befinnes afvika från det senast meddelade beslutet.

Enligt § 18, sådan densamma lyder i kungörelsen den 7 december 1894, äger presidenten att bestämma tid för kammarrättens ordinarie sammanträden och utsätta extra sammanträde, när sådant erfordras; att föra ordet i kammarrättens plenum och vid öfriga sammanträden, uti hvilka han deltagar; samt att, efter öfverläggning med ledamöterna, besluta rörande tjänstgöringens reglering dem emellan. Är presidenten frånvarande, bestridas hans åligganden af äldste tjänstgörande ledamoten.

I § 5 är stadgadt, att plenum icke må, då presidenten är tjänstgörande, utsättas i hans frånvaro, utan så är att kammarrätten finner ärendets vikt

och beskaffenhet icke medgifva uppskof. Och i § 16 heter det, att i plenum för handläggning af fattigvårdsmål böra, där hinder af jäf ej möter, deltaga presidenten eller den, som presidentämbetet förestår, samt alla tjänstgörande kammarrättsråd äfvensom adjungerad ledamot, hvilken är förordnad att uppehålla kammarrättsrådsämbete vid vakans eller ordinarie innehafvarens tjänstledighet, hvadan sådant plenum ej må utsättas å tid, då presidenten eller någon af kammarrättens nämnda ledamöter åtnjuter ferier eller presidenten eljest är befriad från ämbetsutöfning, utan att annan förordnats att ämbetet i hans ställe förestå.

Rörande presidentens ferier eller tjänstledighet i öfrigt och ledamöters ferier äro bestämmelser lämnade i §§ 32 och 33 i instruktionen. Presidenten åtnjuter en och en half månads ferier årligen efter eget val å sådan tid, att domfört antal ledamöter ändock är i kammarrätten tjänstgörande, samt äger tillika att för enskilda angelägenheter vara befriad från ämbetsutöfning högst fjorton dagar två gånger om året, då han finner sig däraf vara i behof. Och af ledamöterna åtnjuter enhvar under sommarmånaderna en och en half månads ferier samt vid jultiden under en månad befrielse från skyldighet att föredraga eller deltaga i handläggning af andra mål och ärenden än sådana, som fordra skyndsam behandling.

I instruktionen § 4 säges, att kammarrätten sammanträder, så ofta göromålen det fordra. Närmare bestämmelser i nämnda hänseende äro meddelade i § 1 af kammarrättens arbetsordning. Det heter där, att kammarrätten håller i regel sammanträde å sitt ämbetsrum fyra timmar hvarje helgfri måndag, tisdag, onsdag, torsdag och fredag under de ordinarie sessionerna, af hvilka vårsessionen tager sin början den 1 februari och avslutas den 15 juni samt höstsessionen börjar den 16 september och varar till årets slut. Infaller någon af de för dessa sessioners början bestämda dagar å lördag eller söndag, uppskjutes med sessionens början till påföljande måndag. Under julferierna från den 1 januari till samma månads slut hålles i regel sammanträde blott en dag i veckan och under sommarferierna från den 15 juni till den 16 september tre dagar i hvarje vecka, däraf en dag för plenum, allt å tider presidenten bestämmer. Förekommer under jul- eller sommarferierna eller eljest emellan de ordinarie

sessionsdagarna under vår- och höstsessionerna ärende af beskaffenhet, att handläggning där af under tiden erfordras, skall extra sammanträde hållas.

Hvad angår arbetet under de perioder af året, då de ordinarie sessionerna pågå, är emellertid att märka, att plenum i allmänhet hålles endast under 1 à 2 timmar hvarje torsdag och att i öfrigt målen handläggas å divisioner eller afdelningar, bestående, såsom förut nämnts, i regel af fyra ledamöter. Divisionssammanträdena pläga räcka fyra timmar å måndagar, tisdagar, onsdagar och fredagar, afdelningssammanträdena två timmar å torsdagar. Å vissa dagar sammanträder emellertid blott en division. Under sommarferierna arbetar kammarrätten likaledes blott å en division.

*Kommitténs
hemställan.
Minskning
af domfört
antal ledamöter i vissa
mål.*

Vid öfvervägande af de förändringar, som till förenkling och tidsvinst må finnas påkallade i de former, under hvilka kammarrättens ämbetsverksamhet utöfvas, har för kommittén såsom synnerligen viktig framställt sig den frågan, huruvida icke beträffande vissa af de kammarrätten tillhörande mål och ärenden någon eftergift må kunna ske i nu gällande bestämmelser rörande domfört antal ledamöter därstädes.

Dessa bestämmelser, hvilka äro desamma som för hofrätt, hafva uppenbarligen sin grund i det åskådningssätt, som föranlett användande af den kollegiala formen öfver hufvud taget, nämligen att säkerheten för ett ärendes riktiga afgörande ansetts blifva större, i samma mån antalet af de i handläggningen deltagande ökas. Om nu än denna uppfattning må äga giltighet inom vissa gränser, så torde, å andra sidan, få anses erkändt, att den omgång, som den kollegiala formen för med sig, varder mera kännbar, ju större antalet i pröfningen deltagande sättes. Det är därför af vikt att tillse, att i de särskilda fallen ej den gräns må öfverskridas, som bestämmes af, å ena sidan, rättssäkerhetens behöriga kraf och, å andra sidan, gagnet så för det allmänna som för de enskilda af att ärendenas afgörande icke alltför mycket fördröjes. I detta hänseende må, hvad kammarrätten angår, erinras om det i ofvanstående historiska öfversikt åberopade uttalandet i kungl. brefvet den 30 april 1799, att »verfarenheten visar, at flere Personers deltagande i Collegiale öfverläggningar än behofwet egenteligen fordrar, merendels werkar en trögare Ärendernes gång, utan motsvarande förbättring i besluten».

Naturligen är det svårt att ådagalägga, huru stort antal dömande behovet egentligen fordrar i hvarje grupp af mål. Så mycket är dock visst, att, liksom inom åtskilliga förvaltande verk den kollegiala formen såsom alltför omständlig helt eller delvis borttagits och beslutanderätten i stället öfverlämnats till chefen allena, äfven i öfrigt den uppfattningen gör sig gällande, att jämväl i de mål och ärenden, där samfärdlig prövning kvarstår, de pröfvandes antal utan olägenhet kan och äfven bör i någon mån inskränkas för att, vid den växande arbetsmängden, möjliggöra ett hastigare afgörande af ärendena. Uppenbart torde äfven vara, att en dylik inskränkning lättare och med mindre betänkligheter bör låta sig genomföras i kammarrätten än i fråga om de allmänna öfverrätterna just på grund därpå, att kammarrättens arbetsområde är så begränsadt, att de dömande därstädes torde i vida högre grad än vid de allmänna domstolarna äga den ledning, som en utvecklad praxis erbjuder.

Kommittén har emellertid ej ansett sig böra ifrågasätta någon ändring i afseende å domfört antal ledamöter i fattigvårdsmål och de öfriga mål, i hvilka kammarrätten enligt kommitténs förslag skulle blifva sista instans. Det är nämligen nödigt, att, då det slutliga afgörandet af dessa mål lägges i kammarrättens hand, på ett betryggande sätt sörja för att detta afgörande, som kan ganska kännbart beröra enskilda medborgares rättigheter, må blifva så godt som möjligt. Och för detta ändamål synes det angeläget, att de, som skola deltaga i afgörandet, icke blifva alltför få. Ett antal af fyra, hvilket, såsom ofvan nämnts, enligt nu gällande bestämmelser är det minsta för att kammarrätten må vara domför, torde alltså icke utan fara kunna underskridas i dessa mål. Erinras må, att i högsta domstolen det minsta antal ledamöter, som skola deltaga i målens prövning och afgörande, endast i ringare mål och då alla äro om slutet ense, satts så lågt som till fyra, men i viktigare saker till sju.

Nödig varsamhet torde ock mana att för närvarande icke vidtaga någon ändring beträffande de i kammarrättens instruktion § 1 mom. 1, 2, 15 och 18 omförmälda balans- och därmed sammanställda eller närbesläktade mål, enär dessa dels, där de förekomma, ej sällan äro af invecklad art, dels ock kunna beröra viktiga personliga rättigheter. Och beträffande de i instruktionen § 1 mom. 8 omnämnda besvärsmålen finner

sig kommittén ej heller böra föreslå någon ändring i förevarande afseende. Likaså ifrågasätter kommittén icke någon ändring i hvad angår de mål och ärenden, som skola af kammarrätten behandlas i plenum.

Vid en jämförelse med den å sid. 55—56 lämnade öfversikten af de mål, i hvilka, enligt kommitténs förslag, talan mot kammarrättens beslut fortfarande skulle få äga rum, visar sig, att dessa, förutom balans-m. fl. här ofvan omförmälda mål, skulle vara följande:

1) revisionsafdelningens eller advokatfiskalens anmärkningar vid eller med anledning af de till granskning inkomna räkenskaperna;

2) besvär öfver förvaltningsmyndigheternas beslut i anmärknings- eller redogörelsemål, de s. k. reskontreringsmålen därunder inbegripna;

3) från fängvårdsstyrelsen öfverlämnade anmärkningsfrågor, där yrkande om ersättning blifvit väckt emot landshöfding eller landshöfding-ämbete;

4) anmärkningar mot förmyndarkammarens i Stockholm förvaltningsåtgärder och räkenskaper, som af vederbörande revisorer i deras berättelse blifvit framställda;

5) anmälanden och åtal i anledning af försummelse att inom föreskrifven tid till kammarrätten aflämnat räkenskaper för granskning; samt

6) frågor om kammarrättens tjänstemän tillkommande anmärknings- eller aktoratsarfvode, därest sådant fortfarande må komma att utgå, äfven som angående afskrifning i advokatfiskalskontorets eller revisionsafdelningens aktoratsräkningar.

I fråga om dessa mål och ärenden synes det kommittén, att deras afgörande i kammarrätten skulle kunna utan olägenhet eller våda anförtros åt ett ringare antal ledamöter, än hvad enligt nu gällande bestämmelser är fallet. Först och främst är att märka, att, enligt hvad ofvan framhållits, i alla dessa mål och ärenden kammarrättens beslut skulle kunna öfverklagas i högre instans. Vidare må erinras, att inom andra centrala verk mål och ärenden af lika vikt som de ofvan angifna i en mängd fall kunna afgöras antingen af chefen allena efter en eller två ledamöters hörande eller ock af chefen jämte två ledamöter, och detta äfven hvad angår administrativa besvärsmål. Såsom i den historiska öfversikten framhållits, har under en tidigare period varit i kammarrätten

medgifvet, att mål, som icke voro af juridisk beskaffenhet eller borde in pleno förhafvas, kunde afgöras af tre ledamöter.

Detta antal ledamöter anser kommittén böra vara tillräckligt vid afgörandet i kammarrätten af nu ifrågavarande mål och ärenden, hvadan kommittén föreslår,

att, med ändring i sådant hänseende af nu gällande bestämmelser, de i nyss angifna sex punkter upptagna mål och ärenden må pröfvas och afgöras af tre ledamöter.

För kommittén har vidare framställt sig det spörsmålet, huruvida icke, till vinnande af en ökad arbetsprodukt inom kammarrätten, vore möjligt att träffa sådana anordningar, att föredragningsarbetet därstädes kunde obehindradt fortgå under hela året eller åtminstone under större del därpå, än för närvarande är fallet. *Upphörande af afbrotten i nuvarande föredragning.*

Därvid har kommittén först tagit i öfvervägande, huruvida inom kammarrätten *feriesystemet*, i den mån detsamma ännu tillämpas, bör utbytas mot *semestersystem*.

Denna fråga var föremål för behandling jämväl hos 1874 års löne-regleringskommitté. Uti sitt den 12 december 1874 afgifna betänkande angående löne-reglering m. m. vid rikets hofrätter och krigshofrätten hade nämnda kommitté erinrat, hurusom någon tids hvila årligen från tjänstgöringarna af ålder i flera af de gamla ämbetsverken varit medgifven åtminstone ledamöterna och dem af tjänstemännen, hvilkas göromål varit beroende af ledamöternas tjänstgöring, och att medgifvandet af någon dylik ledighet i senare tider utsträckts till dels ledamöterna, dels såväl dessa som tjänstemännen vid åtskilliga andra verk och inrättningar. I sättet för ordnande och beredande af denna förmån åt tjänstemännen hade man därvid gått till väga på olika sätt, i det man från äldre tider mestadels tillåtit ämbetsverket att helt och hållet eller delvis afbryta sin verksamhet och sålunda hålla »ferier», medan man vid de i senare tider åt vissa tjänstemannakårer gjorda medgifvanden af »semester» ordnat saken så, att tjänstemannen väl fått den såsom önskvärd ansedda ledigheten, men tjänstgöringen det oaktadt oafbrutet fortgått medelst förordnande af vikarie i den lediges ställe.

1874 års löneregleringskommitté ansåg feriesystemet, i förhållande till systemet med semester, lida af betänkliga olägenheter, i hvilket afseende uti nämnda betänkande framhölls, att de mål, som tillfallit en ledig referent och voro på hans föredragning beroende, icke kunde under hans ferietid företagas till afgörande. Kommittén fann sig emellertid ej böra för rikets hofrätter föreslå att utbyta ledamöternas ferier mot semester, men förordade en inskränkning af ferierna.

I sitt betänkande angående kammarrätten däremot föreslog kommittén, att, med upphörande af feriesystemets tillämpning, semester skulle, när sådant utan hinder för göromålens behöriga gång kunde ske, få åtnjutas af president och ledamöter samt andra gradens tjänstemän under en och en half månad samt af första gradens tjänstemän under en månad årligen, och att ledamöterna skulle tillgodokomma dels befrielse från föredragning under fjorton dagar närmast före semesterns början, dels ock under julhelg och den därefter närmast följande tiden lindring i föredragnings-skyldighet efter presidentens bepröfvande.

Den föreslagna befrielsen för ledamöterna från föredragning under fjorton dagar närmast före semesterns början ansågs nödvändig, emedan eljest motsvarande tid af semestern skulle åtgå för expedierande af besluten i de mål, som under tiden närmast före semestern af ledamoten handlagts, och ledamotens ledighet sålunda inskränkas till en månad. Därför var det, enligt kommitténs åsikt, erforderligt, att för hvar och en ledamot, som begagnade sig af semester, vikarie blefve förordnad för en tid af två månader.

Beträffande lindring i föredragnings-skyldighet under julhelg och närmast följande tid förmålde kommittén, att, då enligt dess förslag äfven dittillsvarande julferier skulle upphöra, men en lindring i ledamöternas föredragnings-skyldighet för utarbetande af de i slutet af hvarje år vanligen i större mängd föredragna ärendena möjligen kunde vara af behovet påkallad, det kunde vara lämpligt, att åt verkets chef lämnades rättighet att för sådant ändamål under någon kortare tid, då så pröfvades nödigt, medgifva en dylik lindring, utan att dock handläggningen af de mål, som fordrade skyndsam behandling, skulle få ligga nere.

Kommitténs ordförande, presidenten Burén, reserverade sig mot kommitténs förslag om feriesystemets borttagande i kammarrätten; och i det utlåtande, kammarrätten afgaf öfver kommitténs betänkande, framhölls olämpligheten att på kammarrätten, såsom domstol, tillämpa semestersystemet på det sätt kommittén föreslagit. Genom bifall till förslaget skulle *domarämbeten i kammarrätten, enligt en stadigvarande anordning, blifva besatta med tillfälliga adjungerade ledamöter*, hvilken anordning syntes desto betänkligare, som det sedan längre tid vid inträffadt behof äfven af ett mindre antal adjungerade ledamöter, än denna anordning skulle kräfva, visat sig vara med ansenlig svårighet förenadt att, synnerligast under sommarmånaderna, finna personer, som voro villiga att bestrida ifrågasvarande tjänstgöring och på samma gång besutto de därför nödiga egenskaperna. Antog man, att tiden för de ordinarie ledamöternas tjänstgöring och semester under sommarmånaderna på vanligt sätt indelades i två perioder, skulle under hvardera perioden kammarrättens domsrätt komma att utöfvas af en personal, bestående i lyckligaste fall — eller under förutsättning att icke förfall inträffade för någon bland de ordinarie ledamöterna, så att vikarie för honom behöfde förordnas — till ej mindre än halfva antalet af vikarierande adjunkter.

Då kommitténs betänkande och kammarrättens utlåtande den 21 februari 1879 föredrogos inför Konungen i statsrådet, yttrade föredragande departementschefen uti förevarande hänseende, att hvad kammarrätten därutinnan anfört syntes honom vara väl grundadt, och att, då vid regleringen af rikets hofrätter icke blifvit ifrågasatt att utbyta hofrättsledamöternas ferier mot semester, departementschefen ansåg, att ett dylikt utbyte icke heller borde äga rum i kammarrätten, hvad dess president och ledamöter angick, utan att dessa fortfarande måtte få åtnjuta ferier under samma tid som hittills. Beträffande åter tjänstemännen i öfrigt fann departementschefen kommitténs förslag i afseende å semester böra tillämpas.

Kungl. Maj:t gillade departementschefens uppfattning, som ock vann Riksdagens godkännande.

Att semestersystemet i och för sig, jämfördt med feriesystemet, erbjuder fördelarna af icke ringa tidsvinst och därmed möjlighet för ökad arbetsprodukt, är otvifvelaktigt. Men att i kammarrätten såsom öfver-

domstol införa semestersystemet jämväl för presidenten och kammarrättsråden har dock synts kommittén betänkligt, enär därigenom domarämbeten i denna öfverrätt skulle komma att hvarje år under perioder af afsevärd längd uppehållas, kanske till halfva antalet, af adjungerade ledamöter. Än betänkligare blefve detta, om kammarrätten, som redan nu är sista instans i fattigvårdsmål, komme att, i händelse af bifall till kommitténs förslag, blifva det äfven i vissa andra, delvis ganska viktiga grupper af mål. Vid dessa förhållanden har kommittén ansett det, ur rättssäkerhetens synpunkt, icke vara tillrådligt att för presidenten och kammarrättsråden utbyta feriesystemet mot semestersystemet, hvaremot, å andra sidan, kommittén, oaktadt den förändrade ställning, som nu föreslås för revisionskommissarierna, funnit sig ej böra ifrågasätta, att för dem det nuvarande systemet med semester skulle utbytas mot ferier.

Beträffande vidare de s. k. julferierna inom kammarrätten är kommittén af den åsikten, att dessa böra upphöra. I den reservation mot 1874 års kommittés betänkande angående kammarrätten, som afgafs af kommitténs ordförande, presidenten Burén, anförde denne, att under dessa ferier, som efter vedertagen praxis togo sin början först med ingången af det infallande nya året, ledamöternas tid var upptagen, förutom af kammarrättens en gång i veckan eller oftare förekommande sessioner, af justeringar utaf expeditioner i afgjorda mål, af öfverförandet i föredragningslistorna (hvarmed torde afsetts ledamöternas s. k. rotlar) af de från föregående året balanserade målen, af uppsättandet utaf föreskrifna arbetsberättelser samt af utarbetande till föredragning under nästföljande vårsession af vidlyftigare mål. Någon egentlig ledighet under denna tid bereddes således ej ledamöterna vidare, än att de därunder i regel njöto befrielse från föredragning af mål, som ej kräfde skyndsammare handläggning; och en sådan befrielse ansåg reservanten för ledamöterna vara behöflig.

Hvad sålunda anförts till stöd för den nuvarande anordningen kan emellertid, enligt kommitténs mening, icke innefatta giltiga skäl för ett uppehåll i den jämna gången af kammarrättens arbeten. Beträffande de särskilda göromål, hvilka skulle upptaga ledamöternas tid under julferierna, är kommittén af den uppfattning — åt hvilken kommittén jämväl gifvit uttryck i sitt betänkande angående kammarkollegium vid

hemställan om upphörande af en liknande anordning därstädes — att, därest dessa göromål icke kunna jämsides med det öfriga dagliga arbetet besörjas under den vanliga arbetstiden, sådant bör föranleda därtill, att, såsom äger rum inom flera ämbetsverk, där ett forceradt arbete under början af nya året måste bedrifvas, arbetstiden under erforderlig tidrymd varder, i mån af behof, utsträckt utöfver det vanliga måttet. Vid jämförelse mellan kammarrättsråden och ledamöterna i åtskilliga af de förvaltande verken kan kommittén för sin del icke finna, att kammarrättsråden mer än ledamöterna i dessa förvaltande verk äro i behof af längre kostnadsfri ledighet under året än den å en och en half månad, som nu tillkommer dem under sommarferierna.

Utöfver de nämnda afbrotten eller inskränkningarna i föredragningsarbetet under jul- och sommarferierna har, enligt hvad kommittén inhämtat, inom kammarrätten utbildat sig den praxis, att föredragningsarbetet legat nere under en vecka vid påsk samt under sista veckan före sommarferiernas början. För de s. k. påskferierna har intet skäl angifvits; men hvad angår upphörandet af föredragningsarbetet en vecka före vårsessionens slut, har anförts, att, därest så ej skedde, vederbörande ledamöter skulle, för uppsättning och justering af expeditioner i de under nämnda vecka föredragna målen, varda kvarhållna efter vårsessionens slut och således gå förlustiga en del af sina ferier. Delvis har detta naturligen sammanhängt med nuvarande anordning af uppsättnings- och justeringsarbetet i kammarrätten. Kommittén har i det föregående hemställt om eller antydt önskvärdheten af åtskilliga till tidsvinst syftande förenklingar i arbetssättet inom kammarrätten. Men äfven oberoende däraf anser kommittén föredragningsarbetet under vårsessionen böra i i behörig ordning fortgå till sessionens slut, hvarvid på vederbörande ledamöter och underlydande tjänstemän må ankomma att genom ett forceradt arbete så skyndsamt som möjligt besörja det efter föredragningen följande arbetet med uppsättning, justering och expedition. Skulle, det oaktadt, i enstaka fall inträffa, att en ledamot af kammarrätten, hvilken äger åtnjuta ferier omedelbart efter vårsessionens slut, nödgas kvarstanna en eller annan dag därutöfver, torde detta ej vara annat än hvad ganska ofta inträffar beträffande semesterlediga tjänstemän i andra ämbetsverk.

Kommittén får alltså hemställa,

att nu brukliga afbrott eller inskränkningar i föredragningen under januari månad samt vid påsk och under sista veckan af vårsessionen må upphöra.

Öfverlämnande åt presidenten att själf föredraga vissa ärenden.

Jänlikt § 18 i kammarrättens instruktion, sådan denna paragraf lyder enligt kungl. kungörelsen den 7 december 1894, skall presidenten vara Kungl. Maj:t ansvarig för ärendenas jämna och ändamålsenliga gång samt tillse, att en hvar af kammarrättens ledamöter och tjänstemän fullgör sina åligganden.

I sitt betänkande angående kammarkollegium har kommittén föreslagit, att åt chefen för sistnämnda ämbetsverk skulle öfverlämnas att föredraga befordringsfrågor och andra samfällt afgörande underkastade ärenden rörande verkets personal, särskildt i syfte att bringa honom i närmare förbindelse med personalen och därigenom öka möjligheten för honom att verkligen öfvervaka, det en hvar med nit och drift fullgör hvad honom åligger.

Af enahanda skäl anser kommittén en liknande anordning böra träffas äfven i kammarrätten. Bland de mål och ärenden, som det sålunda borde tillhöra presidenten därstädes att föredraga, äro för närvarande på pleniföredragning af sekreteraren ankommande: ärenden om upprättande af underdånigt förslag till ledig tjänst, om befordran till sådan tjänst, som kammarrätten äger tillsätta, om antagande af extra ordinarie tjänstemän och vaktbetjante samt om tjänstledighet, afsked och tjänstebetyg äfvensom frågor om adjunktion samt förordnande att bestrida annan tjänstgöring i kammarrätten.

De mål och ärenden, hvilkas föredragning sålunda skulle tillkomma presidenten, lära icke kunna anses särskildt tyngande, och bestyren därmed torde därför icke behöfva afsevärdt minska tillfället för honom att deltaga i kammarrättens divisionsarbeten. Skulle så dock blifva i någon mån fallet, anser kommittén detta vara mindre betydande i jämförelse med gagnet däraf, att genom den föreslagna anordningen skulle beredas ökad tillfälle för presidenten att lära känna personalen och att på ett effektivt sätt kunna utöfva sin tillsyn öfver densamma och dess arbeten.

Betydelsen af en sådan effektiv tillsyn kan ej nog högt skattas och torde därför vara synnerligen förtjänt att, vid utarbetande af ny instruktion för kammarrätten, beaktas såväl i nu nämnda som i andra afseenden. I detta hänseende må såsom ett exempel i förbigående erinras om § 19 i kammarrättens instruktion. Där är stadgad, att äldste tjänstgörande ledamoten skall en gång om året å den tid, kammarrätten utsätter, i närvaro af advokatfiskalen förrätta undersökning i revisionsafdelningen för utrönande, huruvida dit inkomna räkenskaper blifvit inom stadgad tid behörigen granskade samt *huruvida revisionsafdelningens tjänstemän jämväl i öfrigt fullgjort sina åligganden*. De anmärkningar, hvartill undersökningen kan föranleda, skola anmälas hos presidenten, hvilken i anledning däraf har att vidtaga de åtgärder, som af omständigheterna påkallas. Att denna anordning numera icke kan vara tillfredsställande ur inspektionssynpunkt, synes kommittén uppenbart. Den därmed åsyftade inspektionen från kammarrättens sida öfver revisionsafdelningen borde enligt kommitténs uppfattning utöfvas af chefen själf och icke inskränkas till allenast en gång om året, utan ske så ofta sådant kunde anses af förhållandena påkalladt. I hvarje fall är emellertid synnerligen angeläget, att genom lämpliga föreskrifter i en blifvande ny instruktion stödja chefen i hans bemödanden att på ett fullt ändamålsenligt och tidsenligt sätt utöfva den honom åliggande tillsynen öfver ämbetsverket, dess personal och dess arbeten.

Såsom förut nämnts, gäller i kammarrätten, att vid presidentens frånvaro dennes åligganden bestridas af äldsta tjänstgörande kammarrättsrådet. Häre har kommittén, vid afgifvande af sitt förslag i nu förevarande hänseenden, ej afsett någon ändring. I presidentens frånvaro skulle alltså, då särskild vikarie ej blifvit af Kungl. Maj:t förordnad, äldsta tjänstgörande kammarrättsrådet i presidentens ställe föredraga ifrågavarande personalärenden.

I sammanhang med förslaget om öfverflyttande å presidenten af omförmälda nya åliggande anser sig kommittén böra i förbigående påpeka ett enligt nuvarande instruktion presidenten tillhörande åliggande, som synes kunna och böra vid utfärdande framdeles för ämbetsverket af ny instruktion öfverflyttas å någon underordnad tjänsteman. Enligt § 18 i instruktionen tillhör det nämligen presidenten att öppna till kammar-

rätten ankommande bref. Detta bestyr borde lämpligen kunna anförtros åt aktuarien och registratorn, i öfverensstämmelse med hvad redan genom kungl. kungörelsen den 4 juni 1886 skett beträffande kammarkollegium.

Kommittén hemställer,

att åt presidenten må öfverlämnas att föredraga ärenden, som angå kammarrättens personal.

Skyldighet för revisionskommissarierna att deltaga i handläggningen af vissa med anmärkningsmålen likställda mål.

Å sid. 103—105 här ofvan har kommittén framställt förslag därom, att det skall tillhöra revisionskommissarierna att icke blott föredraga, utan äfven såsom ledamöter deltaga i afgörandet af revisionsafdelningens anmärkningsmål och därmed i sammanhang stående ärenden.

Det synes emellertid kommittén, att under den föredragning, som alltså skulle åligga revisionskommissarierna, borde kunna medtagas äfven vissa andra grupper af mål och ärenden, hvilka för närvarande lottas mellan kammarrättsråden och af dem föredragas.

De mål och ärenden, kommittén härvid åsyftar, äro följande:

advokatfiskalens anmärkningar vid eller med anledning af de till granskning inkomna räkenskaperna;

besvär öfver förvaltningsmyndigheternas beslut i anmärknings- eller redogörelseinål, de s. k. reskontreringsmålen därunder inbegripna;

från fångvårdsstyrelsen öfverlämnade anmärkningsfrågor, där yrkande om ersättning blifvit väckt emot landshöfding eller landshöfdingämbete;

anmärkningar mot förmyndarkammarens i Stockholm förvaltningsåtgärder och räkenskaper, som af vederbörande revisorer i deras berättelse blifvit framställda;

anmälandena och åtal i anledning af försummelse att inom föreskrifven tid till kammarrätten aflämna räkenskaper för granskning; samt

frågor om kammarrättens tjänstemän tillkommande anmärkningsarfvode och om afskrifning i advokatfiskalskontorets eller revisionsafdelningens aktoratsräkningar.

I fråga om samtliga dessa mål och ärenden gäller, att de antingen stå i nära samband med revisionsafdelningens arbeten eller, där så ej kan sägas vara fallet, dock äro af den natur, att äfven beträffande dem revi-

sionskommissarierna torde få anses sitta inne med sakkunskap, som synes göra dem särskildt lämpade att föredraga dessa mål och äfven deltaga i deras afgörande. Hvad särskildt angår besvär öfver förvaltningsmyndigheternas beslut i anmärknings- eller redogörelsemål, skulle genom deras öfverlämnande till revisionskommissariernas föredragning vinnas större möjlighet, än för närvarande, för öfversikt och kontroll af anmärkningsförfarandet hos kammarrätten i dess helhet, i första såväl som i andra instans. Därjämte synes ett samlande i revisionskommissariernas hand af samtliga ofvannämnda mål och ärenden vara ägnadt att bereda ökad trygghet för en konsekvent tillämpning af räkenskapsväsendet rörande stadgar och föreskrifter.

Det må här erinras, att beträffande alla de mål och ärenden, i hvilkas handläggning och afgörande revisionskommissarie sålunda skulle komma att deltaga, kommittén föreslagit en inskränkning af domföra antalet ledamöter därhän, att dessa mål och ärenden må pröfvas och afgöras af tre ledamöter.

Såsom närmaste förmän för revisionspersonalen torde revisionskommissarierna ock böra deltaga i behandlingen och afgörandet uti kammarrättens plenum af sådana ärenden, som afse revisionsafdelningens personal eller arbetet å afdelningen. I sistnämnda hänseende tillåter sig kommittén åberopa, att i § 7 mom. 2 af den för kommerskollegium gällande instruktion, sådant nämnda moment lyder enligt kungl. kungörelsen den 12 december 1902, finnes stadgadt, att, därest ärende, som jämlikt mom. 1 af samma § är af beskaffenhet att skola i plenum handläggas, tillhör statistisk afdelning eller afser sådan afdelnings personal eller arbetet å afdelningen, vederbörande förste aktuarie för tillfället inträder såsom ledamot i kollegium samt deltagar i ärendets afgörande med rösträtt jämte öfriga ledamöter.

Kommittén hemställer alltså,

dels att det måtte läggas revisionskommissarierna att, utöfver hvad förut blifvit föreslaget, föredraga och, enhvar i hvad hans föredragning omfattar, såsom ledamöter deltaga i afgörandet af följande mål och ärenden:

advokatfiskalens anmärkningar vid eller med anledning af de till granskning inkomna räkenskaperna;

besvär öfver förvaltningsmyndigheternas beslut i anmärknings- eller redogörelsemål, de s. k. reskontreringsmålen därunder inbegripna;

från fångvårdsstyrelsen öfverlämnade anmärkningsfrågor, där yrkande om ersättning blifvit väckt mot landshöfding eller landshöfdingämbete;

anmärkningar mot förmyndarkammarens i Stockholm förvaltningsåtgärder och räkenskaper, som af vederbörande revisorer i deras berättelse blifvit framställda;

anmälanden och åtal i anledning af försummelse att inom föreskrifven tid till kammarrätten aflämna räkenskaper för granskning; samt

frågor om kammarrättens tjänstemän tillkommande anmärkningsarfvode och om afskrifning i advokatfiskalkontorets eller revisionsafdelningens aktoratsräkningar;

dels ock att, då i plenum förekommer ärende, som afser revisionsafdelningens personal eller arbetet å afdelningen, det måtte tillkomma revisionskommisarierna att såsom ledamöter deltaga i ärendets afgörande.

E. Utsträckning af föredragningsskyldigheten och arbetstiden.

I delen I af kommitténs betänkande har uttalats, att till ökning af arbetsprodukten inom de centrala ämbetsverken utsträckning af arbetstiden därstädes borde påfordras. Och kommittén har i sådant afseende ansett sig böra såsom en allmän förutsättning för de lönerregleringsförslag, som af kommittén afgifvas för nämnda ämbetsverk, antaga, att för desamma i allmänhet bör stadgas, att samtliga ordinarie tjänstemän och betjänte skola, där ej för särskilda fall undantag, efter pröfning, medgifvas, vara å tjänsterummen tillstädes minst sex timmar hvar söckendag. I samman-

hang därmed har emellertid framhållits, att denna tjänstgöringstid utgör allenast den minimitid, under hvilken samtliga ordinarie befattningshafvande skola i regel finnas å tjänsterummen tillstädes, men att naturligen enhvar därutöfver är skyldig att å tjänsterummet eller, där sådant kan ske, i hemmet åt tjänsten ägna all den tid, som kräfves för dess behöriga skötande.

Hvad kammarrätten emellertid angår, med dess dubbla egenskap af domstol och förvaltande verk, lär icke kunna för personalen i dess helhet lämpligen föreskrifvas en daglig arbetstid af ofvan angifna längd å tjänsterummen.

Kammarrättens förstnämnda egenskap medför nämligen, att vissa af dess tjänstemän, särskildt *presidenten* och *kammarrättsråden*, hafva hufvudsakligen till uppgift att utöfva en dömande verksamhet under i öfverrätt brukliga former. Denna deras dömande verksamhet varder så mycket mera betydelsefull, om, i enlighet med hvad kommittén föreslagit, kammarrätten blifver sista instans äfven i andra än fattigvårdsmål.

Uppenbarligen kan det icke under några förhållanden ifrågakomma, att dessa tjänstemän skulle kunna sex timmar hvarje söckendag hålla sammanträde. Åt de föredragande måste gifvas nödig tid för beredande af målen till föredragning och för utförande af de göromål, som följa efter föredragningen och däraf föranledas; och dessutom är arbetet vare sig som föredragande eller som bisittare vid ett dylikt sammanträde af den ansträngande art, att vederbörandes arbetskraft naturligen ej skulle stå bi med att dagligen ett större antal timmar oafbrutet deltaga i ett sådant arbete. Frågan blir då, huruvida man må kunna på dessa tjänstemän ställa den fordran, att de utöfver de tider, då de hafva att närvara vid kammarrättens sammanträden, skola förlägga så stor del af sina arbeten i öfrigt till tjänstelokalerna, att äfven för dem den dagliga arbetstiden därstädes varder minst sex timmar. Men icke heller detta synes kommittén lämpligt. Arbetet med målens beredande till föredragning torde i regel få anses vara af beskaffenhet att lika bra utföras i hemmet. I kammarrättsrådets göromål ingår ej heller den mängd af rena expeditionssaker och andra mera löpande ärenden, som — jämte mål af större vikt —

förekomma inom den egentliga administrationen och hvilka ärenden icke blott kunna mycket väl besörjas å tjänsterummen utan äfven påfordra vederbörande ledamöters dagliga närvaro därstädes för vinnande af den snabbare expedition, som i dylika ärenden måste fordras.

Å andra sidan bör emellertid, enligt kommitténs mening, äfven af ifrågavarande tjänstemän äskas så stor arbetsprodukt, att den kan anses skäligen betinga åtminstone lika mycket dagligt arbete, som af andra tjänstemän fordras enligt kommitténs förslag.

Den utväg, som i första hand erbjuder sig för att möjliggöra arbetsproduktens höjning, är att öka sammanträdenas antal och i sammanhang därmed ledamöternas föredragningskyldighet.

För närvarande åligger det kammarrättsråden att i hvarje vecka två dagar bevista divisionssammanträde, som i allmänhet räcker fyra timmar, och i regel kommer på hvarje kammarrättsråd två timmars föredragnings å division i veckan. Dessutom hafva kammarrättsråden att en dag i veckan bevista dels plenum och dels i tur och ordning ett afdelningssammanträde på omkring två timmar, antingen för handläggning af anmärkningsmål och därmed samband ägande ärenden eller för s. k. extra föredragnings af andra mål. Föredragningen vid dessa sistnämnda sammanträden har besörjts i anmärkningsmålen och därmed samband ägande ärenden af revisionskommissarier samt i öfriga mål af adjungerade ledamöter, hvadan kammarrättsråden där varit blott bisittare. För beredande af det antal mål, hvilkas föredragnings kunnat medhinnas på två timmar hvarje vecka, och för det i öfrigt, utöfver sammanträdena, erforderliga arbetet hafva sålunda för kammarrättsråden återstått i regel tre söckendagar i hvarje vecka förutom den tid af öfriga söckendagar, som icke åtgått för sammanträdena.

Häraf anser kommittén framgå, att utrymme bör finnas för en ökning af antalet sammanträden. Och då härmed sammanställes hvad kommittén föreslagit till förenkling och underlättande af arbetet, synes jämväl en utsträckning af kammarrättsrådets föredragningskyldighet kunna vidtagas, utan att därigenom i någon mån äfventyras målens noggranna behandling.

Kommittén håller före, att kammarrättsråden borde kunna, förutom deltagandet i plenum, ägna åt sammanträden för föredragnings af

andra mål än anmärkningsmål tre dagar i veckan samt därutöfver, i tur och ordning, deltaga en dag i afgörandet af anmärknings- och därmed likställda mål.

Med deltagandet i tre allmänna divisionssammanträden i veckan följer, att hvarje kammarrättsråd skulle hafva att under loppet af två veckor föredraga under tillhoppa omkring sex timmar i stället för, såsom för närvarande, fyra timmar.

Hvad angår anmärknings- samt därmed likställda mål och ärenden, har kommittén i det föregående föreslagit, att revisionskommisarierna skola, hvar och en i hvad angår hans kontor, icke allenast föredraga utan ock såsom ledamöter deltaga i afgörandet af nämnda mål och ärenden, äfvensom att dylik föredragning skall äga rum i regel minst fyra timmar i hvarje vecka under hela året, utan annat undantag, än som betingas af infallande helgdagar. Kommittén har äfven hemställt, att dessa mål skola kunna pröfvas och afgöras af tre ledamöter. Följaktligen skulle endast två kammarrättsråd behöfva deltaga i pröfningen och afgörandet af ifrågavarande mål, hvadan, om man utgår från det nuvarande antalet kammarrättsråd, enhvar af dem sålunda komme att under kammarrättens ordinarie sessioner deltaga i detta arbete endast hvar fjärde vecka. Däremot skulle under den tid af en och en half månad årligen, därunder hvardera divisionen ensam är i tjänst, dess ledamöter få, i tur och ordning, hvarannan vecka deltaga i handläggningen af anmärkningsmål.

För att besörja det arbete, som förutsättes för eller föranledes af tillhoppa omkring tolf timmars föredragning under fyra veckor eller som eljest är i tjänsten behöfligt, skulle sålunda i allmänhet för kammarrättsråden återstå — förutom en del af de på dessa veckor belöpande sammanträdesdagarna — två söckendagar hvar vecka och därutöfver under tre veckor af fyra en tredje söckendag eller sålunda på fyra veckor elfva söckendagar. Det torde icke lida något tvifvel, att den sålunda för nämnda arbete disponibla tiden bör vara tillräcklig.

Äfven om sålunda kommittén icke velat ifrågasätta någon förpliktelse för kammarrättsråden att å de för målens beredning företrädesvis afsedda dagarna vistas å tjänsterummet, vill kommittén dock uttala önskvärdheten däraf, att de äfven å sådana dagar någon tid infinna sig i

tjänstelokalen för att vara i tillfälle att lämna sina underordnade den ledning i arbetet, som för dem må vara erforderlig.

Hvad presidenten angår, skulle honom visserligen icke åligga någon annan föredragning än den af personalärenden, hvilken föredragning emellertid i regel torde vara af den beskaffenhet, att han kan lika väl om ej bättre bereda sig till densamma uppe i ämbetsverket. Men det har beräknats, att han därjämte skall deltaga i divisionssammanträdena för handläggning af därvid förekommande mål, och särskildt att han bör vara tillgänglig att deltaga såsom femte ledamot, därest i följd af skiljaktighet sådan behöfver tillkallas. Härigenom kommer, till följd af ökningen i sammanträdenas antal, äfven hans tjänstgöringsskyldighet att väsentligt ökas.

Beträffande presidenten är emellertid att märka, att, äfven om kommittén funnit sig, med hänsyn till hans deltagande i den dömande verksamheten, icke kunna föreslå förpliktelse för honom att minst sex timmar hvarje söckendag vara å tjänstelokalen tillstädes, kommittén likväl anser, att han bör hvarje söckendag infinna sig i ämbetsverket, något som icke heller nu lär af honom underlätas, samt att detta bör stadgas såsom en skyldighet för honom. Utan en sådan daglig närvaro i sitt verk lär det icke vara honom möjligt att på ett verksamt sätt fullgöra den tillsyn, han har att ägna åt sina underordnade och deras arbeten.

Hvad angår *öfriga tjänstemän inom kammarrätten* äfvensom *betjante*, anser kommittén dess ofvan omförmälda förslag om utsträckning af arbetstiden böra med afseende på dem komma i tillämpning, och att således för dem bör stadgas förpliktelse att, där ej för särskilda fall undantag, efter pröfning, medgifves, vara å tjänsterummen tillstädes minst sex timmar hvarje söckendag. Beträffande särskildt revisionskommissarierna skulle visserligen äfven dessa enligt kommitténs förslag i vissa mål blifva ledamöter med föredragningsskyldighet, men denna skyldighet är dock af mindre omfattning. Vid beredningen af anmärkningsmål till föredragning behöfva ock revisionskommissarierna i de flesta fall hafva tillgång till de å tjänstelokalen befintliga räkenskaper, å hvilka anmärkningarna hafva afseende. Och därjämte är i hvarje fall deras åliggande att vara chefer för hvar sitt af revisionsafdelningens kontor af beskaffenhet att påkalla deras dagliga närvaro därstädes. — Väl har med afseende å

vissa af ifrågavarande tjänstemän anmärkts, att de för närvarande äro till alltför stort antal placerade i samma rum, men detta lärer få anses såsom en tillfällig olägenhet, som kan och bör, oberoende af kommitténs förslag, afhjälpas.

Vidkommande frågan om den tid på dagen, till hvilken tjänstgöringen inom vederbörande ämbetsverks lokaler bör förläggas, och huruvida tjänstgöringen därstädes bör fullgöras i oafbruten följd eller ej, har kommittén i delen I framhållit, att det ej torde tillhöra kommittén att därutinnan uttala sig, hvarvid dock betonats önskvärdheten däraf, att, till båtnad såväl för samarbetet mellan olika ämbetsverk som för allmänheten, likformiga bestämmelser i sådant hänseende måtte i möjligaste mån för samtliga ämbetsverk meddelas.

Under åberopande häraf tillåter sig kommittén här hemställa,

att för presidenten i kammarrätten måtte stadgas skyldighet att hvarje söckendag vara tillstädes i ämbetsverket;

att det måtte åläggas kammarrättsråden att, förutom tjänstgöring i plenum, dels, i tur och ordning, en dag i veckan deltaga i sammanträde för handläggning af anmärknings- och därmed likställda mål, dels ock en hvar tre dagar i veckan, i regel minst fyra timmar och med skyldighet till föredragning hvar i sin tur, deltaga i sammanträden för handläggning af andra mål och ärenden; samt

att föreskrift måtte meddelas därom, att kammarrättens samtliga öfriga ordinarie tjänstemän äfvensom ordinarie betjante skola, där ej för särskilda fall undantag, efter pröfning, medgifves, vara å tjänsterummen tillstädes minst sex timmar hvarje söckendag.

Kommitténs förslag till villkor för åtnjutande af de med ordinarie befattning inom kammarrätten förenade aflönings- förmåner.

1874 års löneregleringskommitté ansåg, vid afgifvande af sitt förslag angående lönereglering m. m. för kammarrätten, enahanda villkor för åtnjutande af den nya aflöningen och samma allmänna grunder för löneregleringen, hvilka i andra ämbetsverk vunnit tillämpning, böra meddelas för kammarrättens ämbets- och tjänstemän.

Då chefen för finansdepartementet den 21 februari 1879 inför Konungen i statsrådet föredrog nämnda kommittés betänkande angående kammarrätten äfvensom kammarrättens däröfver afgifna underdåniga utlåtande, hemställde han emellertid, att de villkor, under hvilka den af honom föreslagna nya aflöningen skulle få åtnjutas, måtte fastställas i hufvudsaklig öfverensstämmelse med hvad som blifvit bestämdt för rikets hofrätter enligt kungl. kungörelsen den 19 maj 1876. Denna uppfattning vann Kungl. Maj:ts bifall och godkändes äfven af Riksdagen med ett tillägg i fråga om semester för första och andra gradens tjänstemän.

Den 14 november 1879 utfärdades kungl. kungörelse angående villkoren för åtnjutande af de från 1880 års början fastställda nya löneförmånerna för kammarrätten.

I vissa hänseenden skilja sig dessa ännu gällande villkor från dem, som fastställts för flertalet centrala ämbetsverk.

Så är ämbets- och tjänsteman i kammarrätten underkastad allenast den vidsträcktare tjänstgöringsskyldighet eller jämkning i åligganden, som vid en möjligen inträdande förändrad organisation af ämbetsverket eller dess särskilda afdelningar eller eljest i allmänhet kan vara stadgad; hvar-

emot till nämnda villkor ej, såsom annorstädes, tillagts den bestämmelsen att, »därest i en framtid verkets ställning inom statsförvaltningen så förändras, att detsamma ej längre kan såsom själfständigt ämbetsverk anses», ämbets- eller tjänsteman skall vara förpliktad att, med bibehållande af den tjänstegrad och aflöning han innehar, efter den nya eller förändrade arbetsordningen sköta de med tjänsten förenade göromål.

Vid villkoret om tjänstgöringspenningars uppbärande för den tid, tjänsteinnehafvare åtnjutit semester, äro för kammarrätten med semester jämställda »ferier».

I fråga om skyldighet att afgå från befattning gäller för kammarrättens president och för kammarrättsråden, att de äro pliktiga att vid fyllda 70 års ålder från tjänsten afgå, samt att efter 65 lefnadsår och 35 tjänsteår de icke äro ovillkorligen berättigade att för sjukdom erhålla tjänstledighet, hvaremot annan tjänsteman i kammarrätten skall, då han uppnått 65 lefnads- och minst 35 tjänsteår, vara förpliktad att med oafkortad lön såsom pension från tjänsten afgå, Kungl. Maj:t eller kammarrätten, där det tillkommer denna att afskedet utfärda, dock obetaget att låta med detsamma anstå, därest och så länge den pensionsberättigade pröfvas kunna i tjänsten på ett tillfredsställande sätt gagna det allmänna och kan finnas villig att i densamma kvarstå.

Det torde här böra erinras, att Riksdagen år 1877 medgifvit att, oberoende af hvad då gällande stadganden innehöllo om rätt till pension å allmänna indragningsstaten, civila ämbets- och tjänstemän samt betjante, hvilkas aflöning, på grund af reglering, som skett vid 1876 och 1877 årens riksdagar eller vid följande riksdagar kunde äga rum, är fördelad i lön och tjänstgöringspenningar, skola vara berättigade — där ej för särskilda fall andra bestämmelser äro eller blifva meddelade — att, då de uppnått 65 lefnads- och minst 35 tjänsteår, vid afskedstagandet från tjänsten, å allmänna indragningsstaten undfå pension till lönens hela belopp.

I delen I af kommitténs betänkande hafva angifvits de villkor, som kommittén ansett böra uppställas för åtnjutande inom de centrala ämbetsverken i allmänhet af de med ordinarie befattning förenade aflöningsförmåner.

I de sålunda ifrågasatta allmänna aflöningsvillkoren finner kommittén sig böra, hvad kammarrätten angår, föreslå den ändring, att i de ofvan anförda hänseenden, uti hvilka aflöningsvillkoren vid kammarrätten för närvarande skilja sig från dem vid flertalet andra centrala ämbetsverk, denna skillnad fortfarande tills vidare må bibehållas. Den för kammarrättens president och kammarrättsråden nu gällande särskilda bestämmelsen i fråga om afgång från tjänsten anser kommittén emellertid icke böra utsträckas till att gälla äfven revisionskommissarierna, enär dessa, fastän de enligt kommitténs förslag skulle vara ledamöter af kammarrätten i vissa mål, dock icke skulle komma att blifva domare i samma mening som kammarrättsråden.

Beträffande förhöjning af lön efter viss tids fortsatt innehafvande af befattning i samma lönegrad torde löntagare i kammarrätten böra få tillgodoräknas den tid, som före den blifvande nya aflöningsstatens trädande i kraft förflutit från hans tillträde till befattningen, äfven om han, i följd af frågan om reglering af löneförhållanden m. m. inom kammarrätten, må hafva tillträdtt befattningen allenast på grund af förordnande tills vidare.

Någon föreskrift om skyldighet för tjänsteman, som har sig anförtrodd uppbörd eller kontroll å uppbörd, att begagna sig af semester å tid af året, som af ämbetsverket bestämmes, torde ej böra upptagas bland aflöningsvillkoren för tjänstemän i kammarrätten.

Kommittén hemställer,

att för åtnjutande inom kammarrätten af de med ordinarie befattning förenade aflöningsförmåner, om hvilka kommittén i det följande framställer förslag, måtte stadgas följande villkor, nämligen:

att innehafvare af ordinarie befattning skall vara underkastad den vidsträcktare tjänstgörings-skyldighet eller jämkning i åligganden, som vid en möjligen inträdande förändrad organisation af kammarrätten eller dess särskilda afdelningar eller eljest i allmänhet kan vara stadgad, samt i sådant hänseende, äfven som därest vissa kammarrätten tillhörande göromål öfver-

flyttas till annat ämbetsverk, vara pliktig att, med bibehållande af den tjänstegrad och den aflöning han innehar, efter ny eller förändrad arbetsordning sköta de med befattningen förenade göromål eller tjänstgöra i det verk, till hvilket göromålen öfverlämnas;

att med ordinarie befattning icke må förenas annan tjänst å rikets, riksdagens eller kommuns stat eller amanuens- eller därmed jämförlig biträdesbefattning i statens, riksdagens eller kommuns verk;

att med ordinarie befattning ej heller må förenas vare sig uppdrag såsom ordförande eller ledamot i styrelse för verk eller bolag, som är med Kungl. Maj:ts oktroj försedt eller blifvit såsom aktiebolag registrerad, eller befattning såsom tjänsteman i sådant verk eller bolag eller annan tjänstebefattning af hvad slag som helst, såframt ej i särskilda fall, hvad angår presidenten eller ledamot, Kungl. Maj:t och, hvad angår innehafvare af annan befattning, kammarrätten, på grund af förekommande omständigheter och efter pröfning, att ifrågavarande uppdrag eller tjänstebefattning ej må anses inverka hinderligt å tjänstgöringen i kammarrätten, finner sådant uppdrag eller sådan tjänstebefattning kunna få tills vidare bibehållas eller mottagas;

att tjänsteman i första lönegraden är skyldig att tjänstgöra å den särskilda befattning inom graden, där kammarrätten till befordrande af arbetets oafbrutna gång finner honom lämplig och behöflig;

att tjänstgöringspenningar få uppbäras endast för den tid, befattnings innehafvare verkligen tjänstgjort eller åtnjutit ferier eller semester, men för den tid, han eljest varit från tjänstgöring befriad, skola utgå till den, som uppehållit befattningen;

att den, som af sjukdom hindras att sin befattning förrätta, äger uppbära hela lönen, men att den, som und-

får ledighet för svag hälsas vårdande, enskilda angelägenheter, tjänstgöring hos Riksdagen, dess utskott eller revisorer eller andra särskilda uppdrag eller i behörig ordning afstänges från tjänstgöring eller eljest är lagligen förhindrad att sköta befattningen, kan förpliktas att under ledigheten utöfver sina tjänstgöringspenningar afstå så mycket af lönen, som för befattningens uppehållande erfordras eller eljest pröfvas skäligt;

att aflöning ej må utgå till tjänsteman eller betjänt för tid, hvarunder han afhållit sig från tjänstgöring utan att hafva i vederbörlig ordning erhållit tjänstledighet eller kunnat styrka giltigt förfall;

att, därest tjänsteman eller betjänt varder afstängd från tjänstgöring eller i häkte tagen, den del af hans aflöning, som icke af kammarrätten pröfvas böra användas till befattningens uppehållande, skall under tiden innehållas, såvida ej kammarrätten finner skäligt låta honom uppbära något däraf;

att vid sjukdomsförfall, eller när det erfordras för beredande af semester, tjänsteman af lägre grad skall vara skyldig att, om han förordnas till högre befattning hos kammarrätten, densamma, mot åtnjutande i förstnämnda fall af de för befattningen anslagna tjänstgöringspenningar, men i senare fallet af däremot svarande belopp i stället för egna tjänstgöringspenningar, bestrida, dock ej längre än sammanlagdt tre månader under ett och samma kalenderår;

att, därest förhöjning af lönen efter viss tids fortsatt innehafvande af befattning i samma lönegrad är i staten medgifven, tidpunkten

för första förhöjningen bestämmes att inträda efter fem år, under villkor att innehafvaren under mer än fyra femtedelar af den tjänstetid, som erfordras för att vinna nämnda förhöjning, med godt vitsord bestridt sin

egen eller, på grund af förordnande, annan statens tjänst, dock att härvid icke må föras honom till last den tid, han åtnjutit ferier eller semester, och

för andra förhöjningen, om sådan äger rum, efter ytterligare fem år, på samma villkor, samt

för tredje förhöjningen, därest sådan kan ske, efter än ytterligare fem år, äfvenledes på samma villkor,

under iakttagande, hvad hvar och en af omförmälda löneförhöjningar angår, att den högre aflöningen ej får tillträdas förrän vid början af kalenderåret näst efter det, hvarunder den stadgade tjänsteåldern blifvit uppnådd; börande löntagare därvid tillgodoräknas den tid, som före den nya aflöningsstatens trädande i kraft förflutit från hans tillträde till befattningen, vare sig på grund af fullmakt eller konstitutorial eller på grund af förordnande i följd af frågan om reglering af löneförhållanden m. m. inom kammarrätten;

att likväl löntagare, som, då han intjänat stadgad tid för erhållande af löneförhöjning, redan uppnått den lefnads- och tjänsteålder, som berättigar honom till nedan-nämnda pension, icke må samma förhöjning tillträda;

att presidenten äger årligen åtnjuta en och en half månads ferier å sådan tid, att domfört antal ledamöter ändock är i kammarrätten tjänstgörande, samt enhvar af kammarrättsråden en och en half månads ferier under sommarmånaderna;

att öfriga tjänstemän äga årligen, när sådant utan hinder för göromålens behöriga gång kan ske, åtnjuta semester, tjänstemän af andra eller högre lönegrad enhvar under en och en half månad samt tjänstemän af första lönegraden enhvar under en månad;

att vid afgang från tjänsten till följd af afskedstagande, entledigande eller dödsfall själfva lönen utgår till månadens slut;

att presidenten och kammarrättsråden skola vara förpliktade att vid fyllda 70 års ålder från tjänsten afgå samt efter 65 lefnads- och 35 tjänsteår icke vara ovillkorligen berättigade att erhålla tjänstledighet för sjukdom;

att annan innehafvare af ordinarie befattning skall, då han uppnått 65 lefnads- och minst 35 tjänsteår, vara förpliktad att från befattningen afgå, Kungl. Maj:t eller kammarrätten, om det tillkommer denna att afskedet utfärda, dock obetaget att låta med detsamma anstå, därest och så länge den pensionsberättigade pröfvas kunna i befattningen på ett tillfredsställande sätt gagna det allmänna och kan finnas villig att i densamma kvarstå;

att innehafvare af ordinarie befattning, som efter uppnådda 65 lefnads- och 35 tjänsteår afgår från befattningen, skall åtnjuta oafkortad lön såsom pension, dock ej i något fall till högre belopp än 6,000 kronor;

att den, som tillträder den nya aflöningsstaten, skall vara skyldig underkasta sig dels, efter Kungl. Maj:ts bestämmande, upphörande af eller minskning i extra inkomster, som kunna åtfölja tjänstebefattning eller utgå för bestyr i sammanhang därmed, dels ock de förändrade bestämmelser i fråga om pension, som kunna varda stadgade;

att enhvar, som med eller efter visst angifvet års ingång tillträder befattning i kammarrätten, skall vara pliktig att underkasta sig de villkor och bestämmelser, som varda föreskrifna för åtnjutande af de nya aflöningsförmåner; samt

att till de förutvarande innehafvare af dylika befattningar, hvilka före viss angifven tidpunkt förklara, att de icke vilja underkasta sig den nya aflöningsstaten samt nämnda villkor och bestämmelser, och som icke lagligen kunna därtill förbindas, aflöningsförmåner skola utgå enligt de för dem dittills gällande grunder.

Beträffande det af kommittén ofvan föreslagna villkor i afseende å tjänsters förening med andra befattningar eller uppdrag tillåter sig kommittén i detta sammanhang erinra, att kommittén i första delen af sitt betänkande jämväl förordat meddelande af föreskrift därom, att öfver alla af centralt ämbetsverk meddelade beslut i afseende å tillstånd till förening med ordinarie befattning i statens tjänst af annan tjänstebefattning eller uppdrag förteckning skall föras hos ämbetsverket.

Kommitténs förslag till organisation af kammarrätten.

Då kammarrätten i underdånigt utlåtande den 15 maj 1902 hade att, i anledning af kungl. cirkuläret den 25 oktober 1901, yttra sig i afseende å ändringar i gällande lönestat och därvid äfven besvara frågan, huruvida genom förenklingar i förvaltningen tillfälle kunde beredas till indragning af tjänster, som genom de förändrade anordningarna kunde undvaras, erinrade kammarrätten därom, att, efter det densamma inför Kungl. Maj:t framhållit behovet af ökad antal ledamöter och notarier, Kungl. Maj:t och Riksdagen funnit behovet af sådan förstärkning vara utredt, i följd hvaraf från och med år 1902 å ämbetsverkets stat uppförts aflöning för ytterligare två kammarrättsråd och en notarie. Kammarrätten ansåg det vid sådant förhållande vara öfverflödigt att närmare ingå på den förelagda frågan, såvidt angick dylika beställningar inom verket, men framhöll dock, att i anledning af 1902 års riksdags beslut om införande af en särskild inkomstskatt samt med hänsyn jämväl till den vidare utveckling af den direkta skatteformen, som ansågs vara att förvänta, arbetsbördan för kammarrättens ledamöter och kanslipersonal, långt ifrån att förminskas, med all sannolikhet i stället kunde väntas komma att betydligt ökas.

Hvad därefter angick sekreterare-, advokatfiskals- och aktuariefattningarna, syntes det kammarrätten, att indragning af någon af dessa befattningar ej heller kunde ifrågasättas. Och enligt kammarrättens åsikt föll det af sig själf, att den allt jämt fortgående stegringen af statsutgifterna och den växande mångfalden af ändamål, hvarför statens medel tagas i anspråk, skulle medföra ökad arbete för de tjänstemän, som hafva till uppgift att öfva kontroll å dessa medels rätta användning, hvarför kam-

marrätten anslöt sig till den af dess revisionsafdelnings särskilda kontor uttalade uppfattningen, att någon minskning af revisionsafdelningens personal ej kunde äga rum.

Beträffande den omförmälda ökningen af antalet kammarrättsråd och notarier anser sig kommittén här böra fästa uppmärksamheten därå, att Kungl. Maj:t i propositionen till 1897 års riksdag angående statsverkets tillstånd och behof föreslog, att Riksdagen måtte å staten för kammarrätten uppföra lön och tjänstgöringspenningar för ytterligare två kammarrättsråd och för ytterligare en notarie, med rätt för nämnda befattningars innehafvare till ålderstillägg efter vissa år; hvarjämte begärdes höjning af anslaget till vikariatsersättning, arfvoden åt extra biträden, flitpenningar och renskrifningskostnad. Enligt skrifvelse den 13 maj 1897 angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjunde hufvudtitel biföll Riksdagen emellertid på det sätt Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning, att på extra stat för år 1898 uppfördes vissa belopp dels till arfvoden åt adjungerade kammarrättsråd, dels till arfvoden åt extra biträden, flitpenningar och renskrifningskostnad.

På därom af Kungl. Maj:t gjorda framställningar blefvo enahanda anslag, som för år 1898 af Riksdagen beviljats å extra stat, anvisade å extra stat jämväl för åren 1899, 1900 och 1901.

Vid 1901 års riksdag föreslog Kungl. Maj:t ånyo, att å kammarrättens stat måtte uppföras lön och tjänstgöringspenningar för ytterligare två kammarrättsråd och en notarie, med rätt för dessa befattningars innehafvare till ålderstillägg i likhet med öfriga tjänstemän i samma tjänstegrad. Men därjämte hemställdes, att Riksdagen måtte på extra stat bevilja 6,000 kronor för tillfällig förstärkning af arbetskrafterna hos kammarrätten.

Rörande behovet af sistnämnda förstärkning yttrade föredragande departementschefen till statsrådsprotokollet den 11 januari 1901 följande.

Då kammarrätten i underdånig skrifvelse den 13 december 1900 förnyade sin hemställan om uppförande å ämbetsverkets stat af lön och tjänstgöringspenningar för ytterligare två kammarrättsråd äfvensom om andra däraf föranledda ändringar i staten, påpekade kammarrätten, att den ifrågasatta förändringen i dess organisation icke uteslöt behovet af

särskilda åtgärder till utjämnande af den balans af besvärsmål, som vid 1901 års utgång ännu kunde kvarstå och hvilken kammarrätten trodde sig kunna beräkna till omkring 800 fattigvårdsmål. Enär det för rikets kommuner icke kunde annat än föranleda betydande olägenheter, att de till kammarrätten fullföljda fattigvårdsmålen under flera år fingo vänta på sitt afgörande, syntes det kammarrätten i hög grad önskvärdt, att den nämnda balansen måtte skyndsammast kunna afarbetas, och kammarrätten hemställde därför, huruvida icke, samtidigt med att den föreslagna förändringen i dess organisation genomfördes, medel kunde ställas till kammarrättens förfogande för att under de ordinarie sessionerna bereda ämbetsverket biträde af fyra adjungerade ledamöter. Med en sådan anordning borde utsikt förefinnas, att, såvidt icke antalet inkommande mål i väsentligare grad ökades, balansen skulle så hastigt kunna nedbringas, att inom en tidrymd af omkring två år normala förhållanden blefve uppnådda. Den kostnad, som skulle erfordras för att sålunda bereda kammarrätten tillfällig förstärkning med fyra adjungerade ledamöter, syntes kunna för år 1902 beräknas till 12,000 kronor, i hvilken summa då inräknats, förutom adjunktionsarfvoden, äfven arfvoden till extra amanuenser och erforderligt belopp till bestridande af renskrifningskostnad. Därest emellertid Kungl. Maj:t icke skulle finna anledning att vidtaga åtgärder för en så skyndsam afarbetning af den vid 1901 års utgång kvarstående arbetsbalansen, som kammarrätten funnit önskvärd, syntes det dock vara oundgängligt, att ämbetsverket, såvidt balansens nedbringande skulle kunna fullföljas, under år 1902 och en följd af år framåt finge under vår- och höstsessionerna påräkna biträde af två adjunkter. Det belopp, som i sådant fall skulle för år 1902 erfordras till adjunktionsarfvoden och öfriga af adjunktionen föranledda utgifter, kunde beräknas till 6,000 kronor.

Föredragande departementschefen uttalade för egen del, att med den ökning af kammarrättens ordinarie personal, han i öfverensstämmelse med ämbetsverkets hemställan ville föreslå, man visserligen borde kunna förvänta, att de till kammarrätten årligen inkommande målen skulle kunna, åtminstone till allra största delen, af denna personal inom året slutbehandlas, men att till afarbetande af den balans af mål, som vid utgången af

år 1901, då förändringen i kammarrättens organisation skulle taga sin början, ännu kunde förefinnas och som af kammarrätten beräknats till omkring 800 fattigvårdsmål, blefve, enligt hvad erfarenheten visat, tid för samma personal ej öfrigt. För att denna balans skulle kunna snarast möjligt afarbetas, hade kammarrätten ansett behöfligt att erhålla tillfällig förstärkning af fyra adjungerade ledamöter, och då, på sätt kammarrätten äfven erinrat, det för den allmänhet, som däraf berördes, måste vara af synnerlig vikt, att denna balans af mål så fort som möjligt undanarbetades, syntes det departementschefen, att hvad kammarrätten för vinnande af detta mål föreslagit äfven borde bifallas. Kostnaden för denna tillfälliga ökning af ämbetsverkets arbetskrafter hade af kammarrätten för år 1902 beräknats till 12,000 kronor. Af denna kostnad ansåg departementschefen hälften, eller 6,000 kronor, kunna bestridas af tillgängliga medel, hvar emot återstoden syntes honom böra hos Riksdagen begäras på extra stat för år 1902.

I skrifvelse den 29 maj 1901 angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjunde hufvudtitel anmälde Riksdagen, att den ansett sig böra godkänna Kungl. Maj:ts förslag om uppförande å kammarrättens ordinarie stat af aflöningar åt ytterligare två kammarrättsråd och en notarie.

Vidkommande åter det begärda anslaget å extra stat, 6,000 kronor, för tillfällig förstärkning af arbetskrafterna hos kammarrätten, hade Riksdagen af den i statsrådsprotokollet lämnade redogörelsen för kammarrättens arbetsresultat under senare år icke kunnat finna den föreslagna ökningen i antalet dömande ledamöter vara af behovet med nödvändighet påkallad. Genom det arbete, som utfördes af det dåvarande antalet ledamöter i kammarrätten, hade balansen visat en stadigt fortgående, ganska snabb minskning, och Riksdagen ansåg, att, i fall icke oförutsedda omständigheter inträffade, det ej komme att dröja länge, förrän fullt tillfredsställande förhållanden blifvit uppnådda. Kungl. Maj:ts framställning om tillfällig ytterligare ökning af kammarrättens arbetskrafter utöfver det antal, hvartill disponibla medel lämnade tillgång, hade fördenskull icke bifallits af Riksdagen.

Kungl. Maj:t har därefter af tillgängliga medel lämnat kammarrätten anslag för hvarterdera af åren 1902 och 1903 till anställande under

vår- och höstsessionerna af två adjungerade ledamöter med nödiga biträden samt för år 1904 till anställande under vårsessionen af fyra och under höstsessionen af två adjungerade ledamöter jämte erforderliga biträden. Enligt hvad framgår af de å sid. 12—13 införda summariska uppgifterna angående till kammarrätten inkomna mål och ärenden, förefinnes emellertid fortfarande i kammarrätten en ganska afsevärd balans; antalet till nästföljande år balanserade ärenden utgjorde nämligen år 1901 1,539, år 1902 1,599 och år 1903 1,561.

Vid en jämförelse emellan antalet inkomna och afgjorda mål under samma tid visar sig, att af mål, tillhörande *ledamöters* föredragning, afgjorts år 1901 2,327 mot 2,105 inkomna, år 1902 2,427 mot 2,403 inkomna och år 1903 2,533 mot 2,541 inkomna, att af mål, tillhörande *revisionstjänstemäns* föredragning, afgjorts år 1901 570 mot 573 inkomna, år 1902 475 mot 552 inkomna och år 1903 576 mot 591 inkomna, samt att af mål, tillhörande *sekreterarens* föredragning, afgjorts år 1901 1,586 mot 1,603 inkomna, år 1902 1,630 mot 1,637 inkomna och år 1903 1,561 mot 1,500 inkomna.

Af ofvanstående uppgifter, omfattande de tre sistförflutna åren, under hvilka antalet tjänstemän hvarken ökats eller minskats, framgår, att, ehuru kammarrätten arbetar med en ganska stor balans, hvilken emellertid till sin omfattning nästan oförändrad kvarstår sedan en föregående tidsperiod, antalet afgjorda mål under dessa år på det hela fullt motsvarat antalet inkomna. Särskildt har detta, hvad som är viktigast, varit fallet med afseende på de till ledamöternas föredragning hörande målen. Det visar sig således, att med de former, under hvilka arbetena i kammarrätten hittills bedrifvits, och med den där använda arbetstiden den kammarrätten påhvilande ordinarie arbetsmängden kunnat i allmänhet, och bortsedt från tillfälliga växlingar, utföras af den personal, som därstädes under dessa år varit anställd.

Vid beräkning af de arbetskrafter, som för framtiden behövas i kammarrätten, har kommittén därför ansett sig med fullt fog kunna utgå från nämnda förhållanden samt därvid allenast böra undersöka, hvilken förminskning i arbetskrafter de af kommittén föreslagna inskränkningarna

i kammarrättens arbetsområde och förenklingarna i arbetssättet därstädes må kunna föranleda.

Hvad angår den ofvanberörda, i kammarrätten förefintliga balansen af oafgjorda mål och ärenden, är uppenbart, att behovet af framtida arbetskrafter icke bör afnötas med hänsyn till denna balans, för hvars afarbetande tillfällig förstärkning i arbetskrafter blifvit kammarrätten anvisad, utan sättas i förhållande till hvad som anses erforderligt för behandling af den årligen inkommande arbetskvantiteten.

Kommittén har ej heller funnit sig kunna taga hänsyn till den från kammarrättens sida uttalade förmodan, att genom af 1902 års riksdag vidtagna och ytterligare förväntade ändringar å skattelagstiftningens område en ökning i kammarrättens arbete vore att emotse. Ännu torde det vara för tidigt att afgöra, om genom 1902 års riksdagsbeslut någon *stadigvarande* ökning i arbetet med beskattningsmålen kommer att inträda. Det synes till och med kunna ifrågasättas, om ej det införda själfdeklarationsförfarandet borde, sedan detsamma någon tid hunnit verka, leda till lindring i detta arbete. I hvarje fall lärer en tillfällig ökning i beskattningsmålen *antal* här icke få tagas till utgångspunkt. Hvad åter angår framtida lagändringar å detta område, lärer det vara ogörligt att med någon grad af visshet beräkna, huruvida dessa må komma att verka till ökning eller minskning i kammarrättens arbete. På blotta förmodanden i nämnda hänseenden torde emellertid icke kunna eller böra byggas vid det organisationsförslag, som nu skall afgifvas.

I afseende å kammarrättens ämbetsåligganden har kommittén föreslagit följande ändringar.

Underställning till kammarrätten skulle ej vidare äga rum

af Konungens befallningshafvandes beslut angående afkortning, afskrifning eller restitution af kronoutskylder, böter eller andra allmänna medel,

af vederbörande myndigheters beslut rörande extra ordinarie afskrifningsfrågor, samt

af resolutioner, som af stationsbefälhafvare eller varfschefer vid flottan utfärdas i reskontreringsmål.

Till allmänna domstolarna har föreslagits att öfverflytta tvister angående betalning på grund af borgen för kronans uppbördsmän.

Vidare har kommittén, under förutsättning af bifall till dess förslag, att beslut om afskrifning af kronans utestående penningfordran å högre kapitalbelopp än 1,000 kronor skall underställas Kungl. Maj:ts pröfning, hemställt, att äfven besvär öfver dylika afskrifningsbeslut skola anföras direkt hos Kungl. Maj:t.

Å andra sidan har kommittén hemställt om den utvidgning af kammarrättens ämbetsbefattning, att kammarrätten skulle äga i vanlig ordning upptaga och afgöra såväl revisionsafdelningens och advokatfiskalens anmärkningar mot hofrätter eller kollegier, statskontoret, armé- eller marinförvaltningen som ock besvär öfver nyssnämnda kollegiers och verks beslut rörande extra ordinarie afskrifningsfrågor, utom i det fall, att beslutet afser kronans utestående penningfordran å högre kapitalbelopp än 1,000 kronor.

Af de summariska uppgifterna angående kammarrättens ämbetsverksamhet framgår, att borttagandet af underställningsskyldigheten i ofvan angifna fall skulle innebära en minskning af de kammarrätten tillhörande mål och ärenden med mer än ett tusental årligen. Och huru summariskt handläggningen än sker af flertalet underställningsmål, nämligen de ordinarie afskrifningsmålen, är dock tydligt, att deras bortfallande skulle bespara åtskilligt arbete inom kammarrätten, särskildt för aktuarien, sekreteraren och advokatfiskalskontoret.

Öfriga ofvanberörda förändringar, om än i och för sig lämpliga och ur flera synpunkter gagneliga, synas med afseende å tillnätandet af arbetskrafterna inom kammarrätten hafva mindre betydelse.

Hvad som emellertid enligt kommitténs mening bör medföra en väsentlig besparing af arbetskraft i kammarrätten äro de förenklingar, hvilka kommittén föreslagit i afseende på det nu synnerligen onständliga och tyngande arbetssättet inom kammarrätten samt för öfrigt i formerna för arbetets bedrivande därstädes, såsom

i formerna för besvärsmåls förberedande behandling,

i formerna för ärendenas registrering, skriftsättet m. m., och särskildt i afseende å rubrik- och recitkskrifningen,

i formerna för revisionsarbetet, såväl hvad angår själfva räkenskapsgranskningen och framställandet af anmärkningar som beträffande anmärkningsmålens föredragning och afgörande,

genom minskning af domföra antalet ledamöter i anmärknings- m. fl. mål, samt

genom upphörande af nu brukliga afbrott eller inskränkningar i föredragningen under januari månad samt vid påsk och under sista veckan af vårsessionen.

Tages därjämte hänsyn till den möjlighet för en väsentlig ökning af arbetsprodukten, som innefattas i kommitténs förslag om trägnare tjänstgöring för kammarrättens personal, lärer intet tvifvel råda, att, bortsett från hvad som må erfordras för den nu förefintliga balansens afarbetande, den extra tillökning i arbetskrafter, som äfven under de senare åren genom adjungerande af ledamöter visat sig erforderlig, bör, därest de af kommittén framställda förslag vinna beaktande, för framtiden kunna undvaras samt snarare någon minskning äga rum i antalet af de hos kammarrätten anställda ordinarie tjänstemän.

Kommittén öfvergår härefter till frågan om de särskilda tjänstebefattningarna inom kammarrätten.

Hvad först angår ämbetsverkets chef, finner sig kommittén, då verket fortfarande skall utgöra en kollegial öfverdomstol, icke äga anledning att föreslå någon ändring i chefens nuvarande benämning. *Presidenten.*

Såsom ofvan blifvit nämnt, torde de af kommittén framställda förslag till inskränkningar i kammarrättens arbetsområde komma att väsentligen medföra tidsvinst för vissa kammarrättens underordnade tjänstemän, och detsamma torde vara fallet äfven med åtskilliga af kommitténs förslag i afseende å formerna för arbetet inom kammarrätten, såsom beträffande inskränkning i ärendenas registrering, i protokolls- och konceptföring m. m. Men i någon mån skulle dock härigenom vinnas lättnad äfven för kammarrättsråden. Och genom vissa andra kommitténs förslag, såsom om inskränkning i rubrik- och recitsskrifningen samt om minskning af domföra antalet ledamöter i vissa mål, skulle för kammarrättsråden tvifvels-

utan beredas en afsevärd tidsvinst. Med afseende å det dem påhvilande arbetet är vidare att märka, att genom kommitténs förslag dels om upphörande af nuvarande afbrott eller inskränkningar i föredragningsarbetet under vissa delar af året och dels om trägnare föredragning öfver hufvud taget möjlighet beredts för utvinnande af en väsentligt ökad arbetsprodukt.

På grund häraf hyser kommittén den öfvertygelsen, att det arbete i kammarrätten, som efter genomförande af kommitténs förslag skulle komma att hvila på kammarrättsråden, kan — utan någon fara för att noggrannheten i pröfningen skulle behöfva eftersättas för skyndsamheten i afgörandet — utföras af det nuvarande antalet ordinarie kammarrättsråd. Visserligen skulle det kunna ifrågasättas, om ej till och med någon minskning i kammarrättsrådets antal kunde, på grund af de utaf kommittén föreslagna förenklingarna, vidtagas. Men kommittén har dock ansett sig icke böra framställa förslag härom. Dels har nämligen kammarrättsrådets antal helt nyligen blifvit bestämdt till det nuvarande, hvarför det torde vara olämpligt att åter minska detsamma, innan de nu föreslagna förändringarna fått någon tid verka; och dels synes det kommittén angeläget, att, då kammarrätten enligt kommitténs förslag skulle göras till sista instans i ett betydande antal mål, arbetskrafterna i kammarrätten, särskildt hvad ledamöterna beträffar, blifva tillräckliga för ett godt fullgörande af de kraf, som måste ställas på en högsta domstolsinstans.

Revisionskommissionerna.

I det föregående är nämnt, att kammarrättens revisionsafdelning för närvarande är indelad å tre kontor, hvart och ett under ledning af en revisionskommisarie, samt huruledes det revisionsafdelningen åliggande granskningsarbetet är emellan dessa kontor fördeladt.

Revisionskommisariernas åligganden såsom kontorschefer finnas angifna i § 26 af kammarrättens instruktion. I anledning däraf att det medgifvits kammarrätten att förordna revisionstjänstemän till föredragande i de från revisionsafdelningen inkomna anmärkningsmålen och därmed sammanhang ägande ärenden, har emellertid i § 28 af instruktionen, sådan denna paragraf lyder enligt kungl. kungörelsen den 15 november 1901, lämnats föreskrift, att i de fall, då dylikt förordnande meddelas revisions-

kommissarie, vissa denne eljest tillhörande göromål skola i stället bestridas af den revisor eller amanuens, som kammarrätten därtill utser, den s. k. kontorsförmannen. Med iakttagande häraf äro för de revisionskommissarier, som tillika äro föredragande, göromålen följande:

att hvar för sitt kontor hafva närmaste tillsyn därå, att de å kontoret anställda tjänstemän fullgöra sina skyldigheter samt, då någon be-
trädes med försummelse i tjänsten, därom hos kammarrätten göra an-
mälan, att emellan vederbörande tjänstemän till granskning fördela de
inkomna räkenskaperna, att afgifva yttranden och förslag i frågor om
befordran, tjänstledighet och förordnanden inom revisionsafdelningen och
om revisionstjänstemännens anställning å de särskilda kontoren, att jäm-
väl i andra mål och ärenden än de från vederbörande revisionskontor
inkomna anmärkningsmålen meddela utlåtande, då sådant af kammar-
rätten från revisionskontoren infordras, att i början af hvarje år till
kammarrätten aflämnna berättelse för föregående året angående räkenskaps-
granskningen samt de å kontoren handlagda mål och ärenden, samt att
föredraga från revisionsafdelningen inkomna anmärkningsmål och vissa
därmed sammanhängande ärenden, med de skyldigheter, som med denna
föredragning äro förenade. Därtill hörer, bland annat, att med skyndsamhet
foga anstalt om de förberedande åtgärder, som kunna erfordras för målens
försättande i skick att kunna med slut afhjälpas, att vid målens före-
dragning hafva förslag till beslut eller utlåtande skriftligen affattadt, att
öfverse och granska koncepten till beslutade expeditioner, innan de till
justering förekomma, samt att tillse, att de justerade besluten med skynd-
samhet expedieras, äfvensom att öfver de till revisionskommissariens före-
dragning hörande mål för hvarje år upprätta arbetsförteckning för att till
Kungl. Maj:t insändas tillika med den allmänna arbetsberättelse, hvilken år-
ligen af kammarrätten afgifves.

Såsom redan nämnts, har, allt sedan kammarrättens instruktion af
år 1879 trädde i kraft, föredragningen af anmärkningsmål och därmed
sammanhang ägande ärenden besörjts af revisionstjänstemän, under den
första tiden af en tjänsteman från hvarje revisionskontor, men i se-
nare tider af allenast två revisionskommissarier, i det revisionskommissarien
å tredje kontoret föredragit både för sitt kontor och andra kontoret.

Kommittén har i det föregående hemställt om förändring af revisionskommissariernas ställning därhän, att de skulle icke blott föredraga, utan äfven såsom ledamöter deltaga i afgörandet af såväl de mål och ärenden, hvilka nu af dem föredragas, som ock vissa andra, å sid. 118—120 närmare angifna grupper af mål och ärenden, samt därjämte i kammarrättens plenum deltaga i afgörandet af ärenden, som afse revisionsafdelningens personal eller arbetet på afdelningen.

Med de afvikelser, som kunna betingas af dessa ändringsförslag, har kommittén ansett, att i öfrigt revisionskommissariernas åligganden böra blifva desamma, som nu tillhöra dem, då de tillika äro föredragande.

Beträffande de mål, hvilka för närvarande föredragas af revisionskommissarier, läser den föreslagna förändringen i deras ställning icke för dem innebära något väsentligen ökad arbete, då de i afseende å beslutade skrifvelsens uppsättande, granskning och befordrande till expedition hafva i hufvudsak samma skyldigheter som kammarrättsråden i de af dem föredragna målen. En ökning i de föredragande revisionskommissariernas nuvarande arbete innebär däremot förslaget om skyldighet för dem att föredraga och deltaga i pröfningen af vissa andra ofvan angifna mål och ärenden. Men dessa mål och ärenden äro jämförelsevis så få, att de icke böra i afsevärd mån verka tyngande; och än mindre läser så blifva fallet med det föreslagna åliggandet för revisionskommissarierna att deltaga i afgörandet af vissa revisionsafdelningen berörande pleni-ärenden.

Mera afsevärd är otvifvelaktigt den ökning af revisionskommissariernas föredragningskyldighet, som följer af kommitténs förslag, att ett sammanträde i veckan om i regel minst fyra timmar skall ägnas åt sådana mål och ärenden, i hvilka de, hvar och en i hvad angår hans kontor, skulle varda föredragande. Men å andra sidan blifver ock föredragningsarbetet i viss mån jämförelsevis lättare därigenom, att de få själfva sitta med i rätten och att föredragningen oftare återkommer samt fördelar sig jämnt öfver hela året. Det bör t. ex. till följd häraf ej annat än undantagsvis inträffa, att föredragandena, såsom nu ej sällan läser äga rum, nödgas ånyo genomgå mål, som förut varit beredda, men vid den till ett bestämdt tidsmått begränsade föredragningen ej medhunnits. Ökningen i

föredragandenas arbete får därför ingalunda uppskattas i förhållande till det ökade antalet föredragningstimmar.

Vidare torde åtskilliga andra af kommittén i det föregående framställda förslag vara ägnade att för revisionskommisarierna bespara tid och arbetskraft. Så torde i någon mån blifva fallet med hvad som föreslagits rörande inskränkningar i målens antecknande hos föredragandena och i konceptföringen m. m. samt i vida högre grad, här liksom för kammar-rättsråden, med den ifrågakämda förenklingen i afseende å rubrik- och recitsskrifningen. Och därjämte lär otvifvelaktigt den föreslagna utsträckningen för revisionskommisarierna af arbetstiden å tjänsterummet, där tillgång finnes till de för arbetets bedrivande nödiga handlingar, möjliggöra en större arbetsprodukt från deras sida.

Vid öfvervägande af ofvan anförda omständigheter och då den nuvarande anordningen med tre revisionskontor eller ett kontor mer än antalet föredragande, med en tredje revisionskommisarie såsom kontorschef utan föredragningsskyldighet, icke synes af något verkligt behof påkallad och därför ej heller lämpligen böra bibehållas, har kommittén ansett det för framtiden vara till fyllest med två revisionskommisarier, i samband hvar med äfven revisionsafdelningen skulle indelas på två kontor, ett för hvarje revisionskommisarie. Detta antal har ock af revisionskommisarierna i deras ofvan omförmälda promemoria ansetts vara tillräckligt för det fall, att detaljgranskningen af »försvarsverkets» räkenskaper icke kommer att hvila på kammarrättens revision. I fråga om fördelningen emellan de båda kontoren af räkenskapsgranskningen samt af underlydande revisionspersonal lär det icke ankomma på kommittén att afgifva förslag.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, får kommittén hemställa,

att revisionskommisariernas antal måtte bestämmas till två, hvilka skola vara chefer hvar och en för sitt kontor inom revisionsafdelningen.

Enligt § 21 i kammarrättens instruktion åligger det sekreteraren att *Sekreteraren.* med uppmärksamhet följa ärendena inom kammarrätten, så att han i förekommande fall må kunna med erforderliga upplysningar tillhandaga veder-

börande inom eller utom ämbetsverket; att hafva närmaste inscendet öfver de å kansliet anställda tjänstemän samt hos kammarrätten anmäla, om någon beträdes med vårdslöshet eller försummelse; att föredraga alla från Kungl. Maj:t ankomna utslag och bref, ärenden om upprättande af underdånigt förslag till ledig tjänst, om befordran till sådan tjänst, som kammarrätten äger tillsätta, om antagande af extra ordinarie tjänstemän och vaktbetjante samt om tjänstledighet, afsked och tjänstebetyg, frågor om adjunktion samt förordnande att bestrida annan tjänstgöring i kammarrätten, ärenden rörande verkets ekonomi, kammarrättens pröfning underställda beslut angående afskrifning af kronoutskylder och böter, påförda eller ådömda från skattskrifningsorten bortflyttade personer, så ock Kungl. Maj:ts remisser i anledning af förd klagan öfver kammarrättens beslut i samtliga omförmälda, sekreterarens föredragning tillhörande ärenden; att, därest något af kammarrätten i dessa ärenden meddeladt föreläggande icke blifvit behörigen fullgjordt, därom ofördröjligen hos kammarrätten göra anmälan; att uppsätta och till expedition befordra underdåniga utlåtanden samt kammarrättens beslut i de af honom föredragna ärenden, då besluten ej utfärdas genom protokollsutdrag; att underskrifva de å handlingar tecknade kommunikationsresolutioner och kontrasignera alla kammarrättens öfriga utgående expeditioner; att redovisa af kammarrätten ådömda böter och viten; att föra särskildt diarium öfver de från Kungl. Maj:t ankomna utslag och bref; att hålla förteckningar öfver kammarrättens ordinarie och extra ordinarie tjänstemän och vaktbetjante med anteckningar om tjänstledighet och vikariatsförordnanden; att för hvarje år aflämnas arbetsförteckning öfver de till hans föredragning hörande ärenden äfvensom uppgift å antalet af kammarrättens särskilda expeditioner; samt att upprätta kammarrättens allmänna arbetsberättelse och tillse, att densamma, jämte de uppgifter, hvilka i öfrigt böra från kammarrätten aflämnas, blifva behörigen expedierade.

Dessa redan i sig synnerligen detaljerade bestämmelser äro än vidare utvecklade i § 8 af kammarrättens arbetsordning, hvarest därjämte särskildt angifvits tillhöra sekreteraren att föra ej mindre diarium öfver alla till hans föredragning hörande mål och ärenden än ock särskild anteckningsbok öfver alla af honom föredragna anordningar; att med belöpande stämpladt

papper förse de af kammarrätten utfärdade fullmakter, konstitutorial och tjänstebetyg samt ansvara för riktigheten däraf; äfvensom att förvara handlingar och för kortare tid äfven koncept i vissa mål och ärenden.

Vid en granskning af alla de uppräknade åliggandena för sekreteraren har kommittén icke kunnat undgå att finna, det dessa såväl i och för sig som i anseende till det arbete, de medföra, äro af en mycket olikartad beskaffenhet. Vikten och omfattningen af sekreterarens arbete kan också ingalunda mätas efter antalet af de punkter, i hvilka hans åligganden äro i instruktion och arbetsordning uppräknade. En del af dessa punkter omfattar sålunda allenast göromål, hvilka sammanhännga med eller äro en följd af andra, som förut blifvit nämnda, såsom skyldigheten att föredraga Kungl. Maj:ts remisser i anledning af förklagan öfver kammarrättens beslut i de af sekreteraren föredragna ärenden, att hos kammarrätten anmäla, om något i dessa ärenden meddeladt föreläggande ej blifvit fullgjordt, att sörja för uppsättning och expedition af kammarrättens beslut i dylika ärenden och föra anteckningar öfver dem, att angående dem upprätta arbetsförteckning m. m. Dessa göromål betinga fördenskull, äfven där de äro af beskaffenhet att medföra något mera arbete, icke för sitt utförande någon särskild tjänsteman af sekreterares egenskap, utan sammanhännga med föredragningsskyldigheten beträffande de ärenden, som det nu i allmänhet är pålagdt sekreteraren att föredraga, samt böra besörjas af vederbörande föredragande, det må vara sekreteraren eller någon annan, eller af den, som satts till föredragandens biträde. En del andra åligganden äro helt mekaniska bestyr, hvilka, såsom mer eller mindre betydelسلösa och ej förekommande i andra motsvarande verk, kunde och borde bortfalla, såsom aflämnande, utöfver arbetsberättelsen, af uppgift å antalet af kammarrättens särskilda expeditioner samt förande af anteckningsbok öfver anordningar.

Af sekreterarens ofvan uppräknade göromål synes jämväl för öfrigt en hel del knappast vara af den beskaffenhet, att de kunna sägas tillhöra en tjänsteman i sekreterarställning, utan snarare hafva blifvit till honom öfverlämnade för att utfylla hans arbete eller lindra arbetet för någon annan tjänsteman, som de eljest borde tillkomma. Hit höra åliggandet att redovisa af kammarrätten ådömda böter och viten, hvilket väl snarast

borde tillhöra advokatfiskalen, att föra diarium öfver Kungl. Maj:ts utslag och bref, hvilket borde verkställas å aktuariiekontoret, att upprätta kammarrättens allmänna arbetsberättelse, hvilket ock synes vara ett aktuarien närmast tillkommande åliggande, liksom ock denne bör förvara handlingar och koncept af olika slag. Det synes vara lämpligt, att omförmälda göromål öfverlämnas åt vederbörande ofvan nämnda tjänstemän, så mycket mera som dessa enligt kommitténs förslag skulle befrias från åtskilliga andra dem nu åliggande bestyr, hvadan äfven de ifrågavarande göromålen böra kunna af dem medhinnas och ej behöfva läggas på annan tjänsteman, till hvars ämbetsbefattning de synas mindre höra.

Till sistnämnda slag af åligganden kan också, noga taget, räknas skyldigheten att föredraga underställda ordinarie afskrifningsmål, hvilken skyldighet enligt förslag af 1874 års löneregleringskommitté öfverflyttades från kammarrättsråden till sekreteraren, hvars dåvarande göromål — i öfrigt i hufvudsak desamma som nu — ansågos vara »alltför få och af för ringa betydenhet att gifva tillräcklig sysselsättning åt en andra gradens tjänsteman». Dessa mål skulle emellertid, därest kommitténs förslag om upphörande af underställningsskyldigheten bifalles, komma att bortfalla.

Likaså synes skyldigheten att föredraga från Kungl. Maj:t ankomna utslag och bref vara ett åliggande, som visserligen icke kan sägas vara främmande för sekreterarens ämbetsbefattning, men i allt fall med lika fullt fog kan anses böra hvila på ledamöterna eller någon af dem. I hvarje fall medför detta bestyr ett ganska ringa arbete, då denna föredragning i regel icke torde föranleda annan åtgärd, än att utslaget eller brefvet skall medelst afskrift delgifvas vederbörande och därefter läggas till handlingarna.

Vidare är att märka, att, såsom ock redan förut antydts, tillämpning af den i instruktionen upptagna föreskriften om skyldighet för sekreteraren att uppsätta underdåniga utlåtanden i allmänhet ej påkallas.

Af de i instruktionen och arbetsordningen sekreteraren pålagda tjänsteåligganden synas alltså de till antalet vida öfvervägande icke vidare, där de fortfarande skulle kvarstå, vara af beskaffenhet att motivera anställningen af en sådan andra gradens tjänsteman.

Hvad som däremot af de i instruktionen uppräknade bestyren skulle i egentlig mening tillkomma en sekreterare och fördenskull motivera anställandet af en dylik tjänsteman af andra graden, skulle utgöras dels af chefskapet öfver kammarrättens kansli med det därmed sammanhängande bestyret att underskrifva en del expeditioner och kontrasignera de öfriga, och dels af hans skyldighet att föredraga personal- och ekonomiärenden. Det återstår att undersöka, i hvad mån bibehållandet af sekreterartjänsten kan vara erforderligt med afseende på ett ändamålsenligt utförande af dessa göromål.

Beträffande därvid först föredragningen af personalärenden har kommittén i det föregående framställt förslag, att denna föredragning måtte af andra skäl, som ej beröra frågan om sekreterartjänstens bibehållande, öfverflyttas på presidenten. Otvifvelaktigt är väl, att denne därvid kan vara i behof af något biträde, men därför bör i allt fall icke användas en andra gradens tjänsteman, utan en första gradens eller en amanuens, hvilken jämväl borde hafva att föra matrikeln öfver verkets personal, för så vidt icke detta göromål lämpligen kunde öfverlämnas åt aktuarien.

Hvad vidare angår föredragning af ärenden rörande verkets ekonomi, äro dessa icke af någon tyngande beskaffenhet och synas, därest sekreteraren icke af andra skäl varder bibehållen, kunna öfverlämnas åt advokatfiskalen, hvilken utan svårighet lærer medhinna att jämte öfriga tjänstegöromål besörja äfven dessa.

Det hufvudsakligaste skälet, som anförts för bibehållande af sekreterartjänsten i kammarrätten, är emellertid hans chefskap för dess kansli, hvilket ock i instruktionen sättes bland de främsta af hans åligganden. Från kammarrättens sida har ock synnerligen starkt betonats angelägenheten af att hafva en dylik chef, hvilken såsom sådan har att öfva tillsyn öfver ärendenas behöriga handläggning af de underordnade kanslitjänstemännen samt tillika att med uppmärksamhet följa ärendena inom kammarrätten, så att han kan, i förekommande fall, med upplysningar tillhandagå vederbörande inom eller utom verket; han skulle på detta sätt utgöra en sammanhållande kraft med afseende på hela den del af kammarrättens arbete, som går genom kansliet.

Härvid lär man dock till en början icke kunna undgå att bemärka, att, därest sekreteraren verkligen skulle fullgöra en sådan uppgift, som nyss angifvits, han komme att, åtminstone delvis, fullgöra ämbetsåligganden, som böra tillkomma presidenten och ledamöterna. Både enligt sakens natur och gällande instruktion åligger det presidenten att tillse, att kammarrättens tjänstemän, och således äfven tjänstemännen å kansliet, fullgöra sina åligganden. Och det synes, som om, med afseende på en kanslipersonal ej större än kammarrättens, denna tillsyn borde kunna af presidenten utöfvas, utan att någon mellanhand därvid vore behöflig. Härtill kommer, att jämväl ledamöterna i kammarrätten hafva att tillse, det beslutet i de till deras behandling öfverlämnade mål och ärenden varda med skyndsamhet uppsatta och expedierade, samt att således äfven ledamöterna hafva skyldighet till uppsikt öfver kanslitjänstemännens arbete, hvilken uppsikt det ingalunda kan vara behöfligt eller dessinera gagneligt, att en kanslichef i deras ställe öfvertager.

Men för öfrigt synas de förhållanden, som under de senare åren varit rådande i afseende å sekreterartjänstens uppehållande, knappast gifva vid handen, att sekreteraren verkligen varit i tillfälle att för arbetet å kansliet vara en sammanhållande kraft af den betydelse, som det gjorts gällande, att han skall vara. En nödvändig betingelse, för att detta i afsevärdare mån skulle kunna ske, synes vara, att befattningen under längre tid uppehållas af den ordinarie innehafvaren eller åtminstone af en och samma person. Men vid en undersökning, huru härmed varit, visar sig, att t. ex. under tiden från slutet af januari 1900 till och med utgången af år 1903 befattningen allenast under mindre än en tredjedel af denna tid skötts af dess ordinarie innehafvare, men för öfrigt af olika vikarier, ej mindre än åtta till antalet, hvilka dessutom endast undantagsvis tjänstgjort så lång tid som en månad, mången gång blott några dagar i sänder. Att under sådana förhållanden den tillsyn, dessa växlande innehafvare af befattningen varit i tillfälle att öfva, icke kunnat blifva synnerligen värdefull, torde ligga för öppen dag; likasom den sammanhållande kraft för kansliets arbete, som sekreteraren skolat utgöra, ej heller lär kunna skattas särdeles högt. Samma förhållanden synas jämväl ägnade att minska den betydelse, sekreterarbefattningens

innehafvare skulle äga genom den kännedom, han skulle vara i tillfälle att inhämta om ärendenas gång inom kammarrätten, och för upplysningars meddelande härom. Hvad dessa upplysningar angår, lära desamma för öfrigt kunna erhållas genom andra kammarrättens tjänstemän; och under nuvarande förhållanden torde de äfven ofta sålunda inhämtas.

På grund häraf hyser kommittén den meningen, att sekreterartjänsten icke heller för chefskapet å kansliet numera är af den betydelse, att den bör för sådant ändamål bibehållas. Och hvad angår det sekreteraren i denna egenskap pålagda bestyret att underskrifva eller kontrahera kammarrättens expeditioner samt i vissa fall belägga dem med stämpel, synas dessa göromål kunna öfverlämnas åt vederbörande notarie. På denne hvilas i själfva verket redan nu i allmänhet ansvarigheten för en expeditions riktighet, då han har att besörja dess kollationering mot konceptet; och sekreterarens åtgärd för detta ändamål torde i många fall inskränka sig till att se efter, att behörigt kollationeringsmärke finnes tecknad till expeditionen.

Enär alltså de med sekreterartjänsten i kammarrätten förenade göromål antingen skulle, enligt kommitténs förslag, bortfalla eller ock, där de böra såsom särskilda tjänstegöromål kvarstå, lämpligare eller utan olägenhet kunna och böra besörjas af andra kammarrättens tjänstemän, anser kommittén denna tjänst böra i kammarrätten, likasom förut skett i kammarkollegium, och så snart lämpligen ske kan, indragas samt hemställer fördenskill,

att sekreterarbefattningen i kammarrätten må indragas.

Bland de advokatfiskalen enligt instruktionen tillhörande åligganden ingår äfven, jämlikt § 11, att afgifva utlåtande i de till kammarrätten inkomna afkortnings-, afskrifnings-, restitutions- och reskontreringsmål, hvarvid emellertid är att märka, att denna skyldighet i fråga om de ojämförligt flesta af dessa mål, nämligen de underställda ordinarie afskrifningsmålen, blifvit genom föreskrift i arbetsordningen lagd på den till advokatfiskalens biträde anställda amanuensens.

*Advokat-
fiskalen.*

Uti de i nämnda hänseende advokatfiskalen och hans amanuens åliggande göromålen skulle en väsentlig minskning ske, därest, i enlighet med

kommitténs förslag, underställning till kammarrätten uti ofvanberörda särskilda slag af mål icke vidare komme att äga rum.

Beträffande öfriga advokatfiskalen enligt instruktionen nu tillhörande åligganden har kommittén icke funnit sig böra göra någon erinran. Men därest, på sätt kommittén föreslagit, sekreterarbefattningen i kammarrätten varder indragen, anser kommittén, att på advokatfiskalen bör öfverflyttas dels föredragningen af ekonomiärenden jämte tillhörande uppsättnings- och expeditiionsbestyr, dels ock redovisningen af de böter och viten, som blifvit af kammarrätten ådömda. Den ökning i arbete, som häraf följer, lär ej närmelsevis motsvara arbetet med att granska och afgifva utlåtande i de underställningsvis inkomna målen, hvilket arbete, hvad amanuensens å advokatfiskalskontoret angår, nästan uteslutande upptager hans tjänstgöringstid.

Förutom den minskning, som i ofvannämnda hänseende otvifvelaktigt komme att uppstå i det advokatfiskalskontoret nu tillhörande arbete, är äfven att erinra, att kommitténs förslag om utsträckning af arbetstiden bör i fråga om advokatfiskalen medföra tillfälle till en väsentlig ökning af arbetsprodukten. Enligt uppgift i den på uppdrag af chefen för civildepartementet år 1901 af trycket utgifna sammanfattningen af afgifna redogörelser beträffande statens ämbets- och tjänstemäns dagliga tjänstgöringstid plägade advokatfiskalen i kammarrätten tjänstgöra å tjänsterummet endast fyra timmar hvarje helgfri dag, hvarjämte arbete i tjänsten utom tjänstelokalen uppgafs förekomma, »i den mån mål af vidlyftigare eller mera invecklad beskaffenhet blifva föremål för advokatfiskalens handläggning».

Till nu omförmälda förhållanden har kommittén äfven tagit hänsyn vid bedömandet af frågan, huruvida biträde af amanuens fortfarande kan anses för advokatfiskalen erforderligt.

För fullgörandet af vissa ämbetsåligganden åtnjuter advokatfiskalen sportler i form af aktoratsarfvode och anmärkningsprocent. Frågan, i hvad mån dylika sportler böra fortfarande till advokatfiskalen utgå, varder kommittén i tillfälle att behandla i samband med framställande här nedan af förslag till aflöningsförmåner för kammarrättens personal.

I detta sammanhang finner kommittén ej anledning till annan hemställan, än

att åt advokatfiskalen må uppdragas att föredraga ärenden rörande verkets ekonomi samt att redovisa af kammarrätten ådömda böter och viten.

Enligt gällande stat för kammarrätten finnas därstädes anställda fyra *Notarierna.* notarier. Å ämbetsverkets kansli tjänstgöra emellertid därjämte fyra aflönade amanuenser, hvilka enligt arbetsordning och utbildad praxis hafva till det väsentliga enahanda åligganden som notarierna.

Då kommittén skolat bedöma, hvilket antal notarier må hädanefter finnas erforderligt för kammarrätten, har kommittén till en början ansett sig böra undersöka, i hvad mån det därstädes förekommande kansliarbetet påverkas af kommitténs i det föregående framställda förslag.

Å ena sidan är då uppenbart, att den ökning af ledamöternas, inberäknadt revisionskommissariernas, föredragningsskyldighet, hvarom kommittén gjort hemställan, skall jämväl för den underlydande kanslipersonalen medföra en icke oansenlig ökning af dess arbete. En sådan ökning, ehuru, såsom förut antydts, mera skenbar än verklig, skulle vidare innebäras i kommitténs, i sammanhang med dess hemställan om sekreterarbefattningens indragning gjorda, förslag om öfverflyttande på notarierna af åliggandet att kontrasignera och i vissa fall underskrifva utgående expeditioner.

Men å andra sidan torde åtskilliga af kommitténs förslag vara ägnade att medföra en afsevärd besparing af tid och arbetskraft i afseende å det kanslipersonalen tillhörande arbetet. I sådant hänseende är att erinra, hurusom kommittén hemställt om en väsentlig inskränkning i protokollsföringen och i de nuvarande mångfaldiga anteckningarna till kontroll å ärendenas gång, hvarjämte kommittén påvisat afsevärda förenklingar, som böra kunna vidtagas beträffande konceptföring, expeditionssätt m. m. Till en väsentlig lättnad för kanslipersonalen kommer jämväl att lända hvad kommittén föreslagit i syfte af inskränkning och förenkling af rubrik- och recitskrifningen. Och, i händelse af bifall till kommitténs förslag att göra kammarrätten till sista instans äfven i beskattnings- m. fl. mål, komma jämväl att bortfalla de visserligen enkla, men dock ej så sällan förekommande bestyren med uppsättning, kollationering och

expedition af utlåtanden till Kungl. Maj:t i anledning af besvär öfver kammarrättens utslag i dylika mål.

Vidare skulle genom den utsträckning af arbetstiden, hvarom kommittén i det föregående gjort hemställan, äfven hvad notarierna angår beredas möjlighet för en väsentlig ökning af arbetsprodukten.

Beträffande möjligheten af en ökning af notariernas arbete är jämväl att märka, i afseende å omfattningen af den kammarrättens kanslipersonal nu åliggande tjänstgöringsskyldigheten, att af de fyra notarierna vid början af år 1903 två kunde tillika innehafva aflönade amanuensbefattningar i andra statens verk, medan jämväl af de fyra kansliamanuenserna, hvilkas tjänsteåligganden uppgifvas vara i hufvudsak desamma som notariernas, en var ordinarie notarie i ett och aflönad amanuens i ett annat statens verk, en aflönad amanuens i ett annat statens verk och en t. f. sekreterare och ombudsman i civilstatens pensionsinrättning. Här af synes framgå, att, då notarietjänstgöringen i kammarrätten för närvarande icke uteslutit möjligheten därjämte af ett ej obetydligt arbete inom andra verk, notariernas arbete i kammarrätten bör kunna för framtiden rätt väsentligt utsträckas, i hvilket afseende jämväl må erinras om det af kommittén föreslagna förbudet mot att med ordinarie tjänst förena amanuensbefattning i annat verk.

Vid öfvervägande af dessa omständigheter har kommittén kommit till den uppfattningen, att för notariegöromålen i kammarrätten hädanefter såsom hittills bör vara tillräckligt med fyra notarier, två för hvardera af kammarrättens två divisioner. Notariernas hufvudsakliga arbete skulle komma att bestå i att, med biträde af amanuenser till erforderligt antal, tillhandagå hvar och en två kammarrättsråd samt därjämte i tur och ordning, i regel hvar fjärde vecka, besörja uppsättning och expedition af de vid föredragningen af anmärknings- och därmed likställda mål beslutade utslag och skrivelser.

Kommittén har sålunda icke funnit skäl att föreslå någon ändring af antalet notarier i kammarrätten.

*Aktuarien och
registratorn.*

I afseende å de aktuarien och registratorn tillhörande åligganden har kommittén i det föregående uttalat, att desamma böra omfatta äfven vissa sekreteraren nu tillkommande göromål, såsom diarietföringen af Kungl.

Maj:ts utslag och bref, affattandet af kammarrättens arbetsberättelse m. m. Men samtidigt har kommittén hemställt, att underställning till kammarrätten ej skulle vidare äga rum i mål angående afkortning, afskrifning, restitution och reskontrering, hvarigenom de till kammarrätten inkommande målen skulle minskas med mer än ett tusental årligen och hela det nuvarande vidlyftigadiariet öfver ordinarie afskrifningsmål bortfalla. Förutom den afsevärda lättnad i aktuariens arbete, som följer häraf, skulle han enligt kommitténs förslag befrias äfven från diarietföringen af inkommande räkenskaper. En minskning i det allmänna diariets omfattning blifver också följd, därest kammarrätten, såsom kommittén hemställt, varder sista instans jämväl i andra än fattigvårdsmål och i anledning däraf kungl. remisser å besvär öfver kammarrättens beslut i dylika mål ej vidare ifrågakomma. Och än ytterligare lättnad för aktuarien skulle vinnas, om, såsom kommittén anser lämpligt, diariet öfver afgjorda besvärmål upphör samt därest de af kommittén antydda önskemål i afseende å förenklingar i konceptföring m. m. vinna afseende.

Att i det hela aktuariens arbete, i hvilket han nu biträdes af en amanuens, skall varda rätt afsevärdt minskadt, synes kommittén uppenbart; och har såväl denna omständighet som ock den möjlighet för en ökad arbetsprodukt, hvilken innefattas i förslaget om utsträckning af tjänstgöringstiden, beaktats vid beräkning af behovet utaf extra arbetskrafter hos kammarrätten.

Beträffande de aktuarien nu tillkommande sportler för vissa tjänstestyr varder kommittén i tillfälle att yttra sig i samband med förslag om aflöningsförmåner för kammarrättens personal.

I sitt utlåtande den 15 maj 1902 harkammarrätten, under åberopande att *Revisorerna.* dess revision i förhållande till andra verks revisioner intager ställningen af en öfverrevision, hvilkens granskningsplikt omfattar hela statsförvaltningen, uttalat den åsikten, att de större kraf, man bör ställa på en öfverrevisor, ej i längden kunna uppehållas, med mindre honom beredas fördelaktigare ekonomiska villkor än andra revisorer.

Efter en jämförande utredning i detta hänseende mellan revisorerna i kammarrätten och andra verk framhåller kammarrätten såsom en slut-

följd, att dess revisorer befinna sig i sämre ställning än andra sådana tjänstemän, i ty att, medan lönevillkor och befordringsålder äro ungefär lika, utsikterna till vidare befordran te sig afgjordt sämre för kammar-rättens revisorer.

För afhjälpande af detta missförhållande har kammarrätten i första hand föreslagit förhöjning af aflöningen för dess revisorer i allmänhet, utöfver hvad som eljest varder bestämdt för första gradens tjänstemän. Men då enbart en sådan löneförhöjning ej syntts kammarrätten till fyllest, har kammarrätten därjämte hemställt, att en ny lönegrad måtte varda inom dess revision anordnad.

I sistnämnda afseende har kammarrätten, jämte uttalande af det antagandet, att föredragningen af anmärkningsmål framdeles åter komme att, såsom ägde rum under första tiden efter det 1879 års instruktion trädt i kraft, för hvart och ett af de tre revisionskontoren bestridas af en revisions-tjänsteman från kontoret, vidare anført, att, då sålunda för hvart och ett af kontoren tarfvades, i det fall då revisionskommissarien vore föredragande, en kontorsförman, och, då så ej vore förhållandet, en föredragande, å hvarje kontor komme att finnas utom revisionskommissarien ytterligare en revisionstjänsteman med särskild, mera maktpåliggande tjänstgöring; hvadan kammarrätten fann anledning hemställa, att af nuvarande aderton revisorstjänster tre borde förseas med högre aflöning än de öfriga och att deras innehafvare skulle erhålla benämningen »förste revisorer». Befordran till denna nya lönegrad borde ej stå öppen för alla revisorer, utan endast för sådana, hvilka ansågos lämpliga till nämnda särskilda uppdrag.

För såväl dessa »förste revisorer» som de öfriga revisorerna hade kammarrätten tänkt sig aflöningen liggande mellan första och andra gradens aflöning. Genom de sålunda förordade löneförbättringarna för revisionsafdelningen hade kammarrätten haft till syftemål dels att göra tjänsterna därstädes mera eftersträfvade, än nu vore fallet, och dels att i revisionsarbetet införa den sporre till större drift och vakenhet, som innebures i ökad möjlighet till befordran mera på grund af ådagalagd skicklighet än efter tjänsteålder.

Från kammarrättens utlåtande, som är undertecknad af presidenten och åtta ledamöter, hafva i den del, hvarom nu är fråga, tre af leda-

möterna varit skiljaktiga. Kammarrättsrådet C. Juel, med hvilken kammarrättsrådet J. Östberg instämde, yttrade, att han icke kunde biträda förslaget att vid sidan af förutvarande tre revisionskommissarietjänster inrätta ytterligare tre öfverordnade befattningar inom revisionsafdelningen under namn af förste revisorstjänster, så mycket mindre som åt dessa senare tjänster icke kunnat föreslås några särskilda göromål samt det icke borde ifrågasättas att allenast för beredande af befordringsmöjlighet tillskapa nya tjänster. Och kammarrättsrådet C. H. von Unge anförde hufvudsakligen, att han visserligen ansåg det vara önskligt, att större utsikter till befordran kunde beredas revisorerna; men fann sig icke af hvad till stöd för ofvannämnda förslag anförts öfvertygad om dess lämplighet vare sig ur synpunkten af berörda syftemåls vinnande eller i öfrigt.

Till frågan, huruvida för revisorerna i kammarrätten öfver hufvud taget bör föreslås högre aflöning än för andra för närvarande med dem jämställda tjänstemän, varder kommittén i tillfälle att återkomma vid framställande af förslag till aflöningsförmåner för kammarrättens personal. Här gäller det nu att pröfva, huruvida det må anses af behovet påkalladt att, i enlighet med kammarrättens hemställan, inrätta tre förste revisorstjänster i stället för motsvarande antal revisorsbefattningar.

Enligt kammarrättens förslag skulle förste revisorn hafva å kontor, där revisionskommissarien är föredragande, att besörja den nuvarande s. k. kontorsförmannens åligganden, och å kontor, där så ej är fallet, att föredraga anmärkningsmål. På det senare af dessa alternativ har kommittén ej anledning att vidare inlåta sig, då kommittén i det föregående redan hemställt, att föredragningen af anmärknings- och därmed likställda mål må tillkomma revisionskommissarie eller vikarie för denne.

Hvad åter angår de s. k. kontorsförmännen, hvilkas sysslor äfven kommittén afser att bibehålla, hafva dessa å de två revisionskontor, där sådana äro anställda, icke ansetts fullt upptagna af de dem i denna egenskap tillhörande bestyr, utan under viss kortare tid af året gjort vanlig revisorstjänst. Nu har kommittén visserligen hemställt, att kammarrättens revisionsafdelning skulle hädanefter organiseras å två kontor i stället för tre; men den ökning i arbetet för kontorsförmännen såsom sådana, hvilken däraf betingas, lär gifvetvis icke på långt när motsvara den lättnad i deras

bestyr, som följer däraf, att de enligt kommitténs förslag skulle befrias från granskningen af revisorernas anmärkningar. För kommittén är således uppenbart, att af kontorsförmännen bör hädanefter kunna påräknas mera biträde vid räkenskapsgranskningen än för närvarande. Men så mycket mindre kan det vid sådant förhållande anses påkalladt att för kontorsförmansbestyren skapa ordinarie befattningar af högre grad än revisors.

Det torde ej heller närmast hafva varit hänsyn till kontorsförmansbestyrens art och mängd, som föranledt kammarrättens förslag om inrättande af förste revisorstjänster, utan en önskan att öka befodringsmöjligheterna för revisionspersonalen. Lika med reservanter inom kammarrätten håller emellertid kommittén före, att det icke bör ifrågasättas att allenast af sådan anledning tillskapa nya tjänster. Och, såsom vid behandling af frågan om revisorernas aflöning skall vidare framhållas, anser sig kommittén ändock, särskildt genom sina i det föregående framställda förslag till förändringar i afseende på revisionsarbetet, hafva beaktat angelägenheten af att göra kammarrättens revision till en verklig öfverrevision.

Beträffande härefter frågan om revisorernas antal, så har kammarrätten i dess ofvannämnda utlåtande visserligen velat något höja tre af revisorerna öfver de andra, men i öfrigt bibehållit antalet underordnade revisionstjänstemän å stat oförändradt.

I den af revisionskommissarierna till kommittén afgifna promemorian hafva dessa, därest »någon större revisionspersonal icke står att erhålla», samt under förutsättning att antalet fasta amanuenser å revisionsafdelningen nedsattes till fyra och att arbetstiden bestämmes för revisorerna till 36 och för nämnda amanuenser till 24 timmar i veckan, äfvensom att jämväl anställas extra biträden med lägre arfvoden, föreslagit ett antal af tre »öfverrevisorer» och tjuguen revisorer. Den önskade tillökningen i ordinarie arbetskraft kunde enligt revisionskommissariernas mening »med fördel användas till beredande af ökad granskningstid för de räkenskaper, som för närvarande måste anses för lågt uppskattade».

Vid behandling i det föregående af frågan om förändringar i afseende å revisionsarbetet inom kammarrätten har kommittén redan uttalat, att skäl icke torde saknas för det antagandet, att minskningen i den för räkenskaperna anslagna granskningstiden varit så pass stark, att

vissa svårigheter för närvarande möta för ett effektivt besörjande af det granskningsarbete, som åligger kammarrättens revisionsafdelning. I detta granskningsarbete har kommittén ytterligare föreslagit den utvidgning, att tillfälle måtte beredas till kontrollgranskning, i den mån ske kan, äfven af de för offentlighet tillgängliga uppbördsredogörelser från vissa förvaltningsgrenar, hvilka nu icke ingå till kammarrätten; hvarjämte kommittén frambållit, att i den fortgående tillväxten af de räkenskaper, hvilka skola granskas i kammarrätten, uppenbarligen intet afbrott är att vänta.

De ökade kraf, som i följd häraf måste, äfven enligt kommitténs mening, ställas på kammarrättens revision, har kommittén emellertid trott kunna till väsentlig del tillgodoses genom ändring i själfva formerna för arbetet å revisionsafdelningen. I sådant hänseende har kommittén föreslagit, att för siffergranskning af de till kammarrätten ingående räkenskaperna äfvensom för besörjande, i den mån sådant finnes lämpligen kunna ske, jämväl af andra vid räkenskapsgranskningen förefallande, enkla göromål må anlitas kvinnliga eller andra biträden utan akademisk bildning, hvarigenom åtskillig arbetskraft skulle sparas för öfverrevisionsarbetet i egentlig mening. Om ock i mindre mån, skulle till besparing af arbetskraft för sådant ändamål jämväl verka kommitténs förslag därom, att renskrifning och därmed jämförliga göromål icke må utföras af de å revisionsafdelningen anställda examinerade tjänstemän, utan genom extra, oexaminerade biträden, likasom öfriga föreslagna mindre förenklingar i arbetssättet å revisionsafdelningen. Härjämte bör, såsom ofvan antydts, genom kontorsförmännens befriande från granskning af revisorernas anmärkningar, af dessa förstnämnda hädanefter kunna påräknas mera biträde vid räkenskapsgranskningen än för närvarande. En väsentlig ökning af revisorernas arbetsprodukt bör ock följa med den af kommittén föreslagna utsträckningen af arbetstiden.

Såsom i det föregående nämnts, finnas å kammarrättens revisionsafdelning för närvarande anställda aderton revisorer och elfva amanuenser, hvilka senare hafva till arten enahanda granskningsarbete som revisorerna, ehuru i mindre omfattning, och äfven hvad angår anmärkningsförfarandet äro med revisorerna likställda. Likställigheten i sistnämnda hänseende skulle upphöra i följd af kommitténs förslag om rätt för revisorerna att

själfständigt framställa och utföra anmärkningstalan, under det att amanuenserna fortfarande skulle hafva att ingifva sina anmärkningar i koncept till kontorsförmannen för den på honom ankommande åtgärd. I hvarje fall vill det emellertid synas kommittén, som vore det i fråga om ett sådant granskningsarbete som det kammarrättens revisionsafdelning tillhörande önskvärdt, att för detsamma icke anlitas extra ordinarie tjänstemän i större utsträckning, än som betingas af nödvändigheten att hafva tillgång till lämpliga vikarier vid ledighet eller förfall för de ordinarie revisions-tjänstemännen. Det torde vara uppenbart, att, från denna synpunkt sedt, antalet amanuenser å revisionsafdelningen för närvarande är vida större, än lämpligt är. Kommittén anser därför, att en minskning bör ske i antalet revisionsamanuenser, till hvilken fråga kommittén emellertid får tillfälle att återkomma vid beräkning af det för kammarrätten erforderliga anslaget till vikariatsersättning, arfvoden åt extra biträden m. m.

Hvad angår den här närmast föreliggande frågan om antalet revisorer, är det visserligen svårt att med någon säkerhet beräkna behovet i detta afseende, men kommittén anser sig likväl kunna antaga, att de ofvan anförda förenklingarna i revisionsarbetet, särskildt revisorernas befrielse från siffergranskningen, äfvensom utsträckningen af tjänstgöringstiden böra medföra, å ena sidan, sådana lindringar i revisorernas arbete och, å den andra, en så afsevärd ökning i den levererade arbetskvantiteten, att de ej allenast böra fullt uppväga den ökning i revisionens arbetsmaterial, som under en tid framåt kan förväntas, utan äfven därutöfver lämna tillfälle till den ofvan antydda minskningen i amanuensantalet. Ensamt den föreslagna utsträckningen af tjänstgöringstiden skulle för revisorerna komma att medföra ett ökad antal revisionstimmar af omkring 100 i veckan. På grund häraf anser kommittén, att, äfven med en minskning i amanuensantalet, någon ökning icke bör nu föreslås i antalet ordinarie revisorer, utan att detta bör bibehållas vid aderton, hvilket antal, de ifrågasatta förste revisorerna däri inberäknade, ock af kammarrätten bibehållits i dess ofvan omförmälda utlåtande.

Beträffande de kammarrättens revisorer tillkommande sportler yttrar sig kommittén i sammanhang med frågan om aflöningsförmåner för kammarrättens personal.

Hos kammarrätten äro anställda en förste vaktmästare samt fyra *Vaktbetjante*. vaktmästare. Härutöver tjänstgöra hos kammarrätten en del extra ordinarie vaktbetjante.

Med hänsyn särskildt därtill, att i den byggnad, hvori kammarrätten har sina ämbetslokaler, dessa äro belägna i två skilda våningar, en och tre trappor upp, jämte det att i bottenvåningen finnes en arkivlokal, har kommittén ansett sig ej äga anledning föreslå någon inskränkning af kammarrättens ordinarie vaktbetjäntpersonal.

Aflöningar och pensionsbelopp m. m.

*Kammarrät-
tens förslag
till aflöningar.*

I sitt utlåtande i anledning af kungl. cirkuläret den 25 oktober 1901 har kammarrätten hemställt, att, med ändring i nu gällande lönestat, aflöningen för verkets tjänstemän och betjante måtte bestämmas sålunda:

	K ——— r ——— o ——— n ——— o ——— r.				
	Lön.	Ålderstillägg högst.	Hyresbidrag.	Tjänst- göringspen- ningar.	Summa aflöning högst.
President	7,600	—	900	3,000	11,500
Kammarrättsråd.	4,400	600	600	2,400	8,000
Sekreterare, advokatfiskal, revi- sionskommissarie	3,000	1,000	500	1,800	6,300
Förste revisor.	2,500	1,000	500	1,500	5,500
Revisor.	2,000	1,000	500	1,500	5,000
Aktuarie, notarie	1,800	1,000	400	1,400	4,600
Förste vaktmästare	800	—	150	400	1,350
Vaktmästare	500	100	100	400	1,100

Det föreslagna hyresbidraget skulle vara jämställt med lönen utom därutinnan, att detsamma ej skulle medräknas vid pensionens bestämmande.

Om vaktmästare åtnjöte förmånen af fri bostad, borde »mot denna förmån svarande afdrag» göras å den kontanta aflöningen.

*Kommitténs
hemställan.*

Kommittén har i det föregående hemställt om indragning af sekreterartjänsten i kammarrätten.

Beträffande de af kammarrätten föreslagna förste revisorstjänsterna har kommittén, såsom äfven redan anförts, funnit sig icke kunna biträda förslaget i nämnda hänseende, utan anser bestyren såsom kontorsförman eller biträdande chef å vederbörande revisionskontor böra fortfarande besörjas af en revisor, mot tillgodonjutande af särskildt arvode.

Beträffande kammarrättens förslag till aflöningar i öfrigt är till en början att erinra, att kommittén i delen I af sitt betänkande, sid. 129—130, vid behandlingen af förslag om uppförande vid de centrala ämbetsverken af viss del af aflöningen under titel »hyresbidrag», funnit sig ej kunna biträda detta förslag, utan ansett aflöningen inom dessa verk böra, med bibehållande af nu gällande aflöningssystem, fördelas å lön, tjänstgöringspenningar och, i förekommande fall, ålderstillägg. Och kommittén har å sid. 130—133 i samma del angifvit de aflöningssatser, som kommittén ansett böra fastställas för *de normala lönegraderna* inom de centrala ämbetsverken, tillika med de för dessa lönegrader belöpande högsta pensionsbelopp; hvarjämte kommittén där framlagt de grunder, som varit bestämmande för kommitténs förslag i detta hänseende, till hvilka grunder kommittén nu hänvisar.

Vidkommande verkens chefer har kommittén såsom hörande till högsta *Presidenten*. normalgraden betecknat de generaldirektörer, hvilka för närvarande uppbära i aflöning 9,000 kronor, och har kommittén ansett aflöningsförmånerna för dessa böra bestämmas till 7,000 kronor i lön och 3,000 kronor i tjänstgöringspenningar eller tillhopa 10,000 kronor med ett pensionsbelopp af 6,000 kronor.

Fördelningen af aflöningen mellan titlarna lön och tjänstgöringspenningar har därvid gjorts i enlighet med hvad som nu gäller för post- och telegrafverkens chefer, hvilka å dessa verks stater åtnjuta en aflöning af 10,000 kronor, för den sistnämnde bestämd vid 1902 års riksdag.

Presidenten i kammarrätten åtnjuter för närvarande en aflöning af 10,000 kronor eller således 1,000 kronor mer än de ofvannämnda generaldirektörerna af normalgrad. Men under det att af dessas aflöning, 9,000 kronor, 2,800 kronor belöpa sig på tjänstgöringspenningarna, utgöra presidents tjänstgöringspenningar allenast 2,400 kronor.

Kommittén har ansett, att aflöningen till presidenten i kammarrätten bör höjas med samma belopp, hvarmed enligt kommitténs förslag aflöningen till generaldirektör af normalgrad skulle förhöjas.

Aflöningen till presidenten i kammarrätten skulle sålunda blifva 11,000 kronor, hvilka lämpligen synas kunna fördelas så, att 7,500 kronor utgå såsom lön och 3,500 kronor såsom tjänstgöringspenningar.

Enligt nuvarande bestämmelser är presidents pension 7,600 kronor eller samma belopp som lönen. Då kommittén i delen I hemställt, att pensionsbeloppet för generaldirektörerna af normalgrad måtte bestämmas till 6,000 kronor, har kommittén tillika framhållit, att för generaldirektören i järnvägsstyrelsen, hvilken nu aflönas med 12,000 kronor, däraf 8,000 kronor i lön, och för landshöfding pensionsbeloppet är begränsadt till 6,000 kronor, samt att detta äfven, enligt pensionskommitténs förslag, skulle utgöra maximibeloppet af pension i allmänhet. I anledning däraf har ock kommittén vid afgifvande här ofvan af förslag till villkor för åtnjutande af de med ordinarie befattning inom kammarrätten förenade aflöningsförmåner hemställt — med hänsyn just till presidenten — att äfven för innehafvare af ordinarie befattning i kammarrätten pension ej må i något fall utgå med högre belopp än 6,000 kronor.

Kommittén föreslår alltså,

att aflöningen för presidenten i kammarrätten må bestämmas till 11,000 kronor och i staten uppföras med 7,500 kronor såsom lön och 3,500 kronor såsom tjänstgöringspenningar; samt

att pensionsbeloppet för presidenten bestämmes till 6,000 kronor.

Kammarrättsråden.

Kammarrättsråden böra enligt kommitténs mening fortfarande som hittills hänföras till den tredje normala lönegraden för tjänstemän inom de centrala ämbetsverken. För dem liksom för öfriga här nedan upptagna ordinarie tjänstemän och vaktbetjante skulle tills vidare i fråga om pensionsbelopp gälla, såsom för närvarande, att pension utgår med lönens hela belopp, ålderstillägg däri inräknade.

Kommittén hemställer,

att aflöningen för kammarrättsråd må bestämmas till 7,000 kronor, däraf 4,600 kronor i lön och 2,400 kronor i tjänstgöringspenningar, hvartill kan komma ett ålderstillägg till lönen efter fem år med 600 kronor.

Revisionskommisarierna tillhöra för närvarande den andra normala lönegraden för tjänstemän inom de centrala ämbetsverken. Till de revisionskommisarierna, hvilka haft sig uppdraget att föredraga anmärkningsmål, har emellertid utöfver deras aflöning å stat under de senare åren af sjunde hufvudtitelns anslag till extra utgifter anvisats 450 kronor årligen såsom ersättning för nämnda bestyr, af hvilket belopp 150 kronor tilldelats revisionskommisarierna å första kontoret och återstoden, 300 kronor, uppburits af revisionskommisarierna å tredje kontoret, hvilken föredragit för både sitt kontor och andra kontoret.

Kommittén har i det föregående hemställt, att revisionskommisarierna skola, hvar och en i hvad angår hans kontor, icke blott föredraga, utan ock såsom ledamöter deltaga i afgörandet af anmärknings- och därmed likställda mål och ärenden samt därjämte såsom ledamöter deltaga i afgörandet af vissa pleniärenden.

Den omständigheten, att revisionskommisarierna sålunda skulle i vissa mål varda ledamöter, betingar väl icke i och för sig deras höjande öfver den andra normala tjänstemannagraden, i hvilken finnas åtskilliga ledamöter i centrala verk. Men med hänsyn till de viktiga uppgifter, hvilka åligga kammarrättens revisionsafdelning, och för att kunna för chefsplatserna inom densamma förvärfva krafter, vuxna dessa uppgifter, har kommittén funnit sig böra föreslå, att revisionskommisariernas aflöning varder satt något högre, än hvad af kommittén ifrågasatts för den andra normala tjänstemannagraden, ehuru lägre än för närmast högre normalgrad. Revisionskommisarierna skulle sålunda i aflöningshänseende ställas i en mellangrad mellan tredje och andra normalgraderna. En sådan ställning intaga för närvarande öfveringenjörerna i patent- och registreringsverket.

Kommittén tillåter sig föreslå,

att revisionskommisarie må åtnjuta en aflöning af 5,800 kronor, däraf 3,800 kronor i lön och 2,000 kronor i tjänstgöringspenningar, hvartill kunna komma två ålderstillägg till lönen, det ena med 500 kronor efter fem år och det andra, likaledes med 500 kronor, efter ytterligare fem år.

*Advokat-
fiskalen.*

Enligt gällande lönestat tillhör advokatfiskalen i kammarrätten den andra normala lönegraden. Kommittén finner ej skäl att häri föreslå någon ändring, utan hemställer,

att advokatfiskalen tillerkännes en aflöning af 5,300 kronor, däraf 3,500 kronor i lön och 1,800 kronor i tjänstgöringspenningar, hvar till kunna komma två ålders- tillägg till lönen, det ena med 500 kronor efter fem år och det andra, likaledes med 500 kronor, efter ytter- ligare fem år.

*Notarierna.
Aktuarien
och registra-
torn.*

Beträffande notarierna samt aktuarien och registratorn, hvilka nu tillhöra den första normala lönegraden, afser kommittén ej någon ändring i detta hänseende.

Revisorerna.

I sitt utlåtande den 15 maj 1902, hvarvid fogats en underdånig framställning från ämbetsverkets samtliga tjänstgörande revisorer, har kammarrätten, jämte framhållande att dess revision i förhållande till andra verks revisioner intager ställningen af en öfverrevision, uttalat den uppfattningen, att de större kraf, man bör ställa på en öfverrevisor, ej i längden kunna uppehållas, med mindre honom beredas fördelaktigare ekonomiska villkor än andra revisorer; och har kammarrätten i sådant syfte hemställt, att aflöningen för dess revisorer, hvilka nu tillhöra den första normala lönegraden för tjänstemän inom de centrala ämbetsverken, i allmänhet måtte sättas något högre än den, som eljest varder bestämd för första gradens tjänstemän, men att dessutom, till ökande af befordrings- möjligheterna, tre revisorer måtte tilldelas än högre aflöning och benäm- nas »förste revisorer».

Kommittén har redan i det föregående afstyrkt förslaget i sistnämnda hänseende. Beträffande förslaget i öfrigt torde till en början böra er- inras därom, att kammarrätten redan förut sökt göra gällande behovet för dess revisorer, jämte öfriga tjänstemän i nuvarande första graden inom verket, af en särskild gynnsammare ekonomisk ställning. I det utlåtande, som kammarrätten afgaf öfver 1874 års löneregleringskom- mittés betänkande, framhöll nämligen kammarrätten önskvärdheten af att

första gradens tjänstemän därstädes kunde beredas någon förhöjning i de aflöningsförmåner, hvilka nämnda kommitté föreslagit skola till dem utgå med enahanda belopp, som vid reglering af generalpoststyrelsen, fängvårdsstyrelsen, telegrafstyrelsen med flera förvaltande verk beräknats för dessas tjänstemän inom samma grad.

Kammarrätten uttalade därvid den meningen, att, i anseende till göromålens beskaffenhet inom dess öfverrevisionsdepartement och dess kansli, på innehafvarna af första gradens tjänster därstädes måste ställas ej obetydligt högre anspråk i afseende å kunskaper och tjänstemannaskicklighet samt omdömesförmåga, än på deras vederlikar inom de förvaltande verken. Sattes det oaktadt aflöningsvillkoren alldeles lika, syntes denna omständighet möjligen kunna föranleda därtill, att kammarrätten beröfvades tillfälle att åt sig förvärfa och bibehålla de dugligare och därför mera eftersökta tjänstemännen, hvilka icke, utan att något högre aflöning kunde erbjudas dem, komme att föredraga den svårare och mödosammare tjänstgöringen i kammarrätten; hvadan detta ämbetsverk kunde komma i fara att nödgas åtnöja sig med tjänstemän, för hvilka de förvaltande verken icke funnit användning.

Vid föredragning den 21 februari 1879 inför Konungen i statsrådet af 1874 års löneregleringskommittés betänkande angående kammarrätten och ämbetsverkets däröfver afgifna utlåtande omnämnde chefen för finansdepartementet, att kammarrätten ansett aflöningen för första gradens tjänstemän därstädes böra sättas något högre, än föreslaget blifvit. Men då denna aflöning var lika med den, som i öfriga nyreglerade verk medgifvits tjänstemän af samma grad, och de skäl, kammarrätten anført för en afvikelse inom detta verk från hvad sålunda i allmänhet blifvit bestämdt, icke syntes departementschefen giltiga, tillstyrkte han, att kommitténs förslag därutinnan måtte godkännas. Så blef ock förhållandet.

I öfverensställning med den uppfattning, som sålunda vunnit uttryck, att anledning ej förefinnes till ett särskiljande i aflöningshänseende af tjänstemännen i första graden inom kammarrätten från första gradens tjänstemän inom andra verk, anser denna kommitté, att skäl ej heller nu föreligga att i nämnda hänseende åt revisorerna i kammarrätten bereda en undantagsställning.

Först och främst anser sig kommittén härvid böra framhålla, att med den löneförhöjning, hvarom kommittén gjort hemstallan för första gradens tjänstemän inom de centrala ämbetsverken, löneförmånerna för dessa tjänstemän varda sådana, att de, äfven hvad angår tjänstemän med den uppgift, som tillkommer kammarrättens revisorer, måste anses i och för sig fullt tillräckliga. Det är att ihågkomma, att dessa löneförmåner, ålderstilläggen inberäknade, med icke mindre än 400 kronor öfverstiga hvad kammarrätten nu senast föreslagit för sina första gradens tjänstemän utom revisorerna. Slutaflöningen för första gradens tjänstemän skulle därigenom enligt kommitténs förslag komma att utgå med samma belopp, som kammarrätten själf i slutaflöning påfordrat för sina revisorer, med den olikheten allenast att kammarrätten förutsatt, att denna aflöning skulle ernås efter tio års tjänst i graden, medan efter kommitténs förslag skulle erfordras femton års tjänst.

Om således de af kommittén för första gradens tjänstemän i allmänhet föreslagna löneförmånerna måste anses i och för sig fullt tillfredsställande äfven för kammarrättens revisorer, så lär ej heller ur jämförelser med andra tjänstemannagrupper kunna hämtas stöd för att bereda dessa revisorer en undantagsställning. De kompetensfordringar, som enligt gällande bestämmelser ställas å kammarrättens revisionstjänstemän, äro icke andra än de, som gälla äfven för öfriga nuvarande tjänstemän af första graden inom verket liksom för en mängd tjänstemän i samma grad inom andra verk. Och det kammarrättens revisionspersonal åliggande arbetet är, om än i viss mån mera maktpåliggande än arbetet inom vissa specialrevisioner, dock icke genom invecklad beskaffenhet eller svårigheten att detsamma fullgöra så skildt från annat första gradens tjänstemän i allmänhet åliggande arbete, att ur sådan synpunkt en åtskillnad i löneförmåner kan anses befogad.

Lika med kammarrätten inser kommittén visserligen vikten af att, i ändamål att kammarrättens revision må på ett, såvidt möjligt, noggrant och ändamålsenligt sätt fullgöras, åt densamma förvärfva dugande krafter, och kommittén har jämväl ur denna synpunkt funnit en väsentlig höjning af aflöningsbeloppen erforderlig för kammarrättens revisorer, liksom för tjänstemän i allmänhet af första graden. Men kommittén kan

dock ej anse löneförhöjning vara det enda eller ens det verksamaste medlet att nå detta ändamål, att vinna den möjligast effektiva revision. Tvärtom håller kommittén före, att, äfven om revisorerna i kammarrätten tillades högre aflöningsförmåner än andra tjänstemän, som hittills varit med dem likställda, det mycket väl skulle kunna inträffa, att nämnda ändamål ej vunnes. Hvad som ur denna synpunkt är, enligt kommitténs mening, vida viktigare, är vidtagande af sådana ändringar i formerna för revisionsarbetet inom kammarrätten, som äro ägnade att höja detta arbetes vikt och betydelse inom verket samt revisionspersonalens uppfattning af och intresse för sin uppgift. I sådant hänseende fäster kommittén stor vikt vid sina förslag om rätt för revisorerna att själfva underskrifva sina anmärkningar och ansvara för deras riktighet samt äfven i öfrigt själfständigt utföra sina anmärkningsmål, om befrielse för dem från mera mekaniskt arbete såsom siffergranskning m. m., som de nu hafva att utföra, samt om rätt för revisionskommisarierna att i anmärkningsmål jämte vissa andra ärenden såsom ledamöter deltaga i besluten. Till det äsyftade målets vinnande bör ock, enligt kommitténs afsikt, medverka, att revisionskommisarierna, till hvilka poster dugliga revisorer hafva att vänta befordran, af kommittén satts i en högre lönegrad än förut, med ej obetydligt högre aflöning, än af kammarrätten föreslagits.

Härtill kommer, att genom de två kontorsförmansplatserna ytterligare utsikt finnes för revisorer, som visat sig dugliga, att komma upp uti en bättre aflöningsställning. Hvad dessa platser angår, åtnjuta, enligt hvad kommittén inhämtat, de nuvarande kontorsförmännen af sjunde hufvudtitelns anslag till extra utgifter hvardera 300 kronor årligen såsom särskild ersättning för de dem i nämnda egenskap tillhörande bestyr. Ett dylikt särskildt arfvode anser kommittén äfven framgent böra tillkomma de revisorer, som erhålla uppdrag att vara kontorsförmän, och lämpligen kunna för hvardera bestämmas till 500 kronor efter år räknadt.

På grund häraf håller kommittén före, att befattningarna inom kammarrättens revisionsafdelning, därest kommitténs förslag varder genomfördt, böra blifva vida mer eftersträfvansvärda än nu samt ägnade att

draga till sig dugande ämnessvenner i icke mindre mån än andra motsvarande tjänster och särskildt befattningar inom specialrevisionerna.

I fråga om aflöningarna till tjänstemän vid specialrevisionerna hafva emellertid revisionskommisarierna i sin till kommittén afgifna, förut åberopade promemoria antydt, att vid kungl. flottan aflöningarna till revisorerna skulle vara högre, än hvad för första gradens tjänstemän i allmänhet af kommittén föreslagits, i det att nämnda revisorer skulle efter 1904 års ingång äga åtnjuta en aflöning af 5,360 kronor i Stockholm och 5,260 kronor i Karlskrona. Härvid är emellertid att märka, att dessa lönebelopp utgöra aflöning för marinintendenter af första gradens högsta löneklass, till hvilken de marinintendenter, hvilka hafva revisorsgöromål, icke allmänligen höra, då de äfven kunna tillhöra första gradens andra löneklass, med 1,000 kronor lägre aflöning, eller ock andra graden, där aflöningen ej uppgår ens till 3,000 kronor. Dessutom bör erinras, att marinintendenterna icke till sin enda uppgift hafva egentliga revisorsbestyr, utan äfven bestrida en del andra göromål, hvadan de ej äro fullt jämförliga med revisorer i allmänhet.

På grund af hvad ofvan blifvit anfördt, hemställer kommittén,

att aflöningen för notarie, aktuarie och registrator samt revisor i kammarrätten må bestämmas till 3,800 kronor, däraf 2,300 kronor i lön och 1,500 kronor i tjänstgöringspenningar, hvartill kunna komma tre ålders-tillägg till lönen, hvart och ett å 400 kronor, det första efter fem år, det andra efter ytterligare fem år och det tredje efter än ytterligare fem år; samt

att till revisor, som erhåller uppdrag att vara kontorsförmän, arfvode skall utgå med 500 kronor, efter år räknadt.

*Vakt-
betjante.*

I afseende å vaktbetjante inom de centrala ämbetsverken har kommittén i delen I af sitt betänkande såsom tillhörande normalgrad räknat förste vaktmästare med en aflöning för närvarande af 1,100 kronor samt

vaktmästare med 800 kronor i nuvarande begynnelseaflöning och 900 kronor i slutaflöning. Till dessa normalgrader höra kammarrättens förste vaktmästare och vaktmästare.

Med tillämpning af kommitténs i samma del gjorda uttalanden i fråga om de löneförmåner, som böra tillkomma de nämnda ämbetsverkens vaktbetjante af normalgrader, samt beträffande minskning af lönen för vaktbetjant, hvilken åtnjuter fri bostad och vedbrand, hemställes,

att för förste vaktmästaren i kammarrätten af löningen må bestämmas till 1,400 kronor, däraf 850 kronor såsom lön och 550 kronor såsom tjänstgöringspenningar;

att vaktmästare i kammarrätten tilldelas en aflöning af 1,100 kronor, däraf 600 kronor i lön och 500 kronor i tjänstgöringspenningar, hvartill kan komma ett ålderstillägg till lönen efter fem år med 100 kronor; samt

att föreskrift meddelas därom, att, i händelse vaktbetjant i sådan egenskap åtnjuter fri bostad och vedbrand, lönen skall minskas med 250 kronor.

Enligt § 30 i instruktionen för kammarrätten åtnjuter dess advokatfiskal *aktoratsarfvode* med tio procent å de medel, böter och viten undantagna, som efter hans åtal eller till följd af hans ämbetsåtgärd i andra än anmärkningsmål till betalning utdömas och hvilka i kronans eller annan allmän kassa inflyta. *Sportler.*

Af medel, som inflyta med anledning af anmärkning vid de till granskning inkomna räkenskaperna, utgår *anmärkningsarfvode* med femton procent; och skall, då varor eller persedlar blifva i följd af anmärkning till uppdebitering fastställda, det ankomma på kammarrätten att efter förhållandena bestämma arfvodets belopp från och med fem till och med femton procent af varornas eller persedlarnas värde.

I afseende å anmärkningsarfvode gäller i öfrigt, att detta beräknas allenast af sådana medel, som förutan anmärkning icke skulle kommit

kronan eller det allmänna till godo, samt, i fråga om varor och persedlar, endast då förlust af desamma antagligen varit att befara, därest anmärkning uteblifvit; att vederbörande tjänsteman icke äger åtnjuta arfvode å medel, som influtit i anledning af anmärkning vid räkenskap, hvars granskning han skolat verkställa, men ej fullbordat inom ett år från räkenskapens aflämnande till revisionsafdelningen; hvaremot advokatfiskalen, när han hos kammarrätten anmält försummelse i berörda afseende, må af anmärkningsmedlen erhålla fem procent; att, då väckt anmärkningsfråga remitteras till utförande af advokatfiskalen eller till handläggning och pröfning i första hand af annan myndighet än kammarrätten, anmärkningsförfattaren ej är berättigad att af de i anmärkningen afsedda medel, som sedermera inflyta, undfå mer än fem procent; samt att, när anmärkt felaktighet skäligen må anses hafva tillkommit af uppsåt, uppenbar vanvård eller gröfre försummelse, redogöraren bör åläggas att af egna medel utgifva anmärkningsarfvodet.

Kammarrätten upplyser i sitt underdåniga utlåtande i anledning af kungl. cirkuläret den 25 oktober 1901, att, utom advokatfiskalens aktoratsarfvode samt honom och revisionstjänstemännen tillkommande anmärkningsarfvode, inom verket ock förekommer expeditionslösen, som tillfaller aktuarien och de revisionstjänstemän, hvilka å revisionskontoren äro satta att såsom expeditionshafvande tillhandagå allmänheten.

Medeltalet för år af advokatfiskalens aktorats- och anmärkningsarfvoden under femårsperioden 1897—1901 utgjorde 860 kronor, medan det efter samma grunder beräknade anmärkningsarfvodet för revisor uppgick till 132 kronor. Sistnämnda arfvode ställde sig emellertid mycket olika å de särskilda kontoren. Sålunda utgjorde under ifrågavarande femårsperiod det årliga arfvodet för revisor å första kontoret 256 kronor, å andra kontoret 124 kronor och å tredje kontoret blott 17 kronor. Rörande inkomsten af expeditionslösen torde densamma, säger kammarrätten, för vederbörande tjänsteman variera från några få kronor till högst 50 kronor för år.

Härmed bör sammanställas, att enligt uppgift, som från presidenten i kammarrätten tillhandakommit kommittén i anledning af dess medelst cirkulärskrifvelse framställda begäran om upplysningar i fråga om beloppet af sportler till tjänstemän inom vederbörande centrala ämbetsverk i tjänsten

eller för bestyr i sammanhang därmed, de sportler, som af vissa »tjänstemän och amanuenser» i kammarrätten uppburits under åren 1900, 1901 och 1902, uppgått till följande belopp.

Till advokatfiskalen har utgått år 1900 468 kronor 21 öre, år 1901 1,764 kronor 22 öre och år 1902 843 kronor 20 öre. Aktuariens sportelinkomst har hvartdera af åren 1900 och 1901 utgjort 60 kronor samt år 1902 100 kronor. En revisionskommissarie har år 1900 uppburit 15 kronor i sportler. Huru anmärkningsarfvodet ställt sig för revisorerna, framgår af nedanstående tabell, hvilken tillika utmärker, huru väsentligt olika detsamma varit för olika revisorer.

	1900.		1901.		1902.	
	Kr.	öre.	Kr.	öre.	Kr.	öre.
1 revisor	770	30	382	69	393	66
1 »	1	35	6	48	1	62
1 »	—	—	5	25	5	46
1 »	136	32	10	71	45	46
1 »	—	90	167	70	—	—
1 »	293	43	283	17	232	55
1 »	306	73	196	93	15	—
1 »	—	—	11	25	1	50
1 »	—	—	34	36	7	12
1 »	10	44	305	69	—	45
1 »	—	—	33	86	—	—
1 »	388	03	48	51	140	61
1 »	134	70	531	46	197	71
1 »	—	—	—	—	—	—
1 »	—	—	13	21	99	13
1 »	613	54	476	16	117	24
1 »	214	18	155	42	422	24
1 »	—	—	17	55	16	69

Till jämförelse må här ock från förenämnda uppgift omnämnas beloppet af det anmärkningsarfvode, som utgått till de fast anställda amanuenserna å kammarrättens revisionsafdelning.

	1900.		1901.		1902.	
	Kr.	öre.	Kr.	öre.	Kr.	öre.
1 amanuens	12	—	—	—	184	43
1 »	15	56	61	37	29	95
1 »	293	25	94	15	36	95
1 »	92	55	222	94	347	13
1 »	120	72	215	84	154	65
1 »	44	45	127	13	186	38
1 »	45	—	611	63	20	46
1 »	74	84	117	30	58	53
1 »	49	28	2	40	41	77
1 »	—	—	—	—	5	79
1 »	39	84	60	92	67	53

Slutligen må från den bekomna uppgiften meddelas, att amanuensen å aktuariiekontoret uppbar såsom kommissionär i ämbetsverket 75 kronor under hvarterdera af åren 1900 och 1901 samt 80 kronor under år 1902.

I sitt underdåniga betänkande angående kammarkollegium har kommittén hemställt om upphörande af advokatfiskalen därstädes tillkommande provision eller aktoratsarfvode, under framhållande, bland annat, att en dylik inskränkning i afseende å de med sistnämnda advokatfiskals-tjänst förenade inkomsterna icke bör kunna verka menligt på befattningens behöriga uppehållande, enär genom tjänstens bibehållande i den andra allmänna lönegraden är sörjdt för, att för densamma bör kunna erhållas fullt lämplig person.

Hvad sålunda blifvit anfördt äger enligt kommitténs åsikt sin fulla tillämpning äfven beträffande advokatfiskalen i kammarrätten. Då härtill kommer, att de åtal eller andra ämbetsåtgärder från denne advokatfiskals sida, för hvilka aktoratsarfvode tillflyter honom, i regel torde vara för-

anledda af annans initiativ, samt själfva ämbetsåtgärden synes böra af advokatfiskalen verkställas utan annan ersättning än den, som innebäres i honom tillkommande aflöning, anser kommittén dylikt aktoratsarfvode icke vidare böra till honom utgå.

Beträffande åter det till kammarrättens tjänstemän utgående anmärkningsarfvodet, har kommittén ansett det vara af synnerlig vikt för det allmänna, att vid räkenskapsgranskningen, hvars noggranna utförande näppeligen kan kontrolleras, vederbörande tjänstemän icke må slappas i sitt intresse, utan spurras till en effektiv granskning, samt därför funnit rätten för vederbörande granskare att åtnjuta anmärkningsarfvode böra, såsom tjänande ett maktpåliggande statsintresse, fortfarande kvarstå.

Det vill emellertid synas kommittén, som om detta arfvode skäpligen borde i någon mån begränsas, då fråga är om större belopp, och må därvid erinras om den begränsning i sådant hänseende, som är stadgad för de stora kommunikationsverken. Uti kungl. kungörelsen den 31 december 1897, angående tilläggsbestämmelser till aflöningsreglementet för tjänstemän och betjante vid statens järnvägar, är nämligen föreskrifvet, att den tjänstemannen å järnvägsstyrelsens revisions- och kontrollkontor tillkommande anmärkningsprovision må utbetalas till den tjänsteman, hvilken i den af järnvägsstyrelsen föreskrifna ordning styrker sig hafva först framställt vederbörlig anmärkning, med femton procent af det anmärkta beloppet, därest detta icke öfverstiger 500 kronor, samt med tio procent af högre belopp, dock att för belopp mellan 500 och 750 kronor provision skall utgå med femton procent af 500 kronor. I den för generalpoststyrelsen den 31 december 1902 utfärdade instruktionen och i instruktionen för telegrafstyrelsen af samma dag är enahanda begränsning fastställd i afseende å den vederbörande tjänsteman hos dessa båda styrelser tillkommande anmärkningsprovisionen.

Enligt kommitténs mening bör beträffande kammarrätten införas samma begränsning i afseende å anmärkningsarfvodet, som sålunda i förenämnda andra ämbetsverk skett.

Förutom denna ändring i beloppet af anmärkningsarfvodet påkallas emellertid äfven särskilda bestämmelser, i händelse kommitténs förslag

om anställande för vissa göromål å kammarrättens revisionsafdelning af kvinnliga eller andra biträden utan akademisk bildning bifalles.

Dessa biträden, hvilka afses för siffergranskning af räkenskaper äfvensom för vissa andra vid räkenskapsgranskningen förefallande, enklare göromål, skulle enligt kommitténs förslag icke hafva att själfva underskrifva och afgifva de anmärkningar, hvartill de vid granskningen finna anledning, utan detta skulle i stället ankomma på den revisor, till hvilkens vidare granskning räkenskapen sedermera öfverlämnas, eller, ifall denne ej upptager anmärkningen, på vederbörande kontorsförman. Af enahanda skäl, som ofvan anförts för, att anmärkningsarfvode i allmänhet bör fortfarande utgå, synes det angeläget, att dylikt arfvode måtte tillkomma äfven nämnda biträden, ehuruval, på grund af den ställning i afseende å granskningen, som de skulle intaga, hela beloppet af detta arfvode icke synes böra tillfalla dem, utan någon del däraf jämväl tillgodokomma den revisionstjänsteman, som har besväret med anmärkningens uppsättande och fullföljande.

Till jämförelse må härvid erinras om vissa i instruktionen för fångvårdsstyrelsen den 22 november 1877 förekommande bestämmelser. Enligt § 37 i denna instruktion tillhör det fångvårdsstyrelsens revisorer, bland annat, att med uppmärksamhet följa de revisionsarbeten, som efter vederbörande byråchefs förordnande uppdragas åt extra ordinarie tjänstemän, samt att granska af dem gjorda anmärkningar, hvilka, då de till styrelsen ingifvas, böra åtföljas af revisorns utlåtande. Och i § 22 af samma instruktion är stadgadt, att af alla medel, som till följd af någon fångvårdsstyrelsens tjänstemans anmärkning inflyta i styrelsens eller underlydande verks kassor och därför utan ej kommit kronan tillgodo, anmärkningsförfattaren åtnjuter femton procent observationsarfvode, men att, om anmärkningen är gjord af extra ordinarie tjänsteman under revisors tillsyn och af revisor understödd, denne senare tillkommer en tredjedel af nämnda arfvode.

Hvad kammarrättens revision angår, håller kommittén före, att i fråga om anmärkningsarfvode för medel, som inflyta på grund af anmärkningar, som väckts af förenämnda biträden, enahanda bestämmelse angående arfvodets fördelning som den i fångvårdsstyrelsens instruktion lämpligen bör meddelas, så att å ena sidan nämnda biträden erhålla en mera

afsevärd del af anmärkningsarfvodet och å andra sidan vederbörande revisor eller kontorsförman jämväl måtte undfå någon del däraf för sina efterföljande åtgöranden.

Vid de obetydliga sportelinkomster, som i expeditionslösen tillfalla vissa kammarrättens tjänstemän, har kommittén icke något att erinra.

Kommittén hemställer alltså,

att advokatfiskalen i kammarrätten icke vidare må åtnjuta aktoratsarfvode å medel, som efter hans åtal eller till följd af annan hans ämbetsåtgärd inflyta i kronans eller annan allmän kassa;

att den vissa tjänstemän i kammarrätten tillkommande rätten till anmärkningsarfvode af medel, som inflyta med anledning af anmärkning vid de till granskning inkomna räkenskaperna, måtte, utöfver hvad för närvarande är föreskrifvet, på det sätt ytterligare begränsas, att dylikt arfvode skall utgå med femton procent å det anmärkta beloppet, därest detta icke öfverstiger 500 kronor, samt med tio procent å högre belopp, dock att för belopp mellan 500 och 750 kronor arfvodet skall utgå med femton procent å 500 kronor; samt

att af anmärkningsarfvode, som belöper för medel, inflytna på grund af anmärkning, hvilken väckts af för siffergranskning eller dylikt anställdt biträde, två tredjedelar skola tillfalla nämnda biträde och en tredjedel den revisionstjänsteman, som besörjt anmärkningens uppsättande och afgifvande till kammarrätten.

I den för kammarrätten nu gällande staten finnes uppfördt med 34,900 kronor anslag till vikariatsersättning, arfvoden åt extra biträden, flitpenningar och renskrifningskostnad.

Beträffande de ändamål, för hvilka anslaget är afsedt, möter det svårighet att exakt beräkna den inverkan, kommitténs förslag skulle hafva i detta afseende. Men en approximativ beräkning torde kunna göra till fyllest, då anslaget uppenbarligen bör så tillmätas, att utrymme

Anslag till vikariatsersättning, arfvoden åt extra biträden, flitpenningar och renskrifningskostnad.

finnes för tillgodoseende, under växlande förhållanden, af de behof, för hvilka detsamma är afsedt.

Hvad först vikariatsersättningen angår, skulle den minskning i utgifterna härför, som följer af kommitténs förslag om indragning af sekreterartjänsten och af en revisionskommissariebefattning, i allt fall icke motväga den ökning i nämnda utgifter, som betingas af kommitténs förslag om höjning af tjänstgöringspenningarna för kammarrättens tjänstemän. I detta afseende kräfvades således hädanefter ett något högre belopp än hittills.

En ökning torde äfven, oaktadt de af kommittén föreslagna förenklingsarna i skriftsättet, vara att emotse i renskrifningskostnad till följd af förslaget om befrielse för revisionsafdelningens tjänstemän från dem nu tillhörande renskrifningsbestyr.

I afseende å utgifterna för arfvoden åt extra biträden är, hvad först beträffar arfvoden åt amanuenser, att erinra, att hos kammarrätten finnas anställda sjutton amanuenser, af hvilka fyra placerats å kansliet, en hos aktuarien, en å advokatfiskalskontoret samt elfva å revisionsafdelningen. För amanuenserna å revisionsafdelningen är, såsom i det föregående meddelats, bestämd en arbetstid af 20 timmar i veckan. Hvad angår öfriga amanuenser, har från kammarrätten meddelats, att, enligt hvad dessa själfva uppgifvit, den dagliga tjänstgöringstiden kan beräknas för kansliamanuenserna till i medeltal tre och en half timmar, för amanuensen hos aktuarien till minst fyra timmar samt för amanuensen å advokatfiskalskontoret till minst tre timmar. I årligt arvode åtnjuta kansliamanuenserna och amanuensen å advokatfiskalskontoret hvar och en 1,800 kronor samt amanuensen hos aktuarien och revisionsafdelningens amanuenser hvar för sig 1,500 kronor. I det föregående är redan nämnt, att vid 1903 års början en af kansliamanuenserna var ordinarie notarie i ett och aflönad amanuens i ett annat statens verk, en aflönad amanuens i ett annat statens verk och en t. f. sekreterare och ombudsman i civilstatens pensionsinrättning. Af amanuenserna å revisionsafdelningen voro fem ordinarie tjänstemän och fyra aflönade amanuenser i andra statens verk.

I flitpenningar hafva hos kammarrätten utbetalats år 1901 1,949 kronor 80 öre, år 1902 2,062 kronor 36 öre och år 1903 2,748 kronor 81 öre.

Från kammarrätten har meddelats, att extra ordinarie tjänstemän där pläгат antagas utan afseende på yppadt behof, samt att de oaflönade extra ordinarie tjänstemän, som för hvarje session anmäla sig till tjänstgöring i kammarrättens kansli, indelas till biträde hos någon af kammarrättens ledamöter, utan att detta medför skyldighet till regelbunden tjänstgöring, medan dylika extra ordinarie tjänstemän, som tjänstgöra å revisionsafdelningen, därstädes erhålla sysselsättning, när och i den mån sådan kan dem beredas.

I första delen af sitt betänkande har kommittén uttalat den meningen, att för de centrala ämbetsverken föreskrifter böra meddelas, i syfte att, åtminstone i allmänhet, extra ordinarie tjänstemän må antagas allenast i mån af yppadt behof och deras tjänstgöring, såvidt möjligt, ordnas på ett mera likformigt sätt, än nu är fallet, såväl inom hvarje verk som de särskilda verken inbördes emellan; och har kommittén framhållit, att det ville synas, som om äfven för de extra ordinarie tjänstemännen, liksom för de ordinarie, en större koncentration af arbetet vore till fördel såväl för arbetet som för tjänstemännen själfva. Därjämte har kommittén ifrågakänt, att grunderna för aflöningen till extra ordinarie tjänstemän inom de centrala ämbetsverken i allmänhet böra bestämmas af Kungl. Maj:t på förslag af vederbörande ämbetsverk. Kommitténs i dessa hänseenden gjorda uttalanden i fråga om den extra ordinarie tjänstemannapersonalen inom de centrala ämbetsverken i allmänhet böra enligt kommitténs mening vinna tillämpning äfven beträffande kammarrätten.

Hvad särskildt angår arbetstiden för amanuenserna, synas, till åstadkommande af önskvärd likformighet därutinnan hos de centrala statsmyndigheterna, beständare föreskrifter därom böra gifvas, hvarje verk dock obetaget att inom vissa gränser efter för handen varande omständigheter och behof ordna denna angelägenhet. Vid behandling af frågan om reglering af löneförhållanden m. m. vid kammarkollegium har kommittén uttalat den uppfattningen, att i regel bör af amanuens i centralt ämbetsverk kunna fordras fyra timmars arbete hvarje söckendag, förekommande hem-

arbete inberäknadt, dock naturligen med enahanda skyldighet som för ordinarie tjänsteman att, i fall af behof, äfven därutöfver stå till ämbetsverkets tjänst. Denna arbetstid af fyra timmar dagligen anser kommittén böra gälla äfven för kammarrättens samtliga amanuenser.

Beträffande arfvodesbeloppen till amanuenserna vill kommittén erinra, hvad i delen I berörts, att, sedan genom aflöningsreglementena för post- och telegrafverken den 6 juni 1902 stadgats, att grunderna för aflöningen till de extra tjänstemännen bestämmas af Kungl. Maj:t på förslag af vederbörande verk, Kungl. Maj:t i skrivelser till generalpoststyrelsen den 19 december 1902 och till telegrafstyrelsen den 16 februari 1903 förordnat, med visst undantag i afseende å telegrafstyrelsens linjebyrå, att såsom aflöning till amanuens hos styrelserna får utbetalas arfvode, i allmänhet begynnande med 1,200 kronor för år, hvilket arfvode sedermera får, i den mån sådant pröfvas skäligt, förhöjas, dock icke utöfver 1,800 kronor för år. Hvad sålunda för dessa ämbetsverk stadgats anser kommittén, såsom densamma vid behandling af frågan om reglering af kammarkollegium framhållit, kunna och böra vinna tillämpning hos de centrala ämbetsverken i allmänhet, samt således jämväl hos kammarrätten.

Vidkommande därefter behofvet af extra arbetskrafter i kammarrätten anser kommittén, att, därest underställning till kammarrätten i afskrifnings- med flera mål ej vidare kommer att äga rum, för advokatfiskalen ej längre kräfves biträde af någon amanuens. Hvad angår kammarrättens kansli, lär äfven för framtiden kunna vara till fyllest med det nuvarande antalet kansliamanuenser eller fyra, hvilket antal å andra sidan kommittén icke heller ansett sig böra vid sin nu gjorda beräkning underskrida. Beträffande revisionsafdelningen har kommittén ofvan antydt, att antalet amanuenser därstädes bör, med hänsyn till de af kommittén föreslagna förändringarna i afseende å revisionsafdelningen och dess arbeten, kunna minskas, utan ökning af revisorernas antal. Med åberopande häraf anser kommittén antalet amanuenser därstädes kunna begränsas till sex. För aktuarien torde ej vidare krävas regelbundet biträde af amanuens. Men då sådant kan tidvis finnas behöfligt samt det äfven eljest kan med afseende på den speciella beskaffenheten af aktuariens göromål vara önskligt att på aktuarietorget städse hafva tillgång till en med

dessas göromål förtrogen person, utom aktuarien, torde lämpligt vara, att där finnes en amanuens, hvilken emellertid därjämte bör hafva till åliggande att lämna erforderligt biträde åt presidenten i de till hans föredragning hörande ärenden.

Med tillämpning häraf skulle således antalet amanuenser i kammar-rätten minskas från sjutton till elfva. Till arfvoden åt dessa amanuenser skulle, med beräkning att ofvanberörda för generalpoststyrelsens och telegrafstyrelsens amanuenser fastställda belopp blifva äfven för kammarrätten gällande, erfordras högst 19,800 kronor, medan kammarrättens nuvarande sjutton amanuenser äga uppbära ett sammanlagdt arfvodesbelopp af 27,000 kronor.

Förutom amanuenser skulle emellertid, enligt kommitténs förslag, å kammarrättens revisionsafdelning anställas kvinnliga eller andra biträden utan akademisk bildning för siffergranskning af de till kammarrätten ingående räkenskaperna äfvensom för besörjande, i den mån sådant finnes lämpligen kunna ske, jämväl af andra vid räkenskapsgranskningen förefallande enklare göromål. Arbetstiden för dessa biträden anser kommittén böra bestämmas till densamma som för revisorerna, nämligen sex timmar. Med utgående från denna arbetstid synes antalet dylika biträden åtminstone tills vidare icke böra sättas högre än fyra. Äfven grunderna för dessa biträdens aflöning lära böra bestämmas af Kungl. Maj:t på förslag af kammarrätten. Därest deras arbetstid blifver satt till sex timmar, torde, med hänsyn jämväl till nuvarande lönevillkor för kvinnliga biträden, hvilka redan finnas anställda inom vissa andra statens verk, arfvodena till dessa biträden skäligen böra bestämmas till lägst 900 kronor årligen, hvilket arfvodesbelopp sedermera må, i den mån sådant pröfvas skäligt, förhöjas, dock icke utöfver 1,200 kronor för år, hvadan till deras aflönande skulle erfordras sammanlagdt högst 4,800 kronor. Härutöfver skulle emellertid, såsom förut nämnts, äfven tillkomma dem andel i anmärkningsarfvode.

Utgifterna till flitpenningar lära icke komma att påverkas af kommitténs förslag.

Med hänsyn till hvad sålunda anförts, anser kommittén, att för ofvan angifna särskilda ändamål ett årsanslag af 35,000 kronor bör göra till fyllest.

Kommittén får fördenskull hemställa,

att för amanuenserna i kammarrätten äfvensom de för siffergranskning eller dylikt därstädes anställda biträden tjänstgöringen måtte, så vidt möjligt, ordnas och aflöningen bestämmas i öfverensstämmelse med ofvan angifna grunder; samt

att till vikariatsersättning, arfvoden åt extra biträden, flitpenningar och renskrifningskostnad i kammarrätten må uppföras ett anslag af 35,000 kronor.

Stat.

Medan den för kammarrätten nu gällande staten, hvilken i bilagan litt. A härefter införts, slutar å kronor 191,900, skulle enligt kommitténs förslag staten, såsom bilagan litt. B utvisar, sluta å » 213,100, och således öfverstiga nu gällande stat med 21,200 kronor.

Därest emellertid till slutsumman i den nuvarande staten för kammarrätten läggas dels beloppet af de dyrtidstillägg, som år 1903 utgingo till kammarrättens personal, tillhopa 13,160 kronor, dels ock de belopp om tillhopa 1,050 kronor, som, enligt hvad upplyst blifvit, årligen af sjunde hufvudtitelns anslag till extra utgifter anvisats åt föredragande revisionskommissarier och kontorsförmännen å deras revisionskontor, varder totalsumman 206,110 kronor, hvilket belopp med endast 6,990 kronor understiger slutsumman af den stat, kommittén föreslagit.

Härvid är ytterligare att märka, att i annat hänseende det af kommittén framställda förslaget beträffande kammarrätten torde kunna medföra någon minskning i statens utgifter. Om nämligen, såsom kommittén hemställt, kammarrätten varder sista instans i beskattnings- med flera mål, bör däraf följa en icke oväsentlig lättnad i arbetet inom Kungl. Maj:ts kansli, hvilken lättnad tilläfventyrs äfven torde böra leda till någon minskning i tjänstemännens antal inom vederbörande statsdepartement.

Öfvergångsförhållanden.

Sedan vid öfverläggningarna inom kommittén visat sig, att regleringsförslaget angående kamrarrätten komme att innefatta hemställan, bland annat, om indragning af en af de tre revisionskommissariebefattningarna och om förändringar i vissa afseenden af de till dessa befattningar hörande göromål, samt kommittén inhämtat, att under loppet af maj månad 1904 en af de nuvarande revisionskommissarierna redan uppnått och en annan komme att uppnå den lefnadsålder, efter hvars inträdande, så framt föreskrifvet antal tjänsteår jämväl uppnåts, revisionskommissarie är pliktig afgå från tjänsten, om ej Kungl. Maj:t medgifver anstånd med afskedet, ansåg kommittén sig böra, i skrifvelse den 14 nämnda maj till statsrådet och chefen för finansdepartementet, anmäla hvad i berörda hänseenden förekommit inom kommittén; och hemställde kommittén därvid, huruvida icke, för att underlätta genomförandet af kommitténs förslag i antydda hänseenden, därest detta skulle vinna godkännande, kunde anses påkalladt att utverka Kungl. Maj:ts beslut därom, att, i afvaktan på pröfningen af frågan om genomförande af reglering af löneförhållanden m. m. vid kamrarrätten, ledigblifvande revisionskommissariebefattningar därstädes skulle tillsättas allenast medelst förordnande tills vidare.

Enär äfven sekreterartjänsten i kamrarrätten af kommittén nu föreslagits till indragning, torde i enahanda syfte äfven denna befattning vid ledigblifvande böra, i afvaktan på regleringsfrågans pröfning, tillsättas endast medelst förordnande tills vidare; och aflåter kommittén framställning i sådant hänseende till chefen för finansdepartementet samtidigt med afgifvandet af detta betänkande.

Äfven i händelse af bifall till kommitténs framställningar i nämnda hänseenden torde emellertid, om den föreslagna regleringen vinner god-

kännande, kunna inträffa, att vid tiden för dess genomförande fortfarande finnas i ordinarie befattningar hos kammarrätten fast anställda personer, för hvilka ordinarie befattning icke kan enligt den nya staten beredas. I första rummet kan detta blifva fallet med sekreteraren; men möjlighet förefinnes, att enahanda förhållande kommer att yppa sig beträffande en af revisionskommissarierna. Därest, i enlighet med kommitténs förslag, revisionskommissarierna åläggas att icke blott föredraga utan äfven såsom ledamöter deltaga i afgörandet af vissa mål och ärenden, låter sig nämligen tänkas, att den yngste af de nuvarande revisionskommissarierna, hvilken hittills icke deltagit i föredragningen af anmärkningsmål, ej finnes villig att förrätta revisionskommissariatjänst med de densamma enligt kommitténs förslag tillhörande åligganden. Och det lär åtminstone få anses tvifvelaktigt, om bemälda revisionskommissarie kan mot sin vilja därtill förpliktas, då en sådan förändring i ställning och göromål, som af kommittén för revisionskommissarierna föreslagits, näppeligen torde kunna be-tecknas såsom innebärande allenast »vidsträcktare tjänstgöringsskyldighet eller jämkning i åligganden».

Enär emellertid de sålunda antydda förhållandena icke torde böra uppehålla regleringens genomförande, lär det blifva nödigt, att de ordinarie tjänstemän, för hvilka befattning icke kan enligt den nya staten beredas, öfverflyttas å öfvergångsstat, med de aflöningar, till hvilka innehafvande fullmakter berättiga, samt med tjänstgöringsskyldighet efter kammarrättens bepröfvande.

I sådant hänseende har, hvad särskildt angår nuvarande yngste revisionskommissarien, så framt denne skulle öfverflyttas på öfvergångsstat, det synts kommittén, att åt honom lämpligen borde kunna uppdragas att å det ena af kammarrättens revisionskontor göra tjänst som kontorsförmän med granskningsskyldighet. Att sådan tjänstgöring kan af honom påfordras, framgår af § 28 i kammarrättens instruktion, hvarest ålagts revisionskommissarie, som icke förordnas till föredragande, att, där sådant för revisionsarbetets behöriga gång anses erforderligt, verkställa den del af samma arbete, som kammarrätten kan finna skäligt åt honom uppdraga. Därest ifrågavarande revisionskommissarie sålunda kommer att bestrida omförmälda åligganden, bör vid ledigblifvande en af de aderton revisorsbe-

fattningarna tillsvidare lämnas obesatt; hvarjämte för samma tid skulle inbesparas ett kontorsförmansarfvode, då nämligen sådant ej bör ifrågakomma för nämnde revisionskommissarie, hvars löneförmåner alltid minst motsvara hvad enligt kommitténs förslag skulle tillkomma en revisor och kontorsförman af enahanda tjänstålder.

Sammanfattning.

Kommitténs i det föregående framlagda förslag kunna hufvudsakligen sammanfattas sålunda:

Vidkommande *området för kammarrättens ämbetsverksamhet* har kommittén föreslagit:

A) i afseende å *upphörande af underställning af vissa mål*:

att underställning till kammarrätten af Konungens befallningshafvandes beslut angående afkortning, afskrifning eller restitution af kronoutskylder, böter eller andra allmänna medel ej vidare må äga rum (sid. 14—20);

att följande ändringar måtte vidtagas i nu gällande bestämmelser angående extra ordinarie afskrifningar, nämligen:

att underställning icke må äga rum af vederbörande myndigheters beslut om afskrifning ur deras räkenskaper af materiel, effekter eller annan till utestående penningfordringar ej hänförlig egendom och ej heller i fråga om dessa myndigheters beslut rörande afskrifning af kronans utestående penningfordringar, då fordrans kapitalbelopp ej öfverstiger 1,000 kronor, men

att beslut om afskrifning af sådan fordran å högre kapitalbelopp än 1,000 kronor skall, af hvilken myndighet än beslutet meddelas, underställas Kungl. Maj:ts pröfning och godkännande (sid. 20—29); samt

att underställning till kammarrätten ej vidare må äga rum i fråga om de resolutioner, som af stationsbefälhafvare eller varfschefer vid flottan utfärdas i s. k. reskontreringsmål (sid. 30—32);

B) hvad angår *öfverflyttning till de allmänna domstolarna af vissa mål*:

att till dessa domstolar måtte öfverlämnas att upptaga och handlägga tvister angående betalning på grund af borgen för kronans uppbörds-män (sid. 38—39);

C) i fråga om *ändring af gränserna för kammarrättens ämbetsbefattning i afseende å vissa grupper af mål*:

att, med ändring af nuvarande undantagsstadgande beträffande formen för behandlingen af revisionsafdelningens eller advokatfiskalens anmärkningar mot hofrätter eller kollegier, statskontoret, armé- eller marinförvaltningen, dylika anmärkningar måtte, lika med anmärkningar i allmänhet, få af kammarrätten upptagas till behandling och afgörande (sid. 39—41); samt

att föreskrift måtte meddelas därom, att besvär öfver vederbörande myndigheters beslut i extra ordinarie afskrifningsmål skola anföras hos kammarrätten, utom i det fall att beslutet afser kronans utestående penningfordran å högre kapitalbelopp än 1,000 kronor, då besvär skola anföras hos Kungl. Maj:t (sid. 41—42);

D) i afseende å *besvärsmåls afgörande af kammarrätten såsom sista instans*:

att klagan icke måtte få föras öfver kammarrättens beslut i följande slag af mål, nämligen:

besvär öfver vederbörande myndigheters beslut i mantalsskrifningsmål samt i fråga om tillämpning af ansvarsbestämmelser, meddelade i mantalsskrifningsförfattningarna;

besvär öfver Konungens befallningshafvandes beslut i frågor om beräkning och påföring af sådana allmänna kronoutsylder, som på debitering ankomma, äfvensom af andra räntor, i den mån besvär i sistnämnda hänseende ankomma på kammarrättens pröfning;

besvär öfver Konungens befallningshafvandes beslut angående afkortning, afskrifning eller restitution af kronoutsylder, böter eller andra allmänna medel äfvensom öfver vederbörande myndigheters beslut angående extra ordinarie afskrifningar, i den mån besvär i sistnämnda ärenden komma att tillhöra kammarrättens pröfning; samt

besvär öfver pröfningsnämndernas beslut i taxeringsärenden, så ock öfver Konungens befallningshafvandes beslut i frågor om debetsedelslösen samt om tillämpning af ansvarsbestämmelser enligt bevillningsförordningen och förordningen om inkomstskatt (sid. 42—54).

Beträffande *förenklingar m. m. inom kammarrättens arbetsområde* har kommittén föreslagit:

A) i afseende å *formerna för besvärsmåls förberedande behandling*:

att i samtliga de mål, där talan fullföljes till kammarrätten mot beslut, meddelade af Konungens befallningshafvande, besvärerna skola aflämnas till vederbörande befallningshafvande, som, med iakttagande af gifna föreskrifter, inforrdar vederbörandes förklaring och insänder handlingarna, jämte eget utlåtande, till kammarrätten (sid. 57—61);

B) i fråga om *formerna för ärendenas registrering, skriftsättet m. m.*:

att i instruktion och arbetsordning för kammarrätten måtte, med tillämpning af angifna grunder, meddelas bestämmelser, i syfte bland annat att

dels åstadkomma förenkling i sättet för ärendenas registrering samt antecknandet af vidtagna åtgärder och fattade beslut, så att dubbelföring icke må förekomma samt äfven i öfrigt, såvidt görligt, undvikas den mångfald af anteckningar, som nu verkställas under fortgången af ett måls handläggning eller i öfrigt till kontroll å arbetet,

dels ersätta protokollen med föredragningslistor, dock så att protokoll föres i de fall, då skiljaktiga meningar förekomma, eller ett ärende enligt sin natur eller gifna föreskrifter bör i protokoll upptagas, eller eljest förordnas, att protokoll skall föras, samt

dels låta det ankomma på vederbörande föredragande att utan föredragning vidtaga alla nödiga förberedande åtgärder för bringande af mål och ärenden i det för deras pröfning erforderliga skick;

hvarförutom, jämte det att i afseende å konceptföring, expeditiönsätt m. m. kommittén påpekat vissa till förenkling syftande åtgärder, kommittén särskildt hemställt,

att förenkling måtte i möjligaste mån vidtagas i afseende å arbetet med rubriker och reciter samt i stället för dessa, där så ske kan, upprättas promemorior att biläggas akterna (sid. 61—85);

C) vidkommande *revisionsarbetet inom kammarrätten*:

att tillfälle må beredas till kontrollgranskning, i den mån ske kan, äfven af de för offentlighet tillgängliga uppbördsredogörelser från vissa förvaltningsgrenar, hvilka nu icke ingå till kammarrätten;

att för siffergranskning af de till kammarrätten ingående räkenskaperna äfvensom för besörjande, i den mån sådant befinnes lämpligen kunna ske, jämväl af andra vid räkenskapsgranskningen förefallande enklare göromål må anlitas kvinnliga eller andra biträden utan akademisk bildning;

att revisorerna må äga att själfva underskrifva sina anmärkningar och ansvara för deras riktighet samt äfven i öfrigt själfständigt utföra sina anmärkningsmål;

att renskrifning och därmed jämförliga göromål icke må utföras af de å revisionsafdelningen anställda examinerade tjänstemännen, utan genom extra, oexaminerade biträden;

att föredragning af revisionsafdelningens anmärkningsmål och därmed i sammanhang stående ärenden måtte äga rum i regel minst fyra timmar i hvarje vecka under hela året, utan annat undantag, än som betingas af infallande helgdagar; samt

att revisionskommisarierna skola, hvar och en i hvad angår hans kontor, föredraga och såsom ledamöter deltaga i afgörandet af nämnda mål och ärenden (sid. 86—105);

D) i afseende å *formerna i öfrigt för ärendenas föredragning och afgörande:*

att af tre ledamöter må pröfvas och afgöras följande mål och ärenden, nämligen:

revisionsafdelningens eller advokatfiskalens anmärkningar vid eller med anledning af de till granskning inkomna räkenskaperna;

besvär öfver förvaltningsmyndigheternas beslut i anmärknings- eller redogörelsemål, de s. k. reskontreringsmålen därunder inbegripna;

från fängvårdsstyrelsen öfverlämnade anmärkningsfrågor, där yrkande om ersättning blifvit väckt emot landshöfding eller landshöfdingämbete;

anmärkningar mot förmyndarkammarens i Stockholm förvaltningsåtgärder och räkenskaper, som af vederbörande revisorer i deras berättelse blifvit framställda;

anmälanden och åtal i anledning af försummelse att inom föreskrifven tid till kammarrätten aflämna räkenskaper för granskning; samt

frågor om kammarrättens tjänstemän tillkommande anmärknings- eller aktoratsarfvode, därest sådant fortfarande må komma att utgå, af-

vensom angående afskrifning i advokatfiskalskontorets eller revisionsafdelningens aktoratsräkningar;

att nu brukliga afbrott eller inskränkningar i föredragningen under januari månad samt vid påsk och under sista veckan af vårsessionen må upphöra;

att åt presidenten må öfverlämnas att föredraga ärenden, som angå kammarrättens personal;

att det måtte åläggas revisionskommissarierna att, utöfver hvad ofvan nämnts, föredraga och, enhvar i hvad hans föredragning omfattar, såsom ledamöter deltaga i afgörandet af vissa mål och ärenden, hvilka skulle kunna pröfvas och afgöras af tre ledamöter; samt

att, då i plenum förekommer ärende, som afser revisionsafdelningens personal eller arbetet å afdelningen, det måtte tillkomma revisionskommissarierna att såsom ledamöter deltaga i ärendets afgörande (sid. 105—120);

E) i afseende å *utsträckning af föredragningsskyldigheten och arbetstiden*:

att för presidenten i kammarrätten måtte stadgas skyldighet att hvarje söckendag vara tillstädes i ämbetsverket;

att det måtte åläggas kammarrättsråden att, förutom tjänstgöring i plenum, dels, i tur och ordning, en dag i veckan deltaga i sammanträde för handläggning af anmärknings- och därmed likställda mål, dels ock enhvar tre dagar i veckan, i regel minst fyra timmar och med skyldighet till föredragning hvar i sin tur, deltaga i sammanträden för handläggning af andra mål och ärenden; samt

att föreskrift måtte meddelas därom, att kammarrättens samtliga öfriga ordinarie tjänstemän äfvensom ordinarie betjante skola, där ej för särskilda fall undantag, efter pröfning, medgifves, vara å tjänsterummen tillstädes minst sex timmar hvarje söckendag (sid. 120—125).

I fråga om *villkoren för åtnjutande af de med ordinarie befattning inom kammarrätten förenade aflöningsförmåner* har kommittén till största delen föreslagit samma villkor, som i delen I upptagits såsom allmänna villkor för aflöningsförmånernas åtnjutande vid de centrala ämbetsverken.

Allenast i vissa hänseenden har kommittén, med bibehållande jämväl af nu gällande skiljaktigheter mellan kammarrätten och flertalet cen-

trala ämbetsverk, för kammarrätten ifrågasatt afvikelser från dessa allmänna aflöningsvillkor.

Sålunda har beträffande förhöjning af lön efter viss tids fortsatt innehavande af befattning i samma lönegrad löntagare i kammarrätten ansetts böra få tillgodoräknas den tid, som före den blifvande nya aflöningsstatens trädande i kraft förflutit från hans tillträde till befattningen, äfven om han, i följd af frågan om reglering af löneförhållanden m. m. inom kammarrätten, tillträdit befattningen allenast på grund af förordnande tills vidare.

Såsom för närvarande, skulle presidenten äga årligen åtnjuta en och en half månads ferier å sådan tid, att domfört antal ledamöter ändock är i kammarrätten tjänstgörande, samt enhvar af kammarrättsråden en och en half månads ferier under somnarmånaderna.

Föreskriften om skyldighet för tjänsteman, som har sig anförtrödd uppbörd eller kontroll å uppbörd, att begagna sig af semester å tid af året, som af ämbetsverket bestämmes, har synts ej böra upptagas bland aflöningsvillkoren för tjänstemän i kammarrätten.

Presidenten och kammarrättsråden skulle fortfarande vara förpliktade att vid fyllda 70 års ålder afgå från tjänsten samt efter 65 lefnads- och 35 tjänsteår icke vara ovillkorligen berättigade att erhålla tjänstledighet för sjukdom (sid. 126—133).

Beträffande *kammarrättens organisation* har kommittén, som icke funnit anledning till hemställan om ändring i chefens benämning, föreslagit:

att *revisionskommisariernas* antal måtte bestämmas till två, hvilka skola vara chefer hvar och en för ett af de två kontor, på hvilka revisionsafdelningen skulle indelas; samt

att *sekreterarbefattningen* må indragas;

hvarjämte kommittén, som i öfrigt ej ifrågasatt någon ändring i afseende å antalet ordinarie tjänstemän och vaktbetjante, hemställt,

att åt *advokatfiskalen* må uppdragas att föredraga ärenden rörande verkets ekonomi samt att redovisa af kammarrätten ådömda böter och viten (sid. 134—161).

För ordinarie tjänstemän och betjante hos kammarrätten har kommittén hemställt om de *aflöningar*, som finnas angifna å sid. 162—171 och jämväl framgå af kommitténs härefter införda förslag till stat.

Hvad angår *pensionsbeloppen*, har af kommittén föreslagits, att pensionsbeloppet för presidenten måtte bestämmas till 6,000 kronor, samt att för öfriga ordinarie tjänstemän och för ordinarie vaktbetjante må tills vidare gälla, såsom för närvarande, att pension utgår med lönens hela belopp, ålderstillägg däri inräknade (sid. 164).

I afseende å de *sportelinkomster*, som äro förenade med vissa tjänstebefattningar, har kommittén föreslagit:

att advokatfiskalen icke vidare må åtnjuta *aktoratsarfvode* å medel, som efter hans åtal eller till följd af annan hans ämbetsåtgärd inflyta i kronans eller annan allmän kassa;

att den vissa tjänstemän tillkommande rätten till *anmärkningsarfvode* af medel, som inflyta med anledning af anmärkning vid de till granskning inkomna räkenskaperna, måtte, utöfver hvad för närvarande är föreskrifvet, på det sätt ytterligare begränsas, att dylikt arfvode skall utgå med femton procent å det anmärkta beloppet, därest detta icke öfverstiger 500 kronor, samt med tio procent å högre belopp, dock att för belopp mellan 500 och 750 kronor arfvodet skall utgå med femton procent å 500 kronor; samt

att af anmärkningsarfvode, som belöper för medel, influtna på grund af anmärkning, hvilken väckts af för siffergranskning eller dylikt anställdt biträde, två tredjedelar skola tillfalla nämnda biträde och en tredjedel den revisionstjänsteman, som besörjt anmärkningens uppsättande och afgifvande till kammarrätten (sid. 171—177).

Under åberopande af sitt i delen I gjorda uttalande, att för de centrala ämbetsverken föreskrifter böra meddelas i syfte att, åtminstone i allmänhet, extra ordinarie tjänstemän må antagas allenast i mån af yppadt behof, och att tjänstgöringen för dem må, såvidt möjligt, ordnas på ett mera likformigt sätt, än nu är fallet, såväl inom hvarje verk som de särskilda verken inbördes emellan; samt att grunderna för aflöningen till extra ordinarie tjänstemän inom de centrala ämbetsverken i allmänhet böra be-

stämmas af Kungl. Maj:t på förslag af vederbörande ämbetsverk, har kommittén framhållit, att hvad sålunda uttalats bör enligt kommitténs uppfattning vinna tillämpning äfven beträffande kammarrätten;

och har kommittén hemställt, att för *amanuenserna* i kammarrätten äfvensom *de för siffergranskning eller dylikt därstädes anställda biträden* tjänstgöringen måtte, såvidt möjligt, ordnas och aflöningen bestämmas i öfverensstämmelse med af kommittén angifna grunder; samt att anslaget till vikariatsersättning, arfvoden åt extra biträden, flitpenningar och renskrifningskostnad i kammarrätten måtte å staten uppföras med 35,000 kronor (sid. 177—182).

Stat
för
Kammarrätten,
fastställd den 14 november 1879, med däri den 14 juni 1901 vidtagna ändringar.

K r o n o r.			
	Lön.	Tjänstgöringspennin- gar.	Summa.
1 president	7,600	2,400	10,000
1 kammarrättsråd	4,400	2,000	6,400
7 d:o	30,800	14,000	44,800
} Efter 5 år kan lönen höjas med 600 kr.			
Kansliet.			
1 sekreterare	3,000	1,500	4,500
1 notarie	1,800	1,200	3,000
3 notarier	5,400	3,600	9,000
1 aktuarie och registrator	1,800	1,200	3,000
}			
Advokatfiskalskontoret.			
1 advokatfiskal	3,000	1,500	4,500
} Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kr. och efter 10 år med ytter- ligare 500 kr.			
Revisionsafdelningen.			
1 revisionskommissarie	3,000	1,500	4,500
2 revisionskommissarier	6,000	3,000	9,000
1 revisor	1,800	1,200	3,000
17 revisorer	30,600	20,400	51,000
}			
Till vikariatsersättning, arfvoden åt extra bi- träden, flitpenningar och renskrifnings- kostnad	—	—	34,900
1 förste vaktmästare	800	300	1,100
1 vaktmästare	500	300	800
3 d:o	1,500	900	2,400
} Efter 5 år kan lönen höjas med 100 kr.			
Summa	—	—	191,900

Anmärkning: Om vaktmästare i sådan egenskap åtnjuter fri bostad, skall, så länge denna förmån kvarstår, lönen minskas med 150 kr.

*Litt. B.***Förslag**

till

Stat

för

Kammarrätten,

att tillämpas från och med år . . .

	K r o n o r.			
	Lön.	Tjänstgöringspenningar.	Summa.	
1 president	7,500	3,500	11,000	
1 kammarrättsråd	4,600	2,400	7,000	{ Efter 5 år kan lönen höjas med 600 kr.
7 d:o	32,200	16,800	49,000	
1 revisionskommissarie	3,800	2,000	5,800	{ Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kr. och efter ytterligare 5 år likaledes med 500 kr.
1 d:o	3,800	2,000	5,800	
1 advokatfiskal	3,500	1,800	5,300	
1 tjänsteman i 1:a lönegraden	2,300	1,500	3,800	{ Efter 5 år kan lönen höjas med 400 kr., efter ytterligare 5 år lika- ledes med 400 kr. samt efter än ytterligare 5 år äfvänledes med 400 kr.
22 tjänstemän i d:o	50,600	33,000	83,600	
Arfvoden till 2 kontorsförmän å revisionsafdelningen	—	—	1,000	
1 förste vaktmästare	850	550	1,400	
1 vaktmästare	600	500	1,100	{ Efter 5 år kan lönen höjas med 100 kr.
3 d:o	1,800	1,500	3,300	
Anslag till vikariatsersättning, arfvoden åt extra biträden, flitpenningar och renskrifningskostnad	—	—	35,000	
Summa	—	—	213,100	

Anmärkning: Om vaktbetjänt i sådan egenskap åtnjuter fri bostad och vedbrand, skall lönen minskas med 250 kr.

Utdrag af protokollet, hållet hos den af Kungl. Maj:t den 3 oktober 1902 tillsatta kommittén för afgifvande af förslag rörande reglering af statens ämbetsverks och myndigheters löneförhållanden m. m.

1904 den 18 juni.

Närvarande:

Samtliga herrar kommitterade äfvensom, i hvad kungl. kammar-rätten utgjorde föremål för kommitténs behandling, representanten för detta ämbetsverk, herr kammarrättsrådet m. m. J. Östberg.

§ 1.

Slutbehandlades frågan om reglering af löneförhållanden m. m. vid kungl. kammarrätten; och beslöt kommittén att med underdånig skrifvelse af denna dag till Kungl. Maj:t öfverlämna betänkande och förslag i nämnda ärende.

I anledning af detta betänkande och förslag afgåfvo ledamöterna af kommittén, f. d. kaptenen m. m. F. E. Pettersson och revisorn F. H. Schultzberg, äfvensom representanten för kammarrätten, kammarrättsrådet Östberg till protokollet följande särskilda yttranden.

1) Herr *Pettersson* tillkännagaf, med hänvisning till de skäl, som af representanten för ämbetsverket anförts för behöfligheten af en sekreterare i kammarrätten, att han för sin del ansåg, att denna tjänst bort i kommitténs förslag bibehållas.

2) Herr *Schultzberg* yttrade:

»Då statsrådet och chefen för finansdepartementet den 3 oktober 1902 inför Kungl. Maj:t föredrog frågan om tillsättande af förevarande lönnregleringskommitté, förklarade departementschefen, att han ansåg fullt befogadt det ur synpunkten af det allmännas intresse uppställda anspråket, att vid lönnregleringen jämväl borde tillses, huruvida icke genom förenkling i förvaltningen samt lämplig anordning och fördelning af arbetet en del å stat uppförda tjänster kunde indragas. Och denna departementschefens åsikt fann äfven sitt uttryck i det nådiga bref, hvarigenom kommittén tillsattes.

Enligt mitt förmenande har emellertid förenklingssynpunkten icke, så långt som möjligt och önskvärdt varit, beaktats i föreliggande betänkande angående kammarrätten. Vål har kommittén föreslagit en del förändringar i kammarrättens organisation och förenklingar uti arbetssättet därstädes, hvilka nog skola, om de få genomföras, varda till bättnad för såväl staten som de enskilde. Men enligt min åsikt äro de föreslagna förändringarna icke till fyllest. Ett ämbetsverk, sådant som kammarrätten, där ärendena länge, ofta i årtal, få ligga oafgjorda, hade bort blifva föremål för en betydligt mera genomgripande reform för att kunna motsvara nutidens kraf.

Då några af de förslag, jag i sådant syfte framlagt, icke lyckats vinna mina medkommitterades bifall, har för mig ingen annan utväg stått öppen än att på detta sätt, reservationsvis, framkomma med desamma.

Såsom uti kommitténs betänkande (sid. 105) finnes omförmäldt, måste vid hvarje divisionssammanträde i kammarrätten närvara fyra eller, om icke åtminstone tre af dessa äro om slutet ense, fem ledamöter. Att för hvarje sådant sammanträde påfordra så många ledamöters närvaro anser jag icke vara ett rätt användande af dessa tjänstemäns tid och arbetskraft.

Om det ock i forna tider ansågs för målens behöriga pröfning och i rättssäkerhetens intresse vara af viss betydelse, att de beslutandes antal var jämförelsevis stort, så har man numera börjat frångå denna åsikt. Den omgång, som alltid är förbunden med gemensamma öfverläggningar

*Minskning
af antalet
beslutande.*

mellan flera personer, har visat sig oförenlig med senare tiders allt starkare kraf på raskhet i handling och beslut. I de s. k. styrelseverken har därför beslutanderätten, helt eller delvis, öfverlämnats åt chefen, således åt en enda person, och till styrelseverk börja de forna rikskollegierna ombildas, det ena efter det andra. Så har t. ex. skett med statskontoret och kommerskollegium. Och förevarande kommitté har själf i sitt betänkande den 18 november 1903 rörande kammarkollegium hemställt, att för detta ämbetsverk den kollegiala formen måtte i regel upphöra.

Då sålunda på alla håll i statsförvaltningen för ärendenas snabbare gång tillgripes den utvägen att minska antalet beslutande, torde tiden nu vara inne att vidtaga samma åtgärd beträffande kammarrätten.

Detta har kommittén äfven insett (se betänkandet sid. 108—111) och föreslår därför, att vissa mål och ärenden må kunna pröfvas och afgöras af tre ledamöter. Men kommittén har icke vågat utsträcka detta sitt förslag till de mål, hvilka egentligen upptaga kammarrättens tid och arbetskrafter, särskildt fattigvårds- och beskattningsmålen.

Såsom skäl för bibehållande i kammarrätten af den gamla omständligheten och därmed förbundna långsamheten vid dessa måls prövande och afgörande har anförts, att, då kammarrätten såsom öfverdomstol har att döma i rättstvister, rättssäkerheten fordrar, att samma former där iakttagas som i hofrätt.

Utan att i detta sammanhang vilja göra ett bestämdt uttalande, huruvida icke äfven i hofrätterna arbetssättet torde tariffa förändring i en mera tidsenlig riktning, anser jag mig våga uttala den åsikten, att de ärenden, som i kammarrätten afgöras, icke äro kvalitativt jämförbara med dem, som komma under hofrätts ompröfning. Då jag icke kan göra anspråk på, att denna åsikt, om den hyses af mig ensam, må anses äga fog, torde det vara nödvändigt för mig att påvisa, hvad andra, på hvilkas auktoritet jag kan stödja mig, i detta hänseende yttrat.

Vid 1871 års riksdag anförde lagutskottet, att enligt dess förmenande en del af fattigvårdsmålen vore af rent administrativ natur, att uti det vida största antalet af de öfriga syntes ingå frågor, som vore af enahanda administrativa egenskap, samt att i öfrigt dessa ärenden vore af i allmänhet föga invecklad beskaffenhet.

Då sedermera vid 1894 års riksdag förelåg frågan om att göra kammarrätten till sista instans i fattigvårdsmål, förklarade under debatten härom i Andra kammaren generalpostdirektören J. E. von Krusenstjerna såsom sin uppfattning, att fattigvårdsmålen icke vore att likställa med vanliga tvistemål, lika litet som fattigvårdsförordningen vore att likställa med en vanlig civillag. Fattigvårdsförordningen vore hufvudsakligen en administrativ författning, där tillämpning af allmänna rättsgrundsatser icke förekomme i vidare mån än vid pröfning af hvarje annan dylik författning. Och i enahanda riktning uttalade sig äfven dåvarande häradshöfdingen, sedermera statsrådet D. G. Restadius. Vid samma tillfälle yttrade landshöfdingen O. R. Themptander: »Jag har handlagt tusentals fattigvårdsmål och kan säga, att, ehuru besvärliga, äro de dock icke af beskaffenhet att ur rättslig synpunkt erbjuda några så synnerligen anmärkningsvärda svårigheter.»

Dessa yttranden, fällda af personer, hvilkas kompetens i bedömandet af fattigvårdsmålen icke torde kunna jäfvas, visa, att åtminstone berörda mål icke äro af beskaffenhet, att för deras pröfning och afgörande behöfva bibehållas samma rättegångsformer, som möjligen kunna anses nödvändiga i hofrätt.

Hvad här ofvan sagts i afseende å fattigvårdsmålen torde med ännu större fog kunna gälla mantalsskrifnings- och beskattningsmålen, särskildt med hänsyn därtill, att de författningar, som vid dessa måls handläggning komma i tillämpning, äro mera tydligt affattade och delvis af senare datum. Och skulle i en eller annan del författningarna rörande vare sig fattigvårds- eller mantalsskrifnings- och beskattningsförhållandena vara af någon oklarhet, står för kammarrätten till buds en osedvanligt stor samling prejudikat, hvilka för detta verks ledamöter äro så mycket mera öfverskådliga och lätta att använda, som kammarrättens arbetsområde är af ganska ringa omfattning. Om i kammarrätten adjungerades »personer, som icke fullgjort hvad författningarna föreskrifva för att brukas i domarevärf,» skulle, yttrade vidare landshöfding Themptander vid den nyssnämnda debatten i Andra kammaren, däri icke ligga någon synnerlig fara, »ty jag vågar påstå, att i följd af förhållandena kan ingen domstol utbilda sig till en sådan förtrogenhet med och sådan insikt i behandlingen af de mål, som där

förekomma, som just kammarrätten. Kammarrätten har nämligen ett mycket inskränkt fält af författningar, inom hvilket den har att röra sig, och då en domstol har att döma med en så speciell och begränsad kompetens, är det alldeles gifvet, att där skall utbildas och vara till finnandes en insikt i dithörande författningar och en vana vid deras tillämpning, hvartill det är mycket svårare att finna motsvarighet hos de allmänna domstolarna, som hafva ett ofantligt stort arbetsfält och så mångskiftande författningar att tillämpa.» — Och förevarande kommitté säger själf, att det torde vara uppenbart, att en inskränkning i de pröfvandes antal lättare och med mindre betänkligheter bör låta sig genomföras i kammarrätten än i fråga om de allmänna öfverrätterna, just på grund däraf att kammarrättens arbetsområde är så begränsadt, att de dömande därstädes torde i vida högre grad än vid de allmänna domstolarna äga den ledning, som en utvecklad praxis erbjuder.

Om man jämför kammarrätten med det ämbetsverk, som står kammarrätten närmast, nämligen kammarkollegium, är det svårt att inse, hvarföre, då det i detta senare verk sedan långliga tider varit till fyllest med endast tre beslutande, det skulle vara för tidigt att nu i kammarrätten införa enahanda anordning. Det är att ihågkomma, att kammarkollegium har att döma i frågor, för såväl den enskilde som det allmänna af utomordentlig betydelse, sådana som t. ex. angående prästers, klockares och folkskollärares löneförmåner, åborätt, allmänna byggnader (såsom uppförande af kyrka, skolhus och tingshus) samt framför allt beträffande flott- och farled äfvensom väghållning. Härvid är ock att märka, att de författningar, som kammarkollegium har att tillämpa, äro icke blott mera talrika och till innehållet skiftande, utan, åtminstone till en del, äfven af äldre datum än de stadganden, som inom kammarrätten komma till användning.

Att, såsom för närvarande, i alla mål minst fyra ledamöter skola vid kammarrättens sammanträden närvara för besluts fattande torde, på grund af hvad ofvan blifvit anfördt, få anses vara ett missbruk af tid och krafter samt medföra för staten dryga kostnader och för den rättssökande en onödig och ofta beklaglig väntan på sitt måls afgörande, utan att därmed vinnes större säkerhet för beslutets riktighet; och jag har därför ansett, att kommittén bort hemställa,

att föreskrift måtte meddelas därom, att alla kammarrätten tillhörande mål och ärenden, med undantag af plenumål, må afgöras af tre ledamöter.

En verksamt bidragande orsak till ärendenas långsamma afgörande och arbetsbalansens ökning i kammarrätten, trots de upprepade förstärkningarna i verkets arbetskrafter, torde vara att söka däri, att för kammarrättens ledamöter feriesystemet tillämpas.

*Semester i
stället för
ferier.*

Enligt detta system komma, när en tjänsteman åtnjuter ferier, de honom åliggande göromålen att under ferietiden i regel ligga helt och hållet nere, under det att däremot, när en tjänsteman har semester, hans göromål skötas af en vikarie och därigenom något afbrott i arbetet icke behöfver förekomma.

Redan 1874 års löneregleringskommitté insåg, att det för arbetenas behöriga gång inom ett verk vore nödvändigt att utbyta feriesystemet mot semestersystemet. Hvad nämnda kommitté i sina betänkanden angående rikets hofrätter den 12 december 1874, angående kammarkollegium den 9 juni 1875 och angående kammarrätten den 6 november 1878 uttalat beträffande denna fråga lärer fortfarande äga sin fulla giltighet.

Möjligen torde man i regel icke kunna af de under semester vikarierande adjunkterna i förstone förvänta lika stor arbetsprodukt, som af de ordinarie ledamöterna, men om kammarrättens ordinarie tjänstemannapersonal rekryteras på ett lämpligt sätt och vikarierna tagas ur densamma, skall det icke dröja någon nämnvärd tid, förrän desse förvärfvat vana och skicklighet i målens behandling och kunna prestera ett såväl kvalitativt som kvantitativt värdefullt arbete.

En invändning, som alltid göres, när någon förändring i förevarande hänseende varit ifrågasatt beträffande kammarrätten, är den, att genom semestersystemets införande domarämbeten i detta ämbetsverk skulle, enligt en stadigvarande anordning, blifva besatta med adjungerade ledamöter. Något dylikt skulle möjligen kunna sägas i fråga om adjungerande af ledamöter inom verkligt dömande verk t. ex. hofrätterna — och dock tillämpas just inom dessa i stor utsträckning förstärkandet af domarkrafterna med adjunkter — men af ringa betydelse är en sådan invänd-

ning, när det gäller kammarrätten. Då, såsom i det föregående blifvit framhållet, det stora flertalet af målen i kammarrätten tillhöra ett fåtal grupper, hvarinom målen äro af jämförelsevis lika beskaffenhet sins emellan, och kammarrättens mål i det hela äro af mera administrativ än judiciell natur, torde uppenbarligen de under semestertider adjungerade ledamöterna behöfva ganska kort tid för att blifva sin uppgift vuxna.

För öfrigt torde adjungerande af ledamöter icke vara något okänt inom kammarrätten. Innan verket från och med 1902 års ingång erhöll kammarrättsrådets antal höjdt från sex till åtta, biträddes det under en följd af år af fyra adjunkter, och då samtidigt några af kammarrättsråden af en eller annan anledning voro tjänstlediga, måste vikarier anställas för dem. Så utvisa protokollen för den senare hälften af år 1901, att vid ett afsevärdt antal divisionssammanträden det domföra antalet utgjordes af tre adjungerade ledamöter samt antingen presidenten eller ett kammarrättsråd. Samma protokoll utvisa vidare, att dessa adjunkter och vikarier vid hvarje sammanträde föredragit i genomsnitt lika många mål som de ordinarie, d. v. s. att de tillfälliga arbetskrafternas verksamhet åtminstone kvantitativt varit lika god som de ordinaries.

Om det också en eller annan gång, särskildt under sommartiden, skulle inträffa, att de adjungerades antal blefve öfvervägande, bör denna omständighet, efter hvad ofvan blifvit visadt, icke utgöra hinder för semestersystemets fullständiga införande i kammarrätten. Komme detta att ske, torde det utom allt tvifvel blifva till bättnad för arbetet, isynnerhet då man betänker, att kammarrättsrådets ferier årligen uppgå till sammanlagdt tolf månader, således motsvarande, vid nuvarande sessioner om åtta månader årligen, en och en half ledamots arbete.

Då 1874 års kommitté föreslog införande i kammarkollegium af semestersystemet, mötte detta förslag naturligtvis från verkets sida starkt motstånd. Det infördes emellertid och har visat sig vara till gagn för verket; och dock lärer kammarkollegium under sommartiden till större delen arbeta med adjungerade ledamöter. Dessa tagas emellertid i regel bland underlydande ordinarie tjänstemän, äfven af första lönegraden, hvilka sålunda komma i tillfälle att pröfva och utbilda sina krafter äfven

för mera kräfvande göromål och därigenom blifva alltmera förtrogna med det ledamöterna åliggande arbetet.

Samma kommittés förslag i enahanda syfte beträffande kammarrätten blef visserligen icke godkändt af 1879 års riksdag, men det förordades af statsutskottets pluralitet och antogs af Andra kammaren.

Med stöd af hvad ofvan blifvit anfördt, anser jag, att kommittén bort hemställa,

att, med upphörande af feriesystemets tillämpning inom kammarrätten, semester må, när sådant utan hinder för göromålens behöriga gång kan ske, åtnjutas af kammarrättens president och ledamöter under en och en half månad årligen.

De här ofvan angifna hindren för åstadkommande af en större arbetsprodukt och ett snabbare afgörande af ärendena i kammarrätten hafva, enligt mitt förmenande, legat i otidsenlighet i verkets organisation. Men äfven föråldrade arbetsmetoder inom kammarrätten torde hafva sin ej ringa andel i nu rådande missförhållanden.

Vid upprepade tillfällen hafva inom riksdagen och i pressen fram- Förenkling af de utgående expeditionerna. hållits nödvändigheten af, att själfva sättet för behandlingen af ärendena inom ämbetsverken förenklas och befrias från omgång och vidlyftighet, på det att önskvärd skyndsamhet måtte möjliggöras, utan att hinder lägges i vägen för en betryggande pröfning af ärendena.

En sådan onödig vidlyftighet anser jag förefinnas i det sätt, hvarpå större delen af kammarrättens beslut äro affattade. För att tydliggöra detta bifogas vid detta protokoll (se bil. A¹. och B¹.) afskrifter af tvenne utslag, hvilka utgöra prof på, huru inom kammarrätten utslag skrivas i de mål, som nästan uteslutande taga ledamöternas och kansliets tid och krafter i anspråk, nämligen beskattnings- och fattigvårdsmålen.

Förmågan att kunna foga ihop dylika satsbyggnader samt att inom den en gång för alla fastslagna ramen för ett utslag få in allt, som bör tagas in i detsamma, men icke ett ord mer heller, har inom kammar-

rätten städse ansetts utgöra beviset på en dugande tjänsteman. En utomstående kan icke göra sig en föreställning, hvilket arbete detta verks ledamöter nedlägga på formuleringen af sådana utslag och huru mycken tid detta tager från det arbete, som egentligen borde vara deras hufvudsakliga, nämligen pröfningen och afgörandet af mål (se betänkandet sid. 84—85). Vinsten af allt detta myckna »filande» är, enligt min tanke, skäligen liten. Den rättssökande, vare sig det är en kommun eller en enskild person och vare sig det gäller en beskattningsfråga eller en fattigvårdstunga, vill hafva sin sak snabbt afgjord, och naturligen rättvist, men huru det mödosamt hopkomna utslaget är affattadt, sätter parten, han vare vinnande eller förlorande, ett obeskrifligen litet värde på.

Jag är fullt förvissad därom, att i de två fall t. ex., som de afskrifna utslagen afse, vederbörande varit alldeles tillfreds, därest de om utgången fått meddelande i ungefär följande ordalag:

Vid pröfning af de besvär, K. sågverksaktiebolag och V. sockens kommunalstämma, hvar för sig, anført öfver pröfningsnämndens i G:s län den 20, 21 och 23 september 1901 fattade och i afskrift här efteråt intagna beslut i fråga om nämnda bolags taxering för inkomst år 1901 i staden G. samt i V. socken, har kammarrätten ej funnit skäl att i pröfningsnämndens beslut göra ändring; och

Vid pröfning af de besvär, A. sockens fattigvårdsstyrelse anført öfver Konungens befallningshafvandes i V:s län den 24 april 1902 meddelade och i afskrift här efteråt intagna utslag i fråga om fattigvård åt extra banvakten N. N:son och hans familj, har kammarrätten funnit skäl icke hafva förekommit, som kan föranleda ändring i nämnda utslag, så vidt detsamma öfverklagats.

Ett sådant förenkladt expeditionssätt skulle alltid kunna användas, när anförda besvär ogillas, såsom förhållandet är i ungefär 66 procent af förekommande fall. Men äfven när ortmyndighetens resolution ändras, torde ett meddelande i ofvan antydd riktning i regel vara tillräckligt.

Skulle hvad jag här ofvan föreslagit beträffande förenkling i expeditionernas affattande vinna beaktande, komme — oafsedt att ledamöterna därigenom finge afsevärdt mera tid till målens handläggning — arbetet å kansliet att så minskas, att de fyra notarierna, möjligen med biträde af

en eller två amanuenser, med lätthet skulle kunna medhinna all uppsättning och expedition, samt renskrifningskostnaderna högst betydligt nedgå. Med anledning häraf synes mig, att kommittén bort hemställa,

*att föreskrift måtte meddelas därom, att kammar-
rättens beslut i besvärsmål skola affattas på sätt, ofvan
blifvit antydt.*

När ett mål i kammarrätten förekommer till pröfning och afgörande, har den föredragande att, såsom äfven i öfriga verk äger rum, i samman-
trängd form, men fullständigt, redogöra för målets och handlingarnas inne-
håll, så att de närvarande få en tydlig och klar inblick i detsamma och
med stöd däraf kunna fatta sitt beslut. Men i kammarrätten är detta icke
till fyllest. Efter slutad föredragning skall nämligen där den föredragande
uppläsa handlingarna i målet.

*Läsning af
handlingar.
Till före-
dragning an-
slagen tid.*

Hvad än anledningen kan vara, att ett sådant bruk en gång uppkommit, så innebär det ovillkorligen en viss misstro till föredragandens vilja eller förmåga att rätt referera målet, en misstro, som, i den formen åtminstone, icke visas föredragande inom andra ämbetsverk och som ej heller torde i afseende å kammarrättens ledamöter äga fog. Och härutöver ligger fara nära till hands, att en föredragande, som ej hunnit bereda tillräckligt antal mål, söker utfylla föredragningstiden med ett dylikt uppläsande. Något sådant kan så mycket lättare ske eller åtminstone misstänkas, om man tager i betraktande, att hvarje divisionssammanträde i kammarrätten skall räcka fyra timmar och hvarje afdelningssammanträde, vare sig för anmärkningsmåls föredragning eller för s. k. extra föredragning af öfriga mål, två timmar, hvilken på förhand bestämda tid i regel bör utnyttjas, men icke öfverskridas.

Den knappa och, till följd af så många ledamöters samtidiga närvaro, dyrbara tid, som är anslagen till föredragning, bör väl ej upptagas med något så onödigt, som uppläsande af handlingar, hvilkas innehåll förut noggrant relaterats.

Förbises bör ej heller, att genom en sådan anordning ansvarskänslan i ej ringa mån kan komma att slappas hos vederbörande föredragande. På

grund af omständigheternas makt, för hvilken de måste böja sig, kunna de med bästa vilja ej medhinna mer, än hvad som kan inrymmas inom den anslagna föredragnings tiden. Att balansen å deras rotlar blir allt större, måste de anse icke bero på dem själfva. Hvad åtminstone de föredragande revisionstjänstemännen beträffar, vet jag, att de i regel beredt sig att föredraga afsevärdt mera, än som medhunnits å de två timmar, hvilka högst hvar fjortonde dag varit anslagna åt en hvar af dem för detta ändamål. Och denna olägenhet har för dem varit så mycket kännbarare, som en del af det arbete, hvilket, ehuru färdigberedt, ej fått föredragas, måste göras om, då så lång tid som fjorton dagar eller ibland mera förflutit mellan föredragningsdagarna.

Anser någon af dem, som jämte föredraganden hafva att afgöra ett mål, att han genom föredragningen icke erhållit tillräcklig inblick i det samma, står honom alltid öppet att, liksom för närvarande emellanåt äger rum, begära, att handlingarna må cirkulera.

Jag anser fördenskull, att kommittén bort hemställa,

att föreskrift måtte meddelas,

dels att hvarje sammanträdes längd icke må, såsom för närvarande, vara på förhand bestämd, utan att föredragningen bör få fortgå, till dess alla för densamma afsedda mål üro föredragna,

och dels att, med upphörande af den nuvarande s. k. läsningen af handlingarna i målen, dylik uppläsning må äga rum allenast i sammanhang med föredragningen och då i de delar, föredraganden anser nödigt eller någon af bisittarna det önskar.

Aflöningen till
revisorerna.

Uti det af kammarrätten den 29 november 1878 afgifna utlåtandet öfver 1874 års kommittés betänkande beträffande ämbetsverket ansåg kammarrätten sig icke böra underlåta att framhålla önskvärdheten däraf, att

första gradens tjänstemän kunde beredas åtminstone någon förhöjning i de af kommittén föreslagna aflöningsförmåner, beräknade för första gradens tjänstemän till 1,800 kronor i lön och 1,200 kronor i tjänstgöringspenningar. »Aflöningen för första gradens tjänstemän skulle sålunda», säger kammarrätten, »komma att utgå med enahanda belopp, som vid reglering af generalpoststyrelsen, fångvårdsstyrelsen, telegrafstyrelsen med flera förvaltande verk beräknats för dessa verks tjänstemän inom samma grad. I anseende till göromålens beskaffenhet inom öfverrevisionsdepartementet och kammarrättens kansli, måste likväl på innehafvarne af första gradens tjänster därstädes ställas ej obetydligt högre anspråk på kunskaper och tjänstemannaskicklighet samt omdömesförmåga, än på deras vederlikar inom de förvaltande verken. Sättas det oaktadt aflöningsvillkoren alldeles lika, synes denna omständighet möjligen föranleda, att kammarrätten beröfvades tillfälle att åt sig förvärfva och bibehålla de dugligare och därför mera eftersökta tjänstemännen, hvilka icke, utan att något högre aflöning kan erbjudas dem, torde föredraga den svårare och mödosammare tjänstgöringen i kammarrätten, och följaktligen kunde detta ämbetsverk komma i fara att nödgas åtnöja sig med tjänstemän, för hvilka de förvaltande verken icke funnit användning.»

I en till kammarrätten den 22 januari 1902 ingifven skrifvelse anhöll verkets samtliga då i tjänst varande revisorer, 17 till antalet, att kammarrätten måtte, i sammanhang med dess underdåniga utlåtande i anledning af kungl. cirkuläret den 25 oktober 1901 angående utredning rörande behovet af ändringar i de för vederbörande ämbetsverk och myndigheter gällande lönestater m. m., till Kungl. Maj:t öfverlämna och till nådigt bifall förorda en af dem samma dag afgifven underdånig ansökan. I denna underdåniga ansökan, hvilken jämte revisionskontorens däröfver afgifna yttranden och kammarrättens underdåniga utlåtande af den 15 maj 1902 blifvit af Kungl. Maj:t till kommittén remitterad, framhålla revisorerna:

att det arbete, som enligt kammarrättens instruktion åligger revisionsafdelningen, omfattar alla statsförvaltningens grenar och ställer på innehafvaren af revisorstjänsten betydliga anspråk på kunskaper och omdömesförmåga samt förutsätter, om det skall kunna rätt utföras, icke blott

en grundlig insikt i räkenskapers förande och uppställning i allmänhet, utan äfven kännedom om och förmåga att tillämpa de för hvarje räkenskap gällande författningar m. m., äfvensom skicklighet att på grund af vid granskningen befunna felaktigheter utveckla och föra kronans och det allmännas talan mot vederbörande ansvarsskyldige;

att i följd häraf, i olikhet med hvad för revisionen af de speciella förvaltningsgrenarna i allmänhet erfordras, såsom kompetensvillkor för revisor i kammarrätten stadgats vid rikets universitet aflagd juridisk ämbetsexamen;

att då utsikterna till vidare befordran för kammarrättens revisorer äro ytterst ringa och innehafvare af revisorstjänst därstädes därför i allmänhet kommer att kvarstå å den en gång erhållna befattningen till uppnådd pensionsålder, äfven af detta skäl en kammarrättsrevisor har behof af att honom beredes en tryggad ekonomisk existens; samt

att, då tjänstgöringen å kammarrättens revision är af synnerligen maktpåliggande och ansvarsfull beskaffenhet samt hos personalen i hög grad påfordrar fallenhet och intresse för kallet, de dugligare tjänstemännen å detta område näppeligen, utan att högre aflöning kan erbjudas dem, torde föredraga den mera betungande och ansvarsfulla tjänstgöringen i kammarrätten framför den, som mot lika aflöning erbjudes dem i öfriga förvaltande verk.

»Då», heter det slutligen i revisorernas ansökan, »det arbete, som anförtrotts kammarrättens revisorer, ställa på dessa tjänstemän högre anspråk än på revisorerna inom de förvaltande verken, samt härtill kommer, att kammarrättens revisorer äro förpliktade att jämväl granska de förvaltande myndigheternas förvaltningsåtgärder, torde vi vara berättigade hysa den fasta tillförsikten, att Eders Kungl. Maj:t täcktes i nåder fästa afseende vid undertecknades på rättvisa och billighet grundade underdåniga framställning om högre lönevillkor än de revisorers, hvilkas verksamhet vi skola kontrollera och för hvilka kompetensvillkoren i allmänhet icke äro högre än mogenhetsexamen från allmänt läroverk.»

Uti afgifna yttranden öfver denna underdåniga framställning framhålla samtliga revisionskommissarierna önskvärdheten af att för kammarrättens revisorer löneförmånerna måtte sättas högre än för revisorer inom andra ämbetsverk. En af revisionskommissarierna yttrar därvid, bland

annat, följande: »En revisors i kammarrätten befattning är att anse såsom ett förtroendeuppdrag; hans verksamhet kan väl underkastas en skenbar, men icke någon verklig kontroll. — Till följd af räkenskapernas mångskiftande form och innehåll kräfvades hos revisorerna i kungl. kammarrätten betydligt större insikt i författnings- och räkenskapsväsendet än hos revisorerna i andra ämbetsverk, hvilkas räkenskaper undergå öfverrevision i kungl. kammarrätten. De förras arbete är icke såsom de senares inskränkt till hufvudsakligen sifferkontroll inom ett visst område af statsförvaltningen, utan inbegriper äfven kontroll å vederbörande myndigheters förvaltningsåtgärder och kan under ett år omfatta räkenskaper, tillhörande vidt skilda grenar af statens verksamhet. De större anspråk, som sålunda måste ställas på revisionspersonalen hos kungl. kammarrätten och jämväl fått ett uttryck i högre kompetensfordringar, motsvaras emellertid ingalunda af större löneförmåner eller bättre utsikter till befordran.»

I detta senare hänseende påpekar nämnde revisionskommissarie, att de tre revisionskommissariebefattningarna äro de enda något bättre aflönade tjänster inom verket, som stå revisorerna till buds, då däremot »för en duglig revisor inom andra verk möjligheterna till befordran i allmänhet äro långt flera och ledande till bättre aflönade befattningar»; och han anser, att ehuru med afseende å göromålen kammarrättens revisionsafdelning »är satt såsom öfverrevision, de förvaltande verkens specialrevisioner i fråga om personalens förmåner äga företrädet.»

I förenämnda den 15 maj 1902 afgifna underdåniga utlåtande har kammarrätten till särskild behandling upptagit revisorernas framställning, och då jag anser verkets egen uppfattning i denna fråga vara af synnerlig betydelse, vill jag här återgifva densamma med utlåtandets egna ord.

»Kammarrätten lär ej behöfva fästa Eders Kungl. Maj:ts uppmärksamhet å den stora betydelsen af en effektiv revision för uppehållande af en ordnad och sparsam förvaltning. För fullgörande af en sådan revision är nödigt, att vederbörande granskare med synnerligt nit och intresse omfatta sin uppgift. Det är ej tillfylles, att han underkastar räkenskaperna en mekanisk siffergranskning eller med ledning af förut gjorda anmärkningar eftersöker obehöriga utbetalningar. Hans sträfvan bör äfven gå ut på att finna nya anmärkningsanledningar.»

»Om detta gäller angående revisorer i allmänhet, så har det i särskild grad tillämpning å kammarrättens revision.»

»Sedan räkenskaperna först undergått granskning af arméförvaltningens, generalpoststyrelsens, järnvägsstyrelsens med flera verks revisioner, skola desamma underkastas ytterligare revision i kammarrätten mindre i afseende å sifferuppgifter än till kontrollerande af vederbörande myndighets förvaltningsåtgärder.»

»Då kammarrättens revision sålunda i förhållande till andra revisioner intager ställningen af en öfverrevision, hvilkens granskningsplikt omfattar hela statsförvaltningen, synes på en revisor i kammarrätten böra ställas skärpta fordringar på omdömesförmåga och författningskännedom. Detta är i viss mån äfven erkänt därigenom att för befordran inom kammarrättens revision erfordras högre examenskompetens än som i allmänhet är föreskrifven för revisorer i andra verk.»

»Det synes kammarrätten uppenbart, att de större kraf, man således bör ställa på en öfverrevisor, ej i längden kunna uppehållas med mindre honom beredes fördelaktigare ekonomiska villkor än andra revisorer.»

»Till belysning af frågan, huru härmed för närvarande förhåller sig, tillåter sig kammarrätten framlägga följande jämförande utredning mellan kammarrätten och andra verk.»

»Hvad först angår aflöningsvillkoren, så förefinnes i afseende å den ordinarie aflöningen ingen skillnad. Revisorsbeställningar äro i allmänhet första gradens tjänster. Anmärkningsarfvode utgår endast i några ämbetsverk, och meddelas för sådana verk i nedanstående tab. I redogörelse för medeltalet af revisors årliga anmärkningsarfvode, uträknadt, såvidt ske kunnat, efter resultatet under femårsperioden 1897—1901.»

Tabell I. Årligt anmärkningsarfvode för revisor.

	Kronor.	Öre.
Kammarrätten	132	—
Fängvårdsstyrelsen	68	07
Generalpoststyrelsen	141	61
Telegrafstyrelsen (blott för 1901)	69	61
Järnvägsstyrelsen (» » 1898—1901)	121	09
Generaltullstyrelsen	53	27

»I fråga om kammarrätsrevisorernas anmärkningsarfvode är att märka, att detsamma ställer sig mycket olika å de särskilda kontoren. Sålunda utgjorde under ifrågavarande femårsperiod årliga arfvodet, för revisor å första kontoret 256 kronor, å andra kontoret 124 kronor och å tredje kontoret blott 17 kronor.»

»Af denna redogörelse lär framgå att kammarrättens revisorer ej kunna anses bättre aflönade än andra. Men då för ett riktigt bedömande af en tjänstemans ekonomiska villkor äfven torde böra tagas hänsyn till hans lefnadsålder vid befordran till den ifrågavarande tjänsten äfvensom utsikterna att blifva befordrad till annan bättre aflönad befattning, så meddelas här nedan i tab. II och III försök till jämförande utredning rörande dessa förhållanden.»

»Tabellen II innefattar redogörelse för medelåldern vid befordran för nuvarande tjänsteinnehafvare i de olika ämbetsverken.»

»I tabellen III meddelas för en del ämbetsverk uppgift rörande å ena sidan antalet revisorer i verket och å andra sidan huru många innehafvare af andra och tredje gradens tjänster därstädes, som förut innehaft revisorstjänst.»

Tabell II. Befordringsålder.

<i>Kammarrätten</i>	—	39.5
Fängvärdstyrelsen	31	
Arméförvaltningen	41.85	
Marinförvaltningen	40	
Lotsstyrelsen	38.8	
Generalpoststyrelsen	37.3	
Telegrafstyrelsen	39.75	
Statskontoret	38.37	
Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen	46	
Järnvägsstyrelsen	33	
Generaltullstyrelsen	42.75	
Postsparbanksstyrelsen	34.33	
Domänstyrelsen	43	
<i>Annat ämbetsverk än kammarrätten</i>	—	38.8

Tabell III.

	Antalet reviso- rer.	Befordrade till	
		andra graden.	tredje graden.
Kammarrätten	18	3	—
Summa	18	3	—
Fångvårdsstyrelsen	2	1	—
Arméförvaltningen	7	5	2
Marinförvaltningen	2	1	—
Generalpoststyrelsen	10	2	—
Statskontoret	8	3	1
Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen	1	1	—
Postsparbanksstyrelsen	3	1	—
Domänstyrelsen	1	—	1
Summa	34	14	4

»Då sedan år 1858 det ej inträffat, att revisor i kammarrätten befordrats till ledamot och befordran af tjänstgörande revisor till sekreterare eller advokatfiskal knappast någonsin förekommit, lära kammarrättens aderton revisorer för befordran inom verket vara hänvisade till de tre i tab. III åsyftade revisionskommissarietjänsterna.»

»Med erkännande af bristerna i förestående utredning vågar kammarrätten dock af densamma draga den slutföljd, att kammarrättens revisorer långt ifrån att vara bättre lottade än andra sådana tjänstemän i stället befinna sig i sämre ställning. Medan lönevillkor och befordringsålder äro ungefärligen lika, te sig befordringsutsikterna afgjort sämre för kammarrättens revisorer.»

»Att ett sådant sakernas tillstånd måste i längden inverka menligt på revisionsarbetet inom kammarrätten, synes uppenbart. De dåliga befordringsutsikterna kunna befaras verka förslappande på vederbörande tjänstemäns nit och intresse, och det antagande ligger nära till hands, att dugliga, för revisionsarbete utbildade personer, ställda i valet mellan befordran

till befattning i kammarrättens revision eller i annan lägre, men mera gynnsamt ställd revision, föredrager det senare.»

»Af det föregående lärer framgå, att kammarrätten anser sina revisorers aflöning böra — oafsedt den tillökning i löneförmåner, som kan vara första gradens tjänstemän i allmänhet medgifven — förbättras; och torde en sådan förbättring böra i första hand ske genom att aflöningen för samtliga revisorerna sättes något högre än den, som eljes varder för första gradens tjänstemän bestämd.»

För jämförelse torde vara lämpligt att här meddela några i denna fråga gjorda uttalanden af »den kongelige og parlamentariske Kommission til Udarbeidelse af Forslag til Omordning af Statens Revisionsvesen m. v.» i dess Indstilling I, utgifven i Kristiania i oktober 1898. Nämnda kommission föreslår inrättandet i Norge af ett själfständigt revisionsverk, Regnskabsthing, bestående af 7 byråchefer, 28 revisorer, 20 arkivarier och kontorister samt 28 assistenter. För detta räkenskapsting, heter det i betänkandet, kommer en alldeles särskild svårighet att uppstå sig, nämligen den att kunna förvärfva de dugligaste krafterna och att knyta dem fastare vid sig. Revisionsarbetet kräfver säregna anlag, om det icke snart skall verka tröttande och förlöande. Där kommer att saknas den utsikt till befordran till bättre aflönade och mera tilltalande tjänster, som förefinnes i regeringskontoren och som frestar yngre och duktiga män att mottaga befattningar mot en jämförelsevis låg lön. Men tjänstebefattningarna i räkenskapstinget kunna i regel icke göra anspråk på att få betraktas såsom öfvergångsplatser till bättre poster. Det torde därför i räkenskapstinget komma att saknas den sporre till flit och uthållighet, som i allmänhet förefinnes vid andra offentliga tjänster, där det kräves lika förbildning.

Det gifves, säga de norska kommitterade vidare, efter hvad de kunna inse, egentligen blott ett sätt, hvarpå dessa svårigheter skola kunna göras mindre kännbara, nämligen att göra räkenskapstingets viktigare befattningar så tilldragande i ekonomiskt hänseende, att man kan få garanti för, det män med insikt, erfarenhet och karaktär skola söka dem och åt dem offra sin fulla arbetskraft intill pensionsåldern. Det är naturligtvis icke det ringaste tvifvel underkastadt, att icke byråchefer, revisorer och assistenter

böra aflönas åtminstone lika som byråchefer, fullmäktige och kopister i regeringsdepartementen. Men i vederlag för de mindre gynnsamma beföringsutsikterna skall det nog visa sig nödvändigt att åtminstone åt räkenskapstingets byråchefer och revisorer gifva något bättre löne- och ålders-tillägg, än som anvisats för motsvarande befattningar inom departementen.

För att kunna rätt bedöma befogenheten af de kraf på högre aflöning, som framställas af och till förmån för kammarrättens revisorer, torde det vara nödvändigt att göra klart för sig värdet och betydelsen af det arbete, som dessa revisorer prestera.

I det privata affärslifvet sättes ett synnerligen högt värde på allt, hvad kontroll heter, och detta med rätta. Om samtliga funktionärer i ett privatföretag veta med sig, att deras åtgärder komma att af sakkunniga underkastas noggrann och omutlig granskning, betager blotta medvetandet härom dem lusten att öfverlagdt och lättsinnigt utföra sitt arbete eller att på ett eller annat otillbörligt sätt tillgodose allenast sina egna intressen, på samma gång som en dylik betryggande kontroll hos utomstående väcker förtroende och tillit till företaget. Vikten häraf är ock allmänne-ligen insedd och erkänd samt har fått ett uttryck, bland annat, i de allt mera skärpta lagbestämmelserna rörande revision i bankbolag m. fl. dylika företag, af hvilkas verksamhet en större allmänhet är beroende.

Ej mindre viktigt torde väl få anses vara, att förvaltningen och användandet af statens medel underkastas en i allo noggrann kontroll, en kontroll, som blir allt mångsidigare, svårare och ansvarsfullare att utöfva och för hvilken därför kräfves allt insiktsfullare och mera själfständiga krafter, ju närmare granskaren har att gå själfva den beslutande myndigheten inpå lifvet. Häri ligger den stora skillnaden mellan revisionen inom de förvaltande verken och öfverrevisionen i kammarrätten. Utan att det ringaste vilja, såsom själf en tjänsteman af den förra kategorien, förringa behovet och nyttan af underrevisionen, måste jag dock som min åsikt uttala, att kammarrättens öfverrevision, hvilken har att »hålla tummen på ögat» lika väl på de beslutande myndigheterna som på deras revisorer och underlydande redogörare, är, från statens sida sedt, af den

största betydelse och värd att på allt sätt så omhuldas, att den kan fullt verka för sin uppgift.

Det vore, som sagdt, i statens eget intresse önskvärdt, att för denna kammarrättens öfverrevision, af hvilken man kräfver ett ingripande på alla områden, kunde anskaffas de allra yppersta krafter, så att densamma utgjorde en *elitkår af revisorer*.

Men lika litet som man i en privat affär kan förvärfva och än mindre hoppas på att få behålla de bästa biträdena, om dessa icke erhålla vissa fördelar, utöfver hvad andra affärer i samma bransch kunna gifva, lika otänkbart torde det vara att för kammarrättens revision kunna påräkna de större revisorsförmågorna, därest åt dessa erbjudas större fördelar på andra håll. *Och detta är just förhållandet för närvarande och kommer, om kommitténs förslag i denna del går igenom, enligt min mening äfven att blifva förhållandet för framtiden.*

Kammarrättens revision lider nämligen af en stor svaghet, när det gäller att konkurrera med andra verk, och det är att den icke kan utlofva någon vidare god framtid för dem, som ägna sin verksamhet åt denna revision. Hur skulle ett regemente blifva rekryteradt med hänsyn till sin officersuppsättning, därest dessa officerare på förhand visste, att, om de ginge in vid det regementet, de där komme att stanna till pensionsåldern och att de icke kunde avancera längre än till kaptenstraden? Kan någon då inbilla sig, att unge män, hvilkas arbetslust och duglighet ingifva dem berättigade förhoppningar att en gång kunna inom andra verk nå bättre aflönade befattningar, som därjämte skulle gifva dem en högre social ställning, skola ingå i eller kvarstanna å kammarrättens revision? Under de aderton år, jag såsom extra ordinarie tjänsteman tillhört nämnda revision, har jag varit i rikt tillfälle att se, huru den ena efter den andra af de mera dugliga amanuenserna lämnat densamma för att såsom ordinarie tjänstemän inträda i andra centrala ämbetsverk, där många af dem sedan befordrats till andra och tredje gradens tjänster.

Äro befordringsmöjligheterna redan nu oerhördt ringa för en kammarrättsrevisor, så komma de genom den af kommittén föreslagna inskränkingen af antalet revisionskommissarier — i hvilket förslag jag dock full-

komligt instämmer — att blifva ännu sämre, då för aderton revisorer stå till buds allenast tvenne högre, med fullmakt förenade, befattningar.

Mina medkommitterade anse, att de gjort nog för revisionen genom att föreslå vissa förändringar i dess arbetssätt. Äfven jag håller före, att kammarrättens revision kommer att mycket vinna genom dessa ändringsförslag, men enligt min mening har för densamma därigenom ej gjorts mer, än att dess revisorer, från att hittills hafva hållits i ett visst omyn-dighetstillstånd, genom de föreslagna åtgärderna höjas till samma själfständiga ställning, som de förvaltande verkens revisorer redan nu intaga. Men *någon enda förmån framför dessa* kan jag *icke* finna hafva *blifvit* för kammarrättsrevisorerna därigenom *föreslagen*.

Då för erhållande af de yppersta krafter för kammarrättens revision den dragningskraft, som ligger i förmånliga befordringsutsikter, tyvärr icke kan stå till buds, torde man få åtnöja sig med att söka utfinna något annat, som kan göra ett inträdande i och kvarstannande hos nämnda revision i någon mån tilltalande för den unge tjänstemannen. Såsom ofvan blifvit visadt, har såväl i Sverige som i Norge på det kraftigaste framhållits, att det enda, som i någon mån kan bilda en motvikt mot frånvaron af befordringsutsikter, är *en högre aflöning för öfverrevisionens tjänstemän* än för deras likar inom andra, i befordringshänseende mera gynnsamt ställda verk.

Enligt kommitténs förslag (sid. 170) skall en kammarrättsrevisor, i likhet med öfriga första gradens tjänstemän, erhålla en begynnelseaflöning af 3,800 kronor samt efter 15 år komma upp till 5,000 kronor. Något, om också icke mycket, bättre skulle dessa revisorers aflöning ställa sig, om mitt här nedan närmare angifna förslag vunne beaktande. Begynnelseaflöningen skulle då blifva 200 kronor högre d. v. s. 4,000 kronor, hvarje ålderstillägg 100 kronor större än enligt kommitténs förslag och alltså slutaflöningen 5,500 kronor i st. f. 5,000 kronor. Med den obetydliga årliga kostnad, denna tillökning i aflöningen komme att medföra, skulle staten vinna mångfaldigt mera, i det att den för de ansvarsfulla posterna i öfverrevisionen kunde hoppas att få påräkna de bättre, om också ändock icke alltid de bästa, förmågorna bland revisionskunniga tjänstemän.

Den af mig föreslagna aflöningen skulle likväl icke komma att nå upp till de aflöningsförmåner, som från ingången af år 1904 erbjudas en stor grupp underrevisorer, nämligen dem, hvilka vid flottans stationer i Stockholm och Karlskrona hafva att i första hand granska flottans räkenskaper, som sedermera äro underkastade öfverrevision i kammarrätten. Af dessa granskare, hvilka benämnas marinintendenter af första graden, erhålla de, som äro placerade i Stockholm och tillhöra 2:a löneklassen, i aflöningsförmåner sammanlagdt 4,360 kronor och de, som tillhöra 1:a löneklassen, tillsammans 5,360 kronor. Härvid är att märka, att de bekomma dessa höga aflöningsbelopp *genast* vid sin utnämning och icke i form af ålderstillägg efter ända till 15 års väntan, att de redan som marinunderintendenter (motsvarande förutvarande e. o. kammar- och skrifvare) med en aflöning af 2,115 kronor och som marinintendenter af 2:a graden (= de förra kammar- och skrifvarna) med en aflöning af 2,995 kronor erhålla kungl. fullmakt *samt* att de således redan tidigt kunna komma till fullt tryggt ställning. Det torde ej behöfva påpekas, hurusom kammarrättens öfverrevision i konkurrens med denna underrevision gifvetvis skall komma till korta, när det gäller att rekrytera sin personal.

Med anledning af hvad ofvan blifvit anfördt, anser jag, att kommittén bort föreslå,

att aflöningen till kammarrättens revisorer må bestämmas till 4,000 kronor, däraf 2,300 kronor i lön och 1,700 kronor i tjänstgöringspenningar, hvartill kunna komma tre ålderstillägg till lönen, hvar och ett å 500 kronor, det första efter fem år, det andra efter ytterligare fem år och det tredje efter än ytterligare fem år.

3) Herr kammarrättsrådet Östberg anförde:

»Jag anser mig till en början böra erinra därom, att jag, likasom andra representanter för vederbörande ämbetsverk, allenast haft att deltaga

*Kommitténs
allmänna
grunder.*

i kommitténs *öfverläggningar* rörande det ämbetsverk, kammarrätten, jag företräd, och att kommittén på förhand uppgjort och afgifvit sitt betänkande angående de allmänna förutsättningarna och grunderna för en reglering af löneförhållandena m. m. inom de centrala ämbetsverken, hvilka allmänna förutsättningar och grunder kommittén naturligtvis ansett sig sedermera böra såvidt möjligt följa. Det lär vid sådant förhållande icke tillkomma mig att här inlåta mig på en uttömmande granskning af dessa allmänna grunder och förutsättningar. Några få erinringar torde jag dock icke böra underlåta att framställa.

Kommittén säger i den nyssberörda allmänna delen af sitt betänkande, att »kommittén kommit till den bestämda uppfattningen, att den tid, som af personalen inom de centrala ämbetsverken för närvarande ägnas åt statstjänsten, icke i allmänhet är att anse såsom tillfyllestgörande». Kommittén har därför »till vinnande af ökning i arbetsprodukten» föreslagit utsträckning »af tjänstgöringstiden, d. v. s. af arbetstiden å tjänsterummet», hvarjämte kommittén, bland annat, föreslagit strängare bestämmelser än de nuvarande i afseende å förening af ordinarie statstjänst med annan befattning eller uppdrag.

Jämte det jag beträffande kommitténs hithörande förslag instämmer i och åberopar hvad herr kammarrådet Nehrman anført till kommitténs protokoll den 18 november 1903 och som finnes återgifvet å sidorna 153 och 154 i andra delen af kommitténs betänkande, får jag härtill lägga, att inom kammarrätten det af kommittén förordade systemet med viss lagstadgad arbetstid å tjänsterummet tillämpats och, såsom säkerligen det enda användbara, måst tillämpas för revisionsafdelningens arbeten, men att detta system icke torde kunna af någon påstås hafva medfört en jämförelsevis större eller bättre arbetsprodukt inom nämnda afdelning, än hvad som under ett annat arbetssystem presterats af öfriga delar af ämbetsverket. Vidare torde det böra framhållas, att några bevis icke framsetts därom, att arbetsprodukten af personalen inom de centrala ämbetsverken — och det är dock på arbetsprodukten, icke på arbetstiden allt ankommer — skulle kvalitativt och kvantitativt sedt vara mindre tillfyllestgörande än arbetsprodukten inom andra rättsskipningens eller statsförvaltningens grenar. Slutligen lär det icke vara förmätet att påstå, att med den utbildning som kräves,

den sakkunskap och omdömesgillhet, som erfordras — och detta i högre grad, ju högre befattningarna äro — personalen inom de centrala ämbetsverken för sitt arbete åtnjuter och äfven enligt kommitténs förslag kommer att åtnjuta vida lägre aflöningsvillkor, än motsvarande intellektuella arbete i enskild eller kommunal tjänst betingar.

Det är att befara, att kommitténs förslag, som afser att, äfven där sådant icke är af tjänstens egen art eller af förhållandet till allmänheten betingadt, klafbinda tjänstemannen å ämbetsrummet och afstänga honom så mycket som möjligt från beröring med det praktiska lifvet, skall leda till en för det allmänna skadlig opraktiskhet i vederbörande ämbetsmäns uppfattning af förekommande frågor. För ett ämbetsverk sådant som kammarrätten, hvilket har att handlägga räkenskaps-, anmärknings- och beskattningsärenden från vidt skilda områden, är en närmare kännedom om det praktiska lifvets olikartade förhållanden hos dem, hvilka hafva afgörandet i sin hand, icke utan sin stora betydelse.

Då påtagligt är, att statstjänsten icke kan bereda dem, som ägna sig däråt, samma utsikter till ekonomisk framgång, som den enskilda advokat- och affärsverksamheten erbjuder, är det för det allmänna af synnerlig vikt, att, på det dugliga och oberoende ämbetsmän städse må vara att påräkna för utöfningen af de maktpåliggande förvaltnings- och domarefunktionerna i högre och högsta instans, själfva löneförhållandena såväl som deras förutsättningar och grunder blifva sådana, att de icke antingen stänga hithörande banor för andra än ekonomiskt oberoende personer och sålunda medföra en plutokrativering af ifrågavarande ämbetsmannakår eller ock leda till osjälfständighet samt däraf följande äfventyrligheter.

I fråga om kommitténs förslag därom, att klagan icke vidare skulle få föras öfver kammarrättens utslag i mantalsskrifnings- och taxeringsmål samt vissa andra af kommittén å sid. 53 här ofvan angifna mål, har jag inom kommittén understödt i detta syfte framställda yrkanden, men anser mig här böra erinra, att förslaget i denna del icke lämpligen torde kunna slutligen pröfvas annorledes än i sammanhang med frågorna om inrättande af en administrativ högsta domstol eller regeringsrätt och om denna dom-

*Beskattnings- och jämför-
liga måls af-
görande af
kammarrätten
såsom sista
instans.*

stols funktioner, likasom i hvarje fall den här ifrågasatta reformen borde föregås eller samtidigt åtföljas af en förändring i taxeringsmyndigheternas organisation.

*Förenkling i
ärendenas
registrering,
skriftsättet
m. m.*

Vid kommitténs uttalanden beträffande förenklingar i formerna för ärendenas registrering, skriftsättet m. m. anser jag mig böra föga följande erinringar.

De i kammarrätten för närvarande förda *diarier och protokoll*, af hvilka i öfrigt protokollen äro synnerligen kortfattade och öfversiktliga, torde visserligen kunna utan olägenhet i vissa fall ytterligare inskränkas, men de äro i allmänhet icke af den omständliga beskaffenhet eller medföra det tidsödande arbete, som utomstående af en sammanförd, detaljerad beskrifning å dessa kunna komma att antaga. Särskildt är den »allmänna expeditonslistan» mycket lätt förd och synnerligen praktisk samt bör icke, på sätt kommittén ifrågasatt, blifva afskaffad. Den kan för visso icke »bidraga till, att den stadiga, intresserade tillsynen öfver de underordnade slappas, eller underlätta, att uppmärksamhet och intresse ägnas åt utanför tjänsten liggande angelägenheter», utan den är tvärtom i hög grad ägnad att medföra kontroll och tillsyn öfver måls och ärendens behöriga expedierande.

Såsom kommittén erinrat, äro *rubriker och reciter* till kammarrättens beslut eller yttranden i allmänhet ej kännetecknade af någon större vidlyftighet, utan har allt större förenkling i dessa hänseenden ägt rum. Någon »väsentlig besparing af tid och arbetskraft» lär därför icke kunna uppstå, om, på sätt kommittén ifrågasatt, promemorior i stället skulle uppsättas och biläggas akterna. Tvärtom är att befara, att arbetet härigenom skulle ökas utan någon motsvarande nytta. Däremot skulle, i den mån skattelagstiftningen och fattigvårdslagstiftningen hinna undergå en tidsenlig förenkling och reformering, besvärsmålsens antal i kammarrätten säkerligen förminskas eller åtminstone den fortgående ökningen däraf väsentligt förebyggas.

I fråga om ärendenas föredragning och afgörande har kommittén bland annat hemställt, att i kammarrätten *nu brukliga afbrott eller inskränkningar i föredragningen* under januari månad samt vid påsk och under sista veckan af vårsessionen må upphöra.

De sålunda angifna afbrotten, som vid påsk inskränka sig till två söckendagar före och två söckendagar efter påskdagen, innebära emellertid icke någon ledighet från göromål, tillhörande ämbetsverket. Med den koncentrerade föredragning af besvärsmål, som alltmer utbildat sig inom kamrarrätten, hafva dessa afbrott i föredragningen visat sig erforderliga för att medhinna justering och expediering af föredragna mål, hvilkas antal under den nu vanliga föredragningstiden blifvit så mycket större, då man haft att påräkna ett efterföljande rådtrum för målens afarbetande och för beredande af mål till ny föredragning. Till januari månad hafva i öfrigt, där så lämpligen kunnat ske, förlagts föredragning och besvarande af de allt talrikare vordna Kungl. Maj:ts remisser i vidlyftiga frågor af legislativ eller administrativ natur.

På de allmänna skäl, som ofvan angifvits, anser jag icke erforderligt eller lämpligt, att för ämbetsverkets *advokatfiskal och kanslipersonal*, på sätt kommittén föreslagit, föreskrifves, att de skola vara *å tjänsterummen tillstädes minst sex timmar hvarje söckendag*. En dylik anordning, för hvars genomförande i öfrigt torde böra beredas i vissa fall annorlunda beskaffade arbetslokaler än de nu befintliga, är icke behöflig för kontrollen öfver dessa tjänstemäns arbete, då en sådan kontroll på grund af arbetets egen natur därförutan, såsom lätt inses, äger rum; och anordningen innebär icke någon sporre till ökad intresse och intensitet i arbetet.

I fråga om den framtida organisationen af kamrarrätten har kommittén föreslagit, bland annat, att den nuvarande sekreterartjänsten måtte indragas. Detta förslag synes mig ur ämbetsverkets synpunkt vara synnerligen olämpligt. Kommitténs skäl för en sådan indragning lära icke heller vid en närmare granskning befinnas tillfyllestgörande.

Sekreterartjänsten.

Upphörandet af nu bruklig underställning i vanliga afskrifningsmål samt minskad föredragning af kungliga bref, hvilka båda förhållanden skulle blifva en följd utaf genomförandet af kommittéförslaget, inverka icke i någon väsentlig mån på sekreterarens ställning och göromål. Det egentliga arbetet i kamrarrätten med afskrifningsmålen åligger för närvarande amanuensen å advokatfiskalskontoret, och denna amanuensplats kan

därför, såsom äfven kommittén tänkt sig, med upphörandet af dessa måls underställning indragas.

Såsom chef för kammarrättens kansli med dess omfattande och alltjämt växande arbete för uppsättning och expedierande af kammarrättens utslag, skrivelser och bref är sekreteraren, såvidt nu kan bedömas, för verket behöflig. Den stigande omfattningen af kansliarbetet i kammarrätten torde bäst framgå af följande sammanställning angående antalet af de från kammarrätten under årens lopp utgående expeditioner. Dessa utgjorde

år 1871	summa	4,397	däraf domar och utslag	1,421
» 1881	»	4,800	» » » »	—
» 1891	»	5,187	» » » »	1,518
» 1901	»	6,707	» » » »	2,101
» 1903	»	7,093	» » » »	2,357

Såsom kommittén äfven erinrat, åligger det enligt nu gällande instruktion sekreteraren att uppsätta och till expedition befordra kammarrättens underdåniga utlåtanden. Om, såsom kommittén jämnväl omförmålt, en dylik uppsättning hittills i många fall icke ålagts sekreteraren, hindrar detta icke, att föreskriften härom är lämplig och för framtiden bör komma till så mycket större användning, som den enligt kommitténs förslag ökade skyldigheten för ämbetsverkets ledamöter att föredraga och deltaga i afgörandet af besvärs- och anmärkningsmål kommer att för ledamöterna kräfvat här afsedt biträde och hjälp från sekreterarens sida.

Kommitténs förslag innebär, att arbetet å kammarrättens kansli skulle utföras af fyra ordinarie notarier och fyra amanuenser, hvarjämte till aktuariens hjälp skulle lämnas något amanuensbiträde.

Då det torde strida mot riktiga och af kommittén äfven omfattade samt uttalade principer, att ett städse behöfligt ordinarie arbete inom ett ämbetsverk skall till så stor del, som här afses, utföras af från tid till annan förordnade extra tjänstemän eller amanuenser, och då, såsom förut antydts, ett särskildt chefskap för kanslipersonalen torde vara lika behöfligt som å andra områden, t. ex. inom kammarrättens revisionskontor, samt härtill kommer, att, vid den ökade föredragning och förändrade handläggning af anmärkningsmål, kommitténs förslag innebär, ett öfvervakande

och biträde vid uppsättande af dessa mål från en sekreterares sida lämpligen bör tagas i anspråk, synes mig sekreterarbefattningen i ämbetsverket böra bibehållas och, om sådant finnes utförbart, i stället minskning ske i antalet amanuensbefattningar. Till äfventyrs skulle på detta sätt, på samma gång en lämpligare anordning af de å kansliet behöfliga befattningarna ägde rum, någon nämnvärdt större kostnad icke i det hela tillskyndas statsverket.

Kommittén har erinrat, att sedan år 1900 vid olika tillfällen sekreterartjänsten uppehållits på förordnande och icke af ordinarie innehafvaren, och velat göra gällande, att sekreterarens chefskap öfver kansliet härigenom i utöfningen försvagats. Med framhållande häremot, hurusom under de näst föregående årtiondena innehafvaren af sekreterartjänsten i kammarrätten själf nästan oafbrutet utöfvade befattningen, äfvensom att jämväl vid ett förordnande på denna tjänst, likasom på andra tjänster, där ett chefskap äger rum, den tillförordnade innehafvaren har att utöfva och äfven utöfvar det chefskap, som eljest åligger den ordinarie innehafvaren, får jag slutligen i denna fråga tillägga, att vid det behof af adjunktion, som i kammarrätten förekommit och förekommer, sekreteraren härför måste tagas i anspråk, och att det icke är minst viktigt att kammarrätten uti innehafvaren af en sådan befattning har att städse tillgå en sakkunnig person för adjunktion, en tillgång, som eljest varder mera beroende på rena tillfälligheter.

Vid kommitténs förslag till aflöningar och pensionsbelopp för ämbetsverket har jag ansett mig här icke kunna underlåta att anföra följande. De af ämbetsverket i dess utlåtande den 15 maj 1902 med anledning af kungl. cirkuläret den 25 oktober 1901 föreslagna lönesatser synas mig icke i någon mån öfverdrifna, och särskildt torde den af ämbetsverket föreslagna aflönings titeln »hyresbidrag» vara en lämplig form för att, därest den inom statsförvaltningen i dess helhet komme till användning, utjämna aflöningsförhållanden för tjänster, som böra aflönas lika, efter de olika lefnadskostnaderna å olika orter.

Såsom ämbetsverket i dess ofvanberörda utlåtande framhållit och kommitténs ledamot, revisoren Schultzberg i afgifven reservation vid detta

Aflöningar.

betänkande än vidare utvecklat, vore det, särskildt med hänsyn till de ringare utsikterna till befordran för *revisorer i kammarrätten* i jämförelse med revisorerna i andra verk, synnerligen önskligt, att åt kammarrättens revisorer kunde beredas en något högre aflöning än för andra tjänstemän af första graden.

Hvad slutligen beträffar aflöningsvillkoren för *kammarrättens ledamöter*, har kommittén, som angående revisionskommissarierna, med hänsyn till deras föreslagna nya, i viss mån förändrade ställning, höjt aflöningsvillkoren, utöfver hvad som skulle tillkomma andra gradens tjänstemän, föreslagit samma aflöningsvillkor som för tredje gradens tjänstemän öfver hufvud.

Då kammarrätten enligt kommitténs förslag skulle komma att fungera såsom högsta instans icke blott, såsom nu i fattigvårdsnål, utan äfven i beskattningsnål och därmed jämnställda nål samt således tjänstgöra såsom en administrativ högsta domstol inom viktiga områden af samhällslifvet, torde det vara af synnerlig vikt, att åt ämbetsverket må kunna förvärfvas så dugliga ledamöter som möjligt. Med afseende därå och då i regel icke genom tjänstgöring i kammarrätten, såsom i rikets hofrätter är fallet, öppna sig befordringsutsikter utom verket, torde särskildt för kammarrättens ledamöter aflöningarna böra höjas, utöfver hvad kommittén föreslagit. Det synes icke vara en obillig fordran, att staten må aflöna sina domare i högre instans med åtminstone samma belopp som Stockholms stad enligt år 1902 antagen stat tilldelat rådmännen vid hufvudstadens rådstufvurätt. Deras aflöningar utgöra för 2 rådmän till hvardera i lön och tjänstgöringspenningar 8,500 kronor jämte 2 ålderstillägg, hvarterda å 500 kronor, samt för öfriga 15 rådmän åt enhvar 7,000 kronor i lön och tjänstgöringspenningar jämte likaledes 2 ålderstillägg, hvarterda å 500 kronor. Dessa tjänstemän äro dessutom befriade från alla afgifter för sin egen pensionering.

Aflöningssatserna för kammarrättsråd synas mig därför, om ej det föreslagna upptagandet af titeln hyresbidrag kommer till stånd, böra sättas antingen omedelbart till 5,400 kronor lön och 2,600 kronor tjänstgöringspenningar eller ock till 4,600 kronor lön och 2,400 kronor tjänstgöringspenningar samt 2 ålderstillägg, hvarterda å 500 kronor, det ena efter 5 och det andra efter 10 års tjänstgöring.

Borttagandet, på sätt kommittén föreslagit, af *advokatfiskalens rätt till aktoratsarfvode* å medel, som genom hans ämbetsåtgärd inflyta i kronans eller annan allmän kassa, anser jag af skäl, som blifvit anförda till förene, då denna fråga förevarit, icke vara af förhållandena påkalladt, i synnerhet icke, så länge åklagare i allmänhet bibehållas vid andelar i böter, viten och förbrutet gods. Jag åberopar ock i tillämpliga delar hvad herr kammarrådet Nehrman i sitt ofvannämnda yttrande till kommitténs protokoll anført om enahanda förslag beträffande kammarkollegii advokatfiskal. Om sådant ur besparingssynpunkt från statsverkets sida synes behöfligt, torde emellertid en begränsning af arfvodet kunna ske».

In fidei

Allan Cederborg.

Bilagor till revisor Schultzbergs särskilda yttrande.

Bil. A¹.

Kungl. Maj:ts och rikets kammarrätts utslag på de besvär K. sågverksaktiebolag och V. sockens kommunalstämma, hvar för sig, anført i fråga om nämnda bolags taxering för inkomst år 1901 i staden G. samt i V. socken, hvarom sedan vidare förmäles; varande förklaringar i målet afgifna af stadsfullmäktige i G. och kronans ombud hos G:s läns pröfningsnämnd så ock i fråga om bolagets besvär af V. sockens kommunalstämma samt rörande kommunalstämmans besvär af bolaget; gifvet i Stockholm den 30 september 1903.

Kungl. kammarrätten har handlingarna i målet sig föreläsas låtit och därvid inhämtat:

att 1901 års taxeringsnämnd för staden G. vid beräkning af bolagets hela, samma år beskattningsbara inkomst af trävarurörelse ansett det af bolaget till taxering uppgifna beloppet 539,682 kronor 15 öre böra ökas med »för högt beräknade stubbören å 567,323 stycken timmer å 50 öre» eller således med 283,661 kronor 50 öre till 823,343 kronor 65 öre samt af detta belopp taxerat i G. dels hela den däri ingående, till 164,861 kronor 27 öre beräknade vinsten å kolningsrörelse, dels af återstoden två tredjedelar med 438,987 kronor 58 öre, eller tillhopa i afrundadt belopp 603,840 kronor;

att bolaget af taxeringsnämnden i V. socken taxerats för inkomst till belopp af 300,000 kronor;

att bolaget hos G:s läns pröfningsnämnd yrkat, att, enär det belopp, som i bolagets räkenskaper för år 1900 afförts för värdet af de i bolagets rörelse använda, å bolagets egna eller »arrenderade» skogar afverkade träden

och hvilket belopp motsvarade 1 krona 25 öre för hvarje stock, icke öfverstege det verkliga värdet af träden å rot, bolagets hela, år 1901 beskattningsbara, inkomst af trävarurörelse måtte bestämmas i enlighet med bolagets, på berörda räkenskaper grundade, uppgift till 539,682 kronor 15 öre samt att af detta belopp bolagets till 164,861 kronor 27 öre beräknade vinst af kolningsrörelse måtte taxeras i G. och återstående beloppet 374,820 kronor 88 öre upptagas till beskattning med $\frac{2}{3}$ i G. och $\frac{1}{3}$ i V. socken;

att, sedan ett inom pröfningsnämnden för ärendets beredning tillsatt utskott i afgifvet utlåtande hemställt, att bolagets taxering i G. måtte bestämmas i enlighet med taxeringsnämndens beräkning till 603,840 kronor och taxeringen i V. socken till 219,490 kronor, utgörande i jämnadt tal $\frac{1}{3}$ af bolagets inkomst, sådan den af taxeringsnämnden i G. beräknats, efter afdrag af där särskildt beskattad vinst å kolningsrörelse, pröfningsnämnden genom beslut vid sammanträde den 20, den 21 och den 23 september 1901 i öfverensstämmelse med hvad utskottet sålunda föreslagit bestämt bolagets taxering;

att i besvären bolaget fullföljt sitt hos pröfningsnämnden framställda yrkande i fråga om beräkningen af beloppet af bolagets hela beskattningsbara inkomst af trävarurörelse, med hemställan därjämte att detta belopp måtte i beskattningsafseende mellan G. stad och V. socken fördelas på sätt kungl. kammarrätten funne skäligt;

samt att V. sockens kommunalstämma i besvären yrkat, att äfven vinsten af bolagets kolningsrörelse måtte i beskattningshänseende blifva föremål för delning mellan G. stad och V. socken, eller, därest detta yrkande icke kunde bifallas, att åtminstone den förändring vid beräkningen af bolagets beskattningsbara inkomst af rörelse måtte vidtagas, att det bolaget medgifna, fem procent af taxeringsvärdet å bolaget tillhöriga, för dess rörelse använda fastigheter motsvarande afdrag å inkomstbeloppet måtte göras från hela nämnda belopp och icke sedan vinsten af kolningsrörelsen först frånräknats, samt att i hvarje fall $\frac{3}{8}$ af det till fördelning bestämda inkomstbeloppet måtte taxeras i V. socken.

Detta med hvad mera handlingarna innehålla har kungl. kammarrätten tagit i öfvervägande och finner ej skäl att i pröfningsnämndens beslut göra ändring.

Bil. B'.

Kungl. Maj:ts och rikets kamrarrätts utslag på de besvär, A. sockens fattigvårdsstyrelse anført däröfver att, sedan hos Konungens befallningshafvande i V:s län *dels* N. sockens fattigvårdsstyrelse den 22 december 1900 sökt, att som, efter det extra banvakten N. N:son hvilken sedan april 1900 vore jämte sin familj bosatt inom E. socken, i slutet af november månad samma år angripits af sinnessjukdom, fattigvårdsstyrelsen i N. socken, där familjen vore för år 1900 mantalsskrifven, funnit sig föranlåten afhämta N:son från E. socken äfvensom anskaffa klädespersedlar åt honom samt bestrida kostnaden för hans underhåll och vård under tiden från den 27 berörde november till den 16 därpåföljde december, då han inforslats till länets upptagningsanstalt för sinnessjuka, det måtte varda ålagdt fattigvårdsstyrelsen i A. socken, där N:son befunnits äga hemortsrätt, att ersätta N. sockens fattigvårdsstyrelse de utgifter, som fattigvårdsstyrelsen med anledning häraf för N:son redan fått vidkännas, med tillhopa etthundratjuguen kronor tjugu öre jämte hvad N. sockens fattigvårdsstyrelse för N:son ytterligare utgifvit eller komme att för honom och hans familj utgifva, *dels ock* fattigvårdsstyrelsen i E. socken den 6 mars 1901 sökt, bland annat, därom ej vidare är fråga, att, som sistnämnda fattigvårdsstyrelse måst den 18 nästförutgångna februari tilldela N:s hustru H. N:son och makarnas tre minderåriga barn fattigunderstöd med tio kronor, fattigvårdsstyrelsen i N. socken eller annan kommun, som därtill kunde kännas skyldig, måtte förpliktas återgälda samma belopp, så har Konungens befallningshafvande genom utslag den 24 april 1902, enär N:son, hvilken, efter hvad i målet ådagalagts, varit bosatt inom A. socken från juli månad 1896 till samma månad 1899, således bort därstädes föras i mantal för åren 1897, 1898 och 1899, till följd hvaraf N:son, äfven om han bort under år 1899 mantalsskrifvas i N. socken, likväl, vid det förhållande att ifrågakomna behof af fattigvård uppstått under första kalenderåret näst efter sistberörda mantalsskrifning, behållit den hemortsrätt, han näst därförut ägt inom A. socken, samt N:son, hvilken ostridigt till följd af sinnessjukdom varit oförmögen att genom arbete förvärfva hvad

till lifvets uppehållande oundgängligen erfordrades, måste på grund af hvad i målet blifvit utredt anses hafva vid tiden för ofvananmärkta understöds meddelande saknat egna medel och, då hans fader icke, såvidt handlingarna utmärkte, befunnit sig i sådana ekonomiska förhållanden, att han förmått utan fattigvårdssamhälles mellankomst försörja sin son, jämväl underhåll och vård af annan; förty och då den omständigheten att för N:son begärts och erhållits understöd icke af fattigvårdsstyrelsen i E. socken, där N:son vistats, utan af fattigvårdsstyrelsen i N. socken, hvarest N:son då antagits äga hemortsrätt, icke kunde föranleda till befrielse för fattigvårdsstyrelsen i A. socken att utgifva ersättning för de belopp, som redan blifvit eller framdeles kunde vara N:son meddelade, och anledning icke syntes vara för handen antaga, att den af fattigvårdsstyrelsen i N. socken för N:sons vårdande därstädes beviljade godtgörelse varit högre än af förhållandena påkallats, samt det af E. sockens fattigvårdsstyrelse den 18 februari 1901 hustru N:son och hennes minderåriga barn tilldelade understöd, med afseende därå att hustru N:son enligt trovärda personers intygande varit från den 12 till den 17 berörde februari sängliggande sjuk och någon tid därefter till arbete oförmögen, likaledes måste anses hafva meddelats i enlighet med 1 § kungliga förordningen angående fattigvården den 9 juni 1871, under åberopande af nämnda lagrum äfvensom 12 § 2 mom. samt 22, 25 och 29 §§ samma förordning, förpliktat A. sockens fattigvårdsstyrelse att dels ersätta N. sockens fattigvårdsstyrelse ej mindre ofvananmärkta kostnad för N:son, utgörande tillhopa etthundratjuguen kronor tjugu öre, än äfven med belopp, hvarom parterna i brist af åsämjande ägde särskildt tvista, hvad sistnämnda fattigvårdsstyrelse ytterligare nödgats och än vidare kunde få för N:son eller hans familj i fattigvårdshänseende vidkännas, intill dess behofvet af fattigvård upphörde eller försörjningsskyldigheten af A. sockens fattigvårdsstyrelse omedelbart öfvertoges, dels ock till fattigvårdsstyrelsen i E. socken utbetala tio kronor i godtgörelse för det hustru N:son och hennes barn den 18 februari 1901 beviljade understöd; öfver hvilka besvär fattigvårdsstyrelserna i N. och E. socknar sig förklarat samt Konungens befallningshafvande utlåtande meddelat; gifvet i Stockholm den 11 september 1903.

Kungl. kamrarrätten har handlingarna i målet sig föreläsas låtit och finner skäl icke hafva förekommit, som kan föranleda ändring i Konungens befallningshafvandes utslag, såvidt detsamma öfverklagats. År och dag som förr skrifvet står.
